

รูปแบบและการนำเสนอรายการดนตรีคลาสสิกทางสถานีวิทยุกระจายเสียงไทย

นางสาว วรรัตน์ ชัยสุข

สถาบันวิทยบริการ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต

สาขาวิชาการสื่อสารมวลชน ภาควิชาการสื่อสารมวลชน

คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2545

ISBN 974-17-3208-2

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

FORM AND PRESENTATION OF CLASSICAL MUSIC PROGRAM
IN THAI RADIO STATIONS

Miss Wararat Chaisuk

สถาบันวิทยบริการ

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirement
for the Degree of Master of Art in Mass Communication

Department of Mass Communication

Faculty of Communication Arts

Chulalongkorn University

Academic Year 2002

ISBN 974-17-3208-2

หัวข้อวิทยานิพนธ์ รูปแบบและการนำเสนอรายการดนตรีคลาสสิกทางสถานีวิทยุกระจายเสียงไทย

โดย นางสาวรารัตน์ ชัยสุข

สาขาวิชา การสื่อสารมวลชน

อาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์สุภาพร โพธิ์แก้ว

คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วน
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารธุรกิจ

..... คณบดีคณะนิเทศศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ จุมพล รอดคำดี)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ปนัดดา ธนสถิตย์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(อาจารย์ สุภาพร โพธิ์แก้ว)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เกริกเกียรติ พันธุ์พิพัฒน์)

วรารัตน์ ชัยสุข : รูปแบบและการนำเสนอรายการดนตรีคลาสสิกทางสถานีวิทยุกระจายเสียง
ไทย. (FORM AND PRESENTATION OF CLASSICAL MUSIC PROGRAM IN THAI
RADIO STATIONS.) อ. ที่ปรึกษา : อ.สุภาพร โพธิ์แก้ว, 151 หน้า. ISBN 974-17-3208-2.

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นมาและพัฒนาการของ
รายการดนตรีคลาสสิกทางวิทยุกระจายเสียงไทย รวมทั้งศึกษารูปแบบและวิธีการนำเสนอรายการดนตรีคลาสสิก
ทางวิทยุกระจายเสียงไทย ด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจาะลึกผู้ดำเนินรายการดนตรีคลาสสิกในอดีต
และปัจจุบัน กลุ่มผู้ฟังรายการดนตรีคลาสสิก เอกสารที่เกี่ยวข้องและเทปรายการที่ออกอากาศ โดยใช้แนวคิด
เกี่ยวกับองค์ประกอบของการผลิตรายการวิทยุกระจายเสียง การจัดรายการเพลงและการจัดรายการเพลงคลาสสิก
และแนวคิดเกี่ยวกับสุนทรียรสในการฟังดนตรี เป็นกรอบในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิเคราะห์พบว่า ในปี พ.ศ.2493 สถานีวิทยุ 1 ปณ. ของกรมไปรษณีย์โทรเลข เป็นสถานีวิทยุแห่ง
แรกของประเทศไทยที่เปิดเพลงคลาสสิก ต่อจากนั้นจึงมีสถานีวิทยุแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2508) สถานี
วิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (2510) สถานีวิทยุองค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย (2536) และ
สถานีวิทยุมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี (2540) ตามลำดับ และการจัดรายการดนตรีคลาสสิก
ทางวิทยุกระจายเสียงไทยนั้นมีพัฒนาการมาเป็นลำดับจากอดีตที่เป็นรายการทดลองออกอากาศ มีเวลาออกอากาศที่
ไม่แน่นอน มาสู่ปัจจุบันที่แต่ละสถานีให้ความสำคัญโดยให้เป็นแนวนโยบายและมีเวลานำเสนอที่แน่นอน

ด้านรูปแบบและวิธีการนำเสนอเพลงคลาสสิกทางวิทยุกระจายเสียงไทย การนำเสนอรายการดนตรี
คลาสสิกของแต่ละสถานี ส่วนใหญ่มาจากนโยบายของสถานีที่ต้องการนำเสนอรายการเพลงหลากหลายรูปแบบ
และพบว่าการจัดรายการดนตรีคลาสสิกมีแนวการจัดรายการ 3 แนวทาง คือ แนวทางที่ให้ความบันเทิงและความรู้
เกี่ยวกับดนตรีคลาสสิก แนวทางที่ให้ความบันเทิงและเกร็ดความรู้เกี่ยวกับดนตรีคลาสสิก และแนวทางที่ให้ความ
บันเทิงจากการตีความบทเพลง แต่สิ่งสำคัญที่ขาดเสียไม่ได้ ไม่ว่าจะรายการดนตรีคลาสสิกจะนำเสนอด้วยแนวทาง
ใด ก็คือผู้ดำเนินรายการดนตรีคลาสสิกจะต้องแสดงบทบาทในฐานะมีความรู้และมีความซาบซึ้งในบทเพลงคลาสสิก
 อีกทั้งสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อสมาธิในการฟังก็เป็นเงื่อนไขสำคัญที่ต้องคำนึงถึง แม้ว่าจะเป็นการฟังดนตรี
ทางวิทยุกระจายเสียงก็ตาม

นอกจากนี้ยังพบว่า รายการดนตรีคลาสสิกของทุกสถานี สามารถเป็นแหล่งข้อมูลสำคัญทางด้านดนตรี
ของคนรักดนตรีและเป็นแหล่งข้อมูลสำคัญเพื่อการศึกษาของนิสิต นักศึกษาที่ศึกษาทางด้านดนตรีตะวันตกอีกด้วย

ภาควิชา.....การสื่อสารมวลชน..... ลายมือชื่อนิสิต.....
สาขาวิชา.....การสื่อสารมวลชน..... ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ปีการศึกษา.....2545..... ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

4285280728 : MAJOR MASS COMMUNICATION

KEY WORD: FORM AND PRESENTATION / CLASSICAL MUSIC PROGRAM / THAI RADIOSTATIONS

WARARAT CHAISUK : FORM AND PRESENTATION OF CLASSICAL MUSIC PROGRAM IN THAI RADIO STATIONS. THESIS ADVISOR : SUPAPORN PHOKAEW., 151 pp. ISBN 974-17-3208-2.

This qualitative research aims to study the beginning, the development, the format and the technique of presentation of Thai radio classical music programs. The methods of study include depth-interviewing past and present presenters of those programs and their audiences, and analyzing the recorded programs and related documents. The researcher uses the concept of radio program production, radio musical and classical music programs, and the aesthetic approach to music as the frames of analysis

The research finds that 1 Por Nor is the first station to broadcast classical music program (1950), followed by Chulalongkorn University's station (1965), Chiang Mai University's station (1967), Mass Communication Organization of Thailand's station (1993) respectively. It is also found that the classical music program on radio was only a part of the newly set up station's test signal without definite schedule, and has evolved to such a stage that it become a part of the policies with regular and definite schedule.

As for the format and the technique of presentation, it is found that various forms of presentation are used. There are 3 directions in presenting radio classical music program: providing entertainment and knowledge about classical music; providing entertainment and miscellaneous information of classical music; and providing emotion pleasure. The presenters of the programs must appear to be knowledgeable and appreciate of the subjects. Also of important the environment that induces the concentrations in listening although the audience actually listens to the radio.

Moreover, the content of every program studied in this research has become valuable information for music lovers and students.

Department Mass Communication

Field of study Mass Communication

Academic Year 2002

Student's signature.....

Advisor's signature.....

Co-advisor's signature.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เรื่อง รูปแบบและการนำเสนอรายการดนตรีคลาสสิกทางสถานีวิทยุกระจายเสียงไทย ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยกำลังใจจากบุคคลหลายท่าน ผู้วิจัยกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จันทร์จิรา วงษ์ชมทอง อธิการบดีมหาวิทยาลัยคริสเตียน ผู้บังคับบัญชาที่ได้ให้โอกาส เวลา ทุนการศึกษา กำลังใจและความห่วงใยตลอดเวลาที่ ผู้วิจัยลาศึกษาต่อ กราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ปนัดดา ธนสถิตย์ ประธานกรรมการวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เกริกเกียรติ พันธุ์พิพัฒน์ กรรมการวิทยานิพนธ์ และขอบพระคุณอย่างที่สุด อาจารย์สุภาพร โพธิ์แก้ว อาจารย์ที่ปรึกษาที่เอาใจใส่ผู้วิจัยตลอดเวลา อีกทั้งยังเป็นผู้คอยแนะนำ แนวทางการค้นคว้าและเขียนผลงานฉบับนี้จนสำเร็จ ขอบคุณบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่มอบทุนอุดหนุนสำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ขอบคุณผู้ให้สัมภาษณ์ทุกท่านที่ได้ให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่อการวิจัย และสละเวลาอันมีค่าให้ผู้วิจัยได้มีโอกาสเข้าพบเพื่อสัมภาษณ์

กราบขอบพระคุณ บิดาและมารดา ที่ให้ชีวิตและเลี้ยงดูจนมีโอกาสได้มาถึงวันนี้ ขอบคุณ แม่ต๋ม, แม่หยง, พี่อานและ พี่อิม พี่และน้องผู้เป็นกำลังใจในทุกก้าวล้มและก้าวลุก

ขอบคุณกำลังใจและทุกคำถามอันห่วงใยของผู้บริหาร ขอบคุณพี่เมย์ พี่ปู พี่แยม พี่จาและทอง ผู้เป็นเพื่อนร่วมงาน น้องและลูกศิษย์ทุกคนที่มหาวิทยาลัยคริสเตียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งขอบคุณ พี่ตา หัวหน้าแผนกบริหารงานบุคคลกร ผู้เป็นเสมือนพี่เลี้ยงคอยดูแลตลอดเวลาที่ผู้วิจัยลาศึกษาต่อ ขอบคุณเพื่อนๆ ภาควิชาการสื่อสารมวลชน คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สำหรับสายใยที่ตัดกันไม่ขาด ขอบคุณพี่ไชยาที่กรุณาให้ยืมห้องทำงาน ขอบคุณ พี่น้อง ญาติและเพื่อนคริสเตียนที่ระลึกถึงผู้วิจัยในคำอธิษฐานและเอาใจช่วยตลอดเวลา

ท้ายสุดขอบพระคุณและสรรเสริญองค์พระผู้เป็นเจ้า ผู้พิทักษ์รักษาในทุกย่างก้าวแห่งการดำเนินชีวิตและทรงประทานสิ่งดีอันมากมายให้กับผู้วิจัยซึ่งเป็นผู้รับใช้ของพระองค์

วรารัตน์ ชัยสุข

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฎ
สารบัญแผนภูมิ.....	ฏ

บทที่

1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.1 ปัญหานำวิจัย.....	12
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	12
1.3 ข้อสันนิษฐาน.....	12
1.4 นิยามศัพท์.....	12
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	13
2 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง.....	14
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของการผลิตรายการวิทยุกระจายเสียง.....	14
2.1.1 ผู้ฟัง.....	14
2.1.2 เนื้อหา.....	15
2.1.3 วิธีเสนอ.....	15
2.1.4 เวลาออกอากาศ.....	22
2.1.5 การประเมินผล.....	23
2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดรายการเพลง.....	25
2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดรายการเพลงคลาสสิก.....	26
2.3.1 รูปแบบและขั้นตอนของการจัดรายการเพลงคลาสสิก.....	27
2.3.2 แนวคิดเกี่ยวกับการนำเสนอรายการดนตรีคลาสสิกในสหรัฐอเมริกา.....	34
2.3.3 แนวคิดเกี่ยวกับการนำเสนอรายการดนตรีคลาสสิกในยุโรป.....	36
2.4 แนวคิดเกี่ยวกับสุนทรียรสในการฟังดนตรี.....	38
2.4.1 ดนตรีในความหมายของสุนทรียศาสตร์.....	39

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

2.4.2	ดนตรีกับผู้ฟังทั่วไป.....	42
2.4.3	มุมมองของสุนทรียะ.....	43
2.4.4	การฟังดนตรีให้ไพเราะ.....	44
2.4.5	ธรรมชาติของการฟังดนตรี.....	47
2.5	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	53
3	ระเบียบวิธีวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	56
3.1	แหล่งข้อมูล.....	56
3.2	การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	56
3.3	การวิเคราะห์ข้อมูล.....	63
4	จุดกำเนิดและพัฒนาการของรายการดนตรีคลาสสิกทาง สถานีวิทยุกระจายเสียงไทย.....	64
4.1	กำเนิดรายการดนตรีคลาสสิกทางวิทยุกระจายเสียงไทย.....	64
4.2	รายการดนตรีคลาสสิกของพีชัช วาสนาส่ง ทางสถานีวิทยุ 1 ปณ.....	65
4.3	รายการดนตรีคลาสสิกของสถานีวิทยุสถาบันการศึกษา.....	71
4.3.1	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.....	71
4.3.2	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.....	81
4.3.3	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.....	87
4.4	สถานีวิทยุดนตรีคลาสสิก องค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย.....	92
5	รูปแบบและการนำเสนอรายการดนตรีคลาสสิกทางสถานีวิทยุกระจายเสียงไทย....	100
5.1	รายการดนตรีคลาสสิก.....	100
5.1.1	กลุ่มผู้ฟังรายการดนตรีคลาสสิก.....	100
5.1.2	วัตถุประสงค์ของรายการดนตรีคลาสสิก.....	101
5.1.3	เวลาออกอากาศของรายการดนตรีคลาสสิก.....	102
5.1.4	โครงสร้างและเนื้อหาของรายการดนตรีคลาสสิก.....	103
5.1.5	สุนทรียรสที่ได้จากการรับฟังรายการดนตรีคลาสสิก.....	111

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

5.2 รายการคลาสสิก คลาสสิก.....	112
5.2.1 กลุ่มผู้ฟังรายการคลาสสิก คลาสสิก.....	112
5.2.2 วัตถุประสงค์ของรายการคลาสสิก คลาสสิก.....	113
5.2.3 เวลาออกอากาศของรายการคลาสสิก คลาสสิก.....	114
5.2.4 โครงสร้างและเนื้อหาของรายการคลาสสิก คลาสสิก.....	114
5.2.5 สุนทรียรสที่ได้จากการรับฟังรายการคลาสสิก คลาสสิก.....	118
5.3 รายการหมู่บ้านสารสาธิต ช่วงเพลินเพลงคลาสสิก.....	119
5.3.1 กลุ่มผู้ฟังรายการหมู่บ้านสารสาธิต ช่วงเพลินเพลงคลาสสิก.....	119
5.3.2 วัตถุประสงค์ของรายการหมู่บ้านสารสาธิต ช่วงเพลินเพลงคลาสสิก....	120
5.3.3 เวลาออกอากาศของรายการหมู่บ้านสารสาธิต ช่วงเพลินเพลงคลาสสิก.....	121
5.3.4 โครงสร้างและเนื้อหาของรายการหมู่บ้านสารสาธิต ช่วงเพลินเพลงคลาสสิก.....	121
5.3.5 สุนทรียรสที่ได้จากการรับฟังรายการหมู่บ้านสารสาธิต ช่วงเพลินเพลงคลาสสิก.....	124
5.4 สถานีดนตรีคลาสสิก องค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย.....	125
5.4.1 กลุ่มผู้ฟังรายการเพลงคลาสสิก.....	125
5.4.2 วัตถุประสงค์ของรายการเพลงคลาสสิก.....	127
5.4.3 เวลาออกอากาศของรายการเพลงคลาสสิก.....	127
5.4.4 โครงสร้างและเนื้อหาของรายการเพลงคลาสสิก.....	129
5.4.5 สุนทรียรสที่ได้จากการรับฟังรายการเพลงคลาสสิก.....	136
6 สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	138
6.1 กลุ่มผู้ฟังรายการคลาสสิก.....	139
6.2 วัตถุประสงค์ของรายการ.....	140
6.3 เวลาออกอากาศ.....	141
6.4 โครงสร้างและเนื้อหาของรายการ.....	142

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

6.5 สุนทรียรสที่ได้จากการรับฟังรายการ.....	144
6.6 ข้อจำกัดในการวิจัย.....	145
6.7 ข้อเสนอแนะในการวิจัย.....	146
รายการอ้างอิง.....	147
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	151

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1. ตารางตัวอย่างผังรายการดนตรีคลาสสิกสถานีวิทยูแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.....	103
2. ตารางตัวอย่างโครงสร้างการออกอากาศของรายการดนตรีคลาสสิกที่มีแนวเนื้อหาประจำ (Regular Program).....	104
3. ตารางตัวอย่างโครงสร้างการออกอากาศของรายการดนตรีคลาสสิกที่มีแนวเนื้อหาอุปรากร (Opera Program).....	105
4. ตารางตัวอย่างโครงสร้างการออกอากาศของรายการดนตรีคลาสสิกที่มีแนวเนื้อหา เฉพาะคีตกวี.....	105
5. ตารางตัวอย่างโครงสร้างการออกอากาศของรายการดนตรีคลาสสิกที่มีแนวเนื้อหา บทเพลงโซโลและแชมเบอร์มิวสิก.....	106
6. ตารางตัวอย่างเวลาออกอากาศของรายการคลาสสิกคลาสสิก.....	115
7. ตารางตัวอย่างเวลาออกอากาศของรายการหมู่บ้านสาระสาระ ช่วงเฟลิมเพลงคลาสสิก.....	122
8. ตารางตัวอย่างเวลาออกอากาศช่วงดนตรีรับอรุณ สถานีดนตรีคลาสสิก.....	129
9. ตารางตัวอย่างเวลาออกอากาศช่วงดนตรีกับการทำงาน สถานีดนตรีคลาสสิก.....	130
10. ตารางตัวอย่างเวลาออกอากาศช่วงเพื่อนเดินทาง สถานีดนตรีคลาสสิก.....	133
11. ตารางตัวอย่างเวลาออกอากาศช่วงดนตรีกับอาหารเย็น สถานีดนตรีคลาสสิก.....	134
12. ตารางตัวอย่างเวลาออกอากาศช่วงพักผ่อนกับดนตรี สถานีดนตรีคลาสสิก.....	135
13. ตารางแสดงปีกำเนิดและพัฒนาการของสถานีที่นำเสนอรายการเพลงคลาสสิก.....	138

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่

หน้า

1. แผนภูมิแสดงเวลาออกอากาศในรอบ 24 ชั่วโมง
ของรายการเพลงคลาสสิก สถานีวิทยุองค์การสื่อสารมวลชน
แห่งประเทศไทย (อสมท.).....128

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ดนตรีคลาสสิก (Classical Music) ได้เริ่มต้นขึ้นในศตวรรษที่ 17 และต่อเนื่องมายังต้นศตวรรษที่ 18 โดยมีศิลปินชาวอิตาลีเป็นผู้บุกเบิก และได้ส่งเสริมสนับสนุนการดนตรีให้เข้าสู่ชีวิตจิตใจของชาวยุโรปอย่างแพร่หลาย เมืองที่เป็นแหล่งกำเนิดของงานดนตรีเหล่านี้ได้แก่ โรม เนเปิล และฟลอเรนซ์ อิทธิพลงานศิลปะการดนตรีของอิตาลีได้แผ่ขยายไปอย่างกว้างขวางออกไปสู่ยุโรปตะวันตก ส่วนทางซีกยุโรปตะวันออกนั้น กรุงเวียนนาเป็นศูนย์กลางที่สำคัญของดนตรีคลาสสิกและมีความรุ่งเรืองติดต่อกันมาเป็นเวลาถึง 200 ปี ดนตรีคลาสสิกจัดได้ว่าเป็นศิลปะการดนตรีแห่งยุคที่ดนตรีได้รับการพัฒนามาถึงจุดสูงสุด ทั้งเครื่องดนตรี และ ด้านการประพันธ์ อาทิ ออร์แกน เปียโน และเครื่องดนตรีตระกูลของไวโอลิน เป็นต้น อันเป็นผลมาจากการเริ่มฟื้นฟูศิลปะการดนตรีจากยุคเรอเนซองส์

ในยุคเรอเนซองส์ศิลปะการดนตรีได้กลายเป็นชีวิตจิตใจของชาวยุโรป นักดนตรีและคีตกวีได้รับการสนับสนุนและชุบเลี้ยงจากราชสำนัก ศิลปะการดนตรีมีความเจริญรุ่งเรืองอย่างสูงส่ง และของขวัญซึ่งนับเป็นมรดกอันล้ำค่าที่ได้รับสืบทอดมาจากยุคนี้คือบทเพลงซิมโฟนี (Symphony) ซึ่งเป็นดนตรีที่คีตกวีประพันธ์ขึ้นอย่างมีกฎเกณฑ์และแบบแผนเช่นเดียวกับดนตรีอุปรากร (Operas) และโซนาต้า (Sonata) ซึ่งเป็นของขวัญที่สืบทอดมาจากศตวรรษที่ 17

(สุภาวดี สังขวาสี-รัตนมาศ 2541 : 3-5)

ด้วยความรุ่งเรืองทางดนตรีแห่งยุคนี้ ทำให้ดนตรีคลาสสิกเป็นที่แพร่หลายจนเรียกได้ว่าเป็นดนตรีอมตะ วิวัฒนาการของศิลปะการดนตรีมิได้หยุดอยู่เพียงนี้ ศิลปินได้พยายามแสวงหาแนวทางของศิลปะใหม่ ๆ อยู่ตลอดเวลา และศิลปะการดนตรีก็เช่นเดียวกัน

ศตวรรษที่ 18 การรับฟังเนื้อหาของดนตรียังเป็นแบบดั้งเดิม คือการฟังจากการบรรเลงในคอนเสิร์ตฮอลล์ ภายในราชสำนักยุโรปหรือคฤหาสน์ของผู้มีฐานะชั้นสูงทางสังคมในยุคสมัยนั้นเป็นการส่งและรับสารที่ผู้ส่งสารและผู้รับสารได้เห็นหน้ากัน (face to face) ผู้ที่เป็นผู้รับสารทางด้านดนตรีเหล่านี้จึงถูกจำกัดอยู่ในวงสังคมแคบ ๆ ซึ่งยังไม่เป็นการแพร่หลายในรูปของการสื่อสารมวลชน จนเข้าสู่ยุคคลาสสิก และได้พัฒนาต่อมาจนถึงยุคโรแมนติก (Romantic)

ศตวรรษที่ 19 เทคโนโลยีที่เกี่ยวกับการรับฟังยังเป็นสิ่งที่ยังไม่ก้าวหน้าไปจากเดิมมากนัก ถึงแม้ว่าจะมีนาฬิกาที่ทำเสียงเพลงได้และมีการประดิษฐ์หีบดนตรี (Music Box) แต่นักฟังดนตรีทั้งหลายเมื่อจะฟังดนตรียังต้องออกจากบ้านไปฟังตามสถานที่ต่าง ๆ เช่น ที่ห้องบอลรูมในพระราชสำนักยุโรป เป็นต้น

ปี ค.ศ.1877 โทมัส แอลวา เอดิสัน ได้ประดิษฐ์เครื่องบันทึกแบบโฟโนกราฟใช้ร่วมกับวัตตูปบันทึกเสียงรูปทรงกระบอกทำด้วยแผ่นดีบุกสำเร็จเป็นครั้งแรกของโลก นอกจากนี้ เอมิล เบอริลินเนอร์ ยังได้ประดิษฐ์เครื่องบันทึกเสียงแบบแกรมโมโฟน และ เอ็ดเวิร์ด จอห์นสัน ได้ประดิษฐ์เครื่องบันทึกเสียงแบบวิกโทรลา (สองชนิดหลังนี้ใช้ร่วมกับวัตตูปบันทึกเสียงรูปจานหรือแผ่น) หรือไม่กี่เครื่องบันทึกเสียงแบบอื่นๆ เช่น “กราฟโฟโฟน” และ “ทอล์คคิง มาซีน”

และสิ่งประดิษฐ์ดังกล่าวได้กลายมาเป็นต้นแบบพัฒนาจนเกิดเป็นการบันทึกแผ่นเสียง (Phonograph) เช่นอย่างปัจจุบัน จากผลงานการประดิษฐ์ดังกล่าวจึงทำให้เกิดการปฏิวัติทางการฟังดนตรี เพราะนักฟังดนตรีสามารถรับฟังเสียงของนักร้องอุปรากรชั้นนำและการบรรเลงดนตรีประเภทต่าง ๆ ในเวลานั้นได้ภายในบ้านของตน ซึ่งเป็นการเพิ่มทางเลือกอีกทางให้กับผู้ฟัง

การรับฟังดนตรีคลาสสิกได้เปลี่ยนไปตามนวัตกรรมใหม่ที่เกิดขึ้น ทำให้ผู้ฟังอีกจำนวนหนึ่งได้เพิ่มขึ้นจากการรับฟังที่บ้าน แต่อย่างไรก็ตามการรับฟังคอนเสิร์ตจากการแสดงสดในคอนเสิร์ตฮอลล์หรือในราชสำนักยุโรปก็ยังคงเป็นที่นิยมอยู่ เพราะสังคมในยุคระบบเจ้าขุนมูลนายของยุโรปถือว่าการได้อุปถัมภ์วงดนตรีออร์เคสตรา หรือการไปร่วมฟังการแสดงคอนเสิร์ตถือว่าการมีหน้ามีตา ได้เข้าสังคมชั้นสูง และเป็นการยกระดับทางชนชั้นอีกด้วย

จนกระทั่งถึงมาถึงยุคเสื่อมของระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ เมื่อบุคคลในสังคมชั้นสูงเริ่มถูกลดบทบาทในสังคมลงซึ่งส่งผลกระทบต่อกรับฟังดนตรีแบบดั้งเดิม อันเนื่องมาจากนักดนตรีขาดผู้อุปถัมภ์ที่แน่นอน ประกอบกับวิถีชีวิตของคนในสังคมที่เริ่มเปลี่ยนแปลงไป ความร่ำรวยและแข่งขันกันมีมากขึ้น จนทำให้การไปฟังดนตรีคลาสสิกในคอนเสิร์ตฮอลล์หรือในราชสำนักยุโรปลดน้อยลง

ดนตรีคลาสสิกจากยุโรปเข้าไปแพร่หลายในอเมริกาจากการค้นพบดินแดนใหม่ นักดนตรีคลาสสิกหลายคนได้อพยพตัวเองไปสู่อเมริกา และได้นำเอาศิลปะแห่งดนตรีคลาสสิกเข้าไปแพร่หลายในอเมริกา มีการรวมตัวกันของนักดนตรีจัดตั้งวงซิมโฟนีออร์เคสตราขึ้นในเมืองใหญ่

ปลายศตวรรษที่ 19 ในปี ค.ศ.1902 Caruso นักร้องเสียงเทเนอร์ชาวอเมริกัน ได้เซ็นสัญญากับบริษัทอัดแผ่นเสียง Gramophone Company และได้รับเงิน 100 ปอนด์เป็นค่าจ้างในการบันทึกเสียง นับได้ว่าเป็นธุรกิจการอัดแผ่นเสียงครั้งแรกของโลก หลังจากนั้นก็ได้เกิดค่านิยมอัดแผ่นเสียงกันมากขึ้น

ปี ค.ศ.1910 การเปิดรับฟังเพลงคลาสสิกเป็นที่แพร่หลายทั่วโลก ซึ่งเกิดจากการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และความต้องการเผยแพร่วัฒนธรรมของตนไปยังประเทศอื่น ในปี ค.ศ.1910 นี้เองได้เริ่มมีการอัดแผ่นเสียงเพลงคลาสสิกเพื่อการจำหน่าย เป็นการสนองตอบต่อความนิยมที่มีต่อบทเพลงคลาสสิก

(สุภาวดี สังขวาสี-รัตนมาศ 2541 : 9)

ปี ค.ศ.1919 อุตสาหกรรมแผ่นเสียงได้เฟื่องฟูขึ้นเป็นอันมาก มีการผลิตเครื่องเล่นแผ่นเสียงมากกว่าสองล้านเครื่องเพื่อตอบสนองความนิยมของกลุ่มผู้ฟัง และการจำหน่ายแผ่นเสียงได้เพิ่มจำนวนถึงหนึ่งร้อยล้านแผ่นต่อปี และในปีต่อมาเกิดการวิฤกษ์กระจายเสียงก็ได้เริ่มต้นขึ้น

(ไชแสง ศุขะวัฒน์นะ 2512 : 238)

ได้มีผู้กล่าวไว้ว่า “ถ้าหากว่าผู้ฟังผู้ชมและสื่อกลางจะได้ถือกำเนิดขึ้นมาเพื่อกันและกันแล้วละก็ ผู้ชมผู้ฟังเหล่านั้นเห็นจะได้แก่ ผู้ฟังดนตรีและสื่อกลางนั้นก็จะได้แก่วิทยุนั่นเอง” ผู้ฟังเหล่านี้เป็นมวลชนกลุ่มแรกที่ถือกำเนิดขึ้นมาเพื่อให้การแสดงของนักดนตรีอาชีพคงมีอยู่และผู้ฟังกลุ่มนี้ได้ค้นพบว่าสื่อกลางมวลชนที่ให้บริการด้านดนตรีแก่เขานั้นคือ วิทยุ

(ไชแสง ศุขะวัฒน์นะ 2512 : 238-239)

ในยุคที่วิทยุกำลังอยู่ในระยะทดลองนั้น เดวิด ชาร์นอฟฟ์ ผู้ซึ่งคลุกคลีอยู่กับกิจการวิทยุพอที่จะคะเนเหตุการณ์ล่วงหน้าของการใช้ประโยชน์จากสื่อกลางได้บ้าง ในจดหมายที่เขาเขียนถึงคณะกรรมการบริหารของบริษัทวิทยุโทรเลข มาร์โคนี เขาได้เสนอให้มีการผลิต”หีบวิทยุดนตรี” ซึ่งจะนำรายการดนตรีที่ส่งกระจายเสียงไปสู่ผู้ฟังที่บ้าน

(ไชแสง ศุขะวัฒน์นะ 2512 : 239)

ในที่สุดวิทยุกระจายเสียงก็ได้เริ่มขึ้นในปี 1920 และดนตรีก็ได้กลายเป็นรายการหลักของกิจการนี้โดยทันที ดร.แฟรงค์ คอนราด แห่งบริษัทเวสต์อิงเฮาส์ ผู้ซึ่งกำลังทดลองเครื่องส่งวิทยุ ได้เริ่มต้นหันมาทดลองใช้ดนตรีจากแผ่นเสียงแทน เขารู้สึกประหลาดใจที่ได้รับจดหมายและโทรศัพท์

เป็นจำนวนมาก ในเวลาเดียวกันบริษัทเวสต์ดิ้งเฮาส์ก็ได้สังเกตว่าอุปกรณ์ชิ้นส่วนต่าง ๆ ซึ่งใช้ประกอบเป็นเครื่องรับวิทยุที่ใช้กันตามบ้านได้ทวีปริมาณการจำหน่ายสูงขึ้นเป็นลำดับ ทำให้ เอช.พี เดวิส รองประธานกรรมการของบริษัทเวสต์ดิ้งเฮาส์ก็สังเกตเห็นในสิ่งเดียวกับที่เดวิด ชาร์นอฟฟ์ ได้เคยคาดการณ์ไว้ จึงได้ลงมือดำเนินงานทันที ดังนั้นสถานีวิทยุ KDKA จึงได้ก่อตั้งขึ้นเพื่อส่งรายการกระจายเสียงเป็นประจำ สถานีแห่งนี้มีวัตถุประสงค์ทั้งในด้านบริการ สาธารณชนและในการส่งเสริมการจำหน่ายเครื่องรับวิทยุได้เปิดส่งกระจายเสียงเป็นครั้งแรก เมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน ค.ศ.1920

(ไขแสง ศุภะวัฒน์ 2512 : 240)

ปี ค.ศ.1922 เมื่อกิจการวิทยุกระจายเสียงพัฒนาก้าวหน้ามากขึ้นดนตรีคลาสสิกได้ก้าวเข้าสู่การสื่อสารมวลชนอย่างแท้จริง ผู้ฟังสามารถเปิดรับฟังดนตรีคลาสสิกผ่านทางรายการวิทยุกระจายเสียง ในสหรัฐอเมริกาที่บ้านชาวอเมริกันที่มีเครื่องรับวิทยุ 60,000 หลัง และมีสถานีวิทยุ 30 แห่ง อีกเพียงห้าปีต่อมาจำนวนบ้านของชาวอเมริกันที่มีวิทยุได้เพิ่มขึ้นอย่างมากมายถึง 7,000,000 หลัง และสถานีวิทยุได้เพิ่มขึ้นเกือบ 700 แห่ง วิทยุกระจายเสียงได้แพร่ไปทั่วประเทศ ประชาชนต่างชื่นชมกับสื่อกลางมหัศจรรย์แบบใหม่ที่กระจายเสียงอันไพเราะและรื่นรมย์เข้าไปสู่ห้องรับแขกของตน โดยไม่ต้องจ่ายเงินเพื่อซื้อหา และทุกครัวเรือนมีโอกาสจะรับฟังจากหลายสถานีทั้ง ๆ ที่สถานีเหล่านั้นอาจอยู่ห่างไกลแสนไกล

ถึงแม้บทบาทของดนตรีคอนเสิร์ตที่ออกในรายการวิทยุจะน้อยกว่าที่ได้มีผู้คาดหวังไว้ แต่บทบาทของวิทยุที่มีต่อดนตรีคอนเสิร์ตก็ได้ถูกมองข้ามไป

ปี ค.ศ.1928 วอลเตอร์ แคมร็อกซ์ ได้เริ่มนำรายการ "ชั่วโมงสังคีตนิยม" ออกกระจายเสียงเป็นประจำทุกสัปดาห์และอีกสิบปีต่อมา การส่งกระจายเสียงในระบบข่ายคลื่นของ NBC ก็ได้นำรายการดนตรีอันเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรที่ใช้ในโรงเรียนต่างๆ ถึง 70,000 แห่งมาสู่เยาวชนชาวอเมริกันร่วม 7,000,000 คน

ด้วยเทคโนโลยีอันก้าวหน้าได้ทำให้การฟังและชมคอนเสิร์ตเป็นสิ่งที่หาฟังได้ไม่ยากอีกต่อไป ดนตรีไพเราะและภาพการแสดงคอนเสิร์ตเหล่านั้นสามารถหาดูได้ที่บ้าน ทั้งทางโทรทัศน์และวิทยุ หรือผ่านสื่ออื่น ๆ เช่น วิดีโอเทป แผ่น CD เป็นต้น เอดิสันได้นำดนตรีออกไปสู่ทุกชนชั้น ดนตรีคลาสสิกที่เคยจำกัดอยู่ในราชสำนักยุโรป ได้แพร่หลายไปทั่วโลกผ่านทาง การสื่อสารมวลชน

กิจการวิทยุกระจายเสียงในประเทศไทย ได้ถือกำเนิดขึ้นมาในระยะเวลาใกล้เคียงกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย กล่าวคือ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงทำพิธีเปิดสถานีวิทยุกระจายเสียงถาวรแห่งแรกในประเทศไทย คือ สถานีวิทยุกรุงเทพ พญาไท เป็นปฐมฤกษ์ เมื่อวันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2473 ซึ่งตรงกับวันพระราชพิธีฉัตรมงคลในพระองค์ท่าน ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 กิจการวิทยุกระจายเสียงทั่วโลกได้เจริญรุดหน้าไปอย่างไม่หยุดยั้ง ประเทศไทยเราตื่นตัวเรื่องกิจการวิทยุกระจายเสียงอย่างมากมาเช่นเดียวกัน

ในยุคเริ่มต้นกิจการวิทยุกระจายเสียงมีขึ้นเพื่อใช้ในงานราชการเท่านั้น แต่เมื่อความก้าวหน้าของกิจการวิทยุกระจายเสียงได้แพร่หลายสู่ประชาชน และการเปิดรับฟังวิทยุของคนไทยจึงแบ่งความต้องการใหญ่ ๆ ได้ 2 ประเภท คือ ต้องการทราบข่าวสารและต้องการความบันเทิง ดังนั้นจึงเริ่มมีการจัดรายการเพื่อความรู้และความบันเทิง รายการส่วนใหญ่ในยุคเริ่มต้นนั้นสามารถแบ่งออกเป็นประเภทใหญ่ ๆ ได้ 2 ประเภทคือ ประเภทสาระและประเภทบันเทิง การนำเสนอเนื้อหาในประเภทบันเทิงส่วนใหญ่ คือ รายการเพลงต่าง ๆ อาทิ เพลงลูกกรุง เพลงลูกทุ่ง เพลงไทยเดิม เพลงสากล และเพลงคลาสสิกตะวันตก

การเข้าสู่คลื่นวิทยุของรายการประเภทดนตรีคลาสสิกตะวันตกในประเทศไทยนั้น เกิดจากการเจริญของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ก่อให้เกิดการเคลื่อนไหวทางวัฒนธรรม ด้วยว่าดนตรีคลาสสิกนั้น จัดได้ว่าเป็นวัฒนธรรมตะวันตกแขนงหนึ่งที่เข้ามาสู่สังคมไทยและเผยแพร่ออกสู่มวลชน ซึ่งรัฐบาลก็มีส่วนไม่น้อยในการให้การสนับสนุนวัฒนธรรมตะวันตกแขนงดนตรีคลาสสิกนี้ โดยกรมศิลปากรได้จัดบรรเลงดนตรีและการแสดงต่าง ๆ เพื่อความบันเทิงและพักผ่อนหย่อนใจสำหรับประชาชนจนเหมือนเป็นประเพณีที่สังคีตศาลาของกรมศิลปากร ในบริเวณพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติทุกป้ายวันเสาร์และอาทิตย์ระหว่างเวลา 16.30 น. ถึงประมาณ 18.30 น. ตั้งแต่ปลายฤดูฝนของปีหนึ่งจนถึงปลายฤดูร้อนของอีกปีหนึ่ง ปีละประมาณ 25 สัปดาห์ หรือ 50 รายการ ในวันเสาร์ของทุกสัปดาห์เป็นการแสดงดนตรีตะวันตกและไทยสากล ส่วนในวันอาทิตย์เป็นการบรรเลงดนตรีไทย มีมโหรีปี่พาทย์และเครื่องสายเป็นต้น รวมทั้งการละเล่นพื้นเมือง การแสดงนาฏศิลป์ของกรมศิลปากรและของคณะอื่น ๆ

(จำนง รังสิกุล 2516 : 57)

ในการแสดงทุกครั้ง ผู้ซื้อบัตรเพียง 3 บาท จะได้ไปนั่งเก้าอี้ชมหน้าเวทีสังคีต หรือผู้ใดจะสมัครใจนั่งบนพื้นหญ้าสนามก็ได้ นอกจากนี้ยังจะได้รับแจกลูกไม้ประดับบอกรายการละเอียด พร้อมทั้งมีคำอธิบายช่วยให้เกิดความรู้ความเข้าใจในการบรรเลงหรือการแสดงด้วย เช่น มีประวัติและ

ความหมายของเพลง ประวัติผู้แต่ง และเรื่องอื่น ๆ ที่น่ารู้ ถ้าเป็นเพลงขับร้องไม่ว่าจะเป็นเพลงสากลหรือเพลงไทย ก็ตีพิมพ์เนื้อร้องไว้ให้ด้วย

(จำนง รังสิกุล 2516 : 58)

อย่างไรก็ตามดนตรีคลาสสิกในสายตาคนไทยนั้นเป็นของสูง หรือเป็นเพลงที่จะต้องปีนบันไดขึ้นไปฟัง และอาจกล่าวได้ว่าดนตรีคลาสสิกที่มีอยู่เมืองไทยนั้นมีอยู่ 2 ประเภทด้วยกัน คือ ดนตรีไทยเดิม (Thai Classical Music) และดนตรีคลาสสิกจากตะวันตก (Classical Music) จึงทำให้ความนิยมในยุคแรก ๆ มีผู้เปิดรับฟังน้อยหรือมีผู้ฟังเฉพาะกลุ่มเท่านั้น สถานีวิทยุหลายสถานีที่เคยนำเสนอรายการเพลงคลาสสิกในส่วนของรายการบันเทิงก็ได้ยกเลิกรายการไป การนำเสนอรายการดนตรีคลาสสิกตะวันตกทางการสื่อสารมวลชนประเภทสถานีวิทยุกระจายเสียงนี้มีข้อจำกัดคือเวลาที่จัดสรรสำหรับเสนอรายการบันเทิงของแต่ละสถานีนั้นมียุทธศาสตร์ที่แตกต่างกัน

จำนง รังสิกุล ได้กล่าวถึงการเปิดรับฟังและการจัดรายการดนตรีคลาสสิกตะวันตกทางสถานีวิทยุต่าง ๆ ในเมืองไทยไว้ในบทความเรื่อง "ผู้บุกเบิกงานวิทยุ" ว่า

"รายการบรรยายประกอบเพลงคลาสสิกตะวันตก อาจารย์ดุษฎี (ศาสตราจารย์ ดร.มล.ดุษฎี ชุมสาย) ก็ริเริ่มทำไว้ก่อนคนอื่นและเป็นเหตุจูงใจให้ผมนำเพลงประเภทป๊อปปูล่ามาจัดเป็นรายการบรรยายแทรกออกอากาศทาง 1 ปณ. ในนามคณะสตรีสาร ทำให้เกิดรายการประเภท Disc Jockey Show ขึ้นเป็นครั้งแรกเริ่มตั้งแต่ปี 2491 เป็นต้นมา

(จำนง รังสิกุล 2516 : 226)

จากบทความเรื่อง "วิทยุไทยทุกวันนี้" ว่า

"ผู้ที่ชอบฟังเพลงฝรั่งคลาสสิกจะรับฟังได้จากวิทยุจุฬา เอฟ.เอ็ม.101.5 ทุกคืนตั้งแต่สองทุ่มครึ่งถึงสี่ทุ่ม เขาจัดรายการได้ดีมากโดยใช้เพลงจากแผ่นเสียง หนังสือบางกอกแมกกาซีน (Bangkok Magazine) ลงพิมพ์รายการละเอียดไว้ให้ล่วงหน้าทุกอาทิตย์ ว่าคืนไหนจะเปิดเพลงอะไร ใครแต่ง ใครบรรเลง ใช้เวลาเพลงไหนนานเท่าใด บอกไว้ถี่ถ้วนสะดวกสบายในการเลือกรับฟังดีจริง ๆ " (จำนง รังสิกุล 2516 : 73)

จากบทความเรื่อง "วิทยุปกิณกะ" ว่า

"ฉะนั้นผู้ที่ชอบฟังเพลงคลาสสิก จะฟังได้ตั้งแต่ 20.30-22.00 น. จากสถานีจุฬาฯ เอฟ.เอ็ม.101.5 MHz ซึ่งส่งมานานแล้ว พอจบทางจุฬาก็เปิดอาชีพศึกษาฟังเพลงคลาสสิกต่อได้อีก

หนึ่งชั่วโมงระหว่าง 22.00-23.00 น. นับเป็นการจัดรายการที่รับส่งกันได้อย่างดี สะดวกแก่ผู้ฟังมาก”

(จำนง รังสิกุล 2516 : 181)

และสุดท้ายจากบทความเรื่อง”คำให้การของहनอนวิทยุ”ว่า

“เพลงฝรั่งคลาสสิกทางวิทยุนครหลวงของเรานี้ ก็มีให้ฟังเป็นประจำทุกวัน ทางวิทยุจุฬาฯ เอฟ.เอ็ม. เวลา 20.30-22.00 น. และทางวิทยุเอฟ.เอ็ม. ของวิทยาลัยครูอาชีวศึกษา ทุกวันจันทร์ถึงศุกร์ เวลา 22.00-23.00 น. รายการบันเทิงประเภทอื่นมีมากเลือกได้จากทุกสถานี”

(จำนง รังสิกุล 2516 : 298)

ปี พ.ศ.2493 พิชัย วาสนาส่ง ได้เริ่มจัดรายการดนตรีคลาสสิกตะวันตกออกอากาศผ่านทาง การทดลองเครื่องส่งกระจายเสียงของแผนกวิชาการ กองวิทยุ กรมไปรษณีย์โทรเลขในขณะนั้น ทั้งนี้เนื่องจาก พิชัยฯ เป็นผู้ที่มีใจรักมีความชื่นชมในดนตรีคลาสสิกตะวันตก เป็นการส่วนตัว และพิชัยฯ ยังได้สะสมแผ่นเสียงเพลงคลาสสิกตะวันตกไว้เป็นจำนวนมาก เจ้าหน้าที่แผนกวิชาการ กองวิทยุ กรมไปรษณีย์โทรเลขในขณะนั้นมีความต้องการที่จะทดลองส่งวิทยุกระจายเสียง จึงติดต่อ พิชัยฯ ให้มาจัดรายการวิทยุทางการทดลองส่งกระจายเสียงดังกล่าว พิชัยฯ จึงเลือกจัดรายการเพลงประเภทคลาสสิกตะวันตก โดยเป็นผู้ดำเนินรายการเองทั้งหมด ตั้งแต่การนำเสนอเพลงคลาสสิกตะวันตกในรูปแบบต่าง ๆ การพูดคุยแนะนำเนื้อหา ที่มา วงที่บรรเลง ความโดดเด่นในแต่ละบทเพลง ฯลฯ

จากการทดลองออกอากาศรายการดนตรีคลาสสิกตะวันตกของแผนกวิชาการ กองวิทยุ กรมไปรษณีย์โทรเลข ได้สร้างความพึงพอใจให้กับผู้ฟังในเวลานั้น กลุ่มผู้ฟังรายการดนตรีคลาสสิกตะวันตกของพิชัยฯ ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มคนที่ได้รับการศึกษาในระดับปริญญาชนและชนชั้นสูง เจ้าหน้าที่เชื้อพระวงศ์ที่มีโอกาสไปศึกษาต่อต่างประเทศและเคยชินกับวัฒนธรรมการฟังเพลงคลาสสิกตะวันตกมาก่อน เมื่อกลับมาประเทศไทยจึงเป็นโอกาสดีที่สามารถรับฟังเพลงคลาสสิกตะวันตกผ่านทางรายการวิทยุที่จัดโดยพิชัยฯ รายการดนตรีคลาสสิกตะวันตกของพิชัย วาสนาส่ง จึงนับว่าเป็นรายการวิทยุรายการแรกของประเทศไทยที่เปิดเพลงคลาสสิกตะวันตก และยังเป็นต้นแบบของการเปิดเพลงคลาสสิกทางสถานีวิทยุกระจายเสียงของไทยในปัจจุบัน

ทางด้านสถานีวิทยุของสถาบันการศึกษาซึ่งมักจะนำเสนอรายการต่าง ๆ เพื่อให้ความรู้ควบคู่กับความบันเทิงก็ได้บรรจุรายการเพลงประเภทดนตรีคลาสสิกตะวันตกไว้ในผังรายการของ

สถานีด้วย ในบรรดาสถานีวิทยุของสถาบันการศึกษานั้น สถานีวิทยุแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเป็นสถานีแรกที่ได้เริ่มเปิดเพลงคลาสสิก รายการดนตรีคลาสสิกตะวันตกของสถานีวิทยุแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเป็นรายการที่ดำเนินงานอย่างต่อเนื่องมาเกือบ ๆ เท่าอายุของสถานี เพราะรายการดนตรีคลาสสิกตะวันตกเริ่มออกอากาศหลังจากสถานีวิทยุแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยก่อตั้งได้ไม่นาน (สถานีวิทยุจุฬาฯ ก่อตั้งในปี พ.ศ.2508)

ผู้จัดทำรายการในระยะแรก ๆ คือคณาจารย์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและอาจารย์ดนตรีที่มีใจรักดนตรีคลาสสิกตะวันตกและเป็นผู้บุกเบิกให้เกิดกิจกรรมดนตรีคลาสสิกตะวันตกรุ่นแรก ๆ ของเมืองไทย อาทิ กำธร สนิทวงศ์ ณ อยุธยา, ไชแสง ศุขะวัฒนะ, สมัยสารท สนิทวงศ์ ณ อยุธยา, ปิยะพันธ์ สนิทวงศ์ ณ อยุธยา เป็นต้น

ตั้งแต่ ปี พ.ศ.2511 ชัชวาลย์ ทาสุนทร์ และ สมโภช รอดบุญ ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ประจำของสถานีวิทยุแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้รับช่วงดำเนินรายการดนตรีคลาสสิกต่อมาอย่างจริงจัง จนกลายเป็นรายการประจำของสถานี โดยออกอากาศทุกคืนระหว่างเวลา 21.30-23.30 น.

ในปี พ.ศ.2531 สมโภชฯ ได้ถึงแก่กรรม ทางสถานีจึงได้ดำเนินงานจัดรายการต่อมา โดยได้รับความร่วมมือจากบุคลากรผู้ทรงคุณวุฒิของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยหลายท่าน

ตั้งแต่ปี พ.ศ.2533 สีสัมพันธ์ เอี่ยมสรรพางค์ และ สดับพิณ รัตนเรือง ได้รับช่วงดำเนินงานต่อมาจนถึงปัจจุบัน และตั้งแต่ ปี พ.ศ.2536 เป็นต้นมา รายการดนตรีคลาสสิกได้เพิ่มเวลาออกอากาศอีกครั้งชั่วโมง โดยออกอากาศทุกคืน ระหว่างเวลา 21.30-24.00 น.

เดือนกันยายน พ.ศ.2538 รายการดนตรีคลาสสิกได้เปิดรับสมาชิกของรายการและเริ่มออกจูลสาร MUSIC OF THE MASTERS ในจูลสารดังกล่าวจะแจ้งจำนวนเพลง รายชื่อเพลง วงดุริยางค์ที่บรรเลง เวลาที่ใช้บรรเลงของแต่ละเพลงให้ผู้ฟังได้ทราบล่วงหน้า นอกจากนี้ยังมีบทความที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับดนตรีตะวันตก ฉบับละ 1 บทความ ซึ่งก่อนหน้านี้จะมีจูลสารนี้ผู้จัดทำรายการจะต้องส่งกำหนดการออกอากาศไปยังหนังสือ Bangkok Magazine และ Bangkok Post วันต่อวัน เพื่อแจ้งหรือบอกกล่าวถึงบทเพลงที่จะนำเสนอในรายการดนตรีคลาสสิกแต่ละวัน

ปี พ.ศ.2542 จนถึงปัจจุบัน รายการดนตรีคลาสสิกออกอากาศระหว่างเวลา 21.30-23.55 น. และเพิ่มช่วง Weekend Concert ซึ่งนำเสนอบทเพลงสำหรับผู้เริ่มต้นหัดฟังดนตรีคลาสสิก ทุกวันเสาร์-อาทิตย์ เวลา 1600-16.55 น.

การส่งกระจายเสียงรายการดนตรีคลาสสิกของวิทยุสถาบันการศึกษา นอกเหนือจากสถานีวิทยุแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยแล้ว ในส่วนภูมิภาคยังมีสถานีวิทยุสถาบันการศึกษาที่ส่งกระจายเสียงรายการดนตรีคลาสสิกอีกสองสถานี คือสถานีวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และสถานีวิทยุมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

สถานีวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เป็นวิทยุสถาบันแห่งแรกในเขตภูมิภาค นับจากปีก่อตั้งมหาวิทยาลัย ในปี พ.ศ.2508 มีนโยบายในการผลิตรายการเพื่อตอบสนองความต้องการทางวิชาการของประชาชนในจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดใกล้เคียงนำเสนอรายการประเภทวิชาการและบันเทิงควบคู่กันไป

การบริหารงานของสถานีวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ อยู่ภายใต้นโยบายการควบคุมและดำเนินงานของเหล่าคณาจารย์จากภาควิชาการสื่อสารมวลชน คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ทั้งนี้มีวัตถุประสงค์หลักในการจัดตั้งสถานีเพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้นักศึกษาในสาขาวิทยุกระจายเสียงได้ฝึกปฏิบัติจริงและการจัดรายการเพลงคลาสสิกก็เพื่อเป็นการเพิ่มรายการดนตรีอีกหนึ่งทางเลือกให้กับผู้ฟังนอกเหนือไปจากรายการเพลงประเภทอื่น ๆ

(พัชรินทร์ จันทนานุวัฒน์กุล, สัมภาษณ์)

รายการดนตรีคลาสสิกตะวันตกของสถานีวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ.2510 ซึ่งเป็นปีที่เริ่มก่อตั้งสถานีวิทยุกระจายเสียงของสถาบัน

ในปี พ.ศ. 2536 รายการดนตรีคลาสสิกตะวันตกของสถานีวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ทำการกระจายเสียงออกอากาศโดยเปลี่ยนชื่อรายการ จากเดิมชื่อรายการดนตรีคลาสสิก มาเป็นรายการชื่อ “คลาสสิก คลาสสิก” ดำเนินการออกอากาศทุกวันจันทร์ถึงศุกร์ ตั้งแต่เวลา 22.10-23.50 น. โดยมีคณาจารย์จากภาควิชาการสื่อสารมวลชน คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ สองท่านเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินรายการ คือ พัชรินทร์ จันทนานุวัฒน์กุล เป็นผู้รับผิดชอบดำเนินรายการในวันจันทร์และอังคาร และ จงจิตร เทียมทอง เป็นผู้รับผิดชอบดำเนินรายการในวันพุธ พฤหัสบดีและศุกร์

สถานีวิทยุมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มีสองแห่ง แห่งแรกตั้งที่วิทยาเขตหาดใหญ่ และแห่งที่สองตั้งอยู่ที่ วิทยาเขตปัตตานี สถานีวิทยุมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี มีกำลังส่ง 1 กิโลวัตต์ ส่งกระจายเสียงครอบคลุมจังหวัดปัตตานี และบางส่วนของจังหวัดสงขลา จังหวัดยะลาและจังหวัดนราธิวาส

(นพดล ทิพย์รัตน์, สัมภาษณ์)

สถานีวิทยุมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ก่อตั้งขึ้นในโครงการจัดตั้งศูนย์เทคโนโลยีการศึกษาของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ด้วยเงินงบประมาณจัดสรรของมหาวิทยาลัยฯ 5,000,000 บาท โดยดำเนินการและวางแผนขออนุมัติคลื่นจากกรมประชาสัมพันธ์เมื่อ ปี พ.ศ.2529-2532 ตัวอาคารของสถานีวิทยุสร้างเสร็จใน ปี พ.ศ.2535 และส่งกระจายเสียงอย่างเป็นทางการในวันที่ 13 มีนาคม 2535 ด้วยคลื่นความถี่ 107.25 MHz

(คณิตา นิจจรัลกุล และ ชาลิสมา มากแผ่นทอง, สัมภาษณ์)

คณิตา นิจจรัลกุล หัวหน้าสถานีวิทยุมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานีในขณะนั้น มีความเห็นว่ารายการวิทยุของสถาบันควรมีโอกาสได้รับใช้ประชาชนในด้านการให้ข่าวสารที่เป็นสาระทางวิชาการที่ครอบคลุมทุกแขนงวิชา และรวมถึงการนำเสนอดนตรีประเภทต่าง ๆ การนำเสนอเพลงคลาสสิกตะวันตก จึงถูกบรรจุลงในผังรายการของสถานีตั้งแต่แรก โดยเป็นส่วนหนึ่งของรายการหมู่บ้านสาระ ช่างเพลงคลาสสิก นำเสนอทุกวันอาทิตย์ เวลา 20.35-21.00 น. ในช่วงเริ่มต้นของการจัดรายการนั้น ยังไม่มีผู้รับผิดชอบอย่างจริงจัง อันเนื่องมาจากการขาดแคลนบุคลากรในสาขาดนตรี สถานีฯ จึงขอเทปบันทึกรายการดนตรีคลาสสิกจากสถานีวิทยุแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อนำไปเปิดในช่วงเวลาดังกล่าว

(คณิตา นิจจรัลกุล, สัมภาษณ์)

ปี พ.ศ.2540 นพดล ทิพย์รัตน์ ผู้ดำเนินรายการปัจจุบัน สำเร็จการศึกษาทางด้านดนตรี ได้เข้ามารับราชการเป็นอาจารย์ประจำที่โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี และได้เข้าร่วมงานกับสถานีวิทยุมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ด้วยการเป็นผู้จัดรายการเพลงไทยคลาสสิก เพลงไทยโบราณ และต่อมาได้มีโอกาสรับหน้าที่เป็นผู้ดำเนินรายการเพลงคลาสสิก เมื่อมีผู้รับผิดชอบอย่างจริงจังแล้ว รายการจึงเปลี่ยนมาเป็นรายการออกอากาศสดแต่ยังคงนำเสนอในช่วงเวลาเดิม

รายการคลาสสิก คลาสสิก ของสถานีวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัยเชียงใหม่และรายการหมู่บ้านสารสาระ ช่วงเพลงเพลงคลาสสิก ของสถานีวิทยุมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี จึงเป็นรายการที่อยู่ภายใต้สถาบันมหาวิทยาลัยหรือวิทยุสถาบัน ซึ่งในส่วนภูมิภาคทั่วประเทศไทยมีอยู่เพียงสองสถานีเท่านั้นที่นำเสนอรายการดนตรีคลาสสิกตะวันตก

ขณะเดียวกันในปี พ.ศ.2536 มีรายการดนตรีคลาสสิกตะวันตกอีกหนึ่งรายการเกิดขึ้นบนหน้าปัดคลื่นวิทยุกระจายเสียงในกรุงเทพมหานคร นอกเหนือจากที่สถานีวิทยุแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้นำเสนอแล้ว คือรายการดนตรีคลาสสิกของสถานีวิทยุกระจายเสียงองค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย คลื่นความถี่ FM 95 MHz ใช้ชื่อรายการว่า"รายการเพลงคลาสสิก" โดยออกอากาศเป็นเพลงคลาสสิกทั้งวัน ตั้งแต่เวลา 05.00-24.00 น. ไม่มีโฆษณาและไม่มีนักจัดรายการ แต่มีข่าวแทรกทุกต้นชั่วโมง รายการดนตรีคลาสสิกของสถานีวิทยุองค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย คลื่นความถี่ 95 MHz (อสมท.) จึงเป็นการจัดรายการดนตรีคลาสสิกเต็ม 19 ชั่วโมงต่อวัน ซึ่งไม่เคยมีปรากฏการณ์เช่นนี้ในประวัติศาสตร์วิทยุไทย

(สุกรี เจริญสุข 2538 : 332)

ในปี พ.ศ.2540 รายการดนตรีคลาสสิกของสถานีวิทยุกระจายเสียงองค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทยได้ย้ายมาจัดที่คลื่นความถี่ 107 MHz (อสมท.) มีทีมงานร่วมจัด 6 คน ซึ่งเป็นทีมงานผลิตของ อสมท. คือ วัฒนะ ทองคำวรรณ, กิ่งแก้ว เกตรา, สายชล เกียรติกิ่ง วาฬไกล, รัศมิมาลัย ประกอบทรัพย์ และ บวรพงศ์ ศุภโสภณ ส่วน สุกรี เจริญสุข นั้นเป็นนักวิชาการผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรี จากวิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล

การนำเสนอรายการเพลงคลาสสิกของสถานีวิทยุองค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย มีทั้งการจัดรายการสดและรายการบันทึกเทป และมีความพิเศษที่มีการจัดรายการทั้งภาคภาษาอังกฤษและภาษาไทย

จากพัฒนาการของรายการดนตรีคลาสสิกตะวันตกในประเทศไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันจะเห็นได้ว่าดนตรีคลาสสิกตะวันตกได้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งสังคมไทย นับตั้งแต่การเริ่มต้นก้าวแรกที่ พิชัย วาศนาสง เป็นผู้เริ่มบุกเบิก เมื่อมองภาพรวมจะเห็นได้ว่าแม้กลุ่มผู้ฟังรายการดนตรีคลาสสิกตะวันตกจะจำกัดอยู่ในวงแคบ ๆ เมื่อเทียบกับประชากรทั้งหมด แต่รายการดนตรีคลาสสิกตะวันตกทางวิทยุกระจายเสียงของไทยก็ยังคงมีการจัดต่อเนื่องมาเป็นเวลานาน และค่อย ๆ เพิ่มจำนวนสถานีที่เปิดเพลงคลาสสิกขึ้น ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาจุดเริ่มต้นและ

พัฒนาการรวมไปถึงรูปแบบวิธีการนำเสนอรายการดนตรีคลาสสิกทางวิทยุกระจายเสียงของไทย โดยมีปัญหานำวิจัยดังต่อไปนี้

ปัญหานำวิจัย

1. รายการดนตรีคลาสสิกทางวิทยุกระจายเสียงของไทยมีจุดกำเนิดและพัฒนาการอย่างไร
2. รูปแบบและวิธีการนำเสนอรายการดนตรีคลาสสิกทางวิทยุกระจายเสียงไทยเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเป็นมาของรายการดนตรีคลาสสิกทางวิทยุกระจายเสียงของไทย
2. เพื่อศึกษารูปแบบและวิธีการนำเสนอรายการดนตรีคลาสสิกทางวิทยุกระจายเสียงของไทย

ข้อสันนิษฐาน

การจัดรายการดนตรีคลาสสิกจะต้องมีลักษณะเฉพาะและมีรูปแบบและวิธีการนำเสนอที่แตกต่างจากการจัดรายการเพลงประเภทอื่น ๆ

นิยามศัพท์

รูปแบบรายการ	หมายถึง	ประเภทของรายการที่นำเสนอ คือ รูปแบบรายการเพลงคลาสสิก
วิธีนำเสนอรายการ	หมายถึง	กระบวนการที่จะนำเสนอเนื้อหาหรือเรื่องราวต่าง ๆ ไปสู่ผู้ฟัง โดยมีเทคนิคหรือศิลปะในการนำเสนอ
รายการดนตรีคลาสสิก	หมายถึง	รายการวิทยุที่นำเสนอบทเพลงดนตรีตะวันตกซึ่งบรรเลงโดยวงออร์เคสตรา สามารถแบ่งแยกได้เป็น บทเพลงซิมโฟนี, บทเพลงคอนแชร์โต้, บทเพลงโซนาตา ฯลฯ
ซิมโฟนี (Symphony)	หมายถึง	บทเพลงซึ่งผู้ประพันธ์เพลงประพันธ์ขึ้นอย่างมีกฎเกณฑ์และแบบแผนเพื่อใช้บรรเลงสำหรับวงออร์เคสตรา โดยทั่วไปบทเพลงซิมโฟนีจะประกอบด้วย 3-4 กระบวน

กระบวนการ (Movement) หมายถึง	<p>การจัดรูปแบบของความเร็วจังหวะในบทเพลงซิมโฟนี</p> <p>กระบวนการแรกเป็นบทนำของเพลงมักมีความยาวมากที่สุด</p> <p>กระบวนการที่สองเป็นท่วงทำนองที่ช้าและเป็นการพัฒนาทำนองหลักของบทเพลง</p> <p>กระบวนการที่สามเป็นลีลาที่ไพเราะผ่อนคลายสรรหาไปตามบทเพลง</p> <p>กระบวนการที่สี่มีท่วงทำนองที่เร็วและมีสาระของเพลงน้อยกว่าท่อนอื่น บางครั้งก็เป็นลีลาที่แปรผันมาจากทำนองหลัก (Theme)</p>
ไลท์มิวสิก (Light music) หมายถึง	<p>บทเพลงบรรเลงที่มีดนตรีบรรเลงน้อยชิ้น และใช้เวลาในการบรรเลงไม่มากนัก</p>

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงรูปแบบและวิธีการนำเสนอรายการดนตรีคลาสสิกทางวิทยุกระจายเสียงไทย
2. ทราบถึงแนวการจัดรายการดนตรีคลาสสิกทางวิทยุกระจายเสียงไทย
3. การวิจัยครั้งนี้จะเป็นพื้นฐานของการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการจัดรายการวิทยุกระจายเสียงในรูปแบบอื่น ๆ ให้กว้างขวางและละเอียดยิ่งขึ้นต่อไป

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ มาใช้เป็นกรอบในการวิจัย สำหรับแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเรื่องนี้มีดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของการผลิตรายการวิทยุกระจายเสียง
2. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดรายการเพลงและการจัดรายการเพลงคลาสสิก
3. แนวคิดเกี่ยวกับสุนทรียรสในการฟังดนตรี

เนื่องจากรายการประเภทดนตรีคลาสสิกเป็นรายการที่มีอยู่น้อยมากในหน้าบัดคลื่นวิทยุเมืองไทย จึงขอนำแนวคิดทั้งสามมาเป็นแนวคิดประกอบเพื่อความชัดเจนของรูปแบบการจัดรายการหรือการนำเสนอผ่านทางสื่อวิทยุกระจายเสียง

แนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของการผลิตรายการวิทยุกระจายเสียง

การจัดรายการวิทยุกระจายเสียงแต่ละครั้ง ผู้จัดควรจะทราบถึงองค์ประกอบที่สำคัญที่จะนำมาเป็นแนวทางให้ผู้จัดสามารถจัดรายการได้ถูกใจผู้ฟัง และมีประโยชน์ต่อผู้ฟังมากที่สุด องค์ประกอบที่สำคัญที่จะกล่าวถึงนี้ คือ ผู้ฟัง, เนื้อหา, วิธีเสนอ, เวลาออกอากาศ และการประเมินผล (จุมพล รอดคำดี, 2525)

ผู้ฟัง (Audience)

คำว่า "ผู้ฟัง" ในที่นี้หมายถึง กลุ่มผู้ฟังที่เป็นเป้าหมายของการจัดรายการ (Target Audience) ซึ่งจะเป็นผู้ที่ตัดสินใจว่า รายการที่จัดอยู่นี้ประสบความสำเร็จหรือไม่ ผู้จัดรายการจะต้องค้นหา (Audience Survey) ว่า กลุ่มผู้ฟังเหล่านี้เป็นใคร

กลุ่มผู้ฟัง ไม่ได้หมายความว่า จะต้องได้รับคำตอบเพียงแค่ว่ากลุ่มผู้ฟังเหล่านั้นคือใครเท่านั้น แต่คำว่า "ใคร" ในที่นี้กินความลึกลงไปอีกถึง ประวัติ พฤติกรรม และทัศนคติของคนกลุ่มนั้นเลยทีเดียว คือ ควรจะต้องทราบถึงอายุ เพศ ระดับการศึกษา อาชีพ สถานะทางเศรษฐกิจ วิถีทางในการดำเนินชีวิต หรือขนบธรรมเนียมประเพณี ภาษาที่ใช้อยู่ในกลุ่ม ตลอดจนการรู้จักว่า เวลาของการดำเนินชีวิตประจำวัน เวลาใดเป็นเวลาที่เขาพอใจอยากฟังรายการ

วิทยุ นอกจากนี้ ถ้าสามารถรู้ลึกลงไปอีก จนกระทั่งถึงความสนใจของคนกลุ่มนี้สนใจเรื่องอะไรมากที่สุด มีทัศนคติต่อรายการต่าง ๆ อย่างไรก็จะสะดวกในการจัดรายการเป็นอย่างมาก

เนื้อหา (Content)

เนื้อหา หมายถึง เรื่องราวต่าง ๆ ที่ผู้จัดรายการต้องการให้ผู้ฟังเป้าหมายได้ฟังกัน การบรรจุเนื้อหาในรายการควรจะต้องสอดคล้องกันเป็นอย่างดีกับกลุ่มผู้ฟังเป้าหมาย

เป็นสิ่งจำเป็นที่ผู้จัดต้องรู้รายละเอียดของผู้ฟัง เพราะว่าการที่รู้จักกลุ่มผู้ฟังเป้าหมายค่อนข้างละเอียดเช่นนี้ จะช่วยให้ผู้จัดรายการสามารถรู้แนวของการจัดรายการได้ว่า เนื้อหาอย่างไรถึงจะเหมาะกับคนฟังกลุ่มนี้ และจะต้องมีวิธีเสนอรายการอย่างไรจึงจะทำให้เขาฟังได้อย่างไม่เบื่อหน่าย การที่ารู้ถึงว่า อายุของคนกลุ่มนี้โดยเฉลี่ยอายุอยู่ระหว่างกี่ปีถึงกี่ปี ก็จะทำให้จัดได้ถูกว่า เป็นวัยรุ่น วัยกลางคน หรือวัยสูงอายุ อายุที่แตกต่างกัน หมายถึง พฤติกรรมแตกต่างกันด้วย อุปนิสัยใจคอก็น่าจะไม่เหมือนกัน วัยรุ่นส่วนใหญ่อาจจะชอบฟังเพลงเร็ว คึกคัก แต่วัยสูงอายุอาจจะชอบฟังเพลงจังหวะช้า ๆ ค่อยเป็นค่อยไป แต่ก็มีอยู่บ้างเหมือนกันที่คนต่างวัยจะมีความสนใจเหมือนกันได้ เช่น เพลงอมตะต่าง ๆ เด็กก็ฟังได้ ผู้ใหญ่ก็ฟังดี เป็นต้น

เนื้อหาอาจจะมีเพียงหัวข้อเดียวแต่เวลาเสนอนั้นจำเป็นต้องคิดถึงความยากหรือง่าย และความยาว (ในที่นี้คิดเป็นหน่วยของเวลา) ว่าจะต้องใช้เวลานานสักเพียงใดที่จะอธิบายให้ผู้ฟังในเป้าหมาย ได้เข้าใจเรื่องโดยตลอด กลุ่มผู้ฟังที่มีการศึกษาต่างระดับกัน ก็มีผลทำให้การจัดทำรายการแตกต่างกันออกไปด้วย

เนื้อหาบางอย่างก็สามารถนำมาพูดคุยให้ผู้ฟังทุกกลุ่มอาชีพได้ เช่น เรื่องราวเกี่ยวกับ ธรรมชาติ สังคมวิทยา ความรักชาติ หรือการเมือง เป็นต้น จะเห็นได้ว่าเรื่องบางเรื่องเป็นเรื่องทั่วไปไม่ว่าผู้ฟังจะอยู่ในกลุ่มอาชีพใดก็ตามก็สามารถฟังและเข้าใจได้

วิธีเสนอ (Technique of Programme Presentation)

วิธีเสนอรายการ คือ กระบวนการที่จะนำเนื้อหาหรือเรื่องราวต่าง ๆ ไปสู่ผู้ฟังอย่างมีศิลปะ (Artful) การที่ต้องใช้คำว่า ศิลปะ ในที่นี้ทั้งนี้ก็เพราะว่าการเสนอรายการโดยนำเรื่องราวมาพูดอย่างตรงไปตรงมา เหมือนการบรรยายในห้องเรียนนั้น เป็นสิ่งที่น่าเบื่อในทางวิทยุ เพราะสภาพของการรับฟังของผู้ฟังไม่เหมือนกัน ผู้ฟังที่ฟังวิทยุส่วนใหญ่ก็คงจะไม่ได้ตั้งใจฟังโดยตรงเหมือนฟังบรรยายในห้องเรียน แต่เขาจะทำอย่างอื่นไปด้วย เช่น ขับรถ อ่านหนังสือพิมพ์

ทำงานอย่างใดอย่างหนึ่ง เพราะฉะนั้น สภาพการฟังเช่นนี้จะสามารถรับข่าวสารเรื่องราวได้น้อยมาก ถ้าเปรียบเทียบกับกรฟังอย่างตั้งอกตั้งใจ นอกจากนี้ การฟังของผู้ฟังยังมีสิทธิเลือกได้ ถ้ารายการใดไม่ถูกใจ เขาก็จะหมุนหน้าปิดไปหารายการอื่นฟัง หรือ ถ้าไม่มีรายการที่ถูกใจเลยในช่วงเวลานั้น เขาก็อาจจะปิดวิทยุเสียก็ได้ ไม่มีใครจะมาห้ามเขาได้ว่า “อย่าปิดนะ ฟังผมก่อน” ซึ่งเป็นไปไม่ได้เลย

ดังนั้น การเสนอรายการจึงต้องดำเนินไปอย่างมีศิลปะ ศิลปะในที่นี้ก็คือ ผู้จัดจะทำอย่างไรจึงจะทำให้ผู้ฟังรับข่าวสารหรือเรื่องราวต่างๆ ได้โดยไม่รู้สึกรู้สึ จะมึวิธีกรอย่างไรจึงจะทำให้ผู้ฟังได้รับความบันเทิง ได้รับความรู้ และสร้างจินตนาการตามไปด้วย ด้วยสาเหตุดังกล่าวนี้ การจัดรายการวิทยุจึงได้มีการเรียนการสอนขึ้น เพราะเป็นสิ่งที่ต้องอาศัยความชำนาญ และความคิดริเริ่มอย่างมาก นอกจากนี้ ผู้จัดรายการก็ควรจะต้องมีความรู้พื้นฐานบางอย่างมาบ้าง เช่น ความรู้ด้านจิตวิทยาทั่วไป จิตวิทยาสังคม สังคมวิทยา วาทยวิทยา และดนตรี เป็นต้น ความรู้เหล่านี้จะนำมาใช้ประกอบกับการวางแผนการผลิตรายการแทบจะทุกครั้งไป

ในการผลิตรายการวิทยุ องค์ประกอบที่สำคัญก็คือ ผู้ฟัง การเสนอรายการจำเป็นต้องสัมพันธ์กับผู้ฟังเป้าหมายอย่างไม่มีทางหลีกเลี่ยงได้ การรู้จักผู้ฟังเป้าหมายอย่างละเอียดย่อมช่วยให้การนำเสนอรายการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและมีคุณภาพ ตัวอย่างเช่น ถ้าผู้จัดรายการสามารถรู้ได้ว่า อายุโดยเฉลี่ยของกลุ่มผู้ฟังเป้าหมายอยู่ในวัยไหนแล้ว ก็จะสะดวกในการที่จะเลือกใช้คำพูด เพลงประกอบ ลีลาในการพูดเพื่อให้เข้ากับผู้ฟังในวัยนั้นๆ ได้ หรือ นอกจากผู้จัดจะทราบถึงวัยโดยเฉลี่ยของกลุ่มผู้ฟังเป้าหมายแล้วยังได้ทราบถึงระดับการศึกษาของกลุ่มผู้ฟังกลุ่มนั้นด้วย ก็ยังจะช่วยเพิ่มความสะดวกในการที่จะเลือกใช้ภาษาพูดที่เหมาะสมกับระดับการศึกษาของคนกลุ่มนั้นได้อย่างใกล้เคียงที่สุด

เพราะฉะนั้น ส่วนสำคัญที่น่าจะต้องนำมาพิจารณากันในวิธีการเสนอรายการนั้นประกอบไปด้วยส่วนสำคัญ 5 ประการ คือ

1. ภาษาพูด (Language) มีส่วนสัมพันธ์กับวัยและระดับการศึกษาของผู้ฟังอย่างมาก การใช้คำยากๆ หรือเป็นศัพท์เทคนิคมากมาย นอกจากจะทำให้ผู้ฟังไม่รู้เรื่องแล้ว ยังทำให้ความสนใจลดลงด้วย การสร้างคำพูดแปลกๆ ใหม่ๆ เหมือนการโฆษณา ก็อาจจะทำได้แต่อย่าให้มากเกินไปและต้องระมัดระวังเรื่องภาษาวิบัติ คำพูดสองแง่สองง่าม หรือ คำหยาบคายที่เป็นตัวอย่างที่ไม่ดีทางภาษาไทย ผู้จัดจะต้องระลึกเสมอว่า วิทยุกระจายเสียงเป็นแบบฉบับอย่างหนึ่ง

ของภาษาที่ผู้ฟังอาจจะจำไปใช้โดยไม่รู้ตัว นอกจากนี้การใช้ภาษาอังกฤษปนภาษาไทยนับว่าเป็นการใช้ภาษาไม่ถูกต้องอย่างยิ่ง ผู้จัดรายการควรจะเลือกใช้ภาษาอย่างใดอย่างหนึ่งเพียงอย่างเดียว ถ้าจัดรายการเป็นภาษาไทยก็ควรจะพูดภาษาไทยให้ตลอด ยกเว้นรายการสอนภาษาอังกฤษ

เมื่อพูดถึงภาษาไทยแล้วยังต้องนึกถึงภาษาท้องถิ่นอีกด้วย ทั้งนี้เพราะการจัดรายการวิทยุ นั้น บางครั้งเราจัดให้ผู้ฟังในท้องถิ่นฟัง ซึ่งในท้องถิ่นนั้นก็มีความท้องถิ่นของเขาโดยเฉพาะ การที่เราจัดรายการเป็นภาษาท้องถิ่นได้ ย่อมจะเป็นการดีกว่าใช้ภาษาไทยภาคกลางแน่นอน แต่อย่างไรก็ตามภาษาไทยภาคกลางก็ควรจะมีอยู่ด้วยเหมือนกัน ทั้งนี้เพราะภาษาไทยภาคกลางเป็นภาษาแม่ หรือ เป็นภาษาทางราชการที่ใช้กันทั่วประเทศ เพราะฉะนั้นรายการบางประเภท เช่น รายการข่าว บทความ เป็นต้น ก็ควรจะใช้ภาษาแม่เป็นหลัก หรือ ใช้ควบคู่ไปทั้งภาษาแม่และภาษาท้องถิ่น

ภาษาพูดที่ใช้ ควรจะใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย ประโยคสั้นๆ กะทัดรัดเหมาะกับสภาพของการฟังวิทยุของผู้ฟังโดยทั่วไป

2. ลีลาการพูด (Style) การพูดทางวิทยุไม่ควรพูดเหมือนอ่านหนังสือ แต่ควรพูดเหมือนการพูดคุยกับเพื่อนสักคนหนึ่ง และอย่าคิดว่าเรากำลังกล่าวคำปราศรัยกับคนฟังเป็นจำนวนล้าน เพราะจะทำให้ขาดความเป็นกันเองลงไป

ลีลาในการพูดนั้น แต่ละคนก็มีแบบฉบับของตัวเอง เพื่อที่จะให้เข้ากับบรรยากาศของกลุ่มผู้ฟังเป้าหมาย การใช้สำนวนโวหารต่างๆ ก็ควรจะเป็นสำนวนที่ใช้กันอยู่ในหมู่ผู้ฟังกลุ่มนั้นด้วย หรือ เป็นสำนวนที่กลุ่มผู้ฟังนั้นสามารถเข้าใจได้ แต่ไม่ใช่สำนวนหยาบคาย คำพูดสองแง่สองง่ามอย่างที่ได้ออกไปแล้ว

ข้อสำคัญใจเรื่องการพูดก็คือ น้ำเสียงต้องแสดงความจริงใจ ไม่แสดงการดูถูก หรือถือว่าผู้ฟังไม่รู้เท่าตัวเอง ผู้จัดรายการโดยเฉพาะผู้ดำเนินรายการควรจะตั้งรู้จักถ่อมตน พูดอย่างมีน้ำเสียงเป็นมิตร เป็นญาติพี่น้องและยกย่องผู้ฟังเสมอ ความรู้สึกของคนฟังจะไม่มีใครชอบที่ใครสักคนมานั่งพูดสั่งสอน และคิดว่าเขาเป็นคนโง่ หรือถูกวิพากษ์วิจารณ์ไปในทางที่ไม่ดีหรือนำมาล้อเลียน

ลีลาการพูดในรายการบางประเภท จำเป็นต้องพูดอย่างตรงไปตรงมา เช่น รายการข่าวประจำวันและบทความ เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อแสดงความแน่นอน ความเชื่อถือได้และหนักแน่น แทนที่จะนำมาพูดอย่างกันเองจนเกินไป หรือแต่งเสริมเติมต่อให้ง่ายเหมือนข่าวชาวบ้าน ชาวเก็บตกซึ่งผู้ฟังจะรู้สึกสนุกสนานไปกับลีลาหรือสำนวนที่ผู้ดำเนินรายการใช้ แต่ความเที่ยงตรงและความถูกต้องอาจจะลดลง ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะว่าผู้ดำเนินรายการอาจจะแสดงความคิดเห็นแทรกเข้าไปในข่าวมาก ซึ่งทำให้ข่าวขาดความเที่ยงตรง ผู้ฟังอาจจะได้รับอิทธิพลของผู้ดำเนินรายการคนนั้นจนลืมนึกไปว่า เหตุการณ์จริงๆ นั้นเป็นอย่างไร

3. เพลงประกอบ (Programme Music) ส่วนสำคัญอีกประการหนึ่งที่จะทำให้รายการน่าฟังและผ่อนคลายความตึงเครียดของรายการก็คือ เพลงประกอบ การฟังเสียงพูดของผู้ดำเนินรายการนานเกินไปอาจจะทำให้รู้สึกน่าเบื่อ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ดำเนินรายการนานเกินไปอาจจะทำให้รู้สึกน่าเบื่อ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ดำเนินรายการที่ไม่มีความชำนาญในการพูดอย่างเพียงพอวิธีที่จะแก้ปัญหาก็คือ ใช้เพลงเข้าช่วยเพื่อให้ผู้ฟังได้พักหูเสียบ้าง และช่วยเปลี่ยนบรรยากาศให้ดีขึ้น

การใช้เพลงประกอบในรายการน่าจะมีเป้าหมายอยู่ 4 ประการ คือ

ก. แนะนำรายการ เพลงประกอบในที่นี้ หมายถึง เพลงประจำรายการ (Title หรือ Identification Music) หรือ บางทีก็เรียกว่า เพลงนำรายการ เพลงประกอบพวกนี้มักจะใช้เพลงบรรเลงด้วยเครื่องดนตรีล้วน มากกว่าเพลงที่มีนักร้องร้องอยู่ด้วย ทั้งนี้เพื่อสะดวกในการนำ (fade) เข้าสู่ในรายการได้ง่ายโดยไม่ต้องพะวงว่า ยังมีเสียงนักร้องปรากฏอยู่ ซึ่งอาจจะทำให้ผู้ฟังเสียอารมณ์ได้

เพลงประจำรายการ ควรจะเลือกเพลงที่ฟังแล้วรู้สึกสนุกสนาน ตื่นเต้น มีชีวิตชีวา จังหวะเร็วพอสมควร ทั้งนี้เพื่อดึงดูดความสนใจผู้ฟังให้ติดตามรายการของเราต่อไป

ข. คั่นรายการ การคั่นรายการด้วยเพลงส่วนใหญ่มักจะทำกันหลังจากพูดไปแล้ว 1 นาที ถึง 1.5 นาที แล้วจึงค่อยเริ่มพูดใหม่ สลับกันไประหว่างเพลงและการพูด เพลงที่นำมาคั่นส่วนมากมักจะใช้เพลงบรรเลงด้วยเครื่องดนตรีด้วยล้วน เช่นเดียวกับเพลงประจำรายการ แต่เพลงที่นำมาคั่นรายการนั้น ควรจะแตกต่างจากเพลงประจำรายการพอสมควร ทั้งนี้เพื่อนำให้ผู้ฟังทราบว่า รายการยังคงดำเนินไปอยู่ แต่ถ้าเมื่อใดได้ยินเสียงเพลงประจำรายการดังขึ้น นั่นก็

แสดงว่ารายการจะจบลงแล้ว ในช่วงนี้ผู้ดำเนินรายการก็จะกล่าวอำลากับผู้ฟัง เสร็จแล้วก็เปิดเพลงประจำรายการให้ดังขึ้นอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งเป็นเครื่องหมายว่า จบรายการอย่างแน่นอน

รายการที่คั่นด้วยเพลง ควรจะเป็นรายการที่มีการพูดติดต่อกันยาวมาก โดยคิดว่าอาจจะใช้เวลาพูดติดต่อกันแต่ละช่วงเกิน 3-5 นาทีขึ้นไป วิธีการคั่นก็มักจะเปิดเพลงคั่นครั้งละไม่เกิน 5-10 วินาทีเป็นอย่างมาก ทั้งนี้เพื่อไม่ให้ผู้ฟังเข้าใจผิดคิดว่าคนละเรื่องกัน เพลงที่คั่นรายการแบบนี้ทำหน้าที่เป็นเพียงตัวเชื่อม(Link) คำพูด จากข้อความส่วนหนึ่งไปยังอีกส่วนหนึ่งเท่านั้น

ค. สร้างบรรยากาศหรือเป็นเนื้อหาส่วนหนึ่งของรายการ การใช้เพลงประกอบคำพูดในเรื่องราวต่างๆ จะช่วยสร้างบรรยากาศในการฟังได้ดีขึ้น โดยเฉพาะเพลงที่นำมาประกอบนั้น ได้เลือกสรรเพื่อให้ตรงกับเรื่องที่เรากำลังพูด จะช่วยให้ผู้ฟังสร้างจินตนาการไปกับสิ่งที่เราพูดได้เร็วขึ้น การใช้เพลงประกอบในลักษณะนี้จะนำเข้ามาเสริมในรายการเป็นช่วงๆ แต่ละช่วงอาจจะกินเวลา ตั้งแต่ 5 วินาทีไปจนถึง 20 วินาที ตามความเหมาะสม บางครั้งอาจจะใช้เสียงเพลงเหล่านี้เปิดคลอเบาๆ กับการพูดก็เป็นได้ หรือบางครั้งอาจจะเปิดเพลงทั้งเพลง คั่นคำพูดก็เป็นได้ ถ้าเพลงนั้นมีเนื้อร้องสอดคล้องกับเรื่องราวที่นำมาเสนอในตอนนั้นๆ ด้วย การสร้างบรรยากาศในรายการวิทยุกระจายเสียงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะจะทำให้ผู้ฟังฟังสนใจอยากฟังเพิ่มขึ้น ซึ่งผิดกับเพลงที่นำมาคั่นรายการเพียงเชื่อมรายการเท่านั้น

ง.การใช้เพลงประกอบเพื่อเปลี่ยนฉากหรือเปลี่ยนเรื่องราวที่จะพูด บางครั้งการเปลี่ยนเนื้อหาจากเรื่องหนึ่งไปสู่เรื่องหนึ่ง อาจจะใช้คำพูดโยง (Link) ไปหากันได้ แต่บางทีก็ใช้คำพูดเพียงอย่างเดียวอาจจะทำให้ฟังดูแล้วห้วนเกินไป หรือ เปลี่ยนเรื่องเร็วเกินไปจนผู้ฟังตามไม่ทัน เพราะฉะนั้นการใช้เพลงประกอบแทรกตรงระหว่างจบคำพูดเรื่องหนึ่ง และกำลังจะพูดต่ออีกเรื่องหนึ่ง หรือในรายการละครวิทยุ การใช้เพลงประกอบก็เพื่อจะเปลี่ยนฉากจากสถานที่แห่งหนึ่งไปสู่อีกแห่งหนึ่ง หรือเปลี่ยนเวลาจากเข้าไปบายหรือค่ำ เพลงต่างๆ ที่นำมาประกอบเพื่อเหตุผลดังกล่าวมานั้นควรจะเลือกสรรพอสมควร ทั้งเพื่อให้เข้ากับบรรยากาศของฉากต่อไป หรือ บางครั้งอาจจะใช้เพลงสองเพลงเปิดติดต่อกัน โดยวิธีทำ cross fade เพลงที่เปิดเพลงแรกเพื่อแสดงว่าจบฉากแล้วเพลงที่สองก็เป็นการเริ่มต้นฉากใหม่ โดยวิธีนี้จะทำให้ผู้ฟังเกิดจินตนาการตามไปได้โดยไม่สะดุดอารมณ์

4. เสียงประกอบ (Sound Effect) ส่วนสำคัญอีกประการหนึ่งในวิธีการเสนอรายการที่จำเป็นต้องพูดถึงก็คือ เสียงประกอบ ซึ่งในที่นี้ไม่ได้หมายถึงเพลง แต่หมายถึงเสียงที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ หรือเสียงที่เกิดขึ้นในเหตุการณ์จริง เช่น เสียงนกร้องในป่า, น้ำไหล, ฝนตก, เสียงคนพูดกันจ้อแจ๋ในตลาด เป็นต้น แล้วผู้จัดรายการบันทึกเสียงเหล่านั้นเอาไว้ เพื่อนำมาสอดแทรกในรายการของตน เพื่อให้บรรยากาศของรายการดูสมจริงขึ้น และผู้ฟังก็สามารถเกิดจินตนาการตามได้รวดเร็วขึ้น

การใช้เสียงประกอบก็หวังเพื่อที่จะทำให้บรรยากาศในเรื่องที่เราเสนอดูสมจริงสมจังมากขึ้น และมีความน่าฟังมากขึ้นด้วย อย่างไรก็ตาม มีข้อที่ต้องระมัดระวังอยู่สองประการคือ เสียงทุกเสียงที่นำมาประกอบในรายการนั้น อย่าเพ่งมันใจว่าจะทำให้ผู้ฟังเกิดจินตนาการตามที่คิดไว้เสมอไป เพราะเสียงบางอย่างหูคนเราไม่สามารถที่จะแยกได้ว่า เสียงที่ได้ยินนั้นเป็นเสียงอะไรกันแน่ เพราะฉะนั้น การนำเสียงประกอบมาประกอบในรายการพึงระมัดระวังเสียงที่ผู้ฟังไม่มีประสบการณ์มาก่อนด้วย

นอกจากนี้ยังมีเสียงอีกประเภทหนึ่งที่จะจัดอยู่ในพวกเสียงประกอบได้เหมือนกัน คือ เสียงเงียบ (Dead Sound) ถ้าเราอยากรู้ว่าเสียงเงียบนั้นเป็นอย่างไร ก็ทดลองเข้าไปนั่งในห้องผู้ประกาศหรือห้องที่เก็บเสียงเป็นอย่างดี ก็จะเห็นได้ว่า ความเงียบจะทำให้เราเกิดจินตนาการไปได้อีกแบบหนึ่ง การใช้เสียงเงียบนี้ส่วนใหญ่มักจะใช้กับรายการละคร ซึ่งจะมีบางครั้งที่ทิ้งให้เงียบเฉย ๆ เพื่อสร้างบรรยากาศความน่าสะพรึงกลัว ตื่นเต้นหรือสร้างความอึดอัดใจให้แก่ผู้ฟังที่กำลังฟังอย่างใจจดใจจ่อ เช่น พระเอกจะตอบนางเอกว่าอย่างไร เพราะพระเอกเงียบเสียงนานเกินไป วิธีการเช่นนี้ถือได้ว่าเป็นการใช้เสียงประกอบเหมือนกัน

5. ความหลากหลาย (Variety) และความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน (Unity)

การจัดรายการทุกวันนี้ มีการแข่งขันกันมากและมีสถานีให้เลือกฟังได้มาก อันตรายของการจัดรายการ คือ ความเบื่อ ความไม่น่าฟัง เมื่อผู้ฟังไม่พอใจเขาจะหมุนไปฟังรายการอื่น ผู้จัดจะทำอย่างไรถึงจะดึงให้ผู้ฟังฟังรายการของเราต่อไปได้ สิ่งสำคัญที่จะต้องนำมาขบคิดก็คือ การเสนอรายการนั่นเอง

โดยธรรมชาติของมนุษย์มักไม่ชอบฟังเรื่องราวจำเจ การพูดอันยาวนานยิ่งผู้ฟังไม่อยู่ในสภาวะที่ตั้งอกตั้งใจฟังแล้ว การพูดนานจนเกินไปโดยไม่มีอะไรมาคั่นก็จะทำให้เกิดความเบื่อหน่ายได้ ยกเว้นผู้ที่มิพรสวรรค์ในการพูดเป็นพิเศษ แต่โดยทั่วไปแล้วผู้ประกาศทั้งหลายไม่ได้มี

พรสวรรค์ในการพูด แต่อาศัยการฝึกฝนจนชำนาญก็ทำให้สามารถพูดให้ดีได้เช่นเดียวกัน ความน่าเบื่อที่เกิดขึ้นนอกจากนี้ก็อาจจะเกิดจากการพูดที่เหมือนการอ่านหนังสือและพูดเสียงเรียบจนเกินไปก็ทำให้เบื่อได้เหมือนกัน เพราะว่าขาดความเป็นกันเองและมีชีวิตชีวา

ดังนั้น วิธีเสนอรายการที่จะทำให้ไม่เกิดความน่าเบื่อหน่ายแก่ผู้ฟัง ก็ควรจะต้องเสนอให้มีความหลากหลาย (Variety) ในรายการที่เสนอนั้น ความหลากหลายที่จะเกิดขึ้นได้นั้นก็ต้องอาศัยส่วนสำคัญ 4 ประการ ที่ได้กล่าวมาแล้ว คือ ภาษาพูด, สลีลาในการพูด, เพลงประกอบ, และเสียงประกอบ ผู้ฟังจะได้ไม่ต้องทนฟังเสียงพูดของผู้จัดรายการแต่เพียงอย่างเดียว แต่มีเสียงอื่นเข้ามาแทรก ทำให้เปลี่ยนบรรยากาศ เปลี่ยนอารมณ์ของผู้ฟัง ทำให้รู้สึกไม่เกิดความจำเจ ซ้ำซาก บางครั้งการใช้ผู้ประกาศ 2 หรือ 3 คน ก็ช่วยแก้ปัญหาคความจำเจได้บ้างเหมือนกัน แต่สำหรับวิธีที่ดีที่สุดก็คือพยายามใช้ภาษาที่ฟังแล้วเข้าใจง่าย ทันสมัย สลีลาในการพูดก็ควรจะเปลี่ยนไปบ้าง ไม่จำเป็นต้องเหมือนกันทุก ๆ วัน เพลงประกอบก็ควรจะมีอยู่ในรายการเช่นเดียวกันโดยเฉพาะอย่างยิ่ง รายการที่มีความยาวเกิน 5 นาทีขึ้นไป นอกจากนี้เสียงประกอบก็เป็นส่วนหนึ่งที่จะทำให้บรรยากาศและความน่าตื่นเต้น ดูสมจริงสมจังขึ้น

อนึ่ง ความหลากหลายมีความหมายไปถึง การจัดรายการที่นำเอาวิธีการเสนอรายการหลายรูปแบบเข้ามาไว้ในรายการเดียวกันด้วย เช่น ในรายการ 30 นาที เราอาจจะทำเป็นละครเสีย 10 นาที อภิปราย 7 นาที ที่เหลือเป็นผู้จัดพูดเองคนเดียวโดยสลับกับเพลง ก็ถือว่ามีความหลากหลายเช่นเดียวกัน

อย่างไรก็ตาม การมีความหลากหลายในรายการมาก ๆ มิใช่ว่าจะเป็นผลดีต่อการเสนอรายการเสมอไป ทั้งนี้ต้องอยู่ที่ความเหมาะสมของรายการแต่ละลักษณะแต่ละประเภทด้วย ความพอดีจึงไม่สามารถบอกได้แน่นอนว่า จะต้องใส่เพลงเข้าไปกี่เพลง จะพูดยาวสักแค่ไหน เสียงพูดจะเป็นอย่างไร จึงจะเหมาะสมกับรายการประเภทนั้น ๆ สำหรับประเด็นนี้จะได้ศึกษากันในรายละเอียดของแต่ละรายการอีกครั้งหนึ่ง

ด้วยเหตุผลของความหลากหลายในรายการที่ดูจะมีมากเกินไป อาจจะทำให้ผู้ฟังจับต้นชนปลายไม่ถูก เปรียบเสมือนผู้จัดเป็นพ่อครัวที่ทำอาหารไม่เป็นหรือทำตามใจตนเองเกินไป เห็นอะไรอยู่ใกล้มือก็หยิบใส่กระทะหมด ทั้งเค็ม ทั้งเปรี้ยว ทั้งหอม ทั้งเหม็น ฯลฯ ปนเปกันไปหมด ในที่สุดก็รับประทานไม่ลง ในการจัดรายการวิทยุก็เช่นเดียวกัน ความหลากหลายย่อมมีได้ แต่ต้องมี

ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน (Unity) ทั้งนี้เพื่อเป็นหลัก หรือเป็นตัวกำหนดที่จะทำให้ผู้จัด จัดทำรายการได้อย่างมีแบบแผน น่าฟัง หรือฟังดูแล้วสามารถบอกได้ว่าเป็นรายการเดียวกัน

ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในที่นี้ หมายถึง ทั้งเนื้อหาและวิธีเสนอ ในแง่เนื้อหาก็คือ เนื้อหาของรายการที่เป็นเรื่องราวอันเดียวกัน เป็นหัวข้อเรื่องเดียวกัน ตัวอย่างเช่น ในรายการประเภทสารคดีเรื่องราวหรือหัวข้อเรื่องจะต้องมีเพียงเรื่องเดียว เช่น สารคดีเรื่อง คนชายถ่าน ตลอดทั้งรายการก็ต้องพูดถึงแต่เรื่องราวของคนชายถ่านเท่านั้นจะไปพูดถึงคนชายถั่วย่อมทำไม่ได้ เพราะจะผิดไปจากรูปแบบของรายการประเภทสารคดี หรืออีกตัวอย่างหนึ่งที่แสดงถึงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวในเนื้อหา คือ รายการประเพณีวิทยุทางอากาศ รายการประเภทนี้จะมีเนื้อหาย่อยหลากหลายกันไป แต่ทุก ๆ เนื้อหาย่อย ๆ เหล่านั้นจะโยงเข้าสู่เนื้อหาใหญ่ที่เป็นแกนกลางของเรื่อง เช่น รายการนิยายสารทางอากาศสำหรับเด็ก เด็กจะเป็นแกนกลางของเนื้อหาต่าง ๆ ทุกเรื่องที่น่าเสนอจะต้องโยงเข้าสู่เรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับเด็ก ถึงแม้ว่าโดยเนื้อหาแท้ของเนื้อหาย่อยเหล่านั้นจะดูเหมือนว่าไม่เกี่ยวข้องกับเด็กเลยก็ตาม

ส่วนความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในแง่วิธีเสนอนั้นก็หมายถึงการเสนอที่ยึดเอาสิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็นหลัก ตัวอย่างเช่น การจัดรายการเพลงเรายึดเอาเครื่องเล่นดนตรีเป็นหลัก สมมติว่าเป็นทริ้มเปิดเพลงทุกเพลงที่เรานำมาเสนอนั้นก็ต้องเป็นการบรรเลงด้วยทริ้มเปิดเป็นหลัก หรือถ้าเรายึดเอาจังหวะดนตรีเป็นหลัก สมมติว่าเป็นจังหวะแทงโก้ เพลงทุกเพลงที่นำมาเสนอในครั้งนั้นก็ต้องเป็นเพลงที่มีจังหวะแทงโก้ทุกเพลง

ความหลากหลายและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันนั้นไม่มีกฎตายตัวว่าทุก ๆ รายการจะต้องทำเหมือนกันหมด ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของรายการแต่ละประเภท แต่ทุกรายการก็ควรจะต้องมีความหลากหลายและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันให้ปรากฏอยู่ด้วยจึงจะทำให้รายการน่าฟังและดึงดูดความสนใจ

เวลาออกอากาศ (Air Time)

องค์ประกอบที่สำคัญของการผลิตรายการวิทยุกระจายเสียงอีกอย่างหนึ่งก็คือ เวลาออกอากาศ ซึ่งดูจะเหมือนว่าไม่น่าเข้ามาเกี่ยวข้องกับรายการที่จะจัดกันเลย แต่ถ้าผู้จัดรายการคิดดูให้ดีแล้ว เรื่องของเวลาออกอากาศจะเข้ามาเกี่ยวข้องกับการผลิตรายการทุกครั้งไป เพราะเหตุว่าเวลาออกอากาศจะคอยเป็นตัวกำหนดให้ผลิตรายการออกไปในรูปใดได้บ้าง

เวลาออกอากาศมีส่วนสัมพันธ์อย่างแน่นแฟ้นกับผู้ฟังเป้าหมาย เพราะเวลาออกอากาศ หมายถึงเวลาที่ผู้ฟังเป้าหมายพร้อมที่จะรับฟังรายการต่าง ๆ จากผู้จัด โดยเวลานั้นอาจจะเป็นเวลาที่ผู้ฟังต้องการพักผ่อนอยู่กับบ้าน หรืออยู่ในรถยนต์ที่ต้องติดอยู่กับการจราจรที่แออัด การจัดรายการก็ควรจะให้สัมพันธ์กับสภาพหรือสภาวะของการรับฟังในขณะนั้นด้วย จึงจะทำให้ผู้ฟังเกิดความรู้สึกว่าวิทยุเป็นเพื่อนเขาได้ดีกว่าอย่างอื่น

โดยปกติแล้วเวลาออกอากาศถูกกำหนดโดยสถานีวิทยุเป็นที่แน่นอนไปเรียบร้อยแล้ว เพราะฉะนั้นเวลาต่าง ๆ ที่ถูกกำหนดขึ้นมานั้น ย่อมขึ้นกับการฟังของผู้ฟังแต่ละกลุ่มด้วย ส่วนใหญ่สถานีมักจะกำหนดลักษณะของผู้ฟังในแต่ละช่วงเวลาให้ หรือถ้าสถานีไม่กำหนด ผู้จัดรายการก็ควรจะค้นหาเอาเองว่าเวลานั้นเหมาะกับผู้ฟังเป้าหมายกลุ่มไหน แล้วจึงมาวางแผนจัดรายการให้เหมาะกับเวลาของผู้ฟังเป้าหมายกลุ่มนั้นต่อไป เวลาออกอากาศมีส่วนสัมพันธ์ไปถึงการวางแผนจัดรายการว่าจะเป็นไปได้ในรูปใด เนื้อหาอย่างไรจึงจะเหมาะกับผู้ฟังกลุ่มนั้น โดยเฉพาะในเวลานั้น บางเวลาผู้ฟังอาจจะอยากฟังเพลงมากกว่าที่จะฟังอะไรเป็นเรื่องเป็นราวมากนัก แต่บางเวลาเขาก็อาจจะพร้อมที่จะฟังรายการที่มีเนื้อหาสาระมากขึ้นสำหรับวิชีเสนรายการก็เช่นเดียวกัน ก็ต้องดูเสียก่อนว่า จะใช้วิชีเสนรายการอย่างไรจึงจะเหมาะกับผู้ฟังเป้าหมายในเวลานั้นด้วย

การประเมินผล (Evaluation)

การจัดรายการวิทยุเป็นเรื่องยากที่สุดที่เราจะต้องเข้าใจผู้ฟังให้ถูก ผู้จัดบางคนยังจัดรายการไปนานเท่าไร ผู้ฟังก็หดหายลงไปเท่านั้น เพราะฉะนั้นหัวใจสำคัญของรายการวิทยุก็คือ ความต้องการฟังของผู้ฟัง ซึ่งจะเป็นดัชนีชี้ให้เห็นว่า ความสำเร็จของการจัดรายการของแต่ละคนอยู่ในระดับไหน ถ้าจัดต่อไปจะได้รับการต้อนรับจากผู้ฟังอย่างไรบ้าง

ในการจัดรายการแต่ละครั้ง มีข้อจำกัดและข้อแม้หลาย ๆ เรื่อง แต่ทั้งนี้และทั้งนั้นก็เพื่อสนองความต้องการของผู้ฟังเป็นใหญ่ จะมีอยู่เพียงส่วนเดียวเท่านั้นที่เป็นสิ่งที่เป็นสิ่งที่เป็นของผู้จัดรายการเองนั่นก็คือ ความสำนึกในหน้าที่ของสื่อมวลชนที่ดี ซึ่งประกอบไปด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต ความจริงใจ ความอ่อนน้อมถ่อมตน ความมีจริยธรรม ความหวังดีต่อประชาชน และความสำนึกในความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชาติ การเสนอรายการจึงมุ่งที่จะให้ประโยชน์แก่ผู้ฟังให้มากที่สุด แนะนำให้ผู้ฟังในสิ่งที่ดีมีรสนิยมที่ดีซึ่งถือกันว่าเป็นการยกระดับการฟังของผู้ฟังไปด้วย คุณค่าของรายการจึงเกิดขึ้นในลักษณะเช่นนี้ ซึ่งก็ไม่ใช่ว่าจะตามใจผู้ฟังเสมอไป แต่ผู้จัดรายการจะต้องมีสามัญสำนึกเหล่านี้รวมอยู่ด้วย

แล้วจะทำอย่างไรจึงจะจัดรายการให้เป็นไปตามความต้องการของผู้ฟังโดยที่ผู้จัดเองก็บอกว่ามีความสำนึกในหน้าที่ของสื่อมวลชนที่ดีอยู่แล้ว ประเด็นสำคัญอยู่ที่ความต้องการของผู้ฟัง อะไรคือความต้องการของผู้ฟัง จะมีวิธีจัดรายการอย่างไรจึงจะทำให้ตรงกับความต้องการอันนั้น ส่วนใหญ่ก็ใช้วิธีเอาเองว่า ผู้ฟังคงจะพอใจอย่างนั้นอย่างนั้น แต่อันที่จริงแล้วเป็นความพอใจของผู้จัดเองมากกว่า การที่จะหลีกเลี่ยงการเอาใจของผู้จัดรายการมาเป็นเครื่องตัดสินใจให้น้อยที่สุด ผู้จัดจำเป็นต้องรู้จักประเมินผลรายการของตนเองจากผู้ฟัง ทั้งก่อนเริ่มลงมือจัดและจัดไปเรียบร้อยแล้ว ฟังความเห็นจากผู้ฟังว่าเขาชอบหรือไม่ชอบ เขาอยากจะทำอะไร เวลาใดเป็นเวลาที่เหมาะสมสำหรับการฟังของเขา

การที่ผู้ฟังบอกว่า ชอบหรือไม่ชอบรายการ หรือมีความเห็นว่าจะอยากจะทำรายการอย่างไรนั้น นัยนี้ นัยหมายถึงทัศนคติที่มีต่อรายการที่จัดอยู่หรือกำลังจะจัดในอนาคต ส่วนเวลาใดเป็นเวลาที่เหมาะสมสำหรับการฟังของเขา และฟังในลักษณะใดบ้าง ถือได้ว่าเป็นพฤติกรรมของการรับฟังรายการวิทยุของผู้ฟัง ซึ่งในการประเมินผลจะประเมินจากผู้ฟังอยู่ 2 เรื่องคือ ทัศนคติและพฤติกรรม แต่ถ้าเป็นการจัดรายการเพื่องานเฉพาะกิจเป็นกรณีพิเศษ และเราหวังผลให้การฟังมีมากถึงหนึ่งร้อยเปอร์เซ็นต์ หรือเกือบหนึ่งร้อยเปอร์เซ็นต์ เราควรจะประเมินลึกลงไปถึงรูปแบบของรายการควรจะเป็นอย่างไร ผู้ประกาศควรจะมีน้ำเสียงอย่างไร ฯลฯ ซึ่งเป็นการประเมินถึงตัวรายการโดยเฉพาะ แต่โดยวิธีการประเมินแล้ว วิธีนี้ค่อนข้างจะยากมาก เพราะว่าเราจะหาคำตอบไม่ได้เลยจากผู้ฟังที่ไม่เคยฟังวิทยุ หรือถึงแม้ว่าจะเคยฟัง ก็อาจจะตอบไม่ได้ว่ารูปแบบควรจะเป็นอย่างไร ทั้งนี้เพราะคนฟังไม่เคยจัดรายการวิทยุ เป็นต้น เพราะฉะนั้น ถ้าจะทำการประเมินถึงตัวรายการเช่นนี้ จำเป็นต้องศึกษาเทคนิคการวิจัยอย่างละเอียด แต่โดยทั่วไปแล้ว การประเมินโดยวิเคราะห์จากทัศนคติและพฤติกรรมโดยทั่วไปของผู้ฟังก็เพียงพอที่จะช่วยให้เราจัดรายการได้ประสบผลสำเร็จแล้ว

การประเมินผลจะช่วยให้ผู้จัดรายการได้ตัดสินใจจัดทำรายการได้ใกล้เคียงกับความต้องการของผู้ฟังเป้าหมายมากที่สุด ซึ่งหมายถึง การจัดรายการได้รับผลสำเร็จเป็นอย่างดี แต่สิ่งสำคัญที่สุดที่ผู้จัดรายการควรจะระลึกอยู่เสมอว่าความสำเร็จในการจัดรายการนั้น ไม่ได้ขึ้นอยู่กับ การประเมินผลเพียงครั้งหนึ่งหรือสองครั้งเท่านั้น แต่จำเป็นต้องมีการประเมินผลเป็นประจำ โดยการทำเป็นระยะ ๆ ไป ซึ่งอาจจะกระทำสลับกันในระหว่างวิธีประเมินอย่างมีระบบและไม่มีระบบก็ได้

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดรายการเพลง

รายการประเภทเพลงเป็นรายการประเภทที่มุ่งให้ความบันเทิง (Entertainment) รายการวิทยุกระจายเสียงที่มุ่งให้ความบันเทิงนั้นเปรียบเสมือนเป็นอาหารทางใจของมนุษย์ที่พิเศษยิ่ง การทำให้จิตใจอิ่มย่อยทำให้เกิดความสุข เกิดความสมบูรณ์ ในวันหนึ่ง ๆ ประชาชนมีภาระหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติต่าง ๆ กัน บางคนต้องมีภาระในการทำงานตลอดทั้งวัน โดยต้องออกไปปฏิบัติงานนอกบ้าน บางคนปฏิบัติภาระหน้าที่อยู่ภายในบ้าน ไม่ว่าจะมีความที่จำเป็นต้องทำอยู่ในที่ใดก็ตามต่างก็ต้องใช้ความคิดความอ่าน ใช้สมองมาตลอดเวลา และเป็นธรรมดาที่มนุษย์เราจำเป็นต้องมีการพักผ่อนอารมณ์และจิตใจ ให้ความสุขให้แก่ตัวเองบ้างไม่วิสิตใดก็วิธีหนึ่ง รัฐจึงมีหน้าที่ที่จะต้องเอื้ออำนวยความสุขให้แก่ประชาชนในรัฐอย่างสม่ำเสมอด้วย เพราะการสร้างความสุขให้เกิดแก่ประชาชนนั้นถือเป็นการพัฒนาจิตใจที่สำคัญยิ่ง จึงจำเป็นต้องจัดให้มีรายการประเภทที่มุ่งความบันเทิงขึ้น เพื่อให้ประชาชนได้ฟังแล้วเกิดความรู้สึกสบายใจ ไม่มีความกังวล เกิดความสุขได้ไม่มากนักน้อย

รายการเพลง (Music Programme) รายการเพลงเป็นรายการที่มีความสำคัญและได้รับความนิยมจากผู้ฟังอย่างมาก ซึ่งความสนใจและความนิยมได้มีมานานแล้ว ดังจะเห็นได้ว่า ได้มีสถานีวิทยุกระจายเสียงภาคเพลินเพลง ภาค เอฟ.เอ็ม ภาคสเตอริโอ มัลติเพล็กซ์และระบบเสียงสี่ทิศทาง (four channel) เกิดขึ้นเป็นจำนวนมากและออกอากาศอยู่ในปัจจุบันนี้ได้รับความนิยมจากผู้ฟังทุกระดับตลอดมา เพราะรายการเพลงเป็นรายการที่มุ่งให้ความบันเทิงอย่างแท้จริง ในสมัยก่อนนี้มีสถานีวิทยุกระจายเสียงหลายสถานีออกอากาศรายการเพลงเป็นส่วนใหญ่ โดยมีข่าวประกอบบ้างเล็กน้อย แม้ปัจจุบันนี้สถานีส่วนใหญ่ก็ออกอากาศรายการเพลงในอัตราส่วนที่มากกว่ารายการประเภทอื่นอยู่เป็นจำนวนมาก

(สุโขทัยธรรมมาธิราช, มหาวิทยาลัย)

รายการเพลงที่นิยมจัดกันมีหลายประเภท เช่น เพลงที่คนทั่วไปนิยมฟังที่เรียกว่า "pop-music" หรือ "popular music" ไลท์ มิวสิก (light music) เพลงแจ๊ส (jazz music) เพลงคลาสสิก (classical music) เพลงไทยเดิม ไทยสากลและเพลงลูกทุ่ง เป็นต้น การจัดรายการเพลงดูเหมือนเป็นงานง่าย ๆ ใครมีงานเสียงหรือเทปเพลงก็สามารถนำไปเปิดออกอากาศได้ แต่ถ้าลงมือทำจริง ๆ แล้ว การจะจัดรายการเพลงให้น่าฟัง เป็นที่นิยมนั้นจำเป็นต้องมีหลักการอยู่บ้าง ถึงแม้เพลงจะเป็นเสียงที่มุ่งให้ความบันเทิง แต่ความชอบ ความสนใจของคนฟังมีไม่เหมือนกัน การจะจัดรายการเพลงให้ถูกใจผู้ฟังทุกคนนั้นย่อมเป็นไปได้ เนื่องจากผู้ฟังมีหลายประเภท

และเพลงก็มีหลายประเภท แต่อย่างไรก็ตามการจัดรายการเพลง ก็ยึดหลักการจัดเช่นเดียวกับการทำรายการวิทยุกระจายเสียงรูปแบบอื่น ๆ คือ ควรมีทั้งเอกภาพและความหลากหลาย

การสร้างให้มีเอกภาพในรายการเพลง หมายถึง ในรายการหนึ่งควรเลือกจัดเฉพาะประเภทเดียว เช่น จะจัดรายการเพลงคลาสสิก หรือไทยสากล หรือลูกทุ่ง ก็ตกลงใจจัดประเภทเดียว ส่วนการสร้างความหลากหลายนั้น หมายถึงความหลากหลายในแต่ละเพลงซึ่งก็มีอยู่แล้ว เช่น ความหลากหลายในเสียงนักร้อง หญิง-ชาย ความหลากหลายในจังหวะเร็ว-ช้า เป็นต้น แต่ไม่นิยมความหลากหลายในประเภทของเพลง คือ ไม่จัดรายการเพลงลูกทุ่งอยู่ในรายการเดียวกับเพลงคลาสสิก หรือ ไลท์ มิวสิก เหล่านี้ เป็นต้น

การนิยมในดนตรีและเพลงนั้น ความนิยมเป็นไปตามวัยและระดับการศึกษา กล่าวกันว่า *ดนตรีไทยเดิม และเพลงคลาสสิก* ของสากล ผู้สูงอายุ หรือผู้มีการศึกษาเหนือปานกลางเท่านั้นจึงจะซาบซึ้งสนใจฟัง ผู้ใหญ่วัยกลางคนนิยมฟังเพลงและดนตรีแห่งความหลังหรือที่เรียกเป็นภาษาอังกฤษว่า "โอดดี้" (Oldie) พูดภาษาชาวบ้าน คือ เพลงรุ่นเก่า เช่น เพลงของสุนทราภรณ์ หรือ แนท คิงโกล ฯลฯ และรวมถึงเพลงและดนตรีที่ประพันธ์ขึ้นไม่แก่นัก แต่ยังคงความนิยมมาจนปัจจุบัน ซึ่งเรียกว่าเป็นเพลงกึ่งคลาสสิก (Semi-classic) อาทิ เพลงบัวขาว เพลงกรีนดีฟอพอซิมเมอร์ ฯลฯ ประสบการณ์ของผู้อยู่ในวัยกลางคนได้ช่วยให้สามารถกกลั่นกรองได้ว่าเพลงและดนตรีที่มีความไพเราะนั้น มาตรฐานของการประพันธ์ฟังมีเพียงใด ส่วนดนตรีและเพลงสมัยนิยม (Popular music) เหมาะสำหรับผู้อยู่ในวัยรุ่น นอกจากนั้น เพลงสำหรับเด็ก ควรจัดให้แก่เด็ก อันเป็นกลุ่มผู้ฟังเป้าหมายโดยเฉพาะด้วย

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดรายการเพลงคลาสสิก

รายการดนตรีคลาสสิก จัดเป็นรายการประจำประเภทหนึ่ง เช่นเดียวกับรายการบทความ รายการสัมภาษณ์ รายการข่าว ฯลฯ ที่จัดออกอากาศเป็นการประจำเช่นเดียวกัน ผู้รับผิดชอบในการจัดรายการดนตรีคลาสสิกโดยทั่วไป สถานีวิทยุกระจายเสียงจะมอบหมายให้เจ้าหน้าที่จัดรายการของสถานีเองเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการ แต่บางกรณีอาจมีการมอบหมายให้ผู้มีความชำนาญทางดนตรีคลาสสิกมาร่วมรับผิดชอบด้วยได้ แต่ต้องอยู่ในอาณาเขตควบคุมดูแลของสถานีวิทยุกระจายเสียง

เหตุผลสำคัญที่สถานีวิทยุกระจายเสียงแต่ละสถานีต้องรับผิดชอบใกล้ชิดกับการจัดรายการดนตรีนั้นก็เนื่องจากเรื่องเพลงและดนตรี หรือจะเรียกให้ชัดเจนประเภทของเพลงและดนตรี

เป็นเอกลักษณ์ของสถานีวิทยุแต่ละแห่งที่จะสร้างตนเองขึ้น ชนิดและประเภทของดนตรีและเพลงที่กระจายเสียงออกมาไม่ว่ายามใด ผู้ฟังทายถูกว่าจากสถานีวิทยุใด นั้นแสดงว่าสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งนั้นได้เสริมสร้างเอกลักษณ์ของสถานีวิทยุขึ้นได้แล้ว

รูปแบบและขั้นตอนของการจัดรายการเพลงคลาสสิก

ผู้จัดรายการดนตรีคลาสสิกมีภารกิจแรกเริ่ม คือ การเลือกเทคนิควิธี หรือรูปแบบของรายการดนตรีที่จะเลือกรายการแบบวัฏจักร หรือรายการแบบมีแกนเรื่อง ต่อจากนั้นจึงกำหนดผู้ดำเนินรายการ คัดสรรดนตรี เขียนบทและผลิตรายการ

ขั้นที่ 1 ผู้จัดรายการต้องสำรวจแหล่งวัตถุดิบรายการจากห้องสมุดแผ่นเสียงและเทปเสียงเพลงและดนตรี เพื่อคัดสรรตามแกนเรื่อง (theme) ของรายการดนตรีที่มีเป้าหมายจัดทำ

ขั้นที่ 2 ค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับดนตรีเพื่อประกอบการเขียนบท แหล่งค้นคว้าปกติหาได้จากหนังสืออ้างอิงต่าง ๆ ที่มีการจัดทำขึ้น เช่น ดนตรีสากล มี โกรีฟาส ดิกชันนารี ออฟ มิวสิค แอนด์ มิวสิเชียนส์ (Grovas Dictionary of Music and Musicians) ตลอดจนนิตยสารต่าง ๆ เกี่ยวกับรายการเพลงและดนตรีคลาสสิก

ปกติข้อมูลที่ผู้จัดรายการควรรวบรวม อาจมีดังนี้

- 1) ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ประพันธ์เพลงและนักร้อง
- 2) ข้อมูลเกี่ยวกับที่มาของเพลงบางเพลงที่ประพันธ์ขึ้นในโอกาสพิเศษ
- 3) ความนิยมของประชาชน
- 4) วงดนตรีที่บรรเลง
- 5) ข้อมูลเบ็ดเตล็ดอื่น ๆ (ถ้ามี)

ขั้นที่ 3 การวางรูปรายการ จะต้องคำนึงถึงช่วงเริ่มต้นรายการเป็นช่วงสำคัญที่สุดที่ควรให้ผู้ฟังให้ประทับใจทั้งในวิธีการพูดของผู้ดำเนินรายการ การแนะนำแกนเรื่องของรายการให้ ผู้ฟังทราบพอสังเขป และการคัดสรรเพลงขึ้นแรกที่ควรบรรเลง

ต่อจากนั้นเป็นช่วงของรายการที่แสดงความกลมกลืนของอารมณ์ดนตรี และการจัดลำดับลีลาและความไพเราะของเพลงให้มีความต่อเนื่องน่าติดตามฟัง

การสอดแทรกข้อมูลเกี่ยวกับข่าวสารทั่วไป หรือเกี่ยวกับเพลงโดยตรงในช่วงหยุดระหว่างเพลงจะต้องคำนึงถึงความสำคัญของข่าวสารว่าผู้ฟังจะสนใจและต้องการ ช่วงเวลาที่เสนอขึ้นต้องพอดีมิให้ผู้ฟังรู้สึกถูกรบกวนเวลาของความสุชความพอใจในการฟัง

ขั้นที่ 4 การลงมือเขียนบท นับเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุด เพราะบทวิทยุกระจายเสียงที่ดีเท่านั้น ผลผลิต คือ รายการที่จัดออกอากาศไปถึงผู้ฟังจึงจะออกมาดี

การเขียนบทรายการดนตรีและเพลงนี้ แม้โดยเนื้อหาจะเป็นรายการประจำที่ได้ออกอากาศอยู่ทุกวันและวันละหลายช่วงเวลาก็ตาม ผู้เขียนบทต้องให้ความสำคัญและพิถีพิถันเป็นอย่างมาก

เป้าหมายสำคัญในการเขียนบทก็คือ ต้องสร้างเอกลักษณ์ของดนตรีและเพลงในแต่ละช่วงรายการ แล้วจากนั้นจึงผสมผสานข่าวสารต่าง ๆ ที่จะสร้างความรื่นรมย์ (enjoyment) และความเข้าใจ (understanding) ในดนตรีและเพลงให้แก่ผู้ฟัง

(สุโขทัยธรรมมาธิราช, มหาวิทยาลัย)

การสร้างเอกลักษณ์ของรายการดนตรีคลาสสิก มีเทคนิควิธีต่าง ๆ ส่วนใหญ่ดำเนินการโดยจำแนกประเภทของดนตรีและเพลง และจัดออกอากาศในช่วงที่เหมาะสมกับกิจกรรมและความสนใจของผู้ฟัง และกลุ่มผู้ฟังเป้าหมาย

ผู้จัดรายการดนตรีคลาสสิกควรจะมีความรู้ว่า *ดนตรีคลาสสิก (Classical Music)* หมายถึง ดนตรียุคเก่าที่บรรเลงด้วยวงดนตรี ซิมโฟนี, คอนแชร์โต้, โซนาตา และแชมเบอร์ ที่ยังคงความนิยมยกย่องติดตามฟังกันมาจนยุคปัจจุบัน ดนตรีคลาสสิกบางคนระบุว่ามักกลุ่มผู้ฟังเป้าหมายไม่มากนัก แต่ในทางปฏิบัติเป็นหน้าที่ของสถานีวิทยุกระจายเสียงที่ต้องจัดบริการแก่ผู้ฟังกลุ่มดังกล่าวแต่ในเวลาเดียวกันก็สร้างกลุ่ม ผู้ฟังรุ่นใหม่ขึ้นมา โดยการจัดรายการเชิงแนะนำให้เข้าใจวิธีฟัง และบังเกิดความซาบซึ้งในอรรถรสแห่งดนตรีคลาสสิกได้

ความแตกต่างของซิมโฟนี, คอนแชร์โต้, โซนาตา และแชมเบอร์ คือ ต้นรากเดิมของซิมโฟนีมาจากคำว่า Symphonia ของกรีก ซึ่งหมายถึง Sonata สำหรับวงออร์เคสตราทั้งวง ถ้ามีการแต่งเพลงขึ้นมาเพลงหนึ่งสำหรับเล่นด้วยเครื่องดนตรีเดี่ยว ๆ เช่น ไวโอลิน หรือ เปียโน เพลงนั้นจะเป็นเพลงโซนาตา แต่ถ้าในขณะที่เดียวกันมีเพลงที่แต่งสำหรับเครื่องดนตรีทุกชนิดในวง

ออร์เคสตรา คือ ไซนาตาสำหรับไวโอลินหนึ่ง ไวโอลินสอง เชลโล โอโบ แคลริเน็ต ทรัมเปต ฯลฯ แล้วนำมาเล่นพร้อม ๆ กันทั้งวง เพลงนั้นก็จะเป็นซิมโฟนี

(สาทิส อินทรกำแหง 2543 : 40)

นอกจากนี้ไซนาตาหรือซิมโฟนีนี้ยังมีความยาวที่แบ่งออกเป็น 3 หรือ 4 Movement (กระบวน) อีก แต่ละกระบวนมีความยาวในการบรรเลงมาก โดยใช้เวลาบรรเลงตั้งแต่ 5-10 นาทีขึ้นไป ดังนั้นเพลงไซนาตาหรือซิมโฟนีเพลงหนึ่ง ๆ จึงใช้เวลาบรรเลงไม่น้อยกว่า 30 นาที และในแต่ละกระบวนก็มีจังหวะไม่เหมือนกัน โดยมากจะมีลักษณะตรงข้ามกันเสมอ เช่น กระบวนแรกอยู่ในจังหวะเร็ว กระบวนที่สองก็มักจะช้า กระบวนที่สามก็เร็วหรือเร็วมาก ลักษณะของสามกระบวนก็จะเป็น เร็ว-ช้า-เร็ว แต่ถ้าเพลงนั้น ๆ มี 4 กระบวน ขึ้นต้นกระบวนแรกก็มักจะเร็ว กระบวนที่สองช้า กระบวนที่สามเร็วปานกลาง กระบวนที่สี่เร็วมาก เร็ว-ช้า-เร็วปานกลาง-เร็วมาก

(สาทิส อินทรกำแหง 2543 : 41)

ส่วนคอนแชร์โต้หรือดนตรีประชันนั้น คือลักษณะเพลงผสมระหว่างไซนาตา กับซิมโฟนี คือแทนที่จะมีเพลงเดี่ยวแต่อย่างใดหรือมีการบรรเลงด้วยดนตรีทั้งวงพร้อม ๆ กันแต่อย่างใด คอนแชร์โต้ก็มีทั้งการเดี่ยวและการบรรเลงของวงดนตรีทั้งวงร่วมกัน ในขณะที่วงดนตรีเล่นไปพร้อมกัน ก็จะมีเครื่องดนตรีชิ้นหนึ่งเล่นเดี่ยว (Solo) อยู่ตลอดเวลา โดยเล่นคลอไปกับวงดนตรีหรือโต้ตอบกับวงดนตรี คอนแชร์โต้ส่วนมากมักจะใช้ไวโอลินหรือเปียโนเป็นเครื่องดนตรีเดี่ยวคู่กับวงดนตรีทั้งวง แต่บางครั้งก็มีผู้ประพันธ์เพลงใช้เครื่องดนตรีอื่น ๆ สำหรับแสดงเดี่ยวประชันเหมือนกัน เช่น เชลโล โอโบ ออร์แกน ที่แปลกที่สุดก็คือ โมสาร์ท ได้ประพันธ์เพลงคอนแชร์โต้สำหรับปีแซลริเน็ต สำหรับฟลูตและฮาร์ป สำหรับฮอร์น สำหรับบาสซูน ซึ่งปรากฏว่าเป็นคอนแชร์โต้ที่ไพเราะไม่แพ้คอนแชร์โต้อื่น ๆ เหมือนกัน ส่วนแบบฉบับของคอนแชร์โต้ก็มีเช่นเดียวกับไซนาตาหรือซิมโฟนีคือ มี 3 หรือ 4 กระบวนเช่นเดียวกัน

(สาทิส อินทรกำแหง 2543 : 42)

วงแชมเบอร์มิวสิกเกิดขึ้นในสมัยโบราณ เป็นวงดนตรีเล็ก ๆ สำหรับบรรเลงใน Chamber หรือในห้องที่ไม่มีผู้ฟังมากนัก นักดนตรีที่บรรเลงก็มีไม่เกินห้าคน วงแชมเบอร์มิวสิกจึงหมายถึงวงดนตรีเล็ก ๆ ตั้งแต่สองคนถึงห้าคนขึ้นไป สองคนเรียกว่า Duet, สามคนเรียกว่า Trio, สี่คนเรียกว่า Quartet, ห้าคนเรียกว่า Quintet, หกคนเรียกว่า Sextet, เจ็ดคนเรียกว่า Septet, แปดคนเรียกว่า Octet, เก้าคนเรียกว่า Nonet ส่วนบทเพลงที่ประพันธ์ขึ้นก็เป็นเพลง

สั้น ๆ ซึ่งต้องการจะแสดงลวดลายของการบรรเลงและการประสานเสียงมากกว่าจะฟังตามสบาย เครื่องดนตรีที่ใช้บรรเลงเป็นประเภทเครื่องสายเป็นส่วนมาก เช่น ไวโอลิน วิโอลา และเชลโล

(สาทิส อินทรกำแหง 2543 : 43)

คำว่าคลาสสิก มีความหมายที่ค่อนข้างจะสับสนเนื่องมาจากคลาสสิกมีหลายความหมายด้วยกัน ประกอบกับกาลเวลาที่เปลี่ยนไป จำนวนคนที่ใช้มีอยู่มาก นำไปใช้ในลักษณะที่แตกต่างกัน ความหมายของคลาสสิกอาจสรุปได้ ดังนี้

ประการแรก คลาสสิกมีความหมายว่าความสำเร็จสูงสุดในแต่ละสาขาวิชา โดยไม่มีเงื่อนไขของเวลาเข้ามาเกี่ยวข้อง คลาสสิกอาจจะหมายถึง เก่งที่สุด ดีที่สุด สวยที่สุด ไพเราะที่สุดในความหมายของความเป็นที่สุดแล้ว ความงามของสถาปัตยกรรมกรีก โรมัน ขอม จีน อินเดีย โบราณ เป็นสถาปัตยกรรมที่ได้รับการยอมรับว่าถึงที่สุดแล้ว ในความหมายนี้ สถาปัตยกรรมเหล่านั้นเป็นคลาสสิก หรืออย่างบัลเลต์ของ รัสเซีย กายกรรมของจีน ที่ได้รับการยอมรับว่าไม่มีใครเสมอเหมือนก็ถือได้ว่าเป็นคลาสสิก

ประการที่สอง คลาสสิกมีความหมายว่า สิ่งที่เป็นคลาสสิกจะต้องไม่อยู่ในข่ายความเป็นสมัยนิยม อาจจะเป็นไปได้ที่ว่าความเป็นสมัยนิยมมีผู้คนนิยมใช้กันมาก การมากด้วยจำนวนนั้นเป็นสมัยนิยม แต่ถ้าหนึ่งในจำนวนนั้นได้รับการคัดเลือกให้ถึงที่สุดแล้วก็น่าจะเป็นคลาสสิกได้ ถึงตอนนี้อาจจะตั้งคำถามว่านางงามจักรวาลประจำปีเป็นคลาสสิกไหม ก็ตอบได้ว่าไม่เป็นเพราะนางงามจักรวาลเป็นเพียงนางงามประจำปีเท่านั้น ยังมีข้อจำกัดเวลามาเกี่ยวข้องว่าเพียงประจำปีนั้น ๆ พอปีต่อไปก็จะมีนางงามใหม่ขึ้นมาแทน แต่ความงามอย่างโมนาลิซานั้นได้รับการยอมรับว่างามที่สุดแล้วแท้จริงแค่ไหนไม่เคยเห็นตัวจริง แต่ถ้านางงามจักรวาลสามารถทำลายรัศมีความงามของโมนาลิซาได้ก็น่าจะเป็นนางงามคลาสสิกได้

(สุกรี เจริญสุข)

ประการที่สาม ในความหมายของดนตรีคลาสสิก ทำไม่ถึงเรียกได้ว่า เป็นดนตรีคลาสสิก เป็นเพราะเหตุว่าเป็นดนตรีที่อาศัยเค้าโครงของดนตรีที่วิจิตรพิสดาร ถึงพร้อมด้วยองค์ประกอบของดนตรีที่สูงสุดของแนวทำนอง การประสานเสียง สีสັນของเครื่องดนตรี รูปแบบของโครงสร้าง การถ่ายทอดทางอารมณ์ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ได้ประพันธ์ขึ้นด้วยความประณีตบรรจง ดนตรีเพื่อความงามของเสียงดนตรีเป็นคลาสสิกในแง่คุณภาพของงาน

ประการสุดท้าย คลาสสิกมีความหมายของระยะเวลาที่เรียกว่าสมัยคลาสสิกคือระหว่างปี ค.ศ.1750 จนกระทั่งปี ค.ศ.1810 โดยประมาณ ในช่วงระยะเวลานั้นมีนักดนตรีที่มีชื่อเสียงนำสมัยอยู่ 2 ท่านด้วยกันคือ โมซาร์ท (Wolfgang Amadeus Mozart) และ ไฮเดิน (Haydn) ทั้งสองท่านนี้ถือเป็นแบบฉบับของสมัยคลาสสิก ความเด่นของดนตรีในยุคนี้คือการประดับประดาเสียงดนตรีโดยอาศัยลูกเล่นหลักหนึ่งดนตรีในลีลาที่เรียกว่า โพลีโฟนี (Polyphony) ซึ่งโพลีโฟนีอาศัยเทคนิคที่เรียกว่าเคาน์เตอร์พอยต์ (Counter Point) มีลักษณะที่ใช้ทุกแนวในการดำเนินเพลงในขณะเดียวกันทุก ๆ แนวจะประสานซึ่งกันและกัน ซึ่งเป็นลักษณะดนตรีที่นิยมใช้กันในสมัยบาโรค (Baroque) สมัยคลาสสิกเริ่มนิยมความเป็นโฮโมโฟนี (Homophony) คือมีทำนองหลักเด่นแล้วเสียงอื่น ๆ มีหน้าที่สนับสนุนความเด่นของเสียงนั้นเรียกการประสานเสียง (Harmony)

ในสมัยคลาสสิกนั้นทุก ๆ อย่างได้เริ่มมีการเปลี่ยนแปลง คนเริ่มสนใจความแตกต่างระหว่างบุคคล สนใจสิทธิและเสรีภาพ ความเท่าเทียมกันในสังคม เปลี่ยนแปลงแนวคิดจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตย สำหรับดนตรีนั้นมีแนวโน้มประพันธ์เพลงสำหรับชาวบ้านมากขึ้นแทนที่จะมีดนตรีสำหรับศาสนาเพียงอย่างเดียว

ดนตรีคลาสสิกในสายตาคนไทยนั้นเป็นดนตรีชั้นสูง กล่าวกันว่าเป็นเพลงที่จะต้องเป็นบันไดขึ้นไปฟัง ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า ดนตรีคลาสสิกในเมืองไทยมีอยู่ 2 ประเภทด้วยกัน คือ ดนตรีไทย (Thai Classical Music) และดนตรีคลาสสิกตะวันตก (Classical Music) แต่ ณ ที่นี้จะขอกล่าวถึงแต่ดนตรีคลาสสิกตะวันตก

การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมทางดนตรีนั้นเริ่มกันมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา การฟังและชื่นชมกับดนตรีคลาสสิกตะวันตกนั้นขึ้นอยู่กับค่านิยมหรือแนวโน้มในการฟัง ด้วยเหตุที่ว่าดนตรีส่วนใหญ่ต้องอาศัยผู้อุปถัมภ์ค้ำชูวงดนตรีถึงจะอยู่ได้ และถ้าหากวงดนตรีขาดผู้ฟัง วงดนตรีก็ย่อมจะอยู่ไม่ได้ ในสมัยบาโรคนั้นนักดนตรีได้รับการอุปการะจากวัดและวัง ในสมัยคลาสสิกนักดนตรีอาศัยอยู่ตามบ้านผู้ดีมีเงินหรือในราชสำนักต่าง ๆ มีวงดนตรีประจำราชสำนัก นักดนตรีก็ไม่เดือดร้อน มีหน้าที่สร้างงานเพื่อ ๆ ฝัน ๆ ไปตามชีวิตของตนเอง ผู้ฟังก็เป็นเจ้าของวงดนตรีซึ่งเป็นผู้มีฐานะ การฟังดนตรีจึงเป็นเวลาว่างหรือเป็นเวลาพักผ่อน รับแขกบ้านแขกเมือง การแต่งตัวก็ต้องอาศัยความประณีตสวยงาม เวลาผ่านไปสังคมเปลี่ยนไป แนวโน้มการฟังดนตรีส่วนหนึ่งยังยึดแนวโน้มเดิม กล่าวคือยึดความหรูหราเป็นประการสำคัญ ตัวดนตรีจริง ๆ นั้นมีความสำคัญรองลงมาจากความหรูหราในการฟังดนตรี ความสวยงามของชนชั้นสูงขัดแย้ง

กับความเป็นจริงของสังคมไทย ดังนั้น ดนตรีฝรั่งคลาสสิกจึงอยู่ในวงจำกัดกลุ่มเล็ก ๆ คนส่วนใหญ่มีโอกาสชื่นชมกับดนตรีนั้นน้อย

(สุกรี เจริญสุข)

อันที่จริงแล้วความไพเราะของดนตรีนั้นไม่เกี่ยวข้องกับชนชั้น ดนตรี คือดนตรี มีความไพเราะสำหรับคนทุกชั้นเพราะทุกคนมีดนตรีในหัวใจ ดังได้กล่าวไว้เป็นบางส่วนแล้วว่าคำว่าคลาสสิกนั้นมีความหมายว่าอย่างไร เมื่อพูดถึงเพลงคลาสสิกจึงทำให้คนทั่วไปนึกถึง"ชั้นที่สูง" ส่วนใหญ่แล้วนำไปเปรียบเทียบกับฐานะทางสังคมว่า"คลาสสิก"เป็นเรื่องของคนชั้นสูง แท้จริงแล้วคลาสสิกเป็นเรื่องของความงาม ความไพเราะทางศิลปะต่างหากที่ทุกคนสามารถสัมผัสได้ การสัมผัสงานศิลปะไม่ได้เกี่ยวข้องกับฐานะทางสังคมแต่ประการใด เพราะดนตรีคลาสสิกหมายถึง ดนตรีที่มีความงามไพเราะในเรื่องของเสียงโดยที่ผู้ประพันธ์เพลงได้ประพันธ์ขึ้นอย่างวิจิตรพิสดาร มุ่งในเรื่องของความไพเราะมีคุณค่าในความงามของศิลปะ บรรเลงโดยนักดนตรีที่มีความสามารถผ่านการฝึกมาโดยเฉพาะ มีความสามารถสูงพอที่จะถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกของเพลงออกสู่ผู้ฟังได้ สำหรับผู้ฟังนั้นต้องอาศัยสมาธิหรือความตั้งใจที่จะฟัง

ความเป็นดนตรีคลาสสิกต้องอาศัยความละเอียดอ่อนที่ประกอบขึ้นขององค์ประกอบของดนตรี ตั้งแต่เสียง จังหวะ ทำนอง คำร้อง การประสานเสียง พิณผิว สีสนแห่งเสียง รูปแบบและลีลาของดนตรี ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญว่าสิ่งเหล่านี้ได้ถูกสร้างขึ้นอย่างประณีตหรือไม่เพียงใด

การจัดรายการเพลงคลาสสิกทางสถานีวิทยุของประเทศไทยได้แนวคิดมาจากการจัดรายการเพลงคลาสสิกของสถานีวิทยุในต่างประเทศ ซึ่งเริ่มต้นขึ้นพร้อม ๆ กับยุคทดลองสื่อวิทยุกระจายเสียง

ในประเทศสหรัฐอเมริกา ปี ค.ศ. 1910 ดนตรีคลาสสิกได้ทำการส่งกระจายเสียงการแสดงโอเปร่าจากโอเปร่าเฮาส์ในนครนิวยอร์ก ผ่านคลื่นวิทยุเป็นครั้งแรก ถือเป็นทางทดลองในระหว่างทศวรรษที่ 1 - 2 ของศตวรรษที่ 20

ใน ค.ศ. 1920 การนำเสนอรายการดนตรีคลาสสิกผ่านทางวิทยุกระจายเสียง เริ่มเป็นที่นิยมเป็นอย่างมาก ทั้งนี้เนื่องมาจากความสะดวกในการเปิดรับฟัง

ปลาย ค.ศ. 1930 สถานีวิทยุกระจายเสียง WQXR-AM ในนครนิวยอร์ก ซึ่งส่งกระจายเสียงโดยระบบ AM. เริ่มส่งกระจายเสียงเป็นรายการเพลงคลาสสิกทั้งสถานี นับเป็นสถานีแรกที่ได้ถือว่าเป็นสถานีวิทยุของรายการดนตรีคลาสสิก และภายใน 1 ปี ต่อมา สถานีวิทยุกระจายเสียง WQXR-AM ได้ขยายการออกอากาศของรายการดนตรีคลาสสิกไปยังคลื่น FM. ด้วย และนำเสนอรายการดนตรีคลาสสิกทุกชั่วโมงที่ออกอากาศ ปัจจุบันสถานีวิทยุดังกล่าวเป็นสถานีที่ประสบความสำเร็จเป็นอย่างมาก

รายการดนตรีคลาสสิกในยุค ค.ศ. 1940 - 1950 กลายเป็นส่วนหนึ่งของสถานีที่ส่งกระจายเสียงในระบบ FM. เพราะทุกสถานีที่ส่งกระจายเสียงในระบบ FM. จะต้องนำเสนอรายการดนตรีคลาสสิกเป็นรายการประจำ การกำเนิดของการจัดรายการวิทยุทำให้การส่งกระจายเสียงรายการดนตรีคลาสสิกในระบบ FM. เติบโตขึ้นอย่างมาก

ด้วยความเปลี่ยนแปลงทางดนตรีที่ไม่หยุดนิ่ง ในปี ค.ศ.1960 เริ่มมีการนำเสนอรายการเพลงประเภทอื่น เช่น เพลงประเภทป๊อป (Popular Music) หรือร็อก (Rock Music) ซึ่งทำให้รายการดนตรีคลาสสิกถูกลดความนิยมลง เพราะผู้ฟังมีทางเลือกที่จะฟังเพลงประเภทอื่นมากขึ้น แต่ถึงกระนั้นรายการดนตรีคลาสสิกก็ไม่ได้หายไปเสียทีเดียว แม้จะมีผู้ฟังน้อยลงเมื่อเทียบกับเพลงประเภทป๊อป (Popular Music) หรือร็อก (Rock Music)

เมื่อมีประดิษฐ์กรรมใหม่ที่เรียกว่าระบบสเตอริโอ (Stereo) ซึ่งทำให้คุณภาพของเสียงดีขึ้น ดนตรีสมัยใหม่กลายเป็นดนตรีที่ได้รับความสนใจจากผู้ฟังมากกว่ารายการดนตรีคลาสสิก แต่อย่างไรก็ตาม สเตอริโอก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญอีกปัจจัยหนึ่งซึ่งดึงดูดให้มีผู้รับฟังเพลงคลาสสิกผ่านทางระบบประดิษฐ์กรรมที่มีคุณภาพเสียงที่ดีขึ้นนี้

ปี ค.ศ.1970 เพลงป๊อป (Popular Music) เริ่มครอบงำการส่งกระจายเสียงระบบ FM. และแพร่หลายแทนที่เพลงคลาสสิก ในยุคนี้มีประมาณ 20 กว่าสถานีที่สละเวลาให้กับการกระจายเสียงเพลงคลาสสิกและคนที่ฟังรายการดนตรีคลาสสิกในสหรัฐอเมริกา เหลือแค่เพียงร้อยละสองของผู้ฟังทั้งหมด

ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1970 สถานีวิทยุกระจายเสียงของรัฐได้กลายเป็นปัญหาให้กับสถานีเชิงพาณิชย์ ทั้งนี้เพราะสถานีของรัฐมีงบประมาณสนับสนุนในการส่งกระจายเสียง ทำให้สามารถเปิด

เพลงได้มากกว่าสถานีในเชิงพาณิชย์ ที่ต้องจัดสรรงบประมาณในการบริหารสถานีด้วยตนเอง แต่ปรากฏว่าหลังยุคนี้ไม่นานนัก เพลงคลาสสิกได้กลับมาแพร่หลายอย่างมากในชนชั้นสูง

แนวคิดของการนำเสนอรายการดนตรีคลาสสิกในสหรัฐอเมริกา

1. คนตรี

เนื่องจากสถานีวิทยุกระจายเสียงในสหรัฐอเมริกาส่วนใหญ่จะแบ่งแยกประเภทของการนำเสนอเป็นประเภทตามแต่นโยบายของสถานี และกลายเป็นเอกลักษณ์ในตัว เช่น สถานีวิทยุกระจายเสียง WQXR-AM ในนครนิวยอร์ก จะส่งกระจายเสียงเพลงคลาสสิกทั้งบท ซึ่งไม่เหมือนสถานีดนตรีร่วมสมัยที่อาจจะนำเสนอบทเพลงคลาสสิกบ้าง แต่จะจัดช่วงเพลงที่เป็นที่นิยม ไม่นำมาบรรเลงครบทั้งเพลง หรือตัดมาเป็นตอน ๆ เพลงที่นำมาส่งกระจายเสียงออกอากาศจะคัดเลือกเฉพาะว่าเป็น ซิมโฟนี , โอเปร่า หรือ คอนแชร์โต สถานีวิทยุกระจายเสียงที่ส่งกระจายเสียงรายการดนตรีคลาสสิกมักจะไม่ให้ความสำคัญในเรื่องของจังหวะของเพลง ว่าไปด้วยกันได้หรือไม่ ในช่วงที่กำลังจัดรายการอยู่นั้น ขอเพียงแต่ให้เป็นเพลงคลาสสิกก็พอ นอกจากนี้สถานียังมักจะนำเสนอความหลากหลายของบทเพลงคลาสสิกในแต่ละยุคให้กับผู้ฟัง

2. การประกาศ

จะไม่มีคำว่าจ้างผู้จัดรายการประเภท DJ.(Disk Jockey) แต่จะเป็นผู้ดำเนินรายการหรือผู้ประกาศซึ่งเป็นคนที่สามารถสื่อสารได้อย่างสมบูรณ์แบบ นั่นคือ มีทักษะในการสื่อสารและมีความรู้เฉพาะด้านดนตรีคลาสสิก เหตุผลที่ต้องใช้ผู้ดำเนินรายการหรือผู้ประกาศเช่นนี้ก็เพราะว่ารายการจะต้องมีภาพลักษณ์ซึ่งผู้ดำเนินรายการหรือผู้ประกาศจะเป็นภาพของรายการ นอกจากนี้จะต้องเป็นคนที่ฟังการสนทนากับผู้ฟังแล้วเป็นไปในแนวอนุรักษ์นิยม ทั้งนี้เพราะเพลงคลาสสิกเป็นเพลงที่เก่าแก่ รวมทั้งผู้ดำเนินรายการหรือผู้ประกาศจะต้องมีทักษะในการใช้ภาษาเป็นพิเศษ เนื่องจากการออกเสียงภาษาต่างประเทศมีหลากหลายภาษา ซึ่งถ้าผู้ดำเนินรายการหรือผู้ประกาศออกเสียงที่ผิดจะสร้างปัญหาในเรื่องความน่าเชื่อถือของรายการนั้น ๆ

เมื่อปลายทศวรรษ 1970 - 1980 ผู้ดำเนินรายการหรือผู้ประกาศถูกลดความสำคัญลง โดยบทบาทที่ผู้ดำเนินรายการหรือผู้ประกาศจะต้องกระทำนั้นเหลือเพียง การบอกกล่าวให้ผู้ฟังทราบชื่อศิลปิน ชื่อบทเพลงที่จะออกอากาศ และไม่มีกรพูดคุยเหมือนก่อนอีก ซึ่งจริง ๆ แล้วเสน่ห์ของผู้ดำเนินรายการหรือผู้ประกาศเป็นเหมือนสะพานเชื่อมผู้ฟังกับเนื้อหา มีสถานีวิทยุกระจายเสียงดนตรีคลาสสิกบางสถานีลงทุนจ้างผู้ดำเนินรายการหรือผู้ประกาศที่มีทักษะในการใช้ภาษาที่ดี เพื่อประชาสัมพันธ์ภาพลักษณ์ในเชิงปราชญ์ด้านดนตรีให้กับสถานีของตน แต่ทั้งนี้

ต้องพยายามหลีกเลี่ยงภาพลักษณ์ของผู้ดำเนินรายการหรือผู้ประกาศที่แสดงออกถึงความโอหัง อวดดี หรือดัดจริตจนเกินไป และต้องระวังไม่ให้ผู้ฟังรู้สึกว่าผู้ดำเนินรายการหรือผู้ประกาศคน นั้นรู้ดีไปทุกอย่าง ส่วนใหญ่จึงต้องการผู้ดำเนินรายการหรือผู้ประกาศที่สร้างผลกระทบในทาง บวก สามารถสร้างการมีส่วนร่วมกับผู้ฟังอย่างอบอุ่นและดำเนินรายการอย่างมีปฏิภาณไหวพริบ

3. ชาว

ชาวนับได้ว่าเป็นส่วนสำคัญที่ขาดไม่ได้ส่วนหนึ่งของสถานีวิทยุกระจายเสียงดนตรี คลาสสิก โดยเฉพาะสถานีที่มุ่งเน้นผู้ฟังในเมืองใหญ่ แต่อย่างไรก็ตามปัญหาที่พบเป็นประจำคือ การหาหน่วยงานชาว ที่มาดูแลด้านข่าวให้กับสถานีดนตรีคลาสสิกเป็นไปได้ยาก ถึงแม้ว่าองค์ ประกอบหนึ่งของการฟังดนตรีคลาสสิกมีความปรารถนาที่จะรับข้อมูลข่าวสาร แต่เหตุผลหลักที่ผู้ ฟังหมุนมาฟังสถานีดังกล่าว ก็คือการฟังดนตรี

ชาวถูกตั้งสมมติฐานว่ามีความเด่นในการกระจายเสียงบางช่วงของวันเท่านั้น สถานีวิทยุ กระจายเสียงดนตรีคลาสสิกจึงมักเสนอข่าวในช่วงเช้าและส่วนใหญ่จะเป็นข่าวท้องถิ่น ผลการ แข่งขันกีฬา ข่าวการจราจร พยากรณ์อากาศ (ข้อมูลจากสถานีวิทยุกระจายเสียงรายการดนตรี คลาสสิก WGMS) ในทางตรงกันข้ามสถานีวิทยุกระจายเสียงดนตรีคลาสสิกบางสถานี มีการ ออกอากาศข่าวน้อยมาก อาจเพียงแต่นำเสนอข้อมูลที่ทันเหตุการณ์หรือเพียงพาดหัวข่าวเท่านั้น โดยใช้ผู้ดำเนินรายการหรือผู้ประกาศเป็นคนอ่านข่าว ถึงแม้ว่าสถานีวิทยุกระจายเสียงดนตรี คลาสสิกจะไม่ให้ความสำคัญกับข่าวเท่าใดนัก แต่ก็จำเป็นที่จะต้องจ้างผู้ประกาศข่าวอย่างน้อย 1 คนมาทำงานด้านข่าวและกำหนดรูปแบบของข่าว มีหลายสถานีวิทยุกระจายเสียงดนตรี คลาสสิกที่ไม่มีข่าวนำเสนอในช่วงเย็นจะนำเสนอเฉพาะช่วงเช้า และบางสถานีจะมีการแทรก ข่าวเป็นช่วง ๆ

4. รายการพิเศษ

รายการพิเศษเป็นส่วนประกอบหนึ่งที่นิยมกันมากในการจัดรายการประเภทดนตรี คลาสสิก รายการพิเศษดังกล่าวอาจหมายถึง การนำเสนอหรือถ่ายทอดการแสดงการบรรเลง ดนตรีคลาสสิก จากหอประชุม หรือสตูดิโอของห้องส่ง ซึ่งนักดนตรีมานั่งเล่นกันสด ๆ หรือบาง สถานีจัดให้เป็นช่วงพิเศษสำหรับดนตรีแจ๊ส (Jazz Music) หรือ โฟล์ค (Folk Music) ที่อิงแนว เพลงคลาสสิก ในบางครั้งมีการจัดรูปแบบทอล์คโชว์ทางสถานีวิทยุกระจายเสียง ซึ่งอาจเป็นการ วิพากษ์วิจารณ์เพลงในยุคต่าง ๆ ตามแต่ผู้ดำเนินรายการจะกำหนดได้ รายการพิเศษเหล่านี้ไม่

มีรูปแบบที่ตายตัว แต่เป็นการเพิ่มสีสันให้กับสถานี และเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ผู้ดำเนินรายการ หรือผู้ประกาศมีความกระตือรือร้น ในการจัดรายการเพลงคลาสสิกมากขึ้น

5. การแข่งขันและส่งเสริมการตลาด

การแข่งขันและการส่งเสริมการตลาดนับเป็นส่วนสำคัญอีกส่วนหนึ่ง ที่เปิดโอกาสให้ผู้ฟังมีส่วนร่วมกับการรายการ ซึ่งของรางวัลที่มอบให้ผู้ฟังมักจะหรูหราและมีราคาสูง เช่น การให้ตัวแสดงคอนเสิร์ต ตัวเครื่องบิน หรือบัตรรับประทานอาหารในภัตตาคารที่หรูหรา ในปี ค.ศ. 1980 มีสถานีวิทยุกระจายเสียงดนตรีคลาสสิกแห่งหนึ่งในสหรัฐอเมริกาได้มีการส่งเสริมการตลาด โดยแจกรถ BMW ให้กับผู้ฟัง ซึ่งของรางวัลเหล่านี้ดูฟุ่มเฟือย แต่กลับสะท้อนภาพลักษณ์ที่สุภาพสูงส่งและทรงคุณค่า

6. การนำเสนอเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับสาธารณชน

การนำเสนอรายการดนตรีคลาสสิกไม่เพียงแต่นำเสนอเฉพาะบทเพลง หรือความรู้เกี่ยวกับดนตรีเท่านั้น แต่สถานีวิทยุกระจายเสียงรายการดนตรีคลาสสิกจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับชุมชน อาทิเช่น การพูดถึงเรื่องราวเศรษฐกิจในชุมชน การเมืองท้องถิ่น สุขภาพ หรือสภาพอากาศของท้องถิ่นนั้น ๆ นำเสนอเรื่องราวใกล้ตัวที่ผู้ฟังให้ความสำคัญ

7. โฆษณา

การนำเสนอโฆษณาทางสถานีวิทยุกระจายเสียงรายการดนตรีคลาสสิกนั้น จะใช้เวลาไม่เกิน 14 นาที และส่วนใหญ่มักจะนำเสนอโฆษณาในเวลาประมาณ 07.00 - 08.00 น. สินค้าที่จะโฆษณาก็จะต้องเป็นสินค้าที่ไปในทิศทางเดียวกันกับรายการของสถานี อาทิ เครื่องดนตรีหรือการโฆษณาโปรแกรมการแสดงคอนเสิร์ตต่าง ๆ

แนวคิดของการนำเสนอรายการดนตรีคลาสสิกในยุโรป (สหราชอาณาจักร)

ในสังคมของประเทศอังกฤษ มักจะมีข้อโต้แย้งกันระหว่างคุณค่าของวัฒนธรรมและกระแสนิยมของสังคม ซึ่งดนตรีมักจะตั้งอยู่ตรงกลางระหว่างความขัดแย้งดังกล่าว และสถานีวิทยุกระจายเสียงบีบีซีก็เป็นสถานีวิทยุกระจายเสียงอีกแห่งหนึ่งที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงความขัดแย้งนี้ได้ สถานีวิทยุกระจายเสียงบีบีซี จึงได้กำหนดนโยบายทางด้านรายการดนตรีประเภทคลาสสิก โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. การกระจายเสียงรายการดนตรีคลาสสิกในรูปแบบที่หลากหลาย ตั้งแต่รูปแบบไม่ธรรมดาทั่วไปที่ไม่แตกต่างจากรายการอื่น ๆ จนกระทั่งถึงรูปแบบรายการที่มีมาตรฐานสูง
2. รายการต้องสร้างความสนุกเพลิดเพลินให้กับผู้ฟังกลุ่มใหญ่ โดยเน้นการปลูกฝังค่านิยมที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมและคุณภาพของบทเพลงคลาสสิก

ปี ค.ศ.1927 The Music Publishers Chappell ผู้สนับสนุนรายการของสถานีวิทยุกระจายเสียงบีบีซี ได้ถอนตัวจากการเป็นผู้สนับสนุน ในขณะที่เดียวกันที่ Reith ได้เข้ามาบุกเบิกต่อและสถานีวิทยุกระจายเสียงบีบีซี ก็ได้ดำเนินกิจการด้วยตนเองและส่งสัญญาณการกระจายเสียงไปยังประชาชนในประเทศอังกฤษ

ปี ค.ศ.1930 สถานีวิทยุกระจายเสียงบีบีซี ได้ก่อตั้งวงซิมโฟนีอออร์เคสตราขึ้น ซึ่งถือว่าวงซิมโฟนีอออร์เคสตราเป็นวงประจำของสถานีวิทยุกระจายเสียงบีบีซี ในช่วงกลางทศวรรษวงซิมโฟนีอออร์เคสตราวงนี้ได้กลายมาเป็นผู้สนับสนุนด้านดนตรีคลาสสิกที่มีอำนาจมากที่สุดในประเทศอังกฤษ โดยมักจะจัดการแสดงคอนเสิร์ตที่ยิ่งใหญ่อลังการ ทั้งนี้เพราะวงอออร์เคสตราของสถานีวิทยุกระจายเสียงบีบีซีวงนี้เป็นวงอออร์เคสตราที่ใหญ่และมีจำนวนเครื่องดนตรีมากขึ้นที่สุดในประเทศอังกฤษ การที่สถานีวิทยุกระจายเสียงบีบีซีมีวงอออร์เคสตราของตัวเอง จึงเป็นการสร้างความมั่นใจให้กับผู้ฟังที่จะได้ฟังในสิ่งที่เขาชื่นชอบ และยังมีโอกาสได้ฟังการบรรเลงจากวงที่มีคุณภาพชั้นแนวหน้าของสังคมประเทศอังกฤษอีกด้วย

ปี ค.ศ.1927-1937 สถานีวิทยุกระจายเสียงบีบีซี ได้นำเสนอ รายการทางวิทยุกระจายเสียงชื่อรายการ The Foundations of Music ซึ่งเป็นรายการที่มีความยาวเพียง 15 นาที และทำการส่งสัญญาณกระจายเสียงออกอากาศ 5 ครั้งต่อสัปดาห์ โดยมีวัตถุประสงค์หลักคือ เพื่อให้ความบันเทิงและเผยแพร่ความรู้ด้านดนตรีคลาสสิกแก่ผู้ฟัง และจากเหตุการณ์ดังกล่าวนี้เอง ที่ทำให้นักประวัติศาสตร์บางท่านยืนยันว่า สถานีวิทยุกระจายเสียงบีบีซี ได้ประสบความสำเร็จในการเผยแพร่ความรู้และความบันเทิงด้านดนตรีคลาสสิกให้แก่กลุ่มผู้ฟังทุกกลุ่ม ที่แม้กระทั่งเป็นกลุ่มผู้ฟังชนชั้นล่างของสังคมอังกฤษในยุคสมัยนั้น

อย่างไรก็ตาม วัตถุประสงค์ของสถานีวิทยุกระจายเสียงบีบีซี ที่มุ่งนำเสนอรายการดนตรีคลาสสิกที่ดีที่สุดให้กับกลุ่มผู้ฟังชาวอังกฤษนั้น กลับกลายมาเป็นความแตกแยกในด้านการ

บริหารสถานีวิทยุกระจายเสียง แต่เหตุการณ์ดังกล่าวกลับเป็นผลดีต่อการอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมแขนงดนตรีคลาสสิกตะวันตก อันเนื่องมาจากในยุคเริ่มต้นของดนตรีคลาสสิกในสถานีวิทยุบีบีซีมีผู้บริหารกลุ่มหนึ่งที่เห็นด้วยว่าควรจะนำเสนอรายการดนตรีคลาสสิก แต่อีกกลุ่มหนึ่งกลับเห็นว่าสถานีวิทยุบีบีซีควรจะนำเสนอบทเพลงร่วมสมัยมากกว่า แต่อย่างไรก็ตามมติที่ไม่เห็นด้วยก็ตกไป การส่งกระจายเสียงดนตรีคลาสสิกของสถานีวิทยุบีบีซีจึงกลายเป็นอีกช่องทางหนึ่งในการอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรม นอกจากนี้แล้วการกระจายเสียงรายการดนตรีคลาสสิกของสถานีวิทยุบีบีซียังเป็นการการลดช่องว่างและเปิดโอกาสในการเปิดรับฟังดนตรีคลาสสิกของชนทุกชั้นในสังคมอังกฤษ ซึ่งไม่แบ่งแยกว่าเป็นเมืองใหญ่หรือภูมิภาค สถานีวิทยุกระจายเสียงบีบีซี จึงได้ข้อสรุปว่า การนำเสนอรายการดนตรีคลาสสิกที่ดีที่สุด ควรจะเหมือนหรือไม่มีความแตกต่างจากการนำเสนอรายการบันเทิงหรือรายการเพลงทางวิทยุกระจายเสียงรูปแบบอื่น ๆ

แนวคิดเกี่ยวกับสุนทรียรสในการฟังดนตรี

สุนทรียะเป็นเรื่องของความรู้ที่เกี่ยวข้องกับความสวย ความงาม และความไพเราะ ซึ่งเป็นคุณสมบัติที่มนุษย์ทุกคนพึงปรารถนา เป็นคุณสมบัติที่ทุกคนต้องการ จริงๆ แล้ว สุนทรียะยังหมายรวมถึงคุณสมบัติที่สามารถรับรู้ของหู ตา จมูก ลิ้น กาย และใจพึงปรารถนา นอกจากความสวยและความงามที่ใช้ดูด้วยตาเป็นสื่อ ยังมีความไพเราะที่ต้องฟังด้วยหู กลิ่นหอมที่ต้องดมด้วยจมูก รสชาติที่ต้องชิมด้วยลิ้น การสัมผัสที่จะต้องใช้อวัยวะส่วนใดส่วนหนึ่งของร่างกาย และต้องใช้จิตใจเป็นความรู้สึกในการรับรู้

สุนทรียะจะต้องมีสื่อเพื่อที่จะช่วยให้คนได้รับรู้ ปราชจากสื่อก็คือการปราศจากการรับรู้ ไม่มีสื่อเสียแล้วมนุษย์ไม่สามารถที่จะชื่นชมงานศิลปะใด ๆ ได้ คนตาบอดไม่สามารถชื่นชมความสวยงามได้ฉันใด คนหูหนวกก็ไม่สามารถชื่นชมเสียงดนตรีที่ไพเราะฉันนั้น

ดนตรีเป็นสุนทรียะที่เกี่ยวข้องกับเสียง ดนตรีเกี่ยวข้องกับความไพเราะ เมื่อพูดถึงดนตรีแล้วก็หมายถึงความไพเราะ แต่ยังมีรายละเอียดแยกย่อยลงไปอีกว่า เป็นความไพเราะของใคร เพราะว่าแต่ละคนรับรู้ความไพเราะที่แตกต่างและคนละระดับกัน ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของแต่ละคน คนจึงฟังดนตรีกันหลากหลายต่างชนิดกัน ชื่นชอบเพลงไม่เหมือนกัน

สุนทรียะ ยังอาจหมายถึง ความรู้สึกปิติ ความอิมเอบ ความภูมิใจ เมื่อได้พบกับความสวย ความงาม ความไพเราะ ได้พบกับบรรยากาศ รสนิยม และคุณค่าที่ดี ความรู้สึกปิติเป็นพลังภายในที่จะสร้างความเชื่อมั่นให้เกิดขึ้นกับจิตใจ สร้างสรรค์สิ่งใหม่ให้เกิดขึ้น

ดนตรีในความหมายของสุนทรียศาสตร์

ดนตรีเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ ศาสตร์ของดนตรีเป็นความรู้ที่เกี่ยวกับเสียง ลักษณะและคุณภาพของเสียง หนา-บาง สูง-ต่ำ ดัง-เบา ลึน-ยาว เล็ก-ใหญ่ ฯลฯ แหล่งกำเนิดเสียง คุณสมบัติของเสียง ศาสตร์เป็นความรู้ที่สามารถสืบทอดการเรียนรู้โดยการอ่าน บอกเล่า ถ่ายทอดสู่กันฟัง การสืบค้นคว้าจากหลักฐานต่าง ๆ ความรู้สามารถคิดหาเหตุผล มาปะติดปะต่อได้ ความรู้สามารถเรียนรู้ได้โดยการจดจำ ท่องบ่น ทบทวน และที่สำคัญก็คือความรู้สามารถเรียนกันทั้งหมด ความรู้ทุกคนสามารถเรียนรู้ได้

ดนตรีนำเอาเสียงมาเรียบเรียงต่อกันอย่างมีศิลปะ แต่กระนั้นก็ตามความมีระเบียบซึ่งเรียกกันทั่วไปว่า"ทฤษฎี" เป็นศาสตร์บวกกับความสามารถ ความไพเราะที่เป็นศิลปะของการเรียบเรียงเสียง นั้นเป็นเพียงหุ่นส่วนเดียวเท่านั้น ยังมีอีกหุ่นส่วนหนึ่งคือจิตใจ ความเป็นดนตรี "ศิลปะของเสียง" ต้องอาศัยจิตใจเป็นส่วนสำคัญในการรับรู้ เสียงจะงดงามสักปานใดก็ตามหากจิตใจไม่รับรู้หูไม่ฟังแล้วก็ไม่สามารถรับเอาความเพลิดเพลินของดนตรีได้ เมื่อจิตใจไม่รับรู้ เสียงดนตรีก็กลายเป็นเสียงรบกวนทันที

ดนตรี (ศาสตร์ + ศิลป์) + จิตใจ = ความไพเราะ

ดนตรีจะไพเราะได้ต้องอาศัยความงามในตัวดนตรีเองและความพร้อมของจิตใจที่จะรับ ความพร้อมของจิตใจในการรับฟังเสียงดนตรี ต้องอาศัยองค์ประกอบหลายประการด้วยกัน

1. การฟังดนตรีต้องอาศัยบรรยากาศ.

บรรยากาศเป็นเรื่องที่สำคัญมากในการฟังดนตรี จริง ๆ แล้วในเสียงดนตรีก็เป็นบรรยากาศอยู่แล้วในตัว อยู่ที่ว่าบทบาทและหน้าที่ของดนตรีมี วัตถุประสงค์ ของการใช้อย่างไร

ดนตรีอาจจะทำหน้าที่เป็นพื้นฐานของบรรยากาศได้ เช่น การเปิดดนตรีในห้องโถงของ โรงแรมชั้นหนึ่ง โรงแรมชั้นหนึ่งในประเทศไทยสร้างบรรยากาศโดยอาศัยเสียงดนตรี เพลงบรรเลงประเภทกิ่งคลาสสิก โดยเปิดเบา ๆ เป็นม่านรองพื้นของบรรยากาศไม่ให้รบกวนจิตใจ ไม่มีดนตรี บรรยากาศจะแห้งและเงียบเหงาไม่อบอุ่น ดนตรีจึงทำหน้าที่เป็นเพื่อนต้อนรับแขกผู้มาเยือน

ในสถานที่อื่น ๆ ที่มีวัตถุประสงค์ที่จะใช้ดนตรีเป็นพื้นฐานใกล้เคียงกัน เช่น โรงพยาบาล ห้องโถงของศาล ธนาคาร สำนักงาน ร้านอาหาร ใช้ดนตรีบรรเลงเบา ๆ แผ่ว ๆ เป็นพื้นเท่านั้น ดนตรีไม่ได้ทำหน้าที่หลักเพื่อการฟัง แต่เป็นดนตรีเพื่อสร้างบรรยากาศ เป็นเฟอริเนเจอร์ของสถานที่เท่านั้น ระดับของดนตรีที่ใช้เปิดในสถานที่ เป็นตัวบ่งบอกรสนิยมของสถานที่

งานวัด งานศพ งานกินเลี้ยง งานรื่นเริง งานแต่งงาน ฯลฯ งานเหล่านี้มีดนตรีประกอบงาน จริงอยู่ที่เข้าไปในงานไม่มีใครสนใจฟังดนตรี เพราะดนตรีทำหน้าที่ประกอบประโคมในงานเท่านั้น ถ้าไม่มีดนตรีทุกคนก็จะบ่นว่างานกร่อย แต่เมื่อมีดนตรีแล้วก็ไม่มีใครฟังดนตรี ถ้าเป็นงานในชนบท ชาวบ้านก็จะทำงานกันไป ดนตรีเพียงเป็นเสียงผ่านหู ทำหน้าที่ปูเป็นพื้นฐานของงานสร้างบรรยากาศ ดนตรีเหล่านี้เป็นเพลงบรรเลง ปี่พาทย์ แตรวง ถ้าหากว่านำเพลงร้องมีนักร้องไปประกอบงาน จะทำให้ใช้ดนตรีมีวัตถุประสงค์ไป เนื่องจากนักร้องจะแย่งความสำคัญของงาน ผู้นำนักของงานไม่ได้อยู่ที่ดนตรี แต่อยู่ที่หัวใจของงานนั้น ๆ เช่น อยู่ที่ศพ อยู่ที่เจ้าภาพ อยู่ที่การทำบุญ อยู่ที่เจ้าบ่าวเจ้าสาว ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์หลัก

ดนตรีในภัตตาคาร ร้านอาหาร ในคลับ เป็นดนตรีประกอบการคุยเพราะผู้ฟังที่เข้าไปในสถานที่เหล่านั้นไปทำกิจกรรมอื่น ๆ ทานอาหาร พูดคุย ประเภท "ทานข้าวคล้ำเสียงดนตรี" โดยอาศัยเสียงดนตรีเพื่อสร้างบรรยากาศ

ดนตรีบนเครื่องบิน จริงอยู่ดนตรีทำหน้าที่สร้างบรรยากาศ แต่เนื่องจากผู้ที่นั่งบนเครื่องบินไม่มีวัตถุประสงค์อื่นใด จิตใจว่างเปล่าเพราะไม่สามารถทำอะไรได้ ต้องนั่งรอคอย เพื่อไม่ให้จิตใจอ่อนไหว จึงมีเสียงดนตรีบนเครื่องบินทำหน้าที่ผ่อนคลายจิตใจผู้โดยสาร ดนตรีบนเครื่องบินตรงนี้ทำหน้าที่มากกว่าการประกอบ เพราะจิตใจของผู้โดยสารต้องอาศัยเสียงดนตรีบังคับให้จิตใจสงบชั่วขณะ ดนตรีมีบทบาทมากขึ้น มีความเข้มข้นของดนตรีมากขึ้น และเป็นดนตรีเพื่อการฟังจริง ๆ อย่างไรก็ตาม ในการฟังดนตรีบนเครื่องบินนั้น ผู้ฟังมีโลกเฉพาะตัวเป็นของตนเองโดยใช้นหูฟังและสามารถเลือกประเภทของดนตรีตามความชอบได้ระดับหนึ่ง เช่น ดนตรีคลาสสิก ดนตรีแจ๊ส ดนตรีพื้นบ้านของวัฒนธรรมต่าง ๆ ดนตรีสมัยนิยม เป็นต้น ดนตรีบนเครื่องบินมีวัตถุประสงค์ของการฟังมากกว่าดนตรีในสถานที่ใด ๆ ที่กล่าวมาแล้ว

บรรยากาศในการฟังดนตรีเพื่อดนตรี ในการฟังดนตรีเพื่อดนตรีนั้น ที่เห็นชัดก็คือการไปฟังในโรงดนตรี (Concert Hall) ผู้ฟังตั้งใจไปฟังเพลงโดยเฉพาะ หากว่ามีใครพูดคุยกันระหว่างการฟังเพลงก็จะเป็นที่รังเกียจของผู้ฟังอื่น ๆ

2. การฟังดนตรีต้องอาศัยความรู้

ความรู้เรื่องดนตรีเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการฟังดนตรี ความรู้หมายรวมถึงประสบการณ์ในการฟังดนตรีด้วย ดนตรีเป็นเรื่องของทักษะต้องอาศัยความคุ้นเคยในการฟัง ต้องฟังบ่อย ๆ เพลงใดที่เราชอบฟังแสดงว่าเพลงนั้นเรามีประสบการณ์ในการฟังมาแล้ว มีความรู้เกี่ยวกับเพลงนั้นพอสมควร อย่างน้อยที่สุดก็สามารถบอกได้ว่าเป็นเพลงอะไร ใครเป็นผู้แต่ง ใครเป็นนักดนตรี ใครเป็นผู้ขับร้อง ใช้เครื่องดนตรีอะไร วงดนตรีเป็นอย่างไร สิ่งเหล่านี้เป็นความละเอียดที่ต้องอาศัยความรู้เป็นพื้นฐาน

ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของดนตรี องค์ประกอบของดนตรีเป็นองค์ความรู้ที่จะต้องอาศัยการศึกษาเรียนรู้ เช่น เรื่องของเสียง จังหวะ ทำนอง คำร้อง เสียงประสาน สีสันของเครื่องดนตรี รูปแบบของเพลง ยุคสมัยของดนตรี ประวัติความเป็นมาของเพลง ชีวิตของนักดนตรีผู้ประพันธ์เพลง เป็นต้น องค์ความรู้เหล่านี้มีส่วนทำให้การฟังดนตรีมีความเพลิดเพลินมากขึ้น

3. ดนตรีมีความเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับวัฒนธรรม

ดนตรีเป็นเรื่องวัฒนธรรม วัฒนธรรมแบ่งออกเป็น 2 ระดับด้วยกันคือ วัฒนธรรมเฉพาะท้องถิ่น เฉพาะกลุ่ม กับวัฒนธรรมสากล

วัฒนธรรมเป็นเรื่องเฉพาะกลุ่ม เป็นสิ่งที่สืบทอดสั่งสมติดต่อกันมาช้านานจนกลายเป็นวัฒนธรรมเป็นที่ยอมรับของผู้คนในกลุ่ม แสดงออกจำเพาะถึงกลุ่ม สำเนียงของภาษา วิถีชีวิต ดนตรีเป็นตัวบ่งบอกถึงกลุ่ม ในขณะเดียวกันวัฒนธรรมอีกจำนวนหนึ่งกลายเป็นที่นิยมของคนต่างกลุ่มออกไป จะเป็นไปโดยวิธีการใด ๆ ก็ตาม โดยอำนาจทางการเมือง โดยคุณค่าของวัฒนธรรมเอง โดยความนิยมของคนหมู่มาก ฯลฯ ในที่สุดก็กลายเป็นวัฒนธรรมสากล อย่างเช่น เพลง Happy Birthday กลายเป็นเพลงของโลกไปแล้ว พวกแมว กะเที๋ยง ชาวเขา ก็สามารถร้องเพลง Happy birthday ได้

วัฒนธรรมมีความเกี่ยวข้องกับดนตรี เพราะดนตรีเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม ดนตรีเป็นการแสดงออกของอารมณ์ของคน เป็นศิลปะแห่งอารมณ์ ประดับแต่งมาจากอารมณ์ อารมณ์ของคนนั้นหล่อหลอมไปด้วยวัฒนธรรม ทั้งที่เป็นวัฒนธรรมเฉพาะกลุ่มและวัฒนธรรมสากล

การฟังดนตรีให้ได้อารมณ์ก็ต้องเข้าใจวัฒนธรรมนั้น ๆ ประกอบด้วย จริงอยู่ วัฒนธรรม อาจจะเป็นกรอบกำหนดของความคิดสร้างสรรค์ โดยเฉพาะวัฒนธรรมกลุ่ม แม้จะก้าวไปถึง วัฒนธรรมสากลแล้วก็ตาม รากเหง้าของวัฒนธรรมกลุ่มก็ยังมีร่องรอยอยู่

ดนตรีกับผู้ฟังทั่วไป

ดนตรีเป็นศิลปะ ดนตรีเป็นเนื้อหาของคนที่มีความรู้สึก"สบาย" หรือทำให้คนป่วยมีความรู้สึกที่ดีขึ้น ดนตรีไม่ใช่เนื้อหาของผู้ป่วย หมายความว่า "ไม่ได้ทำให้จิตใจคนเลวลงหรือเจ็บป่วย" แต่เนื้อหาที่ทำให้คนมีความรู้สึกที่ดีขึ้นกว่าที่เป็นอยู่

การบริการคือการให้ ผู้รับการบริการมีสถานภาพเป็นผู้รับเป็นเจ้านายเป็นผู้เรียกหาและร้องขอ การบริการเปลี่ยนจากสภาพการรับใช้มาอยู่ในรูปแบบการบริการ การให้ความหมายของการช่วยเหลือ ให้เรียนรู้ ทำบุญ บริการด้วยคำตอบแทน การบริการที่ให้โดยครู ผู้ให้เป็น ครูผู้เสียสละ

การบริการเสียงเพลงในที่สาธารณะ เช่น โรงแรม โรงพยาบาล ธนาคาร ภัตตาคาร สถานที่ราชการ ฯลฯ เป็นการให้บริการในที่สาธารณะ สำหรับผู้ฟังทั่วไปทั้งผู้ป่วยและผู้ไม่ป่วย เป็นดนตรีที่ต้องสร้างบรรยากาศให้เกิดความอบอุ่น เป็นกันเอง น่าไว้วางใจ มีรสนิยมที่ดี โดยสภาพแล้ว โรงพยาบาล สถานีตำรวจ สถานที่ราชการ เป็นสถานที่ที่ไม่มีใครอยากไป เป็นที่น่ากลัว น่าเบื่อ น่าจะอยู่ให้ห่างไกล บรรยากาศในโรงพยาบาลเป็นที่ของความเศร้า หดหู่ ไม่มีอะไรในโรงพยาบาลที่ทำให้ผู้มาเกี่ยวข้องรู้สึกอบอุ่น ดนตรีจะเป็นตัวเชื่อมโยงสร้างความอบอุ่นให้เกิดขึ้นในโรงพยาบาลซึ่งเป็นสถานที่หดหู่ได้ อาจเป็นดนตรีบรรเลงเรียบ ๆ ทำหน้าที่เป็น"ฉาก" กันรั้วของโรงพยาบาล เพื่อให้ผู้ที่มาติดต่อมีความอบอุ่น มีความเป็นกันเองกับโรงพยาบาลและสถานที่สาธารณะ เพื่อขจัดความกลัวของคนที่มาติดต่อ ดนตรีสร้างมิตรกับคนที่มาติดต่อ ดนตรีจะให้บรรยากาศใหม่ในสถานที่สาธารณะได้

สำหรับผู้ฟังทั่วไป ดนตรีเป็นเพื่อนในยามเหงา เป็นเพื่อนในยามว่าง เป็นเพื่อนโดยไม่มีปฏิริยาโต้ตอบใด ๆ เสียงดนตรีจึงเป็นความเพลิดเพลินใจที่ผู้ฟังได้รับ ตามที่ผู้ฟังต้องการ

มุมมองของสุนทรียะ

การศึกษาถึงความรู้สึกทางสุนทรียะ (Cultivating Aesthetic Sensitivity)

ความคิดและการอธิบายถึงเรื่องความรู้สึกทางสุนทรียะนั้น มีความหลากหลายมากทีเดียว ในขณะที่เดียวกันเพราะความหลากหลายทางความคิด ช่วยทำให้เกิดความเข้าใจในงานศิลปะดนตรีได้ง่ายขึ้น ทั้งผู้สร้างงานศิลปะซึ่งเป็นศิลปินและครูผู้สอน งานศิลปะจำเป็นที่จะต้องสื่อความเข้าใจให้ตรงกัน หลักง่าย ๆ ก็คือ สุนทรียศาสตร์ เป็นการเน้นที่การศึกษาของความรู้สึกต่องานศิลปะที่เกิดขึ้น ทั้งในโรงเรียนและเกิดขึ้นในสังคม สุนทรียศาสตร์เป็นกระบวนการเรียนรู้ของมนุษย์ที่จะพัฒนาความสามารถในทางศิลปะ

หัวใจสำคัญของการแสดงออกของงานศิลปะมีอยู่ 3 ประการด้วยกันคือ

ประการแรก ความคิดสร้างสรรค์ (Creation) เป็นกระบวนการ"ประพันธ์เพลง" ในที่นี้หมายถึงการสร้างความคิดที่เป็นดนตรี ในประเด็นการสร้างสิ่งใหม่ให้ออกมา

ประการที่สอง การแสดง (Performance) เป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องจากการประพันธ์แล้วแปลงให้ผ่านสื่อ (โน้ต เครื่องดนตรี ร้องเป็นเพลง) ออกมาเป็นเสียงดนตรี

ประการสุดท้าย การตอบสนองความรู้สึกที่มีต่องานศิลปะ (Response)

อย่างไรก็ตาม พฤติกรรมทั้ง 3 ประการนี้ต้องอาศัยและพึ่งพิงซึ่งกันและกัน โดยความนิยมหรือในทางปฏิบัติแล้ว ความคิดสร้างสรรค์และการแสดงออกทางดนตรีเป็นพฤติกรรมที่ได้รับความสนใจเป็นอันดับหลัก ส่วนการตอบสนองทางดนตรีเป็นพฤติกรรมที่ไม่ได้รับความสนใจเท่าใดนัก 80%-90% ที่เป็นการศึกษาดนตรีในโรงเรียนอเมริกัน ให้ความสนใจดนตรีเพื่อความสนุกสนานเพื่อกีฬา และดนตรีเพื่อการค้า ดังนั้นการสนับสนุนการศึกษาดนตรีและการจัดกิจกรรมดนตรี จึงเน้นที่ดนตรีเพื่อความสนุก ดนตรีเพื่อการศึกษา (โยธวาทิต) และดนตรีเพื่อสินค้าเป็นหลัก ส่วนดนตรีที่เกี่ยวข้องกับความไพเราะนั้น ได้รับการสนับสนุนน้อยเต็มที่ การผลักดันให้สังคมสนับสนุนการศึกษาดนตรีเป็นอันตรายเหมือนกัน เพราะว่าสังคมต้องการสิ่งแลกเปลี่ยน กล่าวคือต้องการสร้างดนตรีที่สังคมต้องการ

สุนทรียะในแง่จิตวิทยา (Insight from Psychology)

นักจิตวิทยาศึกษาถึงพฤติกรรมของมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับจิตใจ สิ่งที่น่าสนใจก็คือ ดนตรีมีผลต่อการแสดงออกทางกายของแต่ละคนอย่างไร ดนตรีเพลงเดียวกันแต่จะมีผลในแต่ละคนที่ต่างกัน ฟังเพลงเดียวกันหลายครั้งทุกครั้งก็จะแสดงออกต่างกัน ปฏิกริยาการตอบสนองความรู้สึก ของมนุษย์ที่มีต่อดนตรี ยากที่จะอธิบายเป็นลายลักษณ์อักษรหรือคำพูด เพราะเป็น

ความรู้สึก"ส่วนตัวสูง" ดนตรีสามารถทำให้มนุษย์ตอบสนองต่อเพลงที่ได้ยิน ซึ่งเป็นเรื่องของสากล (ทุกคน) และความเป็นสากลเหล่านั้นแม้จะเป็นสากลแต่ก็เป็นความรู้สึกส่วนตัว

ดนตรีศึกษาในแง่สุนทรียะ(จิตวิทยา) เป็นการสร้างสภาพแวดล้อม บรรยากาศ รสนิยม และพัฒนาความพร้อมทางด้านอารมณ์ ในที่นี้ไม่ใช่การบำบัดรักษา ความพร้อมทางด้านอารมณ์ เป็นการศึกษาถึงการตอบสนองความรู้สึกอย่างเป็นระบบ อย่างไรก็ตามการแสดงปฏิกิริยาโต้ตอบต่อดนตรียังมีเงื่อนไขทางสังคมมาเกี่ยวข้อง มนุษย์ไม่สามารถตอบสนองได้โดยไม่มีเหตุผล บางครั้งต้องเก็บความรู้สึกไว้ อย่างในการฟังดนตรีในโรงดนตรี (Concert Hall) ถึงแม้ว่าเราจะซาบซึ้งกับดนตรีมากเพียงใดก็ตาม เราก็ต้องเก็บความรู้สึกไว้ และจะแสดงได้ก็ต่อเมื่อเพลงจบโดยการ "ปรบมือ" ได้เพียงเท่านั้น ดังนั้นมีคำถามอยู่ว่าขณะที่เรานั่งฟังเพลงเงียบ ๆ นั้น จะเป็นอย่างไรธรรมชาติหรือ คำตอบก็คือเมื่อมีผู้ฟังเยอะ เราก็ไม่ต้องการให้ใครมารบกวนความรู้สึกของเรา และเราก็ไม่ต้องการรบกวนคนอื่นด้วย ว่ากันจริง ๆ แล้วต้องมีมารยาทในการฟังนั่นเอง แต่ในการเรียนการสอนดนตรีนั้น ครูต้องการให้เด็กได้แสดงออกมาอย่างธรรมชาติที่สุด

เป็นความจริงที่ว่าดนตรีมีความสัมพันธ์กับความรู้สึกอย่างใกล้ชิด สามารถสร้างแรงจูงใจคนให้มีส่วนร่วมและอารมณ์ร่วมในกิจกรรม หรือแม้แต่การเปลี่ยนความรู้สึกระหว่างผู้ฟังกับนักดนตรี ทั้งหมดนี้ล้วนแต่เป็นการแสดงให้เห็นว่าดนตรีนั้นมีผลต่อบุคลิกภาพของมนุษย์

การฟังดนตรีให้ไพเราะ

ดนตรีเป็นผลงานศิลปะที่อาศัยการฟังเพื่อให้ได้สุนทรียรส มีอยู่ทางเดียวเท่านั้นที่จะรับรสของดนตรีได้คือการฟัง จริงอยู่ดนตรีประกอบไปด้วยความรู้ที่จะต้องอาศัยการอ่าน การคิดหาเหตุผล การท่องจำ การเล่าสืบต่อกันมา ความรู้เหล่านี้เป็นเพียงความรู้รอบ ๆ ตัวดนตรีเท่านั้น จะเข้าถึงดนตรีได้จริงก็ต้องสัมผัสดนตรีด้วยการฟังโดยอาศัยการรับรู้เป็นหลัก เป็นความผิดอย่างมหันตที่มีใครสักคนหนึ่งมาบอกเล่าถึงเพลงของเบโรเฟนว่าเป็นอย่างนั้นเป็นอย่างนี้ เพื่อให้เกิดความซาบซึ้ง แต่จะไม่มีใครผิดเลยที่เปิดโอกาสให้ผู้ฟังได้ฟังผลงานของเบโรเฟนด้วยประสบการณ์ตรงของตัวเองเอง ดังนั้นดนตรีเรียนรู้ด้วยการท่องบ่นท่องจำ เล่าสืบต่อกันมา หรืออาศัยการอ่านดนตรีเพียงอย่างเดียวไม่ได้ จะต้อง"ฟังดนตรีโดยตรง"

อย่างไรก็ตามการฟังดนตรีของแต่ละคนนั้น มีจุดประสงค์ของการฟังที่แตกต่างกัน การฟังดนตรีจึงขึ้นอยู่กับจุดประสงค์เป็นประการสำคัญ ซึ่งสามารถแยกแยะในการฟังดนตรีทั่ว ๆ ไปได้เป็น 2 ประเภทดังนี้

1. การฟังภายนอกของดนตรี โดยมีจุดประสงค์ของการฟังเพื่อความเพลิดเพลิน และการฟังเพื่อที่จะหาความหมาย

การฟังดนตรีเพื่อความเพลิดเพลิน เป็นการฟังที่คนส่วนใหญ่นิยมฟังกันโดยมุ่งเพื่อผ่อนคลายความเครียดทางอารมณ์ ไม่ได้ใส่ใจมากนักว่าดนตรีเป็นอย่างไร อย่างเช่นการฟังเพลงขณะที่ทำงาน ทำการบ้าน อ่านหนังสือ ขณะขับรถ ฟังเพลงในห้องโถงของโรงแรม ดนตรีในภัตตาคารในท์คลับ ฟังเพลงในลิฟต์หรือฟังเพลงก่อนเวลาจะนอน บางคนถึงกับนอนไม่หลับถ้าไม่ได้ฟังเพลง แต่พอได้ฟังเพลงก็หลับไปเลย แท้จริงแล้วไม่ได้ฟังเพลงจริง ๆ แต่เป็นการฟังเพื่อต้องการเพื่อน ฟังพอให้ผ่านหู รู้แต่เพียงว่ามีดนตรีประกอบในขณะที่ทำกิจกรรมอย่างอื่น สมาชิกนั้นอยู่ที่งานที่กำลังทำ แท้จริงแล้วดนตรีทำหน้าที่ประกอบเป็นเพื่อนประกอบรายการเท่านั้น แต่ดนตรีเป็นองค์ประกอบที่ขาดไม่ได้ คนที่จับระบำรำฟ้อนในในท์คลับเขาไม่ได้สนใจดีในการฟังดนตรีมาก แต่ต้องการจังหวะที่ย้ายผ่อนคลายอิริยาบถทางร่างกายเป็นประการสำคัญ ทำนองเดียวกันคนที่ไปรับประทานอาหารในภัตตาคารที่มีดนตรีก็ไม่ได้ไปฟังดนตรี เพียงแต่ต้องการกินข้าวเคล้าเสียงดนตรีเท่านั้น

ในสังคมไทยนั้นนิยมใช้ดนตรีประกอบงานจนกลายเป็นประเพณีนิยม เมื่อมีงานก็จะมีเสียงดนตรีผ่านเครื่องขยายเสียงดัง ๆ ทั้งที่เป็นวงดนตรีปี่พาทย์จริง ๆ มาบรรเลง หรือเปิดเทปประกอบประกอบงาน อย่างดนตรีในงานวันเกิด งานบวช งานแต่งงาน งานสังสรรค์รื่นเริง หรืองานศพ งานทอดผ้าป่าหรืองานทอดกฐิน ดนตรีเป็นสัญลักษณ์ของงานก็ว่าได้ ไม่ได้ยินเสียงดนตรีไม่ครึกครื้น คนก็หาว่างานนั้นกร่อย แต่เมื่อมีดนตรีแล้วก็ไม่มีใครฟัง ทุกคนต่างก็ทำภาระของตนอย่างอื่น ดนตรีทำหน้าที่ในการประกอบในงานให้มีเสียงดังผ่านหูเท่านั้นเอง

สำหรับการฟังเพื่อหาความหมายนั้น ก็เป็นการฟังภายนอกของดนตรี เมื่อพูดถึงความหมายของดนตรีแล้ว สามารถแยกออกเป็น 2 ประเด็นด้วยกัน ประเด็นแรก ดนตรีมีความหมายในตัวของคนตรีเอง โดยที่ศิลปินผู้สร้างงานดนตรีสอดใส่อารมณ์เพลงที่แฝงความรู้สึกเป็นความหมายไว้ ประเด็นที่สองผู้ฟังลากเข้าหาความหมาย ใครมีประสบการณ์อย่างไรก็พยายามลากเข้าหาความหมายตามที่ตนประสบมา

การฟังเพื่อหาความหมายนั้น ผู้ฟังมีอารมณ์ร่วมรับรู้กับดนตรีที่ฟัง ซึ่งอาจจะเป็นการฟังจังหวะ เนื้อร้อง ทำนองหรือองค์ประกอบของดนตรีอย่างใดอย่างหนึ่งที่สามารถสื่อความหมายต่อผู้ฟังได้

จังหวัดเป็นสื่อความหมายที่ง่ายที่สุด เพราะจังหวัดเป็นองค์ประกอบของดนตรีที่สามารถ
 ล่อใจให้ผู้ฟังสนใจดนตรี จังหวัดเป็นเรื่องของความสนุกครึกครื้นและตื่นเต้น ส่วนเนื้อร้องนั้นก็
 อีกองค์ประกอบหนึ่งที่ล่อใจผู้ฟัง เพราะเนื้อร้องเป็นเรื่องของภาษาเน้นถึงข้อความ “รู้เรื่อง” ง่ายที่
 จะเข้าใจและง่ายที่จะรับรู้ เนื้อร้องนั้นสามารถสื่อไปยังผู้ฟังได้เองโดยไม่ต้องอาศัยดนตรี แต่พอ
 เนื้อร้องประกอบเข้ากับทำนองดนตรีก็ยิ่งเพิ่มเสน่ห์ความน่าในใจมากขึ้น ผู้ฟังส่วนใหญ่มักจะติด
 อยู่ที่เนื้อร้อง เพราะเป็นเรื่องและสามารถรู้เรื่องได้ ยิ่งเนื้อร้องมีความหมายใกล้ตัวด้วย ก็ยิ่งเพิ่ม
 ความซาบซึ้งในความหมายขึ้นไปอีก

2. ฟังภายในของดนตรี เป็นการฟังอย่างวิเคราะห์และฟังเพื่อความไพเราะในทาง
 สุนทรียะ การฟังภายในของดนตรีนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องรู้รายละเอียดขององค์ประกอบดนตรี
 เช่น เสียง จังหวัด ทำนอง คำร้อง เสียงประสาน พื้นผิวของเสียง สีเสียง และคีตลักษณ์ของดนตรี
 แล้วนำเอาองค์ประกอบเหล่านั้นมาวิเคราะห์

การฟังดนตรีเพื่อการวิเคราะห์นั้น เป็นการฟังแบบเจาะลึกเข้าไปภายในของตัวดนตรี
 ต้องอาศัยความรู้เข้ามาเป็นส่วนช่วยในการฟัง จริงอยู่ดนตรีเป็นเรื่องของความรู้สึก บางครั้งความ
 ชอบ ความพอใจ ความไม่ชอบและความไม่พอใจนั้น หาเหตุผลไม่ได้ เพราะขึ้นอยู่กับอารมณ์เป็น
 ใหญ่ ตัวความรู้จะเป็นคำตอบอย่างมีเหตุผลว่าทำไมจึงชอบและทำไมจึงไม่ชอบ ความรู้เป็นเหตุ
 ผลที่ควบคุมอารมณ์อีกระดับหนึ่ง

การฟังเพื่อสุนทรียรสเป็นการฟังเพื่อความงาม ฟังเพื่อความไพเราะ ซึ่งจะต้องอาศัยสมาธิ
 ในการฟัง การฟังเพื่อความไพระะนั้นขึ้นอยู่กับความเข้าใจ อยู่เหนือเหตุผลของการวิเคราะห์ จริง
 อยู่ความไพเราะครั้งแรกก่อนที่ยังไม่ความรู้เป็นความไพเราะที่บริสุทธิ์ ปราศจากความรู้และเหตุ
 ผล แต่ก็รู้ว่าไพเราะ ส่วนความไพเราะทางสุนทรียะนั้นเกิดขึ้นหลังการเรียนรู้และสั่งสมประสบ
 การณ์แล้ว ได้กลั่นกรองโดยอาศัยความรู้พิจารณา เพียงแต่ความไพเราะที่ได้กลั่นกรองผ่านประสบ
 การณ์ เบโธเฟนได้กล่าวไว้ว่า “ความไพเราะของดนตรีนั้นอยู่เหนือปรัชญาและปัญญา”

ดนตรีเหมือนกับศิลปะแขนงอื่น ๆ ที่ต้องสั่งสมประสบการณ์ สั่งสมความรู้อันเป็นพื้นฐาน
 ในการฟังดนตรีอย่างมีสุนทรียะ เป็นการสรุปรวบยอดของการฟังดนตรี โดยที่ผู้ฟังสามารถเลือกฟัง
 ดนตรีที่มีประโยชน์ต่อชีวิตได้อย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ

อย่างไรก็ตาม การฟังดนตรีทั้งภายนอกและภายในมีความสำคัญพอกัน อาศัยฟังและ
 เกื้อกูลกัน ไม่มีใครฟังอย่างใดอย่างหนึ่งเพียงอย่างเดียว แม้แต่ศิลปินเองก็ต้องฟังดนตรีเพื่อ
 ความเพลิดเพลิน ฟังเพื่อความหมาย ฟังเพื่อการวิเคราะห์ และยังคงฟังเพื่อสุนทรีย์เช่นเดียว
 กัน ในการฟังแต่ละประเภทขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการฟังได้กล่าวมาแล้ว และยังคงขึ้นอยู่กับ
 ความพอใจ ความพร้อม สิ่งแวดล้อมที่จะช่วยให้การฟังมีการบรรยากาศมากยิ่งขึ้น

ธรรมชาติของการฟังดนตรี

เมื่อพูดถึงดนตรีแล้ว ดนตรีเป็นศิลปะที่เสียเปรียบศิลปะแขนงอื่น ๆ เมื่อนำมาพูดหรือนำ
 มาเขียน เพราะดนตรีเป็นเรื่องของหู สื่อกันทางหู ความไพเราะของดนตรีขึ้นอยู่กับหู และหูเป็น
 อวัยวะที่สำคัญขึ้นเดียวที่จะส่งการรับรู้ทางดนตรีไปยังจิตสำนึก หรือจิตใต้สำนึกก็แล้วแต่ การพูด
 หรือเขียนถึงดนตรีนั้นอาศัยอวัยวะส่วนอื่น ๆ จากตา หรือสัมผัส ซึ่งเป็นเพียงส่วนย่อย ๆ เท่านั้น ไม่
 สามารถเข้าถึงดนตรีได้ ถ้าปราศจากหู แต่อวัยวะส่วนอื่นจะได้รับผลประโยชน์ เป็นผลพลอยได้จาก
 ดนตรีด้วย หลังจากที่หูได้รับรสของดนตรีแล้ว เพราะคนหูหนวกไม่สามารถซาบซึ้งโดยการรับฟัง
 ดนตรีได้ (เว้นไว้แต่คนหูตึงก่อน เรียนรู้รับฟังดนตรีมาแล้วหูหนวกทีหลัง นั้นก็ยังสามารถ
 จินตนาการเสียงดนตรีโดยไม่อาศัยการฟังจากภายนอก อย่างเช่น เบโธเฟ่นแต่งซิมโฟนีหมายเลข
 9 ขณะที่หูหนวกไปแล้ว)

ด้วยเหตุที่ว่า หูของคนเรานั้นเปิดอยู่ตลอดเวลา หูไม่สามารถเลือกฟังเองได้ จิตต่างหากที่
 ทำหน้าที่กั้นกรองเสียงที่ได้ยินว่าพอใจหรือไม่พอใจต่อเสียงใด ความพอใจต่อเสียงของจิตที่ได้
 ยินจากหูเป็นความไพเราะทั้งที่เป็นดนตรีและไม่เป็นดนตรี แต่ความสดใสไพเราะที่เป็นดนตรีนั้น
 เป็นศิลปะที่อาศัยความสะอาดของจิตเป็นพื้นฐาน และในขณะเดียวกัน เสียงที่ไม่ไพเราะจิตจะไม่
 พอใจ เสียงเหล่านั้นเป็นเสียงสร้างความรำคาญและความไม่พอใจของจิต ความรำคาญสืบเนื่อง
 มาจากเสียงขาดศิลปะในการปรุงแต่งให้สวยงาม ขาดคุณสมบัติในการสร้างความ
 เพลิดเพลิน

อย่างไรก็ตาม ก็พอมีหลักการในการฟังดนตรีอยู่บ้าง ที่สามารถเรียนรู้ด้วยอวัยวะส่วน
 อื่น ๆ ที่นอกไปจากหู แต่หลักการเหล่านี้เป็นเพียงแนวทางในการฟังเท่านั้น ความไพเราะจะเกิดขึ้น
 ได้ต้องอาศัยการฟังจริง ๆ ทางหูโดยตรง

เราจะเริ่มต้นฟังดนตรีกันอย่างไร ถ้าเราจะจัดลำดับก่อนหลังในการรับรสความไพเราะโดย
 อาศัยดุริยางควิทยาแล้ว ก็พอจะจัดลำดับของการฟังได้ดังนี้คือ ฟังเสียง ฟังจังหวะ ฟังทำนอง ฟัง

เนื้อร้อง ฟังการเรียบเรียงเสียงประสาน ฟังลีลาแห่งเสียง ฟังรูปแบบของคีตลักษณ์ ฟังอย่างวิเคราะห์ และฟังเพื่อประโยชน์ของชีวิต

โดยทั่วไปแล้วการฟังดนตรี เริ่มจากง่ายไปสู่การฟังที่ซับซ้อนมากขึ้น ซึ่งพอจะจัดเป็นลำดับได้ ดังนี้

1. ฟังเสียง (Sound) รอบ ๆ ตัวเราประกอบไปด้วยเสียง นวนกหูบ้าง ไม่นวนกหูบ้าง เสียงที่เกิดขึ้นทุกชนิดจัดอยู่ในกลุ่มนี้ดังได้กล่าวมาแล้วว่า หูของเรานั้นเปิดอยู่ตลอดเวลา เสียงเหล่านั้นที่เกิดขึ้นจะผ่านหูเราไป รับรู้บ้าง ไม่รับรู้บ้าง ไม่ว่าจะเสียงที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ ลมพัด พัวร้อง น้ำตก หรือเสียงที่มนุษย์ทำขึ้น เสียงรถยนต์ นกหวีด ตอกตะปู ฯลฯ หูจะเรียนรู้เสียงเหล่านั้นทุกแห่งที่ได้ยิน จะพอใจหรือไม่พอใจ นำฟังหรือไม่นำฟังนั้นเกิดขึ้นจากการเรียนรู้ภายหลัง เด็กแรกเกิดจะเรียนรู้เรื่องเสียง เด็ก ๆ จะมีความสนใจต่อเสียงแปลกใหม่ ความแปลกใหม่ของเสียงสามารถสร้างความสนใจ และการเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์ของเด็กได้ ดนตรีประกอบด้วยเสียงเหล่านี้ เพียงแต่เสียงเหล่านี้ไม่ถูกจัดระบบให้มีระเบียบเท่านั้นเอง การฟังเสียงนก เสียงกา การตีเกราะ เคาะไม้ ฟังเสียงนกหวีดของจระจก หูของเราจะทนฟังอยู่ได้ไม่นานก็เกิดความเบื่อหน่าย ความเบื่อหน่ายเกิดขึ้นเพราะความไม่มีศิลปะ ไม่มีระเบียบของเสียงประการหนึ่ง และเสียงไม่สามารถทำลายต่อการฟังอีกต่อไป และไม่ช้านานเสียงเหล่านั้นจะกลายเป็นเสียงรบกวนไป

2. ฟังจังหวะ (Rhythm time) จังหวะเป็นการเอาเสียงมาจัดระบบระเบียบให้คล้องจองกัน เอาฉิ่ง ฉาบ กรับ โหม่ง ฉิ่ง กลอง ตะโพน มาเคาะให้เป็นจังหวะความแปลกหูเกิดขึ้น ทำให้น่าฟังเช่นกลองยาว ดนตรีที่รับลำตัด ฉิ่ง ฉาบ กลองชุด กลองพาทเรด หรือแม้แต่เสียงนกหวีดที่เป่าสำหรับเดินสวนสนาม เป็นต้น กลุ่มเสียงเหล่านี้ประกอบขึ้นเป็นจังหวะ

จังหวะเป็นเรื่องของความรู้สึกช้า - เร็ว ให้อารมณ์ครึกครื้น อับเฉา ชุ่มฉ่ำ เป็นต้น จังหวะมีอิทธิพลต่อความรู้สึกมาก โดยเฉพาะทางร่างกาย ความตื่นเต้นเร้าใจ ต่อจังหวะที่ได้ยิน "ฟังแล้วเนื้อเต้น" จังหวะมักถูกนำไปเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในพิธีกรรมต่าง ๆ ทุกกิจกรรมในสังคมมนุษย์ก็ว่าได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับจิต ความรู้สึก ปลูกวิญญาณความเป็นชาตินิยม ฯลฯ จังหวะมักจะเร้าให้ร่างกายแสดงออกอย่างใดอย่างหนึ่งต่อจังหวะที่ได้ยิน เพลงของวัยรุ่นเน้นจังหวะสนุกสนานเป็นสำคัญ ดังได้กล่าวแล้วว่าจังหวะมีผลต่อความรู้สึกทางกายมาก วัยรุ่นจะสนุกเพลิดเพลินกับจังหวะที่ได้ยิน จิตใจจะถูกจูงให้คล้อยตามจังหวะไป

จังหวะเป็นเรื่องของเวลา การเคลื่อนที่ของเวลา การรับรู้เวลาที่ผ่านไปเกี่ยวข้องกับจังหวะ การเคลื่อนที่ของเสียงที่ก่อให้เกิดความรู้สึกสั้น ยาว ถึยิบ หรือห่าง ๆ จังหวะของการเคลื่อนที่ของรถไฟกำลังออกจากสถานี กำลังวิ่งเต็มแรง หรือกำลังวิ่งเข้าสู่สถานี ค่อย ๆ ถึขึ้น ความถี่สม่ำเสมอ ค่อย ๆ ช้าลง เป็นความรู้สึกบอกถึงความหมายว่ารถไฟกำลังจะออก - วิ่ง - หรือกำลังจะจอด สถานี ดังนั้น ความถี่ความห่างของเสียงจึงเป็นเรื่องของเวลา

จังหวะเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างหนึ่งของธรรมชาติ ทุกอย่างมีจังหวะควบคุม การเปลี่ยนแปลงของฤดูกาล กลางวัน กลางคืน ความเป็น ความตาย เป็นธรรมชาติที่ประกอบขึ้นด้วยจังหวะ สิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น สัดส่วนของอาคาร สถาปัตยกรรม ความสมดุลของสรรพสิ่ง ภาพวาด ท่าทางที่ร้ายรำ สีสลาของฉันทลักษณ์ แม้แต่สีลาของชีวิตล้วนเกี่ยวข้องกับจังหวะทั้งสิ้น

จังหวะเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของคนตรี ความเข้าใจของจังหวะสร้างความครึกครื้นให้เรายากแค้นรำเคาะจังหวะตาม กระทบเท้า โยกตัว พยักหน้า สิ่งเหล่านี้เป็นเรื่องของร่างกายที่ตอบสนองต่อจังหวะ การฟังดนตรีนั้นเริ่มมาจากได้ยินเสียงแล้วผนวกเป็นกระสวนของจังหวะ

3. ทำนอง (Melody) ลำดับต่อมาของการฟังคือทำนอง ทำนองเป็นรูปร่างหน้าตาภายนอก เป็นโครงสร้างบอกถึงขอบเขตความสูงต่ำของเสียง การฮัมเพลง การผิวปาก การร้องเพลง เป็นการนำแนวทำนองมาใช้ ทำนองจะให้อารมณ์ชัดเจนกว่าจังหวะ ให้ความรู้สึกถึงถึงจิตใจมากกว่าส่วนของจังหวะ แต่ในขณะเดียวกันในทำนองมีจังหวะรวมอยู่ด้วย

แนวทำนองเป็นการเคลื่อนไปของเสียงที่อาศัยระดับความสูงต่ำ ความสั้นยาว ความดังเบาของเสียงเป็นองค์ประกอบ แนวทำนองเป็นการนำเสียงสูงต่ำ สั้นยาว ดังเบามาปะติดปะต่อกัน แนวทำนองเป็นเนื้อหาหลักของคนตรี แนวทำนองเปรียบเทียบบเสมือนเค้าโครงเรื่องจะดำเนินไปอย่างไร การนำเสียงแต่ละเสียงมาปะติดปะต่อกันเป็นทำนองเพลง แต่ละเสียงจะมีความสัมพันธ์กัน ความเป็นเอกภาพของกลุ่มเสียงหรือที่เรียกว่า วลีเพลง ประโยคเพลง ที่จะสร้างความประทับใจแก่ผู้ฟัง การผิวปากหรือฮัมเพลง เป็นการสร้างทำนองหรือจำทำนองแล้วมาประดับอารมณ์เมื่อต้องการ

อารมณ์ที่เกิดจากการฟังดนตรีครั้งแรกนั้น ก็เพราะอาศัยทำนอง ความประทับใจ เช่นการจำเพลงลาวดวงเดือนได้ ก่อนที่จะจำองค์ประกอบอื่น ๆ ได้นั้นเราจำทำนองก่อน

การฟังกระสวนจังหวะ เช่น ฟังกลอนยาวนาน ๆ เกิดความเมื่อยหู แต่ถ้าหากว่ามีแนวทำนองเข้ามาประกอบย่อมทำให้น่าฟังขึ้น คณะกลองยาวจึงมีเครื่องดนตรีทำแนวทำนองคลอตามไปด้วย หรือการไปเชียร์กีฬา ส่วนใหญ่จะมีกลองให้จังหวะและมีเครื่องดนตรีให้ทำนองทำให้ออกเชียร์ครึกครื้นขึ้นอีกมากทีเดียว

4. ฟังเนื้อร้อง (Text) หลังจากการฟังเสียง จังหวะ ทำนองแล้ว เรามุ่งฟังเนื้อร้อง เนื้อร้องหรือเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับเพลง ผู้ฟังจำนวนมากมุ่งฟังดนตรีเพื่อให้รู้เรื่อง ตัวดนตรีเองนั้นไม่เป็นเรื่อง แต่เนื้อร้องหรือเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเพลงสามารถสร้างความประทับใจให้ผู้ฟัง บางครั้งดูเหมือนว่าเนื้อร้องหรือเรื่องเป็นหัวใจของเพลงเสียงด้วยซ้ำไป

หลายคนคงเคยประทับใจเพลงดาวลูกไก่ที่ขับร้องโดย พร ภิรมย์ หลังจากฟังเพลงจบแล้วบ้างก็หลังน้ำตาคลอด้วยเหตุผลที่ว่าสงสารไก่ ทั้ง ๆ ที่ศิลปะการถ่ายทอดอารมณ์มีความสำคัญมาก แต่ผู้ฟังส่วนใหญ่เอาใจจดจ่ออยู่ที่เนื้อเรื่องว่าจะจบลงอย่างไร เพลงที่มีเนื้อร้อง ตัวเนื้อร้องทำหน้าที่ดำเนินเรื่อง แต่ถ้าเพลงที่ไม่มีเนื้อร้องอย่างเพลงบรรเลงก็พอจะหาเรื่องเกี่ยวกับเพลงมาแล้ว สู้กันฟังให้เป็นเรื่อง เช่น จะฟังซิมโฟนีหมายเลข 3 อีโรอิกา (Eroica) ของเบโธเฟิน (Beethoven) มีเรื่องเล่าว่าเบโธเฟินเขียนเพลงนี้สรรเสริญโปเลียน โบนาปาร์ต (Napoleon Bonaparte) เพราะเหตุที่ว่าเบโธเฟินและนโปเลียนมีความคล้ายคลึงกันในระยะต้น ๆ ของชีวิต คือมีแต่ความยุ่งเหยิง ประกอบกับความเป็บคันทางสังคมที่มีแต่ความชื่นชมในช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 18 ซึ่งเป็นมูลเหตุอันสำคัญที่นำไปสู่การปฏิวัติทางวัฒนธรรมในฝรั่งเศส เบโธเฟินชื่นชมยินดีกับความยิ่งใหญ่ของนโปเลียนถึงกับเขียนเพลงให้ชื่อว่า โบนาปาร์ต ครั้นพอนโปเลียนสถาปนาตนเองเป็นจักรพรรดิด้วยความมั่งคั่งใหญ่ไผ่สูง เบโธเฟินโกรธมากถึงกับขีดฆ่าชื่อ โบนาปาร์ต ออกแล้วตั้งชื่อใหม่ว่า อีโรอิกา สรรเสริญความยิ่งใหญ่ จะเป็นใครก็ได้ไม่จำเป็นจะต้องเป็นนโปเลียน

5. ฟังการเรียบเรียงเสียงประสาน (Harmony) การเรียบเรียงเสียงประสาน คือการนำเอาเสียงมาจัดระบบ เอาเสียงมาซ้อนกันประสานกันตามกฎเกณฑ์ของแต่ละยุคแต่ละสมัยที่นิยมกัน เสียงประสานจะเป็นตัวช่วยอุ้มเสียงดนตรีให้มีพลังอารมณ์ เสียงประสานของดนตรีเป็นองค์ประกอบภายในที่ละเอียดอ่อนที่ช่วยเกื้อหนุนความงามของบทเพลง

คำว่าฮาร์โมนี หรือความประสานกันนั้น มีความหมาย 2 ประการด้วยกัน ประการแรกเป็นความหมายทั่ว ๆ ไป หมายถึงความผสมกลมกลืน ความคล้องกัน คู่ควรแก่กัน มีคำโบราณพูดถึงความประสานกันไว้มากมายหลายคำด้วยกัน อย่างเช่น กิ่งทองใบหยก ไม้เท้ายอดทองตะบองยอด

เพชร ผีแห่งกับโลงศพ น้ำผึ้งเปรี้ยวมะพร้าวเน่า ซึ่งคำอุปมาเปรียบเทียบกับเหล่านี้หมายถึงความคล้องจองกัน ประสานกลมกลืนกัน ในขณะที่เดียวกันก็มีคำที่แสดงถึงความไม่สอดคล้องกัน เช่น ดอกฟ้ากับหมาวัด ขมิ้นกับปูน ผ้าชีวีร่าทอทอง เป็นต้น ตัวอย่างเหล่านี้เป็นความขัดแย้งกัน ไม่สอดคล้องกันและกัน ทั้งนี้ทั้งนั้นหมายถึงฮาริโมนี่นั่นเอง ซึ่งความหมายที่ไม่จำเป็นว่าจะต้องเป็นเรื่องดนตรี

ประการที่สองฮาริโมนี่หรือการประสานคล้องจองกันในความหมายของดนตรีตะวันตกตั้งแต่สมัยเรเนซองส์(renaissance) เป็นต้นมา ดนตรีตะวันตกเริ่มให้ความสำคัญของแนวเพลงหลัก โดยมีแนวอื่น ๆ เป็นแนวประสาน ความประสานคล้องจองกันนั้น ดำเนินไปทั้งแนวราบและแนวตั้ง ขาดทำนองหลักไปแล้วก็ไม่เป็นเพลง ทุก ๆ แนวต่างก็ทำหน้าที่สนับสนุนทำนองหลัก เป็นความคล้องจองของเสียงที่นำมาเรียบเรียง จึงมักจะเรียกกันว่า "เรียบเรียงเสียงประสาน"

6. พังสีสันของเสียง (Tone colour) เป็นการฟังสีของเสียงว่ามีคุณภาพอย่างไร ศิลปะมีสีขาวเป็นพื้นก่อนที่ระบายสี ส่วนดนตรีมีความเงียบเป็นพื้น สีสันแห่งเสียงถูกนำมาใช้ในชีวิตประจำวันโดยที่เราไม่รู้ตัว การที่เรารู้ว่าใครพูดในขณะที่เรายังไม่เห็นตัว เพราะหูของเราสามารถจำแนกสีเสียงที่ได้ยินว่าแต่ละเสียงแตกต่างกันอย่างไร บางครั้งแม้แต่เสียงเดินของแต่ละคนก็สามารถบอกได้ว่าใครเป็นใคร คนตาบอดอาศัยความแตกต่างของสีเสียงในการจำบุคคล ละครวิทยุอาศัยสีเสียงในการสร้างตัวละครว่าใช้เสียงใดเป็นเสียงพระเอก เสียงใดเป็นเสียงตัวโกง หรือเสียงใดควรเป็นเสียงคนใช้ เรามักจะได้ยินคำว่าน้ำเสียง ซึ่งมักใช้กับผู้ประกาศวิทยุและโทรทัศน์ น้ำเสียงเป็นเรื่องสำคัญที่คำนึงถึง ผู้ที่ได้รับเลือกไปเป็นผู้ประกาศเพราะเป็นผู้มีน้ำเสียงดี น้ำเสียงก็คือเสียงที่มีคุณภาพนั่นเอง

สีสันแห่งเสียงดนตรีเป็นเสียงที่เกิดจากเครื่องดนตรีที่แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับวัสดุและรูปแบบของเครื่องดนตรี ทั้งการเกิดของเสียง ดัด สี ตี เป่า ผ่านตัวกลางสีเอกกลางที่ต่างกัน วัสดุที่ใช้ทำเครื่องดนตรี เช่น เส้นลวด โลหะ เชือกที่ต่างกัน ฯลฯ สีเอกกลางเหล่านี้ทำให้สีเสียงของเครื่องดนตรีมีความแตกต่างกัน

อย่างไรก็ตามดนตรีอาศัยความเงียบเป็นพื้นเสียง การที่จะฟังว่าเสียงเครื่องดนตรีแต่ละชนิดนั้นเป็นอย่างไร เราต้องฝึกฟังเสียงเครื่องดนตรีชนิดนั้น ๆ โดยฟังเดี่ยว ๆ ก่อน เมื่อเรารู้จักเคยชินกับเสียงเครื่องดนตรีแต่ละชนิดแล้ว ลองฟังว่าบทประพันธ์แต่ละบทใช้เครื่องดนตรีอะไรบ้าง ตรงไหน อย่างไร ไพเราะไหม ชอบหรือไม่ชอบ

ความชอบความพอใจสีันแห่งเสียง เครื่องดนตรีชนิดใดเป็นพิเศษเป็นเรื่องเฉพาะตัวของแต่ละคน ความแตกต่างของสีันแห่งเสียงเกิดขึ้นจากเหตุผล 3 ประการด้วยกัน ประการแรก เป็นเครื่องดนตรีอะไร การดำเนินของเสียงเป็นอย่างไร เป็นเครื่องสาย เครื่องเป่า หรือเครื่องเคาะ ประการที่สอง ศักยภาพของเครื่องมือเป็นอย่างไร เครื่องดนตรีมีความสมบูรณ์ในตัวของมันเองแค่ไหน และประการสุดท้าย ความสามารถของนักดนตรีในการใช้เครื่องดนตรีบรรเลงถ่ายทอดอารมณ์ได้ถึงอารมณ์เพลงหรือไม่ อย่างไร ซึ่งสิ่งเหล่านี้ผู้ฟังเป็นผู้วินิจฉัยด้วยตัวเอง

7. ฟังรูปแบบของเพลง (Form) รูปแบบหรือโครงสร้างของเพลงเป็นการฟังดนตรีอย่างภาพรวม ๆ ทั้งหมด การที่เราจะรู้ว่าลักษณะอย่างไรเป็นผู้หญิง ลักษณะอย่างไรเป็นผู้ชาย ผู้หญิงและผู้ชายแตกต่างกันอย่างไรนั้น อาศัยโครงรูปแบบเป็นหลัก ดนตรีก็เช่นเดียวกัน เพลงท่อนเดียว 2 ท่อน 3 ท่อน หรือ 4 ท่อน บรรเลงเดี่ยว หรือบรรเลงเป็นวง สิ่งเหล่านี้เป็นโครงสร้างและรูปแบบของดนตรี เพลงตับ เพลงเถา เพลงเรื่องโรนาตา คอนแชร์โต ซิมโฟนี เพลงแต่ละบทจะไม่เหมือนกัน

การเรียนรู้โครงสร้างของบทเพลงจากตำราเรียนนั้นเป็นเพียงโครงสร้างอย่างคร่าว ๆ แต่ในความเป็นจริงนั้นเพลงแต่ละบทมีความแตกต่างกัน รูปแบบของบทเพลงแต่ละบทเป็นเอกลักษณ์จำเพาะของบทนั้น ๆ การฟังดนตรีก็เช่นเดียวกัน ต้องรู้เค้าโครงใหญ่ รู้เค้าโครงย่อย ทั้งนี้ทั้งนั้นต้องอาศัยการเรียนรู้โดยการฟัง

8. การฟังอย่างวิเคราะห์ (Analysis) การฟังอย่างวิเคราะห์นั้นเป็นการฟังเพื่อหารายละเอียดของผลงานชิ้นนั้น ๆ ว่าเป็นอย่างไร มุ่งวิเคราะห์ในรายละเอียด เช่นเสียงสูง ต่ำ ดัง เบาหนา บาง เป็นต้น โดยอาศัยหลักทฤษฎีทางดนตรี ความรู้ความเข้าใจวาทกรรม ฟังอย่างนักฟัง นักดนตรี นักเรียนดนตรี นักวิจารณ์ กรรมาการตัดสินใจการประกวดดนตรี แต่ละฝ่ายมีเกณฑ์ในการฟังที่แตกต่างกัน ซึ่งขึ้นอยู่กับจุดประสงค์ของการฟัง

การฟังดนตรีอย่างวิเคราะห์นั้นไม่ได้มุ่งเพื่อความเพลิดเพลินแต่อย่างใด แต่เป็นการฟังโดยมีจุดประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น ฟังเพื่อจะวิเคราะห์ว่าเป็นผลงานของใคร สมัยใด ใช้เครื่องดนตรีอะไรในการบรรเลง แต่งในรูปแบบใด การประสานเสียงเป็นอย่างไร เป็นต้น

9. ฟังเพื่อสุนทรีย์ (Aesthetic) การฟังดนตรีเพื่อให้เกิดความซาบซึ้งเป็นประโยชน์ของชีวิต เป็นการฟังที่อยู่เหนือกฎเกณฑ์ที่กล่าวมาแล้วทั้งหมด เพราะการฟังประเภทนี้เป็นเรื่องของผู้ที่เลือกบริโภคให้เหมาะสมกับตน ผู้ฟังอาจจะมีอารมณ์อยู่ในระดับใดระดับหนึ่งที่กล่าวมาแล้ว

เพียงความสุขส่วนตัวที่จะเลือกฟังในสิ่งที่ตนชอบโดยอาศัยความรู้ความสามารถและประสบการณ์ที่ตนมีอยู่ให้เป็นประโยชน์แก่ตนเองมากที่สุด

ในการฟังดนตรีนั้นเราต้องฟังพร้อมกันจึงจะเกิดความไพเราะ จะแยกฟังทีละอย่างนั้นไม่ได้ อุปมาดั่งการกินเมี่ยงคำ เรารู้ว่าเมี่ยงคำประกอบด้วยอะไรบ้าง เวลากินเมี่ยงคำนั้นเราไม่ได้แยกส่วนกินทีละอย่าง เพราะถ้าแยกส่วนกินเป็นกั๊กแห้ง หัวหอม มะพร้าว พริก ฯลฯ แล้ว ไม่เรียกว่าเมี่ยงคำ เพราะเราจะไม่ได้รับรสของเมี่ยงคำ เราจะรู้รสของเมี่ยงคำได้ก็ต่อเมื่อเอาส่วนประกอบของเมี่ยงคำทุกอย่างใส่ปากเคี้ยวพร้อม ๆ กัน ถึงตอนนั้นแล้วเราจะรู้ว่ารสเมี่ยงคำเป็นอย่างไร ฉะนั้นในการฟังดนตรีก็ฉันทันนั้น เราจะแยกฟังทีละอย่างย่อมไม่สมบูรณ์ ดนตรีต้องประกอบด้วยส่วนประกอบทั้งหมดฟังพร้อม ๆ กัน และที่สำคัญที่สุดคือความซาบซึ้งทางดนตรี ไม่สามารถจะถ่ายทอดกันได้ เป็นความผิดพลาดที่สุด ถ้ามีใครสักคนหนึ่งมาบอกว่า ถ้าไม่ซาบซึ้งเพลงของบาค(Bach)แล้วผิดปกติ แต่เป็นสิ่งที่ฟังกระทำที่สุด คือเปิดโอกาสให้เขาเหล่านั้นซาบซึ้งเพลงบาค (Bach)ด้วยตัวของเขาเอง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สำหรับการศึกษาเรื่อง"รูปแบบและการนำเสนอรายการดนตรีคลาสสิกทางสถานีวิทยุกระจายเสียงไทย" มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

ปี 2525 อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์ และจุมพล รอดคำดี ได้ทำการศึกษาเรื่อง Radio Programming in Thailand : A Study of Four Radio Stations โดยศึกษารายการวิทยุกระจายเสียงใน 4 สถานี คือ สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย, สถานีวิทยุ ป.ต.อ., สถานีวิทยุ ททท. และสถานีวิทยุ ร.ด. พบว่า องค์ประกอบที่จำเป็นที่สุดที่จะผลิตรายการวิทยุกระจายเสียงให้ดี คือ ผู้ผลิตรายการ (Programme producer) และต้องประกอบเข้ากับการบริหารสถานี, ระบบการเป็นเจ้าของและนโยบาย, อุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ สำหรับผู้ผลิตรายการหรือผู้จัดรายการอิสระยังต้องคำนึงถึงความอยู่รอดของตนโดยการหาผู้อุปถัมภ์รายการ ซึ่งปัจจัยทั้งหมดนี้มีผลกระทบต่อรายการวิทยุทั้งสิ้น ทางด้านการผลิตรายการ พบว่าทั้งสถานีวิทยุ ป.ต.อ. ททท. และ ร.ด. นั้น ผู้ผลิตรายการและผู้ควบคุมเสียงทำงานร่วมกันโดยไม่ใช้บทวิทยุ แต่อาศัยประสบการณ์ความชำนาญเป็นสำคัญ สำหรับสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยมีการใช้บทวิทยุเฉพาะรายการสำคัญ ๆ เท่านั้น ส่วนเนื้อหาของสถานีวิทยุส่วนใหญ่เป็นรายการเพลง มีรายการข่าวคั่นทุกต้นชั่วโมง หรือรายการข่าว รายการวิจารณ์ข่าวในตอนเช้า

และตอนเย็น ส่วนเนื้อหาของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยส่วนใหญ่เป็นข่าวและข้อมูลข่าวสารที่เป็นกระบอกเสียงให้รัฐบาล

ปี 2527 บำรุง สุขพรรณ ได้ทำการวิจัยเรื่องรูปแบบและวิธีการเสนอข่าววิทยุกระจายเสียง โดยเน้นศึกษาสถานีวิทยุกระจายเสียงที่ไม่มีโฆษณา คือ สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย และสถานีวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ซึ่งผลการศึกษาพบว่าสถานีวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มีการเสนอข่าวสลับกับรายการปกติของสถานีโดยอาศัยข่าวแจก (Press Release) จากหน่วยงานต่าง ๆ และยังมี การเสนอ "ข่าวบริการ" หรือ "ข่าวมหาวิทยาลัย" อีกเพียง 5 นาทีเท่านั้น สำหรับสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยมีการเสนอรายการข่าวเป็นประจำ โดยแบ่งเป็นข่าวในประเทศ ข่าวต่างประเทศและรายการบ้านเมืองของเรา มีนักข่าวเป็นผู้รับผิดชอบจัดทำข่าวออกอากาศ ยังมีข้อเสนอแนะให้มีการเพิ่มบุคลากรที่มีความรู้ด้านนิเทศศาสตร์ทำงานในอาชีพมากยิ่งขึ้น และสนับสนุนด้านเครื่องมือให้ทันสมัย

ปี 2535 ศรีประภัสสร สุทธิเสวันต์ ได้ทำการวิจัยเรื่อง การกำหนดรูปแบบและวิธีการนำเสนอรายการข่าววิทยุกระจายเสียง พบว่า รายการข่าววิทยุกระจายเสียงในปัจจุบันแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบใหญ่ ๆ คือ รายการข่าวประเภทเป็นทางการ และรายการข่าวประเภทไม่เป็นทางการ ซึ่งรายการข่าวประเภทเป็นทางการสามารถแบ่งแยกได้ 2 รูปแบบคือ รายการข่าวรวม รายการข่าวสั้นทุกชั่วโมง ส่วนรายการข่าวประเภทไม่เป็นทางการแบ่งแยกได้เป็น 3 รูปแบบคือ รายการพูดคุยข่าว รายการข่าวชาวบ้าน และรายการละครข่าว ส่วนวิธีการนำเสนอมีความคล้ายคลึงในเรื่อง เพลงประจำรายการ และมีความแตกต่างในเรื่องเทคนิค ลีลาการพูด เสียงประกอบรายการ เนื้อหาที่นำเสนอ และการได้มาของข่าว นอกจากนี้คุณค่าของข่าวในรายการประเภทเป็นทางการมีคุณค่าข่าวในเรื่องความรวดเร็ว ความสำคัญ และผลกระทบต่อประชาชน ส่วนรายการข่าวประเภทไม่เป็นทางการมีคุณค่าข่าวในเรื่องที่คนทั่วไปสนใจความใกล้ชิดและความแปลก นอกจากนี้ยังพบว่า ปัจจัยเงื่อนไขที่กำหนดรูปแบบและวิธีการนำเสนอรายการข่าววิทยุกระจายเสียงโดยตรง คือ ปัจจัยทางด้านนโยบาย ได้แก่ นโยบายในระดับรัฐบาล นโยบายในระดับหน่วยงานเจ้าของสถานี และนโยบายในระดับปฏิบัติงานของสถานีวิทยุกระจายเสียง รวมไปถึงผู้ผลิตหรือผู้จัดรายการข่าววิทยุกระจายเสียงด้วย ส่วนผู้อุปถัมภ์รายการเป็นปัจจัยที่กำหนดรูปแบบและวิธีการนำเสนอรายการข่าววิทยุกระจายเสียงโดยทางอ้อม เนื่องจากผู้อุปถัมภ์รายการส่วนใหญ่ไม่ได้กำหนดรูปแบบและวิธีการนำเสนอ แต่จะมีผู้อุปถัมภ์รายการบางรายที่กำหนดเฉพาะเนื้อหาในการนำเสนอเท่านั้น

ปี 2539 อัญชนา จันทรสข ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษารูปแบบการจัดรายการวิทยุของเครือข่าย"สไมล์ เรดิโอ" พบว่า ปัจจัยที่มีส่วนในการกำหนดรูปแบบการจัดรายการวิทยุเครือข่าย"สไมล์เรดิโอ" มี 2 ลักษณะ คือ 1.ปัจจัยภายในองค์กร ได้แก่ การบริหารการจัดการองค์กร, กลุ่มผู้ผลิตรายการและเทคโนโลยีการสื่อสาร 2. ปัจจัยภายนอกองค์กร ได้แก่ การแข่งขันด้านตลาดโฆษณา, รูปแบบพฤติกรรมกรรมการเปิดรับสื่อวิทยุ, กฎระเบียบที่เปลี่ยนแปลงและช่องทางการแพร่กระจายการออกอากาศ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง "รูปแบบและการนำเสนอรายการดนตรีคลาสสิกทางสถานีวิทยุกระจายเสียงไทย" เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยอาศัยข้อมูลจากการสัมภาษณ์ (Interview) เอกสารที่เกี่ยวข้อง (Documentary Research) และจากรายการดนตรีคลาสสิกที่ออกอากาศเพื่อนำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์ โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

แหล่งข้อมูล

1. แหล่งข้อมูลประเภทบุคคล โดยวิธีการสัมภาษณ์ (Interview)
2. ข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research)
3. จากการบันทึกเทปรายการดนตรีคลาสสิกที่ออกอากาศหรือเคยออกอากาศ

เป็นเอกสารหลักในการนำมาวิเคราะห์ข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ (Interview)

เป็นการซักถามเฉพาะเจาะจงในเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ลึกละเอียดถูกต้อง และครอบคลุมเนื้อหาที่ต้องการ เป็นการซักถามไปตามเนื้อเรื่องและผู้สัมภาษณ์วางแผนล่วงหน้าว่าจะถามเรื่องอะไร ถ้าสิ่งที่ต้องการทราบยังไม่ชัดเจน ก็จะตั้งคำถามต่อไปเพื่อให้ได้เนื้อหาที่ชัดเจนขึ้น โดยผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง และบันทึกเทปไว้ เพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ โดยสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องกับรายการดนตรีคลาสสิกของทุกสถานี โดยใช้วิธีแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 องค์ประกอบย่อย ตามข้อมูลที่ต้องการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ คือ

1. ผู้จัดทำรายการดนตรีคลาสสิกในอดีต

- 1.1 ชัชวาลย์ ทาสุนทรย์ อดีตผู้จัดรายการดนตรีคลาสสิกสถานีวิทยุแห่ง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เมื่อวันที่ 12 ธันวาคม 2545

- 1.2 พิชัย วาศนาสง อดีตผู้จัดรายการดนตรีคลาสสิกสถานีวิทยุ 1 ปณ.

เมื่อวันที่ 12 กรกฎาคม 2544

2. ผู้จัดทำรายการดนตรีคลาสสิกในปัจจุบัน

2.1 รายการดนตรีคลาสสิกสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2.1.1 สดับพิณ รัตนเรือง

คณะกรรมการรายการดนตรีคลาสสิก

เมื่อวันที่ 19 กรกฎาคม 2544

2.1.2 สีลัม เขียมสรรพวงค์

คณะกรรมการและผู้ดำเนินรายการ

เมื่อวันที่ 19 กรกฎาคม 2544

2.2 รายการคลาสสิก คลาสสิก สถานีวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

2.2.1 จงจิตร เทียมทอง

ผู้ดำเนินรายการคลาสสิก คลาสสิก และอาจารย์ประจำภาควิชา
การสื่อสารมวลชน คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
เมื่อวันที่ 4 กรกฎาคม 2544

2.2.2 พัชรินทร์ จันทนานุวัฒน์กุล

ผู้ดำเนินรายการคลาสสิก คลาสสิก และอาจารย์ประจำภาควิชา
การสื่อสารมวลชน คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
เมื่อวันที่ 4 กรกฎาคม 2544

2.3 รายการหมู่บ้านสาระสวระ ช่วงเฟลิมเพลงคลาสสิก สถานีวิทยุมหาวิทยาลัย สงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

2.3.1 คณิดา นิจจรัลกุล

อดีตหัวหน้าสถานีวิทยุและอาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
เมื่อวันที่ 16 ตุลาคม 2545

2.3.2 ซาลิสตา มากแผ่นทอง

หัวหน้าสถานีวิทยุและอาจารย์ประจำคณะเทคโนโลยีการสื่อสาร
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
เมื่อวันที่ 16 ตุลาคม 2545

2.3.3 นพดล ทิพย์รัตน์

ผู้ดำเนินรายการและอาจารย์ประจำโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัย
สงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
เมื่อวันที่ 13 ตุลาคม 2545

2.4 รายการเพลงคลาสสิก สถาบันวิทยุองค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย

2.4.1 กิ่งแก้ว เกตรา

ผู้ดำเนินรายการเพลงคลาสสิก

เมื่อวันที่ 4 มิถุนายน 2544

2.4.2 รัศมีมาลัย ประกอบทรัพย์

ผู้ดำเนินรายการเพลงคลาสสิก

เมื่อวันที่ 4 มิถุนายน 2544

3. กลุ่มผู้ฟังรายการดนตรีคลาสสิก

3.1 รายการดนตรีคลาสสิกของพิชัย วิชาנס่าง

3.1.1 กชกร สิ้นธวานนท์

สถาปนิกการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย

เมื่อวันที่ 9 มิถุนายน 2544

3.1.2 ขจร มิตรกุล

นายแพทย์เกษียณอายุ

เมื่อวันที่ 7 พฤศจิกายน 2545

3.1.3 มงคล กาทอง

พนักงานเกษียณอายุการรถไฟแห่งประเทศไทย

เมื่อวันที่ 23 ตุลาคม 2545

3.2 รายการดนตรีคลาสสิก สถาบันวิทยุแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

3.2.1 ชาญ กลิ่นชื่น

เจ้าหน้าที่โตดท์ศนูปกรณ์ มหาวิทยาลัยคริสเตียน

เมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม 2544

3.2.2 ณรงค์ แสงโก๊ะ

ช่างวางระบบเครื่องเสียงอิสระ

เมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม 2544

3.2.3 ธวัชชัย โพธิพัฒน์

อาจารย์ประจำวงโยธวาทิต โรงเรียนพระหฤทัยพัฒนเวศน์

เมื่อวันที่ 21 กรกฎาคม 2544

- 3.2.4 นพวรรณ ขอบกิตติคุณ
นักศึกษาศาสาวิชาอังกฤษธุรกิจ สถาบันราชภัฏจันทรเกษม
เมื่อวันที่ 26 กรกฎาคม 2544
- 3.2.5 ปราณีย์ อนุสาวกรณ์
เจ้าหน้าที่ระบบงานคอมพิวเตอร์บริษัทไอเน็ตเอเชีย จำกัด
เมื่อวันที่ 30 กรกฎาคม 2544
- 3.2.6 พรทิพย์ จันทรกานต์โกศล
เลขานุการอาวุโส บริษัทเจริญโภคภัณฑ์อาหาร จำกัด
เมื่อวันที่ 21 กรกฎาคม 2544
- 3.2.7 มาลี แสงสว่างสัจจกุล
อาจารย์ประจำโรงเรียนกรุงเทพคริสเตียนวิทยาลัย
เมื่อวันที่ 2 สิงหาคม 2544
- 3.2.8 ศยามา क्रमยวรา
นักศึกษาระดับปริญญาโท มหาวิทยาลัยศิลปากร
เมื่อวันที่ 28 กรกฎาคม 2544
- 3.2.9 ศิริพร มหาสุนทร
เจ้าหน้าที่วิเคราะห์ระบบงานคอมพิวเตอร์
บริษัทการบินไทย จำกัด (มหาชน)
เมื่อวันที่ 22 กรกฎาคม 2544
- 3.2.10 สุดาพร ลีสุวัฒน์
เลขานุการ บริษัทสยามกูรู จำกัด
เมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม 2544
- 3.3 รายการคลาสสิก คลาสสิก สถาบันวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- 3.3.1 คงศักดิ์ บรรณาสถิตยกุล
กรรมการผู้จัดการ บริษัทแมคไซนเชียงใหม่
เมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม 2544
- 3.3.2 จันทร์เพ็ญชาติพันธ์
อาจารย์ประจำสถาบันราชภัฏเชียงใหม่
เมื่อวันที่ 5 กรกฎาคม 2544

- 3.3.3 ฌัฏฐพร พลวัน
เจ้าหน้าที่ประจำบริษัทฟอร์ตเชียงใหม่ จำกัด
เมื่อวันที่ 6 กรกฎาคม 2544
- 3.3.4 ปิยวรรณ เบิงมด
เลขานุการมูลนิธิพัฒนาศักยภาพชุมชนจังหวัดเชียงใหม่
เมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม 2544
- 3.3.5 พัชรี ไชยวงศ์ญาติ
ตัวแทนขายประกันชีวิตบริษัทเอไอเอ จำกัดสาขาเชียงใหม่
เมื่อวันที่ 3 กรกฎาคม 2544
- 3.3.6 วิจิตรา รักประเสริฐสุข
เจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัย
เชียงใหม่
เมื่อวันที่ 6 กรกฎาคม 2544
- 3.3.7 ศุภชัย สุริยฤทธิ์
นักศึกษาปริญญาโท มหาวิทยาลัยมหิดล
เมื่อวันที่ 7 กรกฎาคม 2544
- 3.3.8 สัตยา สินธุสัย
ผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์เชียงใหม่นิวส์
เมื่อวันที่ 5 กรกฎาคม 2544
- 3.3.9 หัตยา แผ่นชัยภูมิ
อาจารย์ประจำสาขาดุริยศิลป์ มหาวิทยาลัยพายัพ
เมื่อวันที่ 8 กรกฎาคม 2544
- 3.3.10 อภิรัตน์ สุภานล
ผู้ช่วยผู้จัดการฝ่ายขายโรงแรมสวนบัวธานีรีสอร์ท
เมื่อวันที่ 3 กรกฎาคม 2544

3.4 รายการหมู่บ้านสาระระ ช่วงเพลินเพลงคลาสสิก สถานีวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

- 3.4.1 จิรสิทธิ์ ลอแม
สารวัตรสืบสวนสอบสวน สถานีตำรวจภูธรอำเภอเมือง ปัตตานี
เมื่อวันที่ 17 ตุลาคม 2545

- 3.4.2 ประสิทธิ์ แวงจนา
หัวหน้าแผนกเภสัชกรรม โรงพยาบาลยะหริ่ง ปัตตานี
เมื่อวันที่ 14 ตุลาคม 2545
- 3.4.3 ประเสริฐ แวงจนา
พนักงานแผนกสิ้นเชื้อธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การ
เกษตร จังหวัดปัตตานี
เมื่อวันที่ 14 ตุลาคม 2545
- 3.4.4 อรพรรณ วุฒิสุมบูรณ์
ประกอบธุรกิจส่วนตัว
เมื่อวันที่ 19 ตุลาคม 2545
- 3.4.5 อภิญญา มาสะพันธ์
ข้าราชการระดับ 7 สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปัตตานี
เมื่อวันที่ 18 ตุลาคม 2545
- 3.4.6 อัจฉริญา แวงจนา
หัวหน้าแผนกผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลมายอ ปัตตานี
เมื่อวันที่ 19 ตุลาคม 2545
- 3.4.7 อัสมา อาแว
นักวิชาการประจำสหกรณ์จังหวัดปัตตานี
เมื่อวันที่ 15 ตุลาคม 2545
- 3.4.8 เอกลักษณ์ อาแด
พนักงานการสื่อสารแห่งประเทศไทย อำเภอมายอ ปัตตานี
เมื่อวันที่ 20 ตุลาคม 2545
- 3.5 รายการเพลงคลาสสิก สถาบันวิทยุองค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย
- 3.5.1 กมลพรรณ ธารานิติ
เจ้าหน้าที่ระบบงานคอมพิวเตอร์ บริษัทวอลโว่ไทย จำกัด
เมื่อวันที่ 9 มิถุนายน 2544
- 3.5.2 ประดับ ประสมทรัพย์
อาจารย์ประจำโรงเรียนวัฒนาวิทยาลัย
เมื่อวันที่ 17 มิถุนายน 2544

- 3.5.3 ปรีศนีย์ อุทธชาติ
นักศึกษานิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
เมื่อวันที่ 20 มิถุนายน 2544
- 3.5.4 พรพรรณ วงศ์อิทธิกร
แม่บ้าน
เมื่อวันที่ 22 มิถุนายน 2544
- 3.5.5 พรสิริ จิตรภเวช
เภสัชกร สภากาชาดไทย
เมื่อวันที่ 13 มิถุนายน 2544
- 3.5.6 ลิษา พรเกียรติกุล
นิสิตคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
เมื่อวันที่ 13 มิถุนายน 2544
- 3.5.7 คีล นวมานนท์
นักศึกษาคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
เมื่อวันที่ 21 มิถุนายน 2544
- 3.5.8 สุภาอมร อุทัยฉันทน์
นักศึกษาคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
เมื่อวันที่ 10 มิถุนายน 2544
- 3.5.9 สุรเดช สุทธิโพธิ์
นักศึกษาด้านอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว
มหาวิทยาลัยคริสเตียน
เมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 2544
- 3.5.10 อุษาวดี สุนทรเกตุ
อาจารย์ประจำโรงเรียนสุโรจน์วิทยา
เมื่อวันที่ 17 มิถุนายน 2544

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research)

เป็นการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อทราบถึงข้อบังคับ ข้อจำกัดและข้อมูลสำคัญบางประการที่มีผลต่อการกำหนดรูปแบบและวิธีการนำเสนอรายการดนตรีคลาสสิก ได้แก่ ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา โครงการจัดตั้งสถานีวิทยุและโทรทัศน์ศึกษา ผังรายการ

จุลสาร Music of the Master รายงานประจำปีของสถานีวิทยุกระจายเสียงแต่ละสถานี และ ข้อมูลเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องซึ่งสามารถหาได้

3. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเนื้อหารายการดนตรีคลาสสิกที่ออกอากาศ เป็นการเก็บ รวบรวมข้อมูล โดยการบันทึกเทปรายการดนตรีคลาสสิกที่ออกอากาศทางสถานีวิทยุทุกสถานีที่ ออกอากาศรายการดนตรีคลาสสิก เพื่อประกอบการวิเคราะห์ข้อมูล ในส่วนเนื้อหาของรายการ อันเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษารูปแบบและวิธีการนำเสนอรายการดนตรีคลาสสิก ดังนี้

- 3.1 เทปรายการดนตรีคลาสสิกของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ตั้งแต่วันที่ 1-31 พฤษภาคม 2544
- 3.2 เทปรายการคลาสสิกคลาสสิกของสถานีวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ตั้งแต่วันที่ 2-6 กรกฎาคม 2544
- 3.3 เทปรายการหมู่บ้านสวรรค์ ช่วงเพลงเพลงคลาสสิก สถานีวิทยุกระจายเสียง มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ตั้งแต่วันที่ 13-20 ตุลาคม 2545
- 3.4 เทปรายการเพลงคลาสสิกของสถานีวิทยุองค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย ตั้งแต่วันที่ 24-30 มิถุนายน 2544

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง "รูปแบบและการนำเสนอรายการดนตรีคลาสสิกทางสถานีวิทยุ กระจายเสียงไทย" มีวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มาจากการรวบรวม แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

1. การวิเคราะห์พัฒนาการ (Development) ของรายการดนตรีคลาสสิกในประเทศไทย การก่อกำเนิดและพัฒนาการในการนำเสนอรายการดนตรีคลาสสิกทางวิทยุกระจายเสียงไทย เหตุผลที่ทำให้เกิดรายการดังกล่าว ตั้งแต่ยุคเริ่มต้นจนกระทั่งถึงยุคปัจจุบันว่าเป็นอย่างไร มีความเปลี่ยนแปลงหรือคงที่มากน้อยเพียงไร

2. การวิเคราะห์วิธีการนำเสนอ (Presentation Technique) ของรายการดนตรี คลาสสิก ตามแนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของการผลิตรายการวิทยุกระจายเสียง คือ ผู้ฟัง (Audience) เนื้อหา (Content) วิธีเสนอ (Technique of Programme Presentation) เวลา ออกอากาศ (Air Time) การประเมินผล (Evaluation) รวมทั้งสุนทรียรสในการรับฟังของผู้ฟังราย การ

บทที่ 4

จุดกำเนิดและพัฒนาการของรายการดนตรีคลาสสิกทางสถานีวิทยุกระจายเสียงไทย

ก่อนที่จะกล่าวถึงการศึกษารูปแบบและวิธีการนำเสนอรายการดนตรีคลาสสิกทางสถานีวิทยุกระจายเสียงไทย จำเป็นที่ต้องย้อนศึกษาถึงจุดกำเนิดและทำความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นมาของรายการดนตรีคลาสสิกในประเทศไทยซึ่งมีประวัติความเป็นมาที่ยาวนานพอสมควรที่จะขอนำเสนอ ดังนี้

กำเนิดรายการดนตรีคลาสสิกทางวิทยุกระจายเสียงไทย

กิจการวิทยุกระจายเสียงในประเทศไทย ได้ถือกำเนิดขึ้นมาในระยะเวลาใกล้เคียงกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย กล่าวคือ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงทำพิธีเปิดสถานีวิทยุกระจายเสียงถาวรแห่งแรกในประเทศไทย คือ สถานีวิทยุกรุงเทพ พญาไท เป็นปฐมฤกษ์ เมื่อวันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2473 ซึ่งตรงกับวันพระราชพิธีฉัตรมงคลในพระองค์ท่าน ต่อมาภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 กิจการวิทยุกระจายเสียงทั่วโลกได้เจริญรุดหน้าไปอย่างไม่หยุดยั้ง ประเทศไทยตื่นตัวในเรื่องกิจการวิทยุกระจายเสียงอย่างมากมาเช่นเดียวกัน และมีวิวัฒนาการของกิจการวิทยุกระจายเสียงเรื่อยมาตามลำดับเป็นเวลายาวนานเกินกึ่งศตวรรษ จากสถานีวิทยุกระจายเสียงเพียงแห่งเดียวเพิ่มเป็นสิบ เป็นร้อย จนถึงปัจจุบันมีหลายร้อยสถานี จากจำนวนเครื่องรับวิทยุที่มีเพียง 10 กว่าเครื่อง เพิ่มเป็นหลายล้านเครื่อง ตัวเลขดังกล่าวเป็นดัชนีที่ชี้ถึงวิวัฒนาการของความเจริญด้านปริมาณของวิทยุกระจายเสียงไทย

(ขวัญเรือน กิติวัฒน์ 2526 : 103)

จากการค้นพบเอกสารหลักฐานและบุคคลอ้างอิงที่สามารถบอกเกี่ยวกับจุดกำเนิดและพัฒนาการของการเปิดเพลงคลาสสิกทางสถานีวิทยุกระจายเสียงในประเทศไทยนั้น คาดว่าน่าจะเกิดขึ้นก่อนปี พ.ศ. 2491

“รายการบรรยายประกอบเพลงคลาสสิกตะวันตก อาจารย์ดุษฎี (ศาสตราจารย์ ดร.มล.ดุษฎี ชุมสาย) ก็ริเริ่มทำไว้ก่อนคนอื่นและเป็นเหตุจูงใจให้ผมนำเพลงประเภทป๊อปูล่า (Popular) มาจัดเป็นรายการบรรยายแทรกออกอากาศทาง 1 ปณ. ในนามคณะสตรีสาร ทำให้เกิดรายการประเภท Disc Jockey Show ขึ้นเป็นครั้งแรกเริ่มตั้งแต่ปี 2491 เป็นต้นมา”

(จำนง รังสิกุล 2516 : 226)

รายการ Disc Jockey Show หมายถึงรายการที่ผู้ดำเนินรายการต้องลงมือทำเองทุกอย่าง โดยเริ่มตั้งแต่หาข้อมูลเพื่อการนำเสนอออกอากาศ เลือกเพลงที่กำลังอยู่ในความนิยมของประชาชน วางรูปแบบรายการ เขียนบท สร้างเอกลักษณ์ของรายการ รวมถึงการควบคุมเทคนิคเสียงต่าง ๆ ด้วยตนเอง

การเปิดบทเพลงคลาสสิกทางสถานีวิทยุกระจายเสียงของไทยในยุคบุกเบิกนั้น ไม่ได้มีรูปแบบที่เป็นเอกลักษณ์หรือเป็นรูปแบบเฉพาะตัวแต่อย่างใด หากแต่เป็นการจัดเพราะความนิยมชมชอบส่วนตัวหรือเป็นเพราะอยากเปิดของผู้จัดรายการวิทยุกระจายเสียงที่ชอบเพลงประเภทคลาสสิกตะวันตก

รายการวิทยุกระจายเสียงที่ มล.ต๋อย ชุมสาย เป็นผู้ดำเนินรายการร่วมกับภรรยา เจริญพรรณ ชุมสาย ณ อยุธยา นั้น ไม่ได้เป็นรายการดนตรีคลาสสิกที่ได้รูปแบบตลอดทั้งรายการ แต่เป็นการนำเอาบทเพลงคลาสสิกมาเปิดให้ผู้ฟังได้รับฟังเป็นครั้งคราวเท่านั้น วิธีการดำเนินรายการคือการเล่าประวัติผู้แต่ง ประวัติความเป็นมาของบทเพลง ลูกเล่น ลีลา อารมณ์ ฯลฯ เกี่ยวกับบทเพลงที่จะเปิด และเป็นการเปิดบทเพลงคลาสสิกเสริมในรายการหลักเท่านั้น ถ้าวันไหนผู้จัดรายการไม่ต้องการจะเปิดบทเพลงคลาสสิกก็สามารถทำได้ เพราะรายการไม่ได้อยู่ในรูปแบบของรายการเพลงคลาสสิกอย่างจริงจัง

จนกระทั่งเมื่อมาถึง จุดกำเนิดเต็มรูปแบบรายการวิทยุกระจายเสียงของรายการดนตรีคลาสสิกทางสถานีวิทยุกระจายเสียงในประเทศไทย ซึ่งเริ่มต้นในปี พ.ศ.2493 โดยการริเริ่มของ พิชัย วาสนาส่ง

รายการดนตรีคลาสสิกของพิชัย วาสนาส่ง ทางสถานีวิทยุ 1 ปณ.

พิชัย วาสนาส่ง สำเร็จการศึกษาสถาปัตยกรรมศาสตร์บัณฑิต จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และเป็นผู้ที่มีใจรักและชื่นชมในศิลปะของเสียงเพลงคลาสสิกเป็นอย่างมาก อันเนื่องมาจากในสมัยที่ พิชัยฯ ยังเป็นนิสิตคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยอยู่นั้น มีนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยกลุ่มหนึ่งที่นิยมฟังรายการดนตรีประเภทบทเพลงคลาสสิก และได้กลายเป็นค่านิยมต้นแบบในสมัยนั้นว่าผู้ที่อยู่ในชั้นปัญญาชนต้องฟังบทเพลงคลาสสิกเป็น

“เริ่มต้นมาตั้งแต่สมัยที่ผมยังเรียนอยู่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คณะสถาปัตย์ เห็นจะประมาณ 2489-90 นี้แหละ ซึ่งขณะนั้นพรรคพวกชอบฟังเพลงคลาสสิกกันมากและสมัยนั้นมันก็

ไม่มีอุปกรณ์อะไรหรอก มันไม่มีเครื่องขยายเสียง มีแต่หีบเสียง และแผ่นเสียงก็เป็นแผ่นเสียง speed 78 ทำด้วยแผ่นครั่ง symphony บทหนึ่งอาจจะใช้ถึง 5 แผ่น และเราก็เอามาฟังกันทุก ๆ วันพฤหัสบดี เวลาว่างก็มาชุมนุมกัน และก็มีหลายคนที่มาจากคณะอื่นด้วยนอกจากคณะ สถาปัตยกรรม ก็มีที่มาจากคณะวิทยาศาสตร์ คณะวิศวกรรม ก็มี ที่สนใจเพลงคลาสสิกก็มาฟังกันและต่างคนต่างก็ไปหาแผ่นมาแลกเปลี่ยนกันฟัง พวกที่เขามีกุณพัสตราเรื่องนี้เขาเคยไปเป็นทูตต่างประเทศมักจะมีของพวกนี้ติดมา เราก็ได้มีโอกาสมาฟัง"

(พิชัย วาศนาสง, สัมภาษณ์)

จากใจรักและความนิยมชมชอบฟังเพลงประเภทคลาสสิกเป็นการส่วนตัว พิชัยฯ จึงได้ทำการศึกษา ค้นคว้าถึงความเป็นมา ประเภท ลักษณะ ลีลา ลูกเล่น ฯลฯ ของบทเพลงคลาสสิกในยุคต่าง ๆ ด้วยตนเอง จนทำให้เกิดความรู้ในบทเพลงคลาสสิกเหล่านั้น ซึ่งการชื่นชมส่วนตัวนี้เองที่นำไปสู่การเก็บสะสมแผ่นเสียงเพลงคลาสสิกจำนวนมาก

จนกระทั่งแผนกช่างวิทยุ กรมไปรษณีย์โทรเลข ได้มีการทดลองสร้างเครื่องส่งวิทยุกระจายเสียงและทดลองส่งวิทยุกระจายเสียงที่ตึกกรมไปรษณีย์โทรเลขหลังเก่า ส่งออกอากาศเมื่อวันที่ 5 มิถุนายน 2489 ด้วยความถี่ระบบ เอ.เอ็ม 950 กิโลเฮิรตซ์ และคลื่นสั้น 4,755 กิโลเฮิรตซ์ และ 7,022 กิโลเฮิรตซ์พร้อมกัน และได้เรียกสถานีทดลองส่งกระจายเสียงนี้ว่า สถานีวิทยุกระจายเสียง 1 ปณ.

ผู้รับผิดชอบการทดลองส่งกระจายเสียงของสถานีวิทยุ 1 ปณ. ได้ขอความช่วยเหลือจาก พิชัย วาศนาสง เพื่อมาเป็นผู้จัดรายการเพลงให้กับสถานีวิทยุกระจายเสียง 1 ปณ.

ดังที่ได้กล่าวไปแล้วว่า นอกจาก พิชัยฯ จะเป็นผู้มีใจรักในดนตรีคลาสสิกแล้ว พิชัยฯ ยังได้สะสมแผ่นเสียงเพลงคลาสสิกไว้เป็นจำนวนมาก จึงเป็นโอกาสดีที่ พิชัยฯ จะได้ทำงานเกี่ยวกับการส่งกระจายเสียงของวิทยุกระจายเสียงโดยตรง พิชัยฯ จึงเริ่มจัดรายการดนตรีและเลือกประเภทเพลงคลาสสิกมานำเสนอออกอากาศส่งกระจายเสียงเป็นครั้งแรกที่สถานีวิทยุ 1 ปณ. ของแผนกช่างวิทยุ กรมไปรษณีย์โทรเลข

ปี พ.ศ.2493 เป็นปีที่การเปิดเพลงคลาสสิกทางสถานีวิทยุกระจายเสียงของประเทศไทย ได้ถือกำเนิดขึ้น ทำให้ประชาชนในสมัยนั้นที่มีโอกาสได้รับฟังบทเพลงคลาสสิกทางสถานีวิทยุกระจายเสียงในยุคแรกของเมืองไทย จากผู้ดำเนินรายการชื่อ พิชัย วาศนาสง

พิชัยฯ ได้นำเอาความรู้เกี่ยวกับบทเพลงคลาสสิกต่าง ๆ ที่ศึกษาด้วยตนเองนั้นออกเผยแพร่สู่สาธารณชน เพื่อเป็นการให้ความบันเทิงและให้ความรู้ไปพร้อม ๆ กัน โดยผ่านทางสื่อที่รับผิดชอบ

พิชัยฯ ดำเนินการจัดทำรายการดนตรีคลาสสิกด้วยตัวเอง ไม่มีคณะทำงานร่วม โดยใช้ความสามารถที่มีเฉพาะตัว การเตรียมตัวเพื่อจัดรายการวิทยุประเภทดนตรีคลาสสิก ผู้จัดทำจำเป็นต้องมีข้อมูลรายละเอียดของบทเพลงคลาสสิก เช่น ประวัติความเป็นมา วงดุริยางค์ที่บรรเลง ความพิเศษของบทเพลงต่าง ๆ เกร็ดเล็กน้อยของบทเพลง ซึ่งผู้จัดรายการเพลงคลาสสิกต้องเตรียมข้อมูลให้พร้อมและแสวงหาความรู้เพิ่มเติม เพื่อให้ทำรายการน่าสนใจและเพิ่มคุณค่าของรายการ และด้วยเทคโนโลยีด้านวิทยุกระจายเสียงในสมัยนั้นเป็นสิ่งแปลกใหม่สำหรับสังคมไทยซึ่งอาจเป็นอีกเหตุผลหนึ่งที่ทำให้รายการดนตรีคลาสสิกของสถานีวิทยุ 1 ปณ. ได้รับความสนใจจากผู้ฟัง

“ยุคนั้นถือได้ว่าวิทยุเป็นของใหม่มากครับ เครื่องมันก็จะใหญ่ ๆ หน่อยนะ แผลงมาก กล้องอะไรมีเสียงออกมาได้ สมัยนั้นถือว่าหรูหราที่สุดแล้วถ้าบ้านไหนมีวิทยุฟัง มีเครื่องเล่นแผ่นเสียงเสียง โทรทัศน์ยังมาทีหลังมาก พอมีวิทยุเปิดฟังได้ เราก็หมุนหาสถานีไปเรื่อย ๆ อยากรู้อะไรก็ฟัง อย่างที่ฟังรายการคุณพิชัยก็เพราะชอบคนจัด เขาทำการบ้านมาดี เป็นรายการที่ใหม่ด้วยเพราะเพลงคลาสสิกนี้สมัยนั้นหาฟังยาก เลยฟังกันเหนียวแน่น”

(ขจร มิตรกุล, สัมภาษณ์)

กลุ่มผู้ฟังรายการดนตรีคลาสสิกของพิชัย วาสนาส่ง ในยุคสมัยบุกเบิกนั้นมีหลายกลุ่ม กลุ่มหนึ่งคือ ประชาชนทั่วไปที่มีเครื่องรับสัญญาณวิทยุกระจายเสียงได้ ซึ่งพิชัยได้กล่าวถึงกลุ่มผู้ฟังบางกลุ่มว่าเป็นกลุ่มคนที่ไม่คาดคิดว่าจะเปิดรับฟังบทเพลงคลาสสิก

“ที่น่าประหลาดใจคือวันหนึ่งผมได้รับจดหมายเหมือนเขาบอกว่าได้ออกไปทางปทุม เขาเห็นคนจับกลุ่มกันอยู่ที่ศาลาทำน้ำของที่วัดแห่งหนึ่ง เขาก็เข้าไปดูว่าชุมนุมอะไรกัน ก็ปรากฏว่ามีคนตั้งวิทยุไว้อันหนึ่ง ก็พวกชาวบ้าน ชาวไร่ ชาวนา แล้วก็ฟังเพลงที่ผมกำลังเล่าให้ฟัง ผมเลยได้รู้อย่างหนึ่งว่าเพลงคลาสสิกไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะผู้ลากมาดี ถ้าเล่าให้ใครทั้งหลายฟังได้ ก็จะเป็นดาลใจให้คนอื่น ๆ ฟังได้เหมือนกัน ถึงบอกว่าผมคิดไม่ผิดที่ทำเพลงนี้ให้คนฟัง”

(พิชัย วาสนาส่ง, สัมภาษณ์)

นอกเหนือจากกลุ่มผู้ฟังบทเพลงคลาสสิกกลุ่มดังกล่าวแล้ว ยังมีกลุ่มผู้ฟังอีกกลุ่มหนึ่งคือ กลุ่มเจ้านาย เชื้อพระวงศ์ และชนชั้นสูง หรือผู้ประกอบการอาชีพที่มีหน้าตาในวงสังคม เช่น แพทย์ วิศวกร ข้าราชการ ซึ่งคนเหล่านี้มีโอกาสได้ไปรับการศึกษาจากประเทศในโลกตะวันตกและได้สัมผัสกับวัฒนธรรมของประเทศในโลกตะวันตกกลับมา เมื่อกลับมาประเทศไทยจึงเกิดความเคยชินกับวัฒนธรรมตะวันตก และจึงเป็นโอกาสที่ได้รับฟังบทเพลงในวัฒนธรรมตะวันตกเหล่านั้นผ่านทางรายการดนตรีคลาสสิกของ พิชัย วาศนาสง

“สมัยก่อนนะมีคนชอบเพลง เป็นพวกเจ้านาย หม่อมเจ้าวิเศษศักดิ์อะไรพวกนี้ ท่านพวกนี้เคยอยู่เมืองนอก พอกลับมาเมืองไทยหาอะไรฟังไม่ได้ ว่าจะไรก็ไม่ฟัง พอไปหาวงดี ๆ มาออกวิทยุให้ฟัง ท่านก็ฟังดี ชอบมาก”

(พิชัย วาศนาสง, สัมภาษณ์)

กลุ่มผู้ฟังซึ่งเป็นชนชั้นสูงเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งของการจัดรายการ เนื่องจากมีการขอให้ผู้จัดรายการเปิดเพลงคลาสสิกที่ตนต้องการจะรับฟัง และผู้ฟังบางคนได้พูดคุยกับผู้ดำเนินรายการ เพื่อติชมรายการด้วย ผู้ฟังรายการไม่ได้จำเพาะเจาะจงว่าเป็นชาวไทยเท่านั้น หากแต่ยังมีผู้ฟังที่เป็นชาวต่างประเทศอีกด้วย

“แฟนรายการของผมนั้นมีทั้งคนไทยและต่างประเทศ แต่ไม่ค่อยมีปฏิสัมพันธ์เหมือนคนไทย คือมีให้ฟังก็ฟังไป การมีรายการคลาสสิกก็ทำให้รู้ว่าวัฒนธรรมการฟังดนตรีของคนไทยก็ไม่ใช่ว่าจะจอกนะ เข้าใจอารยธรรมตะวันตกเหมือนกัน ไม่ใช่ว่าโง่งม ถึงได้ทำต่อเนื่องมาเรื่อย ๆ”

(พิชัย วาศนาสง, สัมภาษณ์)

รายการดนตรีคลาสสิกยุคบุกเบิกรายการแรกในประเทศไทย จึงเริ่มแทรกซึมเข้าสู่ผู้นิยมฟังดนตรีจากวิทยุกระจายเสียงในสังคมไทย ผู้ฟังที่มีความชื่นชมในดนตรีคลาสสิกสามารถเปิดรับฟังได้ทางสถานีวิทยุ 1 ปณ. ของแผนกช่างวิทยุ กรมไปรษณีย์โทรเลข

“พี่ไม่ได้ฟังเองหรอกนะคะ อาศัยที่คุณแม่เล่าให้ฟังว่าในยุคสมัยแรก ๆ ของเพลงคลาสสิกในบ้านเราก็มีคุณพิชัย วาศนาสงเป็นผู้จัด ปัจจุบันท่านก็คงแก่เฒ่ามากแล้ว คุณแม่ก็จะเล่าว่ามีเพลงฝรั่งคลาสสิก บรรเลงให้ฟังกลางคืน เขาก็ฟังกัน เล่าเรื่องเพลงบ้าง คนแต่งบ้าง อาจะยังไม่เป็นระบบ พอมายุคเรา ๆ ก็เห็นอยู่ตัวกันแล้ว จริง ๆ เวลาถ้าว่างพี่ก็ฟังนะคะ ชอบมาก แต่

เวลาไม่ค่อยมี เพราะเพลงอย่างนี้นั้นต้องใช้เวลา ต้องตีมูลค่ากับมัน บ้านพี่จะชอบแนวนี้กันหมด ตั้งแต่รุ่นแม่มาถึงรุ่นพี่ ก็คงประมาณแฟนพันธุ์แท้จะโรยแบบนี้”

(กชกร สินธวานนท์, สัมภาษณ์)

ในระยะเริ่มต้นของการส่งกระจายเสียงรายการดนตรีคลาสสิกทางสถานีวิทยุ 1 ปณ.นั้น วัตถุประสงค์ของแผนกวิชาการ กองวิทยุ กรมไปรษณีย์โทรเลข คือการทดลองเครื่องส่งกระจายเสียง โดยไม่ได้เจาะจงว่าใครจะเป็นผู้ดำเนินรายการ และผู้ดำเนินรายการสามารถเลือกที่จะจัดรายการออกมาในรูปแบบใดก็ได้ ตามที่ผู้ดำเนินรายการต้องการ แต่วัตถุประสงค์ของ พิชัยฯ คือการจัดรายการเพลงคลาสสิก ซึ่งได้กล่าวไปแล้วว่า พิชัยฯ มีความนิยมชมชอบบทเพลงคลาสสิกเป็นการส่วนตัว เมื่อต้องจัดรายการวิทยุกระจายเสียง พิชัยฯ จึงเลือกที่จะจัดรายการด้วยบทเพลงคลาสสิกที่ตนชื่นชอบ

ทางด้านเวลาสำหรับการส่งกระจายเสียงรายการดนตรีคลาสสิกในยุคแรกเริ่มนั้น เนื่องจากการทดลองเครื่องส่งกระจายเสียงและเป็นการเริ่มต้นยุคแรก ๆ ของกิจการวิทยุกระจายเสียงในประเทศไทย จึงยังไม่มีผังรายการที่แน่นอน การนำเสนอรายการดนตรีคลาสสิกมักจะนำเสนอโดยไม่มีเวลาที่แน่นอน แต่มักจะนำเสนอในช่วงเวลากลางคืนเป็นต้นไป

“สมัยที่จัดที่แผนกวิชาการที่เริ่มต้น ก็จัดคละ ๆ กันไป หลาย ๆ ชั่วโมงที่ออกอากาศ บางทีออกอากาศตั้งแต่ 2 ทุ่มถึงตีสอง บางทีออกอากาศตั้งแต่สองยามจนถึงตีห้า บางทีออกตั้งแต่ตี 5 ถึง 11 โมงกลางวัน ก็ตอนนั้นมันไม่มีธุรกิจอะไรเข้ามาเกี่ยวข้องนี้ ด้วยความที่อยากจะให้คนอื่นได้ฟังด้วย ไม่ใช่เราฟังอยู่คนเดียว”

(พิชัย วาศนาสง, สัมภาษณ์)

“แม่ก็จะบอกว่าเขาแน่ไม่ได้หรอก บางทีก็เปิดบางทีก็ไม่เปิด แต่รู้สึกว่าคุณพิชัยจะจัดดี แม่พี่ชื่นชมนะคะ เสียตายที่ไม่ทันฟังยุคนั้น มาทันอายุวิทยุจุฬาฯกับ อสมท. แต่คิดว่าก็คงจะจัดออกมาในรูปแบบคล้าย ๆ กันนะ”

(กชกร สินธวานนท์, สัมภาษณ์)

วิธีการนำเสนอรายการดนตรีคลาสสิกของพิชัยฯ จะเริ่มจากการบรรยายให้ผู้ฟังได้รับความเป็นมาของบทเพลงก่อนการรับฟัง เริ่มต้นด้วยการเล่าเรื่องราวและความรู้ต่าง ๆ เกี่ยวกับบทเพลงที่กำลังจะเปิดให้ผู้ฟังได้รับฟัง เป็นการปูพื้นความเป็นมาของเพลง เช่น ใครเป็นคนแต่ง

บทเพลง บทเพลงถูกแต่งขึ้นเมื่อใด มีความหมายแฝงอย่างไร หรือเป็นเพลงที่มีเอกลักษณ์เฉพาะ
 ลีลา ถูกเล่นในบทเพลงเป็นอย่างไร แล้วจึงเปิดเพลง จากนั้นจะมีการย้ำอีกครั้งหลังจากที่บท
 เพลงคลาสสิกนั้นบรรเลงจบลง

“โดยมากผมทำคนเดียวตลอด เป็นแบบ DJ แทนที่จะเป็นเพลงสมัยใหม่ก็เป็นเพลง
 คลาสสิก ผมทำคนเดียวอัดเทปที่บ้านผม แล้วก็ส่งไปออกอากาศที่สถานี คือที่บ้านมีอุปกรณ์
 พร้อม สะสมไว้นานแล้ว เปิดเพลงเอง อธิบายเพลงให้เสร็จก่อน จำ ๆ มาแล้วก็มาฟังก่อนว่าเนื้อ
 หาเป็นจริงอย่างที่พูดไหม แล้วตอนจบก็บอกอีกที่ว่าเพลงที่จบลงไปนั้นเป็นเพลงอะไร ต้องให้
 เครดิตคนแต่ง คนเล่น คนเดี่ยวเครื่องดนตรีก็ต้องให้เครดิตเขา”

(พิชัย วาสนาส่ง, สัมภาษณ์)

การจัดรายการแบบดีเจ (D.J.=Disk Jockey) คือผู้ดำเนินรายการ ลงมือทำทุกกระบวนการ
 การด้วยตนเอง ตั้งแต่การเลือกแผ่นเสียง การพูด การควบคุมเสียงและเครื่องมีอุปกรณ์ต่าง ๆ
 การกำหนดจังหวะว่าเวลาไหนจะเปิดเพลง หรือเวลาไหนจะพูด

ทางด้านวิธีการนำเสนอ พิชัยฯ สามารถสร้างเอกลักษณ์ให้กับตนเอง ด้วยเทคนิควิธี
 การต่าง ๆ เช่น การคัดเลือกบทเพลง ข้อมูลของผู้ประพันธ์และผู้บรรเลง นักร้อง ฯลฯ ข้อมูลที่
 แสดงความพิเศษของบทเพลง รวมถึงลีลาการจัดรายการที่เหมือนการพูดคุยและเล่าเรื่องผ่านทาง
 วิทยุกระจายเสียง อีกทั้งยังผสมผสาน เกร็ดเรื่องราวต่าง ๆ เท่าที่จะสามารถหามาได้ เพื่อเล่าให้
 ผู้ฟังได้รับฟัง

“พิชัย จัดรายการมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ประการหนึ่งคือเสียงนำฟัง ชวนให้ติดตาม
 ลักษณะการพูดคุยเหมือนเป็นเพื่อนมานั่งเล่าเรื่องอะไรให้ฟังอยู่ คือได้ยินแต่เสียงก็จริง แต่
 เหมือนคุ้นเคย การจัด การนำสู่บทเพลงเขาจะพยายามเล่าปูพื้นเพลงให้ฟังก่อน แนะนำให้คอย
 ฟัง ท่อนนี้ ท่อนนั้น ให้คอยสังเกต เช่น ท่อนนี้จะผู้ประพันธ์แต่งให้หญิงคนรัก ตอนจากกัน
 ทำนองจะเศร้ามาก เราก็ติดตามฟังว่าเศร้าจริงหรือเปล่า หรือเพลงคึกคัก มีประวัติอย่างไร ใคร
 แต่ง คนแต่งอยู่ในอารมณ์ไหน เขาจะเล่าหมด มันถึงชวนให้น่าติดตาม”

(มงคล กาทอง, สัมภาษณ์)

ในเวลาต่อมาเมื่อสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาได้เริ่มก่อตั้งสถานวิทย์ของสถาบัน
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ก็เป็นสถาบันการศึกษานึ่งที่มีสถานวิทย์ของสถาบัน และที่สถาน

วิทยุแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยนี้เอง ที่เป็นสถานีวิทยุสถาบันการศึกษาแห่งแรกของประเทศไทยที่มีโอกาสได้ส่งกระจายเสียงรายการเพลงคลาสสิก

รายการดนตรีคลาสสิกของสถานีวิทยุสถาบันการศึกษา

1.รายการดนตรีคลาสสิก สถานีวิทยุแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย FM 101.5 MHz สถานีวิทยุแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยถือกำเนิดขึ้นอย่างไม่เป็นทางการ ในปี พ.ศ. 2501 เนื่องจากนิสิตคณะวิศวกรรมศาสตร์ต้องการที่จะทดลองความรู้ทางด้านการส่งวิทยุกระจายเสียง มีโครงสร้างเป็นเพียงชมรมหนึ่งที่ขึ้นอยู่กับสโมสรนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีประธานสถานีวิทยุสโมสรนิสิตจุฬาฯ ทำหน้าที่บริหารการดำเนินงานภายในสถานี มีนิสิตเป็นผู้จัดรายการและควบคุมการส่งกระจายเสียง ดังนั้นเวลาการออกอากาศจึงเป็นไปตามความสะดวกของนิสิต (ดวงจันทร์ ศิริบัญญัติ, 2538)

ในระยะต่อมา ขอบเขตการกระจายเสียงกระจายได้ออกไปสู่ภายนอกมหาวิทยาลัย ประกอบกับสถานีนำเสนอข้อมูลที่ไม่เหมาะสมทางด้านสังคมและการเมือง จึงทำให้ผู้บริหารระดับสูงเข้ามาควบคุม โดยในเบื้องต้นจำกัดเวลาการส่งกระจายเสียงไม่ให้ออกอากาศในเวลากลางวันกระทั่งสถานีวิทยุจุฬาฯ ต้องยุติการดำเนินงาน ตามคำสั่งจุฬาฯ ที่ 93/2505 ลงวันที่ 30 มีนาคม 2505 ถือเป็นจุดเริ่มต้นของการเข้ามาควบคุมสถานีวิทยุจุฬาฯ โดยมหาวิทยาลัย (ดวงจันทร์ ศิริบัญญัติ, 2538)

ภายหลังการปิดสถานีไปเกือบสามปีเต็ม จึงมีการปรับปรุงโครงสร้างการดำเนินงานอย่างเป็นทางการ มหาวิทยาลัยได้เข้ามาควบคุมและดำเนินงานสถานีเอง โดยมอบหมายให้หน่วยสันทัดศึกษากลางเป็นผู้ดูแล มีการขออนุมัติใช้คลื่นให้ถูกต้องจากทางราชการ สถานีวิทยุจุฬาฯ จึงเปิดกระจายเสียงอีกครั้งอย่างเป็นทางการ เมื่อวันที่ 25 พฤศจิกายน 2508 รายการดนตรีคลาสสิกของสถานีวิทยุจุฬาฯ จึงได้ถือกำเนิดขึ้นหลังจากการเปิดกระจายเสียงครั้งนี้

ผู้จัดทำรายการดนตรีคลาสสิกในระยะแรก ๆ คือคณาจารย์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและอาจารย์ดนตรีที่มีใจรักดนตรีคลาสสิกและเป็นผู้บุกเบิกให้เกิดกิจกรรมดนตรีคลาสสิกทางวิทยุกระจายเสียงของสถาบันการศึกษารุ่นแรก ๆ ของเมืองไทย

เนื่องจากคณาจารย์เหล่านี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กำธร สนิทวงศ์ ณ อยุธยา เห็นว่าสื่อวิทยุเป็นสื่อที่ทรงประสิทธิภาพที่ราคาถูกที่สุดที่ประชาชนทุกระดับชั้นสามารถเปิดรับฟังได้ อีกทั้งยังมองว่าบทเพลงคลาสสิกเป็นบทเพลงทรงคุณค่าที่แสดงให้เห็นถึงความเจริญด้านวัฒนธรรมการดนตรีในสังคมชั้นสูง ท่านจึงเริ่มรายการวิทยุดนตรีคลาสสิกทางสถานีวิทยุจุฬาฯ โดยใช้แผ่นเสียงที่ซื้อหาและสะสมเอาไว้เอง ตลอดจนหยิบยืมจากเพื่อนผู้รักดนตรีทั้งหลาย อาทิ ไชแสง สุชะวัฒน์, สมัยสารท สนิทวงศ์ ณ อยุธยา, ปิยะพันธ์ สนิทวงศ์ ณ อยุธยา และชัชวาลย์ ทาสุนทร เป็นต้น ท่านเหล่านี้ได้ร่วมกันนำเสนอรายการดนตรีคลาสสิกผ่านสถานีวิทยุแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

"ผู้ทำตอนนั้นก็ไม่ใช่เจ้าหน้าที่จริง ๆ ส่วนใหญ่ก็จะเป็นพวกอาจารย์วิศวะจะเป็นส่วนใหญ่ที่รักที่จะทำทางด้านวิทยุ ผสมคลี่กันไปมา ทำเอาสนุก ๆ ทีนี้ก็จะมีส่วนท่านที่มีพวกแผ่นเสียงเพลงคลาสสิกมาจากเมืองนอกแล้วก็เห็นว่าเปิดเพลงบรรเลงเฉย ๆ เขาไม่ค่อยมีแผ่นกันก็เลยเอาแผ่นคลาสสิกมาบริจาคก็เลยทำให้มีเพลงคลาสสิกเพิ่มขึ้นมาแล้วก็ทำไปทำมาก็เลยงั้นก็จัดเป็นรายการเลยแล้วกัน เขาก็จัดเป็นรายการกันขึ้นมา ก็เป็นอาจารย์ผู้ใหญ่สมัยนั้น จากคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ คณะวิศวะบ้างที่ชอบเพลงคลาสสิก เสร็จแล้วมันก็เริ่มเป็นรายการแล้วตัวสถานีวิทยุก็เริ่มเป็นรูปเป็นร่างขึ้น ค่อย ๆ เป็นค่อย ๆ ไป และในที่สุดก็เลยเกิดขึ้นมาพร้อม ๆ กัน เรียกว่าสถานีฯ เกิดจากการทดลองของคณะวิศวะก็ว่าได้"

(สีส้ม เขียมสรรพพงศ์, สัมภาษณ์)

วัตถุประสงค์แรกเริ่มของรายการดนตรีคลาสสิกทางสถานีวิทยุแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คือ อาจารย์และนิสิตคณะวิศวกรรมศาสตร์ที่ทำการทดลองส่งกระจายเสียง ไม่มีบทเพลงที่จะเปิดออกอากาศ ประกอบกับมีอาจารย์หลายท่านที่ได้มีโอกาสไปศึกษาต่อต่างประเทศและนำแผ่นเสียงเพลงคลาสสิกกลับมาด้วย จึงนำแผ่นเสียงเหล่านั้นมาทดลองเปิดออกอากาศ หลาย ๆ คนก็เริ่มช่วยกันหาแผ่นเสียงมา และเนื่องจากเพลงคลาสสิกเป็นเพลงที่มีความยาวมาก ไม่ต้องรอรวงแผ่นหลายครั้ง จึงเหมาะกับช่วงเริ่มต้นอย่างไม่เป็นทางการของสถานีที่ยังหาผู้รับผิดชอบจัดรายการอย่างจริงจังไม่ได้

การได้มาของแผ่นเสียงในสมัยนั้น นอกจากการซื้อหาและสะสมเอาไว้เองแล้ว กำธรฯ ยังได้รับการเชื้อเพื่อแผ่นเสียงจากสถานทูตและสถาบันวัฒนธรรมของประเทศต่างๆ ในประเทศไทย

จำนง รั้งสิกุล ได้กล่าวถึงรายการดนตรีคลาสสิกของสถานีวิทยุแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จากบทความเรื่อง "วิทยุปลื้มกะ" ไว้ว่า

"ฉะนั้นผู้ที่ชอบฟังเพลงคลาสสิก จะฟังได้ตั้งแต่ 20.30-22.00 น. จากสถานีจุฬาฯ เอฟ.เอ็ม.101.5 MHz ซึ่งส่งมานานแล้ว นับเป็นการจัดรายการที่รับส่งกันได้อย่างดี สะดวกแก่ผู้ฟังมาก"

(จำนง รั้งสิกุล 2516 : 181)

วิธีการนำเสนอบทเพลงคลาสสิกทางวิทยุกระจายเสียงของสถานีวิทยุแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่ กำธรฯ ได้วางเอาไว้คล้ายกับวิธีการนำเสนอรายการของ พิชัย วาศนาสง นั้นคือการบรรยาย แนะนำเกี่ยวกับบทเพลงต่าง ๆ ตลอดจนชีวประวัติของนักประพันธ์เพลง และผู้บรรเลง ก่อนนำเสนอบทเพลงต่าง ๆ เสมอ ในช่วงแรก กำธรฯ เป็นผู้บรรยายเอง ต่อมาเมื่อรายการมีการกำหนดรูปแบบที่ชัดเจนแล้ว ท่านก็ได้มอบหมายให้อาจารย์ท่านอื่น ๆ ที่เป็นลูกศิษย์มาช่วย เช่น ประศักดิ์ หอมสนิท, ชัชวาลย์ ทาสุคนธ์ และ สมโภช รอดบุญ

(ชัชวาลย์ ทาสุคนธ์, สัมภาษณ์)

ตั้งแต่ ปี พ.ศ.2511 ชัชวาลย์ ทาสุคนธ์ และ สมโภช รอดบุญ ซึ่งเป็นนักวิชาการโสตทัศนศึกษา ประจำสถานีวิทยุแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้รับช่วงดำเนินรายการดนตรีคลาสสิก ต่อมาอย่างจริงจัง จนกลายเป็นรายการประจำของสถานี

(ชัชวาลย์ ทาสุคนธ์, สัมภาษณ์)

การจัดรายการดนตรีคลาสสิกตั้งแต่ ปี พ.ศ.2511 นั้น ผู้ดำเนินรายการมีการเตรียมตัวสำหรับการจัดด้วยการเตรียมความพร้อมของข้อมูลเกี่ยวกับบทเพลงที่จะนำเสนอออกอากาศ และใช้วิธีการพูดเหมือนกับการพูดคุยทั่วไป ซึ่งทำให้ผู้ฟังมีความรู้สึกเป็นกันเองกับผู้ดำเนินรายการมากขึ้น

"ผมติดตามฟังในสมัยที่อาจารย์สมโภชจัดนะ เริ่มฟังจากตรงนั้น พอฟังแรก ๆ ยังจับทางไม่ได้หรอก แต่พอนาน ๆ ไป แล้วเราเองก็ต้องใช้วิธีหาความรู้จากตรงนี้ด้วย ฟังไปนานซักคิดคนจัดก็พูดถูกใจ ความรู้ที่ได้ก็มาก อีกอย่างคือฟังแล้วเพลิน ผมชอบฟังวิทยุมากกว่าดูโทรทัศน์นะครับ เพราะเราสามารถทำอย่างอื่นไปพร้อม ๆ กันได้ อย่างฟังเพลงคลาสสิกนี้ อาจารย์สมโภชเขาจัดแบบพูดคุยกันไม่เครียดมากมาย ก็รายการเพลงนะ จะให้เครียดอะไรกัน ฟังเพลิน

ดี ขอเพลงก็ได้ด้วย เสียตายที่อาจารย์สมโภชด่วนจากไป มารุ่นหลัง ๆ นี้ก็ตื่นะครับ ผมติดตาม ฟังตลอด ดีใจที่ทางผู้บริหารสถานียังให้ความสำคัญกับรายการนี้"

(ธวัชชัย โพธิ์พัฒน, สัมภาษณ์)

รายการดนตรีคลาสสิกของสถานีวิทยุแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้กลายเป็นอีกทางเลือกหนึ่งสำหรับผู้ชื่นชมในศิลปการดนตรีแขนงดนตรีคลาสสิก ซึ่งอาจจะเรียกได้ว่าเป็นแม่แบบ รายการดนตรีคลาสสิกของวิทยุสถาบันการศึกษาอื่น ๆ อีกทั้งรายการนี้ยังมีผู้ดำเนินรายการที่มีความรู้ทางด้านดนตรีตะวันตกอย่างแตกฉานอีกด้วย

"รายการดนตรีคลาสสิกของวิทยุจุฬาฯ เป็นรายการที่ดีมาก เป็นกลาง ไม่มีโฆษณาและ ลักษณะของผู้จัดเป็นสากลดี ดิฉันเคยไปอยู่เมืองนอกมาก่อนจะรู้ว่ามาตรฐานของผู้จัด คลาสสิกบ้านเราเนี่ยเกือบเท่ามาตรฐานฝรั่งเลยนะคะ โดยเฉพาะที่วิทยุจุฬาฯ ทราบมาว่าใช้ผู้มี ความรู้โดยตรงมาเป็นทีมงานจัดตลอด เป็นการไม่ดูถูกคนฟังนะคะ ไม่ใช่ว่าจับใครก็ได้มาจัดเพลง คลาสสิก รายการอย่างน้อยอย่างน้อยคนจัดต้องแตกฉานด้านดนตรีจริงๆ"

(ปรภาณี อนุสาวรณ, สัมภาษณ์)

นอกจากนี้ จ่านง รัชสิกุล ยังได้กล่าวชื่นชมถึงรายการดนตรีคลาสสิกของสถานีวิทยุแห่ง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในยุคผู้ดำเนินรายการยุคที่สองจากบทความเรื่อง "วิทยุไทยทุกวันนี้" ไว้ อีกว่า

"ผู้ที่ชอบฟังเพลงฝรั่งคลาสสิกจะรับฟังได้จากวิทยุจุฬาฯ เอฟ.เอ็ม.101.5 ทุกคืนตั้งแต่สอง ทุ่มครึ่งถึงสี่ทุ่ม เขาจัดรายการได้ดีมากโดยใช้เพลงจากแผ่นเสียง หนังสือบางกอกแมกกาซีน (Bangkok Magazine) ลงพิมพ์รายการละเอียดไว้ให้ล่วงหน้าทุกอาทิตย์ ว่าคืนไหนจะเปิดเพลง อะไร ใครแต่ง ใครบรรเลง ใช้เวลาเพลงไหนนานเท่าใด บอกไว้ถี่ถ้วนสะดวกสบายในการเลือกรับ ฟังดีจริง ๆ"

(จ่านง รัชสิกุล 2516 : 73)

ลักษณะเฉพาะอีกประการหนึ่งของการฟังบทเพลงคลาสสิก คือการมีแบบแผนสำหรับ การฟัง นั่นคือ ต้องมีการให้ความรู้เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของบทเพลง เกิร์ตเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่ได้จากบทเพลง ผู้ดำเนินรายการจะต้องแจ้งให้ทราบถึงเวลาบรรเลง ผู้อำนวยการเพลง ผู้บรรเลง ฯลฯ ซึ่งจะทำให้ท่านสนใจติดตามฟังมากขึ้น

และจากบทความเรื่อง "คำให้การของหนอนวิทย์" ว่า

"เพลงฝรั่งคลาสสิกทางวิทยุนครหลวงของเรา ก็มิให้ฟังเป็นประจำทุกวัน ทางวิทยุจุฬาฯ เอฟ.เอ็ม. เวลา 20.30-22.00 น. รายการบันเทิงประเภทอื่นมีมากเลือกได้จากทุกสถานี"

(จำนง รั้งสิกุล 2516:298)

ด้วยความสามารถเฉพาะตัวของผู้ดำเนินรายการ ไม่ว่าจะ เป็นลีลาการพูดหรือองค์ความรู้ด้านบทเพลงคลาสสิกทำให้รายการดนตรีคลาสสิกของสถานีวิทยุจุฬาฯ ในยุคของชัชวาลย์ และสมโภช ซึ่งเป็นผู้ดำเนินรายการรุ่นที่สอง ได้ชื่อว่าเป็นยุคทองของรายการดนตรีคลาสสิกของสถานีวิทยุแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เนื่องจากผู้จัดรายการได้ให้ความสำคัญกับผู้ฟังและเนื้อหาที่จะนำมาเสนอ และทำอย่างจริงจังสม่ำเสมอ

"เสียงอาจารย์สมโภช นี้นะ นุ่มมาก ผมจะชอบฟังเสียงเขา เป็นเสียงของผู้จัดที่เข้ากันกับรายการ และตัวอาจารย์สมโภช เองก็จะมีความรู้ทางด้านเพลงคลาสสิกเยอะมาก สารพันจะสรรหามาเล่า คือฟังยังไงก็ไม่เบื่อ อย่างที่บอกว่า หนึ่งเสียงคนจัดฟังไพเราะและสองเนื้อหารายการน่าสนใจน่าฟัง และตอนนั้น โทรทัศน์ยังไม่เฟื่องฟูเหมือนปัจจุบันนี้ครับ คำ ๆ มากก็เปิดวิทยุฟัง แผลง ๆ นิ่งหลับไปฟังไป เพลินดีนะครับ"

(ณรงค์ แสงโก๊ะ, สัมภาษณ์)

ปี พ.ศ.2531 สมโภช ได้ถึงแก่กรรม ทางสถานีฯ จึงได้ดำเนินงานจัดรายการต่อมา โดยได้รับความร่วมมือจากบุคลากรผู้ทรงคุณวุฒิของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยหลายท่าน แต่ก็ยังไม่มีผู้รับผิดชอบอย่างจริงจัง

จนกระทั่งในปี พ.ศ.2533 สีสัม เขียมสรรพพงศ์ และ สดับพิน รัตนเรือง ครูศาสตร์บัณฑิต สาขาดนตรีศึกษา จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และได้ไปศึกษาต่อจนสำเร็จการศึกษา ระดับปริญญาโท ทางด้านดนตรีจากประเทศสหรัฐอเมริกา ได้เข้ามารับช่วงดำเนินงานต่อมา นับว่าเป็นคณะผู้ดำเนินรายการดนตรีคลาสสิกของสถานีวิทยุแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยรุ่นที่สาม ต่อจาก กำธร สนิทวงศ์ ณ อยุธยา และ สมโภช รอดบุญ

"เสียดายจริง ๆ ที่อาจารย์สมโภช ไม่มีโอกาสได้อยู่ดูความเปลี่ยนแปลงของรายการคลาสสิกวิทยุจุฬาฯ ตอนนี้ ผมว่าพัฒนาไปเยอะนะครับ มีความนิยมในการฟังมากขึ้น รายการก็ดี อย่างนี้เป็นการเปิดทางเลือกในการรับฟังมากขึ้น ไม่ใช่ว่ามีแต่เพลงวัยรุ่นนออยู่แต่ในมิติของความรัก

วนๆ เวียนๆ อยู่อย่างนั้น จริงๆผมอยากให้อาจารย์สมโภชฯ ยังอยู่นะครับ คนที่เคยฟังอาจารย์สมโภชฯ จัดรายการจะรู้ว่าสไตล์การจัดรายการอาจารย์สมโภชฯ เป็นอย่างไร เสียงของอาจารย์จะเป็นโทนเสียงที่เหมาะสมกับการจัดรายการเพลงประเภทคลาสสิกมากๆ”

(ชาญ กลิ่นช้อน, สัมภาษณ์)

เวลานั้น สีส้ม เอี่ยมสรรพางค์ มาเป็นอาจารย์พิเศษที่ภาควิชาดุริยางคศิลป์ (ตะวันตก) คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และมีโอกาสได้มาทำงานพิเศษที่สถานีวิทยุแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

“เรียนครุศาสตร์ดนตรีที่จุฬาฯ จากนั้นก็ทำงานที่โรงเรียนดนตรีศรีศิธิยะ หลังจากนั้นก็ไปเรียนต่อที่อเมริกาสองปีจบปริญญาโท แล้วก็กลับมาทำงานสอนพิเศษเป็นอาจารย์พิเศษที่คณะศิลปกรรม จุฬาฯ อยู่พักหนึ่ง พอดีทางวิทยุจุฬาฯ ขาดคนขึ้นมากะทันหัน ช่วงแรกก็มาทำเป็นฟรีแลนซ์ช่วยเขาก่อน ทำรายการคลาสสิกหลังจากนั้นก็ทำประจำที่นี่เลย”

(สีส้ม เอี่ยมสรรพางค์, สัมภาษณ์)

การจัดรายการดนตรีคลาสสิกของสถานีวิทยุแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในระยะเริ่มต้นของสีส้มฯ และสดับพิณฯ นั้น จะจัดเหมือนการสอนให้ฟังดนตรีคลาสสิกทางวิทยุกระจายเสียงเสียมากกว่า เนื้อหาของการนำเสนอค่อนข้างจะเป็นเนื้อหาทางวิชาการดนตรีมากกว่าฟังเพื่อความสุนทรีย์ทางอารมณ์

“ดิฉันกับเพื่อน (สดับพิณ) เราเป็นอาจารย์คณะศิลปกรรมศาสตร์มาก่อนเพราะฉะนั้นเวลาจัดดิฉันก็จัดแบบครู”

(สีส้ม เอี่ยมสรรพางค์, สัมภาษณ์)

ผู้ดำเนินรายการได้แบ่งหน้าที่รับผิดชอบ คือ สีส้มฯ รับผิดชอบการดำเนินรายการในส่วนที่เป็นผู้นำเสนอ ส่วน สดับพิณ จะรับผิดชอบในด้านข้อมูลสนับสนุนที่จะนำมาประกอบการดำเนินรายการในแต่ละครั้ง ผู้ดำเนินรายการจึงอยู่ในบทบาทของผู้ให้ความรู้และความบันเทิงไปในเวลาเดียวกัน

เนื่องจากเวลาที่นำเสนอรายการดนตรีคลาสสิกเป็นเวลากลางคืนซึ่งเป็นเวลาที่นอกเหนือไปจากเวลาทำงาน อีกทั้งความแตกต่างทางด้านการออกเสียงในภาษาต่างประเทศ ซึ่งอาจสร้างความผิดพลาดเมื่อจัดเป็นรายการสด รายการดนตรีคลาสสิกที่นำเสนอออกอากาศจึงเป็นรายการที่บันทึกเทปไว้ โดยจะบันทึกวันต่อวัน น้อยครั้งที่จะจัดเป็นรายการสด

“นาน ๆ จะจัดรายการสด ซึ่งสดก็เพราะว่าจะมีการชิงโชคแจกรางวัลอะไรทำนองนี้ ซึ่งก็ไม่ชอบเท่าไรหรอกตรง ๆ เพราะว่าที่ไม่ชอบรายการสด ความจริงก็อาจจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับเพราะว่าลักษณะของรายการด้วยก็ได้ อย่างที่บอกว่าจะเสนอสิ่งที่เป็นข้อมูลจริง ๆ เพราะฉะนั้นเวลาพูดสดนี้มันมีโอกาสพลาดเราไม่อยากจะพลาดก็อยากจะให้ใช้เลยถูกเลย แล้วมันต้องเกี่ยวข้องกับภาษาตั้งไม่รู้ที่ชาติ ก็มีโอกาที่จะพูดผิด หรือว่างหรืออะไรอย่างนี้ ไม่อยากให้เกิดความผิดพลาดก็เลยเป็นเทปดีกว่า เพราะว่า เป็นเทปแล้วมันจะได้เพอร์เฟคกว่าในแง่ของข้อมูลนะ ยิ่งแคร์ข้อมูล ไม่ได้แคร์ความสดอะไรนะ เพราะว่าเราก็สิ่งที่เสนอก็เป็นของนานมาแล้วมันคลาสสิก ก็ไม่เห็นความจำเป็นว่าจะต้องทำให้มันทันสมัยอะไร”

(สีลัม เขียมสรรพวงค์, สัมภาษณ์)

ปี พ.ศ.2536 รายการดนตรีคลาสสิกของสถานีวิทยุแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้เวลาออกอากาศเพิ่มขึ้นอีกครั้งชั่วโมง โดยออกอากาศทุกคืน ระหว่างเวลา 21.30-24.00 น.

รายการดนตรีคลาสสิกยังคงไว้ทางด้านเวลาออกอากาศนั้นคือ เวลากลางคืน ซึ่งผู้ฟังจะมีเวลารว่างที่จะฟังรายการมากกว่าช่วงเวลาอื่น

“เวลาออกอากาศของคลาสสิกจุฬาฯ จะเปิดกลางคืน ฟังแล้วเย็น ๆ ดี ก็เหมาะแล้วนะที่จะเปิดกลางคืน ถ้าเปิดกลางวันตอนร้อน ๆ คงไม่เพราะเท่าไร ก็ฟังเป็นช่วง ๆ ไม่ฟังดีก็มาก เพราะต้องทำงานเช้า”

(พรทิพย์ จันทรวงศ์โกศล, สัมภาษณ์)

เดือนกันยายน พ.ศ.2538 รายการดนตรีคลาสสิก ได้เปิดรับสมาชิกรายการดนตรีคลาสสิกและเริ่มออกจูลสาร Music of the Master ในจุดสารดังกล่าวจะแจ้งรายชื่อเพลง วงดุริยางค์ที่บรรเลง ผู้อำนวยการเพลงและเวลาของแต่ละเพลงให้ผู้ฟังได้ทราบล่วงหน้า และเหมือนจะเป็นหลักในการจัดรายการดนตรีคลาสสิกของสถานีวิทยุแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยไปแล้ว

นอกจากนี้ยังมีบทความทางด้านดนตรีที่เขียนโดย สดับพิณ รัตนเรือง ซึ่งเป็นฝ่ายข้อมูลของรายการดนตรีคลาสสิก ฉบับละ 1 บทความ ซึ่งก่อนหน้าที่จะมีจุดสารดังกล่าวนี้ ผู้จัดทำรายการจะต้องส่งกำหนดการออกอากาศไปยังหนังสือ Bangkok Magazine และ Bangkok Post วันต่อวัน เพื่อเป็นการแจ้งสิ่งที่จะนำเสนอในรายการแต่ละวัน ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของวิธีการนำเสนอรายการล่วงหน้าของรายการดนตรีคลาสสิก สถาบันวิทยุแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

“เราก็มีความคิดอยากทำมานานแล้วค่ะ เพราะว่าเห็นว่ารายการเพลงแต่ละเพลงมันยาว และกว่าเราจะประกาศชื่อคนก็ลืมไปแล้วหรือว่าเปิดไว้แต่แรกก็จะ ขอบมีคนมาถามว่าวันนั้นนะ เพลงอะไรนะ แล้วก็เราต้องทำล่วงหน้าส่งให้กับหนังสือพิมพ์ฝรั่งอยู่แล้ว เตะเนชั่นกับบางกอกโพสต์ จะลงไปแกรมมี่ให้ แต่เป็นลักษณะวันต่อวัน ก็เห็นความว่าถ้าเรามีล่วงหน้าไปเลยนี่ก็คงดี คนก็จะได้วางแผนการฟังมันจะสนุกขึ้นเหมือนอย่างที่เราเคยเห็นหนังสือพวกไปแกรมมี่ที่ มันก็ทำให้เราหาได้ก่อนว่าเดี๋ยวมันจะมีอะไรเตรียมตัวฟังไปเลยอย่างนี้ค่ะ หรือบางทีคนชอบมาบอกว่า ไม่เปิดนั้นเปิดนี้ก็จะได้บอกว่ามันอยู่วันนั้นไงคุณเตรียมตัวฟังนะ”

(สีลม เอี่ยมสรรพางค์, สัมภาษณ์)

จุดสาร Music of the Master เป็นจุดสารที่ตอบสนองความต้องการของผู้ฟังรายการได้ดีทีเดียว เนื่องจากเวลาของบทเพลงและเวลาของรายการค่อนข้างยาว ซึ่งบางครั้งผู้ฟังไม่สามารถหาเวลาฟังทั้งรายการได้ จุดสารจึงเป็นเหมือนคู่มือในการเลือกเปิดรับฟังบทเพลงคลาสสิกในช่วงต่าง ๆ ของรายการดนตรีคลาสสิก ตามที่ผู้ฟังต้องการจะเปิดรับฟัง และทำให้เกิดผลพลอยได้ คือ ผู้จัดรายการสามารถทราบจำนวน ระดับการศึกษา รายได้ อาชีพ ของผู้ฟัง ทั้งนี้ เพื่อให้รายการสามารถตอบสนองความต้องการของผู้ฟังได้ดีขึ้น

“ที่สมัครเป็นสมาชิกเพราะชอบอ่านบทความในจุดสาร Music of the Master แล้วเป็นไกด์บุ๊กที่ดีมาก ๆ สำหรับการติดตามฟัง เพราะไม่ได้ว่างมาฟังได้ตลอด ค่ะมันจะเกี่ยวกับการเสียเงินมีอะไรแต่ได้บทความดี ๆ หรือได้รู้ล่วงหน้าว่าจะมีเพลงอะไรนำเสนอบ้าง ก็จะได้เตรียมตัวฟังได้ จะให้มานั่งฟังทุกวันกว่าจะเจอเพลงที่ถูกใจคงเสียเวลามากกว่ามันเทิง”

(นพวรรณ ขอบกิตติคุณ, สัมภาษณ์)

รายการดนตรีคลาสสิกของสถาบันวิทยุแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเป็นรายการเดียวที่มีการขอรับสมัครเป็นสมาชิก และมีค่าใช้จ่ายในการสมัคร ปีละ 100 บาท ทั้งนี้ก็เพื่อเป็นการเสาะกลุ่มผู้ฟังเป้าหมายของรายการดนตรีคลาสสิกที่แท้จริง

“เริ่มรับสมัครมาประมาณเดือนพฤศจิกายน 2542 ภาวะสมาชิกจะเริ่มตั้งแต่เดือนมกราก็มีประมาณ 450 คน ก็กะเอาไว้ว่าพีดานน่าจะอยู่ที่หนึ่งพัน แต่มันจะเป็นลักษณะค่อยเป็นค่อยไปแล้วต่อจากนั้นก็คงประมาณนี้ เพราะว่าเมื่อก่อนนี่ที่เป็นแบบเก่าที่ไม่ได้เสียตวงค์คนก็สมัครเข้ามาแต่บางที่ไม่ใช่สมาชิกแท้ก็มี คือ สมัครแล้วก็ลืมไปเลย สมัครแล้วไม่ได้ติดตามรายการไม่ได้เป็นแฟนเหนียวแน่น สมัครแล้วก็แล้วกันและเราก็มีลิสต์รายชื่ออยู่ในมือเราก็ส่งให้เสมอตอนนั้น 2,600 คน ที่เป็นสมาชิกจริงบ้างเท็จบ้าง แต่ขณะนี้เราจะได้สมาชิกแท้ ๆ นะซึ่งถ้าหากว่าปีหนึ่งเขาไม่ฟังแล้วเนี่ยปีหน้าเขาคงไม่ต่อมันก็เป็นสมาชิกแท้จริงค่อนข้างแน่ก็เข้าใจได้เดาเดาว่าคงจะพันคน”

(สีส้ม เอี่ยมสรรพางค์, สัมภาษณ์)

ในกลุ่มผู้ฟังมีหลายคนติดตามฟังรายการดนตรีคลาสสิกของสถานีวิทยุแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยตั้งแต่เริ่มต้นด้วยการเป็นสมาชิกที่ไม่มีค่าธรรมเนียมใด ๆ จนมาถึงการเสียค่าธรรมเนียมสมาชิกเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายสำหรับการจัดทำจุลสารประจำรายการซึ่งมีกำหนดออกเป็นประจำทุก ๆ สองเดือน และผู้ฟังเหล่านั้นก็ยังติดตามและสมัครเป็นสมาชิกของรายการ

“ก็เคยเป็นสมาชิกกันมาก่อนตั้งแต่สมัยที่ยังไม่คิดเงิน เขาก็ส่งเป็นประจำแล้วก็ชอบรูปเล่มของหนังสือด้วย ดูแล้วก็ไม่แพง ก็เลยสมัครต่อ ไม่เสียตายเงินนะ ส่วนใหญ่จะชอบวารสารพิเศษต่าง ๆ ที่เขาจะมีอะไรที่พิเศษ ๆ มาเสนอ ฟังแล้วบางทีก็หลับเลย ส่วนใหญ่จะทำงานดีก็ได้เขานี้แหละ สีส้มนี้แหละเป็นเพื่อนตอนเด็ก”

(ศิริพร มหาสุคนธ์, สัมภาษณ์)

“เรื่องวารสารของเขานะคะ เป็นราคาที่ไม่แพงเลย ค่าสมาชิกปีละร้อย ได้หนังสือจุลสารที่พิมพ์กระดาษดี เนื้อหาดี และยังบอกกำหนดรายการล่วงหน้า คือไม่มีเวลามากไ้คะ จะได้ว่าว่าจะเลือกฟังช่วงไหนดี พอเป็นสมาชิกแล้วมีหนังสือมีจุลสารบอก เขาก็เปิด ๆ ดู อะไรน่าสนใจก็ง ๆ ไว้ เวลาเปิดมาก็เจอเลยได้ฟังเลย สบายดีออก ก็คงจะเป็นสมาชิกกันต่อไปแหละค่ะ”

(สุดาพร สีสุวัฒน์, สัมภาษณ์)

รูปแบบรายการดนตรีคลาสสิก ตั้งแต่ปี พ.ศ.2542 จนถึงปัจจุบัน รายการดนตรีคลาสสิก นำเสนอออกอากาศระหว่างเวลา 21.30-23.55 น. โดยแบ่งเป็นสองช่วงรายการ ช่วงแรกเรียกว่า After Dinner Musical ตั้งแต่เวลา 21.30-22.30 น. จะนำเสนอบทเพลงที่ฟังได้ง่าย ๆ เป็นบท

เพลงสั้น ๆ ที่มีเนื้อหาไม่หนักจนเกินไป และช่วงที่สองเรียกว่า Music of the Masters ตั้งแต่เวลา 22.30-23.55 น. จะเน้นบทเพลงซิมโฟนีที่เข้มข้นเนื้อหายาวมีหลายกระบวน

“คลาสสิกของจุฬาฯ นี่ฟังมาตั้งแต่เรียนเลย ชอบตรงที่เพลงมันยาวดี เป็นคนไม่ค่อยชอบฟังดีใจพูด แล้วพอรายการเพลงคลาสสิกนี้มันจะไม่ค่อยมีโฆษณาที่น่ารำคาญก็จะฟังแล้วสบายหูหน่อย ก็มีบางเพลงเพราะมากอยากจะทำซ้ำ ๆ บางทีก็อัด ๆ เทปไว้ เขามีจุดสารเล็ก ๆ แจกให้สมาชิกด้วยนะ เมื่อก่อนแจกฟรี แต่เดี๋ยวนี้เก็บเงิน ซึ่งก็ไม่มากมายอะไร แต่เราสามารถมีคู่มือในการรับฟัง รู้ว่าช่วงไหนจะเสนอะไร ถ้าเป็นเพลงที่เราไม่ชอบ เราก็ไม่ฟังได้เลือกได้ ก็ถือว่าเป็นรายการวิทยุอีกรายการหนึ่งที่นำเสนอ แล้วก็ได้รับความรู้ด้วยค่ะ”

(มาลี แสงสว่างสังจกุล, สัมภาษณ์)

วิธีการดำเนินรายการดนตรีคลาสสิกของสถานีวิทยุแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยจะนำเสนอเพลงคลาสสิกที่หลากหลาย เช่น โชนาต้า ซิมโฟนี โอเปร่า ฯลฯ และมักจะมีโปรแกรมพิเศษในแต่ละเดือน เช่น เป็นเดือนที่เป็นเดือนเกิดของนักประพันธ์หรือศิลปินท่านใด ก็จะนำบทเพลงของท่านเหล่านั้นมาเสนอ หรือถ้ามีเทศกาลสำคัญ เช่น วันคริสตมาส หรือแม้แต่เทศกาลไทย ๆ ก็จะนำบทเพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับเทศกาลมานำเสนอ ในเดือนธันวาคมซึ่งเป็นเดือนที่มีวันคล้ายวันพระราชสมภพของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รายการดนตรีคลาสสิกก็จะอัญเชิญบทเพลงพระราชนิพนธ์ที่บรรเลงโดยวงออร์เคสตรามาแนะนำเสนอ โดยถือเป็นวาระพิเศษ

“ที่ชอบมากคือรูปแบบของวิทยุจุฬาฯเขาจะเป็นแบบแมนดี อาจจะเป็นเพราะรายการอยู่ตัวมานานก็ได้ แล้วทำให้เราติดตามฟังได้อย่างไม่เบื่อหน่าย เขาจะจัดเพลงให้เข้ากับเทศกาล ก็ไม่ค่อยน่าเบื่อกับบทเพลง แต่ก็มีบางอย่างน่าเบื่อหน่ายเหมือนกัน อย่างคุณสีลัมฯ ผู้จัดนี้เสียงเขาจะไม่โน้มน้ามาก หรือว่าเป็นสไตล์เป็นเอกลักษณ์ของเขาก็ไม่รู้จะค่ะ ฟังแล้ววังค๊ะ แล้วเขาจะมีแพทเทิร์นของเขาเลย เราจะเดาออกว่าประโยคต่อไปจะพูดอะไร พูดอย่างไร”

(ศยามา ศรมยุธา, สัมภาษณ์)

ปัจจุบันกลุ่มผู้ฟังเป้าหมายของรายการดนตรีคลาสสิกของสถานีวิทยุแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีหลากหลาย ตั้งแต่ ประชาชนผู้สนใจดนตรีทั่วไป นักธุรกิจ นักวิชาการ นักเรียนที่อยู่ในวงโยธวาทิต นิสิตนักศึกษาที่ศึกษาด้านดนตรี รวมทั้งชาวต่างประเทศที่มีโอกาสมาทำงานในประเทศไทย เช่นเจ้าหน้าที่สถานทูตประเทศต่าง ๆ พนักงานบริษัทต่างชาติ อาสาสมัครขององค์กรสากล ฯลฯ

2. รายการดนตรีคลาสสิก สถานีวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ FM 100 MHz ปี พ.ศ.2510 มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ได้จัดตั้งและเปิดดำเนินการสถานีวิทยุกระจายเสียง มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (FM.100) โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อให้นักศึกษาสาขาวิทยุกระจายเสียง ภาควิชาการสื่อสารมวลชน คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้ใช้สถานีวิทยุกระจายเสียงของมหาวิทยาลัยแห่งนี้เป็นสนามฝึกวิชาชีพทางด้านวิทยุกระจายเสียง

รายการดนตรีคลาสสิกของสถานีวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เริ่มทำการส่งกระจายเสียงในปี พ.ศ.2510 ซึ่งเป็นปีเดียวกับการก่อตั้งสถานีวิทยุของสถาบัน โดยจัดให้รายการดนตรีคลาสสิกอยู่ในนโยบายหลักของสถานีฯ ที่จะต้องทำการส่งกระจายเสียงนับตั้งแต่การเริ่มก่อตั้งสถานีวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เมื่อ ปี พ.ศ.2510 นับเป็นการเริ่มต้นของรายการดนตรีคลาสสิกทางสถานีวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ตั้งแต่นั้นมา

“รายการนี้เป็นนโยบายหลักของสถานี คือรายการเพลงคลาสสิกเกิดเนื่องจากสถานีในจังหวัดเชียงใหม่ ตอนแรกเริ่มตั้งแต่ 2510 เป็นต้นมา ไม่มีสถานีใดเลยจัดคลาสสิก แล้วก็คนที่ชอบคลาสสิกก็จะหมุนมาที่ FM 100 เท่านั้น และเมื่อมีอยู่แล้วก็ต้องจัดตลอด นี้ 34 ปีแล้วนะคะ เป็นนโยบายค่ะ”

(พัชรินทร์ จันทนานุวัฒน์กุล, สัมภาษณ์)

รายการดนตรีคลาสสิกของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ได้ตั้งวัตถุประสงค์ไว้ชัดเจนว่า จะเป็นแหล่งความรู้ให้กับนักเรียน นักศึกษา ที่เรียนสาขาดนตรีในจังหวัดเชียงใหม่ อาทิ สาขาดุริยศิลป์ มหาวิทยาลัยพายัพ, สาขาดนตรีศึกษา สถาบันราชภัฏเชียงใหม่, วิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่ ฯลฯ

“อีกอย่างหนึ่งรายการดนตรีคลาสสิกของเราถือได้ว่าเป็นแหล่งความรู้ทางดนตรีตะวันตกที่รองรับให้กับนักเรียน นักศึกษาที่เรียนทางด้านดนตรีในจังหวัดเชียงใหม่ เพราะที่เชียงใหม่นี้ค่อนข้างจะมีชื่อเสียงทางด้านดนตรีหลายสถาบัน ในระดับมัธยมก็มีวงโยธวาทิตต่างๆ เช่น มงฟอร์ต บรินส์รอแยลส์ ดาราวิทยาลัย ยุพราชวิทยาลัย วัฒนวิทยุแพทย์ ระดับอุดมศึกษาถึงแม้ว่าที่มหาวิทยาลัยเชียงใหม่จะยังไม่ได้เปิดสอนในสาขาดนตรี แต่สถาบันอื่นๆ ก็จะมีค่ะ ไม่ว่าจะเป็นนักศึกษาดนตรีของสาขาดุริยศิลป์ มหาวิทยาลัยพายัพ นักศึกษาคณะครุศาสตร์วิชาเอกดนตรีสากลของสถาบันราชภัฏเชียงใหม่ วิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่ก็มีนะคะ เราก็มุ่งมั่นให้รายการเป็นแหล่งความรู้สำหรับบุคคลเหล่านี้ด้วย”

(พัชรินทร์ จันทนานุวัฒน์กุล, สัมภาษณ์)

“สมัยเรียนมัธยมจะฟังบ่อยมาก เพราะเวลาเรียนดนตรีสากล ครูชอบยกตัวอย่างให้ไป หัดฟังจากเอฟเอ็มร้อยนะ ไม่ชอบก็ต้องฟัง กลัวครูจะเอาไปออกข้อสอบ ฟังมาตลอดยี่สิบตอนอยู่ วงโยธวาทิต นี่ฟังประจำ ฟังลูกเล่นต่าง ๆ แต่พอทำงานโอกาสจะฟังก็น้อยลง แต่ก็ยังแนะนำ น้องๆ รุ่นหลังให้ฟัง เพราะมีประโยชน์มาก โดยเฉพาะคนที่เรียนด้านดนตรี ถึงคนที่ไม่เรียนแต่ ต้องการความรู้ทางด้านดนตรี หรือต้องการฟังกล่อมก่อนนอนก็ฟังได้ครับ ฟังเพื่อสุขภาพ มีเวลาว่างมาก ๆ ก็นั่ง ๆ นอน ๆ เปิดฟัง ผ่านคลายดี”

(ศตยา สีนุธสัย, สัมภาษณ์)

ในปี พ.ศ.2529 คณะผู้ดำเนินรายการคลาสสิก คลาสสิก ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับผู้ฟังรายการและพบว่ากลุ่มผู้ฟังรายการคลาสสิก คลาสสิก สถาบันวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เป็นคนในวัยทำงานหรือสำเร็จการศึกษาแล้ว ผู้ที่ทำงานในช่วงดึก รวมทั้งผู้สูงวัยที่ต้องการฟังเพลงบรรเลง มีกลุ่มนักเรียนที่อยู่ในวงโยธวาทิตของโรงเรียนมัธยมต่าง ๆ ในจังหวัดเชียงใหม่ที่รับฟัง กลุ่มผู้ฟังประจำที่ติดต่อกับผู้จัดรายการ เป็นกลุ่มแพทย์ พยาบาลที่ต้องเข้าเวรในช่วงดึกจะเปิดรับฟังเป็นประจำ นอกจากนี้ยังมีนักศึกษาระดับปริญญาโท ของสถาบันอุดมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่อีกด้วย

“ก็มีนักศึกษาปริญญาโทณะคะที่ชอบฟัง แนวของแต่ละคนก็ผิดแบบมาเยอะทีเดียว บางคนชอบยุคบาโรค บางคนชอบประเภทที่เป็นยุคใหม่ นีโอคลาสสิก คือลักษณะที่ไม่เดิร์นขึ้น เป็นการแสดงที่ไม่เดิร์นขึ้น ที่ชอบขอเพลงมากก็มี แล้วผู้ฟังอีกกลุ่มคือพยาบาลกับแพทย์ที่เขาเข้าเวรดึกก็ฟังรายการนี้เป็นประจำ เวลาที่เราบรรยายเยอะมากไป เขาก็ขอร้องว่าอย่าบรรยายเยอะ เราก็นำมาปรับ เช่น บางเพลงที่คิดก็เป็นที่รู้จักกันดี ผลงานที่คุ้นเคย เราก็บอกแต่เพียงว่า เพลงที่เปิดเป็นเพลงของเบโธเฟนหรือโมซาร์ท เพลงมีความสำคัญอย่างไร แต่งในยุคไหน เล่าสั้น ๆ แล้วก็ การเรียบเรียงต่าง ๆ ก็ให้เป็นความรู้นิดหน่อย จะจัดไม่เหมือนที่วิทยุจุฬา ที่เน้นการพูดให้ฟังมาก ตามหลักแล้วหนึ่งชั่วโมงพูดไม่เกินห้านาที สิบนาที”

(พัชรินทร์ จันทนานุวัฒน์กุล, สัมภาษณ์)

“ผมฟังเพราะผมเรียนทางด้านดนตรีอยู่แล้ว ตอนนั้นก็กำลังทำวิทยานิพนธ์อยู่ จริง ๆ ผมฟังรายการคลาสสิกของ เอฟเอ็มร้อย มาตั้งแต่สมัยเรียนมัธยมปลายนะครับ เพราะเวลาที่อ่านหนังสือดึก ๆ นี่ต้องหาวิทยุฟังเป็นเพื่อนครับ รายการดีมาก เปิดเพลงเยอะ ไม่พูดมาก ไม่ทำให้เสียสมาธิเวลาอ่านหนังสือหรือทำงานดึก ๆ แต่เวลาออกอากาศเหมือนจะดึกมากไปหน่อย บางทีอยากให้มีตั้งแต่ห้าทุ่มเหมือนที่ กรุงเทพฯ ของ อสมท. รายการคลาสสิกในเชียงใหม่เท่าที่

เห็นผมก็เห็นสถานีเดียวนะครับ แต่ถึงมีน้อยก็ยังดีกว่าไม่มีเสียเลย การจัดรายการก็ค่อนข้างจะโอเคนะครับ แต่ผู้จัดไม่ค่อยมีสีสันเท่าไร ผมก็เข้าใจนะครับว่าเป็นนักวิชาการมาจัด แต่ก็อย่างว่าครับ ยิ่งดีกว่าไม่มีฟังเอาเสียเลย"

(ศุภชัย สุริยฤทธิ์, สัมภาษณ์)

สถานีวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัยเชียงใหม่หรือ FM.100 ส่งกระจายเสียงด้วยความถี่ 100 MHz ครอบคลุมไปยังจังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดลำพูน และจังหวัดใกล้เคียงอื่น ๆ เมื่อได้จัดรายการดนตรีคลาสสิกขึ้นในยุคแรกนั้น ใช้ชื่อรายการว่า"รายการดนตรีคลาสสิก" โดยมีวิธีการนำเสนอด้วยการเปิดเพลงสลับกับการพูดของผู้ดำเนินรายการ ซึ่งก็เป็นรูปแบบเดียวกันกับรายการดนตรีคลาสสิกของ พิชัย วาศนาส่งและรายการดนตรีคลาสสิกของสถานีวิทยุแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการดนตรีคลาสสิกของสถานีวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ในช่วงแรกจะนำเสนอทุกวัน วันละ 1 ชั่วโมง ในช่วงเวลา 21.00-22.00 น. จากนั้นได้ถูกลดเวลานำเสนอจากเดิมที่เคยนำเสนอรายการเพลงคลาสสิกสากลเป็นประจำทุกวัน เหลือเพียงวันจันทร์ถึงวันศุกร์ และเมื่อสถานีวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้ขยายเวลาส่งกระจายเสียงออกอีก 1 ชั่วโมง เวลาปิดสถานีจึงเลื่อนเป็นเวลา 23.00 น. รายการดนตรีคลาสสิกจึงเลื่อนไปส่งกระจายเสียงในเวลา 22.00-23.00 น. ยังคงเป็นเวลา 1 ชั่วโมงเช่นเดิม แต่เนื่องจากเวลาของการบรรเลงบทเพลงแต่ละบทมีความยาวมาก รายการจึงได้เพิ่มเวลาขึ้นอีก 40 นาที ปัจจุบันรายการดนตรีคลาสสิกของสถานีวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ส่งกระจายเสียงตั้งแต่เวลา 22.10-23.50 น. รวมเวลา 1 ชั่วโมง 40 นาที

ทางด้านเวลาของการส่งกระจายเสียง รายการดนตรีคลาสสิกของสถานีวิทยุมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้ถูกบรรจุไว้เป็นรายการช่วงสุดท้ายก่อนปิดสถานี ตั้งแต่เริ่มมีรายการ ในปี พ.ศ.2510 ทั้งนี้เพราะผู้ดำเนินรายการมีความเห็นว่าเวลาดีกเป็นเวลาที่ผู้ฟังพร้อมที่รับฟังอย่างสบายใจที่สุด

"ที่เลือกเวลาเปิดตอนดึกนะคะ ก็เพราะคิดว่าเป็นเวลาที่น่าจะเหมาะสมที่สุด ประการแรกคือกลางคืนเป็นเวลาสบาย ๆ ไม่ต้องรีบร้อนอะไร ผู้ฟังก็ฟังอยู่กับบ้าน มีความพร้อมที่จะฟังอย่างตั้งใจ และในเวลาดีกก็คงไม่มีจะมีอะไรรีบเร่งหรือจำเป็นจริง ๆ ที่จะหยุดฟังกลางคืน ส่วน

ประการที่สองเวลาดีก็เป็นเวลาที่คนจะเข้านอนแล้ว ก็คิดว่าเขาน่าจะมีโอกาสได้ฟังเพลงสบาย ๆ เพื่อผ่อนคลายความเครียดที่เกิดจากการทำงานมาทั้งวัน”

(พัชรินทร์ จันทนานุวัฒน์กุล, สัมภาษณ์)

ปี พ.ศ. 2536 รายการได้เปลี่ยนชื่อรายการจากชื่อ"รายการดนตรีคลาสสิก" มาเป็นชื่อ"รายการคลาสสิก คลาสสิก" ส่งกระจายเสียงในทุกวันจันทร์ถึงศุกร์ เวลา 22.10-23.50 น. ใช้เวลาในการดำเนินรายการประมาณ 1 ชั่วโมง 40 นาที โดย พัชรินทร์ จันทนานุวัฒน์กุล และ จงจิตรศรีพรรณ ทั้งสองท่านเป็นคณาจารย์ในสาขาวิทยุกระจายเสียง ภาควิชาการสื่อสารมวลชน คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พัชรินทร์ฯ รับผิดชอบดำเนินรายการในวันจันทร์และอังคาร ส่วนจงจิตรฯ รับผิดชอบดำเนินรายการในวันพุธ พฤหัสบดีและศุกร์

“รายการเรามีคนจัดสองคนจำได้แม่นคืออาจารย์พัชรินทร์ ก็จะมีจัดแบบคุณครู ๆ ไม่ค่อยมีเล่น ๆ เหมือนพวกดีเจทั่วไป ซึ่งสไตล์การจัดก็เหมาะกับชื่อรายการแล้วนะค่ะ คือถ้าหิว هواไปก็คงจะไม่น่าฟังเท่าไรนัก จะเป็นลักษณะเหมือนกำลังฟังครูสอนในชั้นเรียนอะไรประมาณนี้แหละ”

(พัชรี ไชยวงศ์ญาติ, สัมภาษณ์)

รายการคลาสสิก คลาสสิก สถานีวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มีวิธีการนำเสนอที่เริ่มต้นด้วยการเปิดเพลงประจำรายการ ซึ่งเป็นดนตรีคลาสสิกสากล ติดตามด้วยเพลงคลาสสิกต่าง ๆ ที่ผู้ดำเนินรายการจัดเตรียมมา สลับกับการพูดคุยเกี่ยวกับเรื่องราวความเป็นมาของบทเพลง วงที่บรรเลง วาทยากรที่อำนวยเพลง และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับบทเพลงนั้น ๆ

“เวลานำเสนอรายการมีผู้จัดซึ่งมีการเปิดเพลงในเวลาที่มีอยู่ อาจจะมีเริ่มด้วยเพลงใหม่ลงในเพลงคอนแชร์โต้หรือซิมโฟนี แล้วก็อาจจะเป็น Selection คือรูปแบบที่นำเสนอไม่จำกัด บางทีจัดแนวเปียโนหรืออื่น ๆ โอบุปร่างก็มี บทเพลงพระราชนิพนธ์และแนวแจ๊ส คลาสสิก ก็ทำได้ หรือไลท์ คลาสสิก การจัดก็คือผู้จัดจะจัดและมีการบรรยายเล่าประวัติที่มาของเพลง ใครเป็นผู้แต่ง ผู้ประพันธ์ คีตกวี วงดุริยางค์ ผู้เป็นคนคัดเตอร์หรือวาทยากร ผู้บรรเลงเครื่องดนตรีเดี่ยวหรืออะไรก็แล้วแต่ ลักษณะของดนตรี ก็จะให้ความรู้ผู้ฟังเสมอ แล้วก็การนำเสนอการเปิดแผ่น CD แผ่นเสียง”

(พัชรินทร์ จันทนานุวัฒน์กุล, สัมภาษณ์)

“วงใหม่ไทยออร์เคสตรา เป็นวงของคนไทยนะคะ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าคนไทยสามารถเล่นดนตรีตะวันตกรวมวงได้ไม่แพ้ต่างชาติ วันนี้จะนำเสนอบทเพลงพระราชนิพนธ์ที่บรรเลงโดยวงใหม่ไทยออร์เคสตรา กับบรรยากาศฝนชุ่มฉ่ำอย่างนี้ มาฟังบทเพลงบรรเลงสายฝนกันค่ะ”

(เทปบันทึกรายการ, 6 กรกฎาคม 2544)

“การนำเสนอรายการคลาสสิกของเอฟเอ็มร้อย จะเหมาะกับการแนะนำให้นักศึกษาดนตรีฟัง เช่นเวลาที่อยากให้เราศึกษาบทเพลงคลาสสิกรูปแบบต่าง ๆ เพลงคลาสสิกในยุคต่าง ๆ ก็จะไปขอให้เปิดแล้วก็มอบหมายงานให้นักศึกษาไปฟัง เพราะที่พายัพยังไม่มีสถานีวิทยุของตัวเองก็อาศัยขอฟังจากมข. นี่แหละ มีเพลงหลากหลายดี อาจจะเพราะเขามีรายการมานานแล้ว ตอนสมัยเรียนถ้าอยากฟังเพลงอะไรที่หาซื้อไม่ได้ ก็จะไปขอฟังจากที่นี่ค่ะ เขาก็จะเปิดให้”

(หทัยา แผ่นชัยภูมิ, สัมภาษณ์)

ทางด้านกรนำเสนอรายการ รายการคลาสสิก คลาสสิกของสถานีวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ดำเนินรายการเป็นภาษาไทยและนำเสนอเป็นรายการเทป ทั้งนี้เนื่องจาก ที่ทำการเวลาส่งกระจายเสียงคือเวลา 22.10-23.50 น. ซึ่งเป็นช่วงที่ตึกแล้ว จึงจำเป็นต้องใช้วิทยุบันทึกเทปรายการเฉพาะเสียงของผู้ดำเนินรายการไว้ และมีเจ้าหน้าที่เทคนิคของสถานีเป็นผู้เปิดเพลงในแต่ละคืน โดยผู้ดำเนินรายการจะบันทึกเทปรายการวันต่อวัน

“เนื่องจากช่วงหลัง ๆ รายการจะตึกมาก ก็จัดเป็นลักษณะ Voice Track คือบันทึกเสียงบรรยายไว้และจัดแผ่นเสียงหรือ CD ไว้ให้กับเจ้าหน้าที่ควบคุมเสียง เขาก็จะเปิด”

(พัชรินทร์ จันทนาอนุวัฒน์กุล, สัมภาษณ์)

“รายการดินะคะ แต่รายการมักจะเป็นรายการเทป เวลาฟังแล้วบางทีอยากโทรไปถามเกร็ดความรู้เลยไม่ได้โทร อยากให้จัดสดบ้าง คิดว่าคงเขาผู้จัดสะดวกมากกว่า เพราะรายการจะมาตอนดึก ๆ ”

(ปิยวรรณ เบ็งมุล, สัมภาษณ์)

บทบาทของผู้ดำเนินรายการจะเป็นการเน้นให้ความบันเทิงมากกว่าให้ความรู้ทางด้านดนตรีคลาสสิกกับผู้ฟังเสียมากกว่า

“รายการเพลงคลาสสิกของ มข.ขอเพลงได้ แต่ต้องขอล่วงหน้า เคยโทรไปเหมือนกัน ตอนกลางคืนก็จะเจอช่างเทคนิคหรือใครก็ไม่รู้ เขาก็บอกให้โทรขอตอนกลางวันกับคนจัด ก็ได้พูดคุย แลกเปลี่ยนความรู้กัน เห็นว่าส่วนใหญ่ผู้จัดก็เป็นอาจารย์สาขาสื่อสารมวลชนที่ มข.นี่แหละ เขาก็มข.เหมือนกันแต่คนละฝั่ง เขาก็เปิดให้ ส่วนใหญ่จะฟังจากที่บ้าน ช่วงกลางวัน แต่เพื่อนที่ทำงานอยู่เวรดิ๊กเขาก็ฟังตอนอยู่เวรกัน”

(วิจิตรา รักประเสริฐสุข, สัมภาษณ์)

ในบางโอกาสที่เป็นวาระพิเศษหรือเทศกาล เช่น ในเดือนธันวาคมซึ่งเป็นเดือนที่มีวาระสำคัญต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นวันเฉลิมพระชนมพรรษาและเทศกาลคริสตมาส ผู้ดำเนินรายการก็จะการดำเนินรายการเป็นรายการสด ทั้งนี้ก็เพื่อเป็นการสร้างสีสันให้กับทางรายการมากขึ้น บทเพลงที่นำมาเปิดให้ฟังมักจะเป็นบทเพลงพระราชานิพนธ์และบทเพลงของเทศกาลคริสตมาส

“ช่วงคริสตมาส จะได้ยินเพลงคลาสสิกแบบคริสตมาสบ่อย เยอะ เมฆชายอะไรพวกนี้ แล้วก็เวลาเทศกาลต่าง ๆ ไม่รู้ไปหาเพลงมาจากไหน เข้าได้หลายเทศกาล มันก็ดีนะครับ เข้ากับบรรยากาศดี หรือไม่ช่วงหนาว ๆ เขาก็มีเพลงแบบฟังแล้วยิ่งหนาวอะไรอย่างนี้ ผมก็ฟังว่าเพราะดีเย็นดี บางเพลงก็คึกคักดี ช่วงใกล้วันที่ห้าธันวาก็จะมีเพลงพระราชานิพนธ์ของในหลวงที่บรรเลงด้วยออร์เคสตราอะไรทำนองนี้ เป็นเพลงแนวคลาสสิกเบา ๆ ไม่หนักมาก”

(อภิรัตน์ สุภามล, สัมภาษณ์)

“ชอบช่วงวันพ่อ หรือประมาณเดือนธันวาคมครับ เพลงพระราชานิพนธ์นี้บรรเลงกันจนเบื่อไปข้างหนึ่ง อาจารย์ผู้จัดเขาเข้าใจไปหาเพลงมาเปิด ก็รู้ ๆ กันอยู่ว่าเพลงพระราชานิพนธ์นี้ ถ้าเป็นบรรเลงจะเพราะฟังสบายๆ บางทีก็มีเสียงร้องมาบ้าง ช่วงปลายปี อากาศเย็น ๆ อย่างเพลงลมหนาว ฟังเป็นแนวเพลงคลาสสิกแล้วผมว่าบรรยากาศเชียงใหม่น่าอยู่ขึ้นเยอะเลย”

(ณัฐฐพร พลวัน, สัมภาษณ์)

ทางด้านผู้สนับสนุนรายการหรือโฆษณานั้น รายการคลาสสิก คลาสสิกของสถานีวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ไม่มีผู้สนับสนุนรายการหรือโฆษณา เนื่องจากช่วงเวลาดังกล่าวถือเป็นช่วงเวลาให้บริการกับผู้ฟัง สปอตโฆษณาจะมีได้เฉพาะ 10 นาทีต้นชั่วโมง คือเวลา 22.00-22.10น. เท่านั้น ในระหว่างการดำเนินการส่งกระจายเสียงรายการนั้นจะไม่มีผู้สนับสนุนรายการหรือโฆษณาเลย

“รายการเพลงคลาสสิกนี้จะดีตรงไม่มีโฆษณา เพราะบางที่บางรายการมีโฆษณาเยอะมากจนต้องหมุนไปฟังที่อื่นแทน พอมาเจอรายการนี้ชอบค่ะ ผู้จัดรายการก็พูดน้อย ไม่พูดชวนเวียนหัวเหมือนเพลงป๊อปทั่วไป หรืออาจเพราะแก่แล้วก็ได้เลยไม่ค่อยชอบอะไรที่มันอึกทึกนัก”

(จันทร์เพ็ญ ชาติพันธ์, สัมภาษณ์)

“ผมทำกิจการร้านคอมพิวเตอร์ เคยคิดจะไปเป็นสปอนเซอร์รายการเพลงคลาสสิกของสถานี มข. แต่คิดว่ามันไม่เข้ากัน เลยลองฟังรายการดูก่อน เพื่อจะวิเคราะห์เจาะกลุ่มเป้าหมายว่าจะขายคอมได้หรือไม่ ปกติว่าเป็นรายการที่ไม่มีโฆษณาเลย น่าเสียดายเหมือนกัน เพราะคิดว่ากลุ่มผู้ฟังคลาสสิกน่าจะเป็นกลุ่มที่มีกำลังซื้อเครื่องของแมคอินทอช”

(ดงศักดิ์ บรรณาสถิตยกุล, สัมภาษณ์)

รายการคลาสสิก คลาสสิกของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่นับได้ว่าเป็นรายการดนตรีประเภทคลาสสิกรายการแรกและรายการเดียวที่ส่งกระจายเสียงในส่วนภูมิภาคมาเป็นเวลากว่า 35 ปีแล้ว ปัจจุบันรายการคลาสสิก คลาสสิกของสถานีวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ยังคงดำเนินการส่งกระจายเสียงทุกวันจันทร์ถึงวันศุกร์ เวลา 22.10-23.50 น. รวมเวลา 1 ชั่วโมง 40 นาที ทางคลื่น F.M. 100 MHz และบุคลากรในการดำเนินรายการก็ยังคงเป็นคณาจารย์จากภาควิชาการสื่อสารมวลชน คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

3. รายการหมู่บ้านสวรรค์ ช่วงเพลินเพลงคลาสสิก สถานีวิทยุมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี F.M.107.25 MHz

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มีสถานีวิทยุกระจายเสียงสองแห่ง แห่งแรกตั้งอยู่ที่วิทยาเขตหาดใหญ่ ตั้งอยู่ที่จังหวัดปัตตานี เป็นสถานีวิทยุแห่งที่สองของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ นอกเหนือจากสถานีวิทยุมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ ซึ่งตั้งอยู่ที่จังหวัดสงขลา

สถานีวิทยุมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี เริ่มต้นจากหน่วยงานเล็ก ๆ ที่รวมอยู่กับศูนย์เทคโนโลยีการศึกษา ภายใต้สังกัดของสำนักวิทยบริการของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

เดือนมีนาคม ปี พ.ศ.2529 ผู้บริหารของมหาวิทยาลัยฯ ในสมัยนั้น ได้ลงความเห็นตรงกันว่า มหาวิทยาลัยฯ ควรจะมีสถานีวิทยุกระจายเสียง เพื่อบริการความรู้ทางวิชาการให้กับประชาชนในจังหวัดปัตตานีและจังหวัดใกล้เคียง จึงได้ดำเนินการเสนอโครงการเพื่อขอคลื่นส่งกระจายเสียงจากกรมประชาสัมพันธ์ และได้รับการอนุมัติให้ส่งกระจายเสียงผ่านคลื่น FM 107.25 MHz ในเดือนกันยายน ปี พ.ศ.2530

เมื่อได้รับการอนุมัติคลื่นและให้ดำเนินกิจการสถานีวิทยุกระจายเสียงจากกรมประชาสัมพันธ์เป็นที่เรียบร้อยแล้ว การก่อสร้างอาคารส่งกระจายเสียงของสถานีวิทยุมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี จึงได้เริ่มต้นขึ้น จนแล้วเสร็จใน ปี พ.ศ.2535 และส่งกระจายเสียงอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 13 มีนาคม 2535

รายการส่งกระจายเสียงของสถานีฯ ในช่วงเริ่มต้น จะเน้นรายการทางวิชาการ โดยส่วนใหญ่ผู้ดำเนินรายการจะเป็นคณาจารย์ และข้าราชการในสังกัดของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ทั้งนี้ก็เพราะต้องการให้เป็นแหล่งข้อมูลความรู้สำหรับประชาชนในจังหวัดปัตตานี รายการความรู้เชิงวิชาการในระยะเริ่มต้น ได้แก่ รายการส่งเสริมภาษาไทย รายการภาษายาววันละคำ ในส่วนของรายการบันเทิงจะเป็นรายการเพลงหลายรูปแบบ เช่น เพลงไทย เพลงจีน เพลงสากล ในช่วงดึกจะเปิดเพลงคลาสสิก

“ฟังมาตั้งแต่สมัยเปิดสถานีใหม่ ๆ ตอนนั้นก็ยังไม่ค่อยมีอะไร เปิดเพลงให้ฟังเรื่อย ๆ หลายประเภท ตอนนั้นยังไม่ค่อยนิยมฟังสถานีนี้กันนัก คนยังไม่ค่อยรู้จัก เพลงก็ไม่เฉพาะว่าจะเป็นประเภทไหน มีอะไรก็เปิด ๆ ให้ฟัง ส่วนใหญ่เป็นรายการให้ความรู้ มีอาจารย์คณะโน้นคณะนี้มาจัดกัน อาจารย์คนไหนที่เรารู้จักก็ฟังเขาจัด คอยบอกว่าตรงนั้นพูดเร็วไปนะ ตรงนี้ช่วยอธิบายให้เข้าใจด้วย เป็นการดีเพื่อก่อ”

(อัครวิญา แวงจนา, สัมภาษณ์)

ในระยะเริ่มต้นนั้น สถานีวิทยุมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ไม่มีวัตถุประสงค์สำหรับการผลิตรายการดนตรีคลาสสิก คณิตา นิจจรัลกุล ซึ่งเป็นนายสถานีในยุคนั้นจึงติดต่อเทพปรายการดนตรีคลาสสิกจากสถานีวิทยุแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อนำไปออกอากาศเป็นรายการเพลงคลาสสิกที่จังหวัดปัตตานี

“ตอนที่ไปติดต่อกับวิทยุจุฬาฯ ทางนี้ไม่มีรายการคลาสสิกเลย เรามีรายการเพลงแบบ นานาชาติ ฝรั่งเศส ไทย จีน มั่วไปหมด แต่ดี ๆ เราจะเปิดคลาสสิก”

(คณิตา นิจจรัลกุล, สัมภาษณ์)

“รายการเพลงคลาสสิกแรก ๆ ก็เปิดเพลงอย่างเดียว ก็ฟังเพราะไม่มีคนจัด ไม่ชอบฟัง เพลงแล้วมีคนพูด ที่นี้เพลงยาวดีมาก ก็ชอบ เพลงหนึ่งประมาณสิบนาทีได้ เปิดทั้งรายการไม่มีคนจัดพูดเลย พูดแต่เปิดกับปิด”

(อัสมา อาแว, สัมภาษณ์)

ปี พ.ศ.2536 การนำเสนอเพลงคลาสสิก ทางสถานีวิทยุมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ยังไม่มีผู้ดำเนินรายการ แต่จะเน้นการเปิดเฉพาะเพลง ทั้งเพลงไทยเดิมและ เพลงคลาสสิกสากล โดยความอนุเคราะห์เทปบันทึกรายการจากรายการดนตรีคลาสสิกของ สถานีวิทยุแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปี พ.ศ.2540 นพดล ทิพยรัตน์ ซึ่งสำเร็จการศึกษาปริญญาตรีและปริญญาโททางด้าน ดนตรี ได้มารับราชการโดยบรรจุในสังกัดโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขต ปัตตานี และได้ถูกทาบทามจากผู้บริหารสถานีให้จัดรายการเพลงคลาสสิกขึ้นมา

นพดลฯ เริ่มต้นจัดเพลงคลาสสิกในช่วงรายการหมู่บ้านสารสาระ ช่วงเพลินเพลง คลาสสิก ในทุกวันอาทิตย์ เวลา 20.30-21.00 น. เมื่อมีการปรับเปลี่ยนผังรายการของสถานี รายการหมู่บ้านสารสาระ ช่วงเพลินเพลงคลาสสิก เคยถูกย้ายเวลาส่งกระจายเสียงไปอยู่ในช่วง 23.30-24.00 น. ของทุกวันอาทิตย์ หลังจากนั้นได้มีการปรับเปลี่ยนเวลาส่งกระจายเสียงอีกครั้ง เป็นเวลา 20.35-21.00 น. ของทุกวันอาทิตย์ จนถึงปัจจุบัน

“เวลาของรายการที่กระจายเสียงจะเป็นช่วงวันอาทิตย์ค่ำซึ่งเป็นเวลาดี ไม่ดีก็ไป ไม่เร็ว ไป ฟังแล้วมันผ่อนคลาย เพราะวันจันทร์จะต้องตื่นเช้าไปทำงาน ก็เพลินดี จิบกาแฟ ฟังเพลง ฟังวิทยุ นำเสียดายที่เวลาออกอากาศเขาน้อย สักห้าสิบนาทีคงกำลังดี เพลงประเภทนี้เป็นทางเลือกอย่างหนึ่ง ผู้จัดเองเขาก็เป็นคนที่ศึกษามาทางด้านดนตรีโดยตรง มันก็เลยไปกันได้สวย ถ้าว่างจะฟังตลอด ฟังสบาย ๆ ไม่คิดอะไรมาก เหมาะกับเวลาพักผ่อน ที่ปัตตานีก็มีสถานีเดียว ที่เปิดเพลงคลาสสิก ก็ยังดีที่ยังได้ฟัง”

(จิรสิทธิ์ ลอแม, สัมภาษณ์)

การดำเนินรายการในระยะแรก นพดล ทิพย์รัตน์ ผู้ดำเนินรายการ ยังไม่มีใบอนุญาตประกาศของกรมประชาสัมพันธ์ จึงใช้วิธีบันทึกเทปรายการเพื่อนำออกอากาศทุกวันอาทิตย์ เวลา 20.35-21.00 น. เมื่อนพดลฯ สอบใบอนุญาตของกรมประชาสัมพันธ์ได้แล้ว จึงได้จัดเป็นรายการสด แต่ถ้าต้องมีเหตุขัดข้องให้จัดรายการสดไม่ได้ นพดลฯ จะบันทึกเทปรายการทั้งเสียงพูดและเพลงให้ช่างเทคนิคประจำสถานี เปิดส่งกระจายเสียงตามเวลาออกอากาศต่อไป

“เมื่อก่อนเป็นรายการบันทึกเทป พอโทรไปสถานีจะขอฟังเพลงก็จะขอไม่ได้ ไม่ค่อยมีรายการเพลงอย่างนี้ในอดีตมานี้ะ พอได้ฟังถึงชอบว่าเพลงแหวกแนวดี เมื่อเพลงป๊อปทั่วไปมันเหมือน ๆ กันหมด เดี่ยวนี่ดีที่รายการเขาจัดสด อยากฟังอยากขออะไรก็ได้ฟังอย่างที่ขอ คนฟังก็น่าจะมีเยอะ เพราะช่วงเย็น ๆ คำ ๆ สองท่อนครึ่งวันอาทิตย์เป็นเวลาที่ไม่ดีเกินไป อยากให้ขยายเวลา มันน้อยเหลือเกิน แต่คนจัดเขาจะว่ากำลังดีก็ได้”

(ประสิทธิ์-ประเสริฐ แวงจนา, สัมภาษณ์)

“รายการจัดเขาน้อย จะมีโอกาสฟังได้เพียงอาทิตย์ละครั้ง ครั้งละประมาณครึ่งชั่วโมง ก็เป็นความแปลกใหม่ที่ผู้จัดเขาพยายามจะทำให้เกิดความหลากหลาย บางทีฟังแต่เพลงสมัยนิยมมันก็เบื่อ”

(อรวรรณ วุฒิสุมบุรณ์, สัมภาษณ์)

เนื่องจากบทเพลงคลาสสิกเป็นสิ่งที่ใหม่และไม่คุ้นเคยสำหรับชาวจังหวัดปัตตานี ผู้ดำเนินรายการจึงพยายามสร้างความน่าสนใจของรายการด้วยการ หาบทเพลงประกอบไตเติ้ล เพลงประกอบละครหรือโฆษณา โดยก่อนการเปิดเพลง ผู้ดำเนินรายการจะอธิบายเพื่อปูพื้นฐานขั้นต้น ความเป็นมาของบทเพลง และพยายามเปิดเพลงซ้ำกันในหนึ่งเดือน เพื่อให้ผู้ฟังเกิดความคุ้นเคยกับบทเพลง และเป็นพื้นฐานสู่การฟังเพลงคลาสสิกขั้นสูงต่อไป

“ก็เคยฟัง ๆ เหมือนกัน จะคุ้นกับเพลงของดิสนีย์ เพราะลักษณะเพลงเขาจะออกแนวคลาสสิก เครื่องดนตรีเยอะ กระหม่อม แฟนตาซี คนจัดเขาก็เปิดเพลงพวกนี้ มันก็คือฟังได้ คุ้นหู”

(เอกลักษณ์ อาแด, สัมภาษณ์)

รายการจะเริ่มต้นด้วยการทักทายของผู้ดำเนินรายการ การนำเข้าสู่บทเพลง เปิดเพลงตามที่ได้เลือกมา พูดคุยทั่วไปสลับกับการเปิดเพลง และด้วยเวลาที่มีจำกัดจึงทำให้ผู้ดำเนินรายการเปิดเพลงได้เพียงไม่กี่กระบวน และกล่าวอำลา การเปิดเพลงตามคำขอในเวลาที่กำลังส่ง

กระจายเสียงจึงเป็นไปได้ยาก นอกเสียจากว่าผู้ฟังอยากจะฟังเพลงอะไรก็ขอผู้ดำเนินรายการไว้ก่อน จากนั้นอีกหนึ่งอาทิตย์ที่รายการวนมาออกอากาศอีกครั้งจึงจะได้รับฟัง

“เคยขอเพลงไป คนจัดเขาก็บอกว่ายังเปิดอาทิตย์นี้ไม่ได้นะ รอฟังอาทิตย์หน้าได้ไหม เพราะเขาไม่มีเพลง ต้องไปหาให้ก่อน ก็พยายามทำความเข้าใจ บางทีถ้ามีเขาก็เปิดให้เลยก็มี ส่วนใหญ่จะชอบฟังเพลงที่เขาเอามาโฆษณาเพลงประกอบโฆษณาที่คุ้น ๆ ชอบตรงไม่มีเสียงคนร้อง บรรเลงอย่างเดียว”

(อภิญา มาสะพันธ์, สัมภาษณ์)

รายการหมู่บ้านสารสาธิต ช่วงเฟลิมเพลงคลาสสิก สถานีวิทยุมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ถึงแม้ว่าจะมีเวลาสำหรับการส่งกระจายเสียงเพียง ยี่สิบห้าถึงสามสิบนาทีแต่ก็เป็นรายการที่มีผู้ฟังประจำอยู่บ้าง ถึงว่ากลุ่มผู้ฟังจะน้อยหากเทียบกับรายการเพลงทั่วไป แต่กลุ่มผู้ฟังจะเป็นกลุ่มที่มีความผูกพันกับรายการและมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ดำเนินรายการมาก ซึ่งผู้จัดรายการก็ได้ประเมินว่าการที่มีผู้ฟังน้อยอาจเป็นเพราะเพลงประเภทคลาสสิกไม่ได้อยู่ในรอกของวัฒนธรรมการฟังเพลงของคนไทยก็เป็นได้

จากการสำรวจและค้นคว้าพบว่าสถานีวิทยุของสถาบันการศึกษาในประเทศไทย จนถึงต้นปี พ.ศ.2546 มีเพียงสามสถานีที่นำเสนอรายการเพลงคลาสสิก คือ สถานีวิทยุแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สถานีวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และสถานีวิทยุมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

นอกจากสถานีวิทยุสถาบันการศึกษาแล้ว ยังพบว่ามียุทธการดนตรีคลาสสิกอีกหนึ่งรายการที่ปรากฏในประเทศไทย ซึ่งมีความพิเศษกว่าสถานีอื่น ๆ คือเป็นสถานีที่ส่งกระจายเสียงรายการดนตรีคลาสสิกตลอดยี่สิบสี่ชั่วโมง จนอาจเรียกได้ว่าเป็นสถานีวิทยุดนตรีคลาสสิก นั่นคือ สถานีวิทยุองค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย หรือ อสมท.

สถานีวิทยุดนตรีคลาสสิก องค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย

จาก F.M. 95 MHz (ปี พ.ศ.2536) สู่อคลื่น F.M. 107 MHz (ปี พ.ศ.2540)

สถานีวิทยุขององค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย (อสมท.) เริ่มดำเนินการส่งกระจายเสียงรายการดนตรีประเภทคลาสสิก เมื่อวันที่ 1 มกราคม 2536 ทางคลื่น FM.95 MHz ใช้ชื่อรายการว่า "รายการเพลงคลาสสิก" โดยเกิดจากการริเริ่มของ สุวรรณ เมตยานุวัฒน์ รองผู้อำนวยการของสถานีวิทยุขององค์การสื่อสารมวลชนในขณะนั้น องค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทยเป็นรัฐวิสาหกิจ จึงมีแนวนโยบายที่ต้องการนำเสนอรายการหลากหลายรูปแบบในแต่ละคลื่นความถี่ เพื่อเป็นการให้ความรู้แก่ประชาชน เช่น คลื่นเพลงยอดนิยม คลื่นเพลงลูกทุ่ง คลื่นเพลงสากลและ คลื่นเพลงคลาสสิก

การดำเนินการของรายการดนตรีคลาสสิกทางสถานีวิทยุขององค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทยในยุคเริ่มต้น ปี 2536 ดำเนินการกระจายเสียงทางคลื่น FM.95 MHz โดยใช้บุคลากรเจ้าหน้าที่ขององค์การสื่อสารมวลชนเป็นผู้รับผิดชอบในส่วนของผู้ผลิตและนักจัดรายการ และยังได้จ้างบุคลากรที่มีความรู้ด้านดนตรีคลาสสิกเข้ามาช่วย เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ฟังได้รับความรู้จากผู้ที่มีความชำนาญทางด้านดนตรีคลาสสิกโดยตรง ก่อนหน้านี้อคลื่น FM.95 MHz เป็นคลื่นของเพลงสากลอยู่แล้ว เมื่อมีนโยบายดังกล่าวมาข้างต้น คลื่น FM.95 MHz จึงถูกนำมาจัดสรรเป็นคลื่นสำหรับส่งกระจายเสียงรายการดนตรีประเภทคลาสสิก

"ตั้งแต่ 1 มกราคม 2536 ที่ออกอากาศครั้งแรกของเฉพาะในส่วนที่ อสมท.ดำเนินการผลิตเอง จะอยู่ที่คลื่น FM 95 เป็นรายการ 24 ชั่วโมง อสมท.ผลิตเอง โดยผู้ดำเนินรายการที่ อสมท.จัดจ้างเองทั้งคนในและคนนอก เริ่มจากคลื่น 95 ในช่วงนั้นผู้ริเริ่มเป็นรองผู้อำนวยการ สุวรรณ เมตยานุวัฒน์ ดำริที่จะจัดแบบนี้ขึ้นที่ อสมท. ในช่วงนั้นคนของ อสมท.ในส่วนของผู้ผลิตและนักจัดรายการจะใช้บุคลากรภายใน แล้วก็มีนโยบายจ้างคนนอกที่มีความรู้เรื่องดนตรีคลาสสิกเข้ามาช่วยทำ"

(รัศมีมาลัย ประกอบทรัพย์, สัมภาษณ์)

การดำเนินรายการของรายการเพลงคลาสสิกของสถานีวิทยุขององค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย จะคัดเลือกผู้ดำเนินรายการที่สำเร็จการศึกษาทางด้านดนตรี หรือมีพื้นความรู้ทางด้านดนตรีคลาสสิก เช่น สุกรี เจริญสุข ผู้อำนวยการวิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัย

มหิดล หรือ รัศมีมาลัย ประกอบทรัพย์ ศิลปกรรมศาสตรบัณฑิต สาขาดุริยางค์ตะวันตก จาก จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การดำเนินรายการในช่วงเริ่มต้น จะเริ่มรายการตั้งแต่เวลา 05.00น.-24.00 น. ส่งกระจายเสียงออกอากาศ 19 ชั่วโมง โดยนำเสนอเป็นรายการเพลงคลาสสิกทั้งหมด ผลัดเปลี่ยนผู้จัดรายการไปตามแต่ละช่วงเวลา มีทั้งรายการที่จัดสดและรายการที่บันทึกเทปไว้ และจัดรายการเป็นสองภาษา คือภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

การเริ่มต้นส่งกระจายเสียงจะเริ่มตั้งแต่เวลา 05.00-07.00 น. เป็นรายการจัดสด ใช้ชื่อช่วงว่า ดนตรีรับอรุณ

เวลา 07.00-07.30 น. นำเสนอข่าวจากสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์

เวลา 07.30-17.00 น. เป็นการจัดรายการสด ใช้ชื่อช่วงว่า ดนตรีกับการทำงาน มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้ที่ทำงานอยู่ในที่ต่าง ๆ มีโอกาสรับฟังเพลงคลาสสิกตลอดเวลา

เวลา 17.00-19.00 น. ยังเป็นการจัดรายการสด ใช้ชื่อช่วงว่า เพื่อนเดินทาง เพื่อให้ผู้ฟังที่กำลังเดินทางกลับบ้านหลังจากเสร็จสิ้นภาระงานจากที่ทำงานมีโอกาสดังรับฟังระหว่างการเดินทาง ในช่วงเวลานี้มักจะเปิดเพลงประเภทไลต์ มิวสิค เสียเป็นส่วนใหญ่

เวลา 19.00-19.30 น. นำเสนอข่าวจากสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์

เวลา 19.30-21.00 น. เป็นการจัดรายการสด ใช้ชื่อช่วงว่า ดนตรีกับอาหารเย็น มีวัตถุประสงค์เพื่อการผ่อนคลายระหว่างการรับประทานอาหารเย็นและหลังช่วงเวลารับประทานอาหารเย็น

เวลา 21.00-24.00 น. เป็นการจัดรายการสด ใช้ชื่อช่วงว่า พักผ่อนกับดนตรี เป็นช่วงเวลาที่ผู้ฟังสามารถโทรเข้ามาสนทนาพูดคุย และมีปฏิสัมพันธ์กับผู้จัดรายการได้ อีกทั้งเป็นช่วงที่ถือได้ว่าเป็นช่วงทองของเวลาทั้งหมดที่ส่งกระจายเสียง ทั้งนี้เพราะช่วงเวลาดังกล่าว จะเป็นการ

นำเสนอบทเพลงคลาสสิกที่เข้มข้นและมีเนื้อหาน่าสนใจ โดยเฉพาะการให้ความรู้ทางด้านดนตรี แก่ผู้ฟัง

"ที่ฟัง อสมท.ก็เพราะว่าต้องการฝึกภาษาอังกฤษคะ น้อยรายการในเมืองไทยที่จะจัด รายการวิทยุเพลงคลาสสิกเป็นภาษาอังกฤษนะคะ คือได้ความบันเทิง ได้ฟังการพูด ได้ฝึกการ ฟัง และที่สำคัญคือเปิดช่วงไหนก็สามารถรับฟังได้ เพราะเวลาที่รับฟังจากบางคลื่นเขาจะเปิด เฉพาะกลางคืน แล้วถ้าเราติดละครก็ไม่ได้ฟัง"

(กมลพรรณ ธารานิติ, สัมภาษณ์)

จากการเริ่มต้นของรายการดนตรีคลาสสิกดังที่กล่าวมาข้างต้น จึงถือได้ว่าเป็นปรากฏ การณ์ใหม่การกระจายเสียงรายการดนตรีคลาสสิกทางสถานีวิทยุกระจายเสียงในประเทศไทย

"ถ้าท่านผู้อ่านมีโอกาสหมุนคลื่นวิทยุก็จะผ่านคลื่นความถี่ 95 FM ของ อสมท. ซึ่งมี ความประหลาด มหัศจรรย์ แทบไม่น่าเชื่อว่าเกิดขึ้นในเมืองไทย กล่าวคือมีเพลงบรรเลงคลาสสิก ทั่ววัน ตั้งแต่ตีห้าจนกระทั่งเที่ยงคืนทุกวัน เท่าที่ได้มีโอกาสติดตามฟัง นอกจากจะเป็นเพลง คลาสสิกทั้งวัน ที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งก็คือไม่มีสิ่งซึ่งสร้างความน่ารำคาญใจปะปนอยู่ ไม่ว่าจะเป็นโฆษณาที่ไร้สาระ หรือโฆษณาที่ไม่รู้ว่าจะพูดอะไร จะมีข่าวเป็นช่วง ๆ ตามความจำเป็นราย สะดวก ซึ่งก็เป็นเรื่องที่อัศจรรย์ยิ่ง ได้ฟังเพลงคลาสสิก โดยไม่มีอะไรมาแทรกให้รบกวนใจเป็น ไปได้หรือในสถานีวิทยุไทย ซึ่งพูดได้เต็มปากเลยว่า ไม่เคยมีปรากฏการณ์แบบนี้ในประวัติศาสตร์ วิทยุไทยเลยทีเดียว"

(สุกรี เจริญสุข 2538 :332)

คณะผู้ดำเนินรายการของรายการเพลงคลาสสิกทางคลื่น FM 95 MHz มีทั้งหมด 6 ท่าน ประกอบด้วย สายชล เกียรติกังวาลไกล, รัศมีมาลย์ ประกอบทรัพย์, บวรพงศ์ ศุภโสภณ, ประภาสิต จันทรวินิจ, นภัส ศรีโสภณ และ สุกรี เจริญสุข

ต่อมาในปี พ.ศ.2540 ผู้บริหารสถานีวิทยุองค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทยมีความ ประสงค์จะยกเลิกการส่งกระจายเสียงรายการดนตรีคลาสสิกทางคลื่น FM.95 MHz เนื่องจาก การปรับเปลี่ยนนโยบายใหม่ คณะผู้ดำเนินรายการได้แจ้งไปยังกลุ่มผู้ฟังรายการถึงการยกเลิกการ รายการเพลงคลาสสิกทางคลื่น FM.95 MHz ปรากฏว่า ผู้ฟังรายการส่วนใหญ่ยังอยากให้มีการจัด รายการดนตรีลักษณะนี้ต่อไปและไม่ต้องการให้เกิดการยกเลิกการส่งกระจายเสียง ทำให้องค์การ

สื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทยต้องปรับย้ายรายการดนตรีคลาสสิกคลื่น FM.95 MHz มาเป็นคลื่น FM.107 MHz และได้ดำเนินการส่งกระจายเสียงรายการดนตรีคลาสสิกเป็นประจำทุกวันตลอด ยี่สิบสี่ชั่วโมง ทางคลื่น FM.107 MHz ขององค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทยมาจนกระทั่ง ปัจจุบัน

“ตอนที่รู้ว่าเขาจะยุบคลื่นคลาสสิกแล้วใจหาย เพราะชอบฟังรายการของ อสมท.มาก คือรายการเขาหลากหลายดี ก็โทรไปต่อว่าว่าจะยกเลิกทำไม รายการดี ๆ เสียหายมาก แต่พอรู้ว่าย้ายคลื่นก็ยังตามไปฟังอยู่ ก็ยังดีที่ยังมีให้ฟัง ก็เหมือนแค่ย้ายบ้านใหม่ให้รายการ”

(พรพรรณ วงศ์อิทธิกร, สัมภาษณ์)

วัตถุประสงค์ของการส่งกระจายเสียงรายการเพลงคลาสสิกของสถานีวิทยุกระจายเสียง องค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย คือ เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ฟังได้มีทางเลือกในการ เปิดรับฟังดนตรีหลาย ๆ แนว นอกเหนือไปจากที่นิยมฟังกันในสังคมไทย และเป็นการให้ความ บันเทิงในรูปแบบของเพลงคลาสสิก ความแตกต่างของรายการเพลงคลาสสิกทางสถานีวิทยุ กระจายเสียงขององค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทยคือ ไม่เน้นการให้ความรู้เกี่ยวกับเพลง คลาสสิกมากนัก ทั้งนี้จะเน้นอยู่แค่ความบันเทิงในการเปิดรับฟังเท่านั้น

“ชอบที่คนจัดเขาไม่พูดบรรยายอะไรมาก ไม่เหมือนบางคลื่นบางที่พูดแนะนำเพลงยาว มาก ยาวกว่าเพลงก็มีนะคะ แต่ที่นี้จะพูดสั้น ๆ ได้ใจความ รู้ว่าเพลงอะไร ใครบรรเลง แต่ บางที่ก็ฟังไม่ค่อยทัน ถ้าไม่ได้ตั้งใจฟังจริง ๆ ก็จะไปเลยว่าเป็นเพลงอะไร”

(พรสิริ จิตรภเวช, สัมภาษณ์)

ช่วงเวลาที่นำเสนอรายการยังคงแบ่งเป็นช่วง ๆ และมีทั้งการจัดรายการสดและรายการ บันทึกลงเทป การนำเสนอในเวลา 20.00-21.30 น. เป็นเพลงไลท์ คลาสสิก บทเพลงจะเป็นบท เพลงที่ใช้เวลาบรรเลงไม่มากนัก เป็นบทเพลงสั้น ส่งกระจายเสียงออกอากาศเป็นประจำทุกวัน

เวลา 21.30-23.00 น. การส่งกระจายเสียงจะเป็นรูปแบบคอนเสิร์ต ประกอบด้วยเพลงรูปแบบ โอเวอร์เซอร์ คอนแชร์โต ซิมโฟนี และในช่วงนี้รูปแบบรายการจะเน้นให้ความรู้กับผู้ฟัง แต่ ไม่ได้มีเนื้อหาเข้มข้นเท่ากับรายการดนตรีคลาสสิกของสถานีวิทยุแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย รายการในช่วงเวลานี้เป็นรายการสด และมีกิจกรรมที่ผู้ฟังรายการสามารถมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ ดำเนินรายการได้

"ส่วนรูปแบบนี้ 2 ทุ่มจนถึง 3 ทุ่มครึ่ง เป็นไลต์คลาสสิกเบา ๆ สั้น ๆ โรแมนติก ทุกวัน จันทร์ถึงอาทิตย์ 3 ทุ่มครึ่งถึง 5 ทุ่ม เป็นคอนเสิร์ตฮาว์ เป็นรูปแบบของคอนเสิร์ต เริ่มต้นด้วย โอเวอร์เชอร์ คอนแชร์โต ซิมโฟนี รายการช่วงนี้ จะเป็นรายการที่คล้าย จะให้ความรู้ แต่อาจจะไม่ถึงขนาดที่จุฬาฯ เพราะว่าเป็นหมายเหตุตรงนี้คือต้องเป็นรายการสด ผู้ฟังโทรมาขอเพลงได้ มีกิจกรรมได้ตอบกับผู้ฟัง"

(รัชมิมาลย์ ประกอบทรัพย์, สัมภาษณ์)

"จะชอบฟังช่วงสองสามทุ่มเพราะมันยังไม่ตึกเกินไป บางทีนอนเล่นก็ฟัง ๆ หรือไม่ก็อ่านหนังสือไปด้วยค่ะ ไม่ค่อยชอบทำกิจกรรมอื่นหลังสามทุ่มนอกจากตั้งหน้าตั้งตาฟังเพลงคลาสสิก จนกลายเป็นกิจวัตรประจำวันไปเสียแล้วค่ะ และต้องฟังของ อสมท. ด้วยนะค่ะ เหมือนเป็นยาเสพติด วันไหนจะอยากฟังเพลงอะไรก็ต้องโทรไปบอกก่อน แต่ถ้าเขามีแผ่นก็ได้ฟังเลย"

(อุษาวดี สุนทรเกตุ, สัมภาษณ์)

เวลา 23.00-24.00 น. ยังคงจัดเป็นรายการสด แต่จะเป็นการนำเสนอเพลงไลต์คลาสสิก , อีกครั้ง เพราะเป็นช่วงเวลาที่ผู้ฟังใกล้จะเข้านอน

"หลัง 5 ทุ่มถึงเที่ยงคืนก็จะเป็นไลต์เบา ๆ มองว่าคนใกล้จะหลับแล้ว เหมือนกับช่วงหัวค่ำ ที่คนกำลังอยู่ในช่วงหลังอาหารเย็นกำลังสบาย ๆ "

(กิ่งแก้ว เกตุรา, สัมภาษณ์)

หลังเวลา 24.00 น. จนถึงเวลา 05.00 น. ของวันรุ่งขึ้น รายการส่งกระจายเสียงทั้งหมดเป็นรายการบันทึกเทป ซึ่งเนื้อหาของเพลงจะเป็นเพลงที่มีเนื้อหาค่อนข้างเข้มข้น อาจเป็นละครร้อง (Opera) หรือซิมโฟนีบทเพลงยิ่งใหญ่ โดยผู้ดำเนินรายการอัดเทปรายการไว้วันต่อวัน และมีเจ้าหน้าที่เทคนิคของสถานีเป็นผู้เปิดแผ่นเสียง

"หลังเที่ยงคืนอาจจะไม่เข้าไปเจาะจงกับตัวของเพลงมากนัก เหมือนกับช่วงหัวค่ำกับช่วงก่อนเที่ยงคืน ตรงนี้อาจจะมีโอเปร่าบ้าง หรือซิมโฟนีหนัก ๆ ก็ได้ ออกอากาศตั้งแต่เที่ยงคืนถึงตีห้า"

(กิ่งแก้ว เกตุรา, สัมภาษณ์)

เวลา 05.00-07.00 น. เป็นการจัดรายการสดอีกครั้งก่อนเข้าสู่รายการปกติของสถานี

ในปัจจุบันการดำเนินรายการเพลงคลาสสิกของสถานีวิทยุ อสมท. FM 107 MHz ยังคงเป็นการดำเนินรายการเป็นคณะ มีผู้ดำเนินรายการทั้งหมด 6 ท่าน ประกอบด้วย รัชมิมาลย์ ประกอบทรัพย์ รับผิดชอบการดำเนินรายการในทุกวันจันทร์และวันพุธ บวรพงศ์ ศุภโสภณ รับผิดชอบการดำเนินรายการในทุกวันอังคารและวันเสาร์ กิ่งแก้ว เกตตรา รับผิดชอบการดำเนินรายการในทุกวันพฤหัสบดี สายชล เกียรติกังวาล รับผิดชอบการดำเนินรายการในทุกวันศุกร์ สุกรี เจริญสุข รับผิดชอบการดำเนินรายการในทุกวันอาทิตย์ ส่วนวัฒนา ทองคำวัง รับผิดชอบการดำเนินรายการในช่วงเวลา 05.00-07.00 น.ของทุกวัน โดยในช่วงเวลาของวัฒนาฯ เป็นการจัดรายการเป็นภาษาอังกฤษ ทำให้รายการดนตรีคลาสสิกของสถานีวิทยุองค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทยมีความพิเศษที่แตกต่างจากรายการดนตรีคลาสสิกคลื่นอื่น ๆ คือมีการจัดรายการทั้งภาคภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และเป็นรายการที่มีทั้งรายการจัดสดและรายการที่บันทึกเทป

“คนจัดเขาจะเยอะมากเลย ถ้าใครไม่ใช่แฟนประจำจะงง คือเขาจะจัดกันเป็นทีมเลยคะ แล้วใครเป็นใครช่วงใด ก็จะมีบอกไว้ ลีลาการเล่นของการจัดจะไม่เหมือนกัน ถ้าอยากฟังเพลงหวาน ๆ ต้องวันนั้นะ ถ้าเพลงหนักๆ ต้องวันพุงนี้ อะไอย่างนี้คะ คุณกิ่งแก้ว คุณบวรพงศ์ก็จะมีเอกลักษณ์ต่าง ๆ กันไป ทำให้ไม่น่าเบื่อเวลาฟัง”

(ประดับ ประสมทรัพย์, สัมภาษณ์)

ทางด้านกลุ่มผู้ฟังรายการเพลงคลาสสิกของสถานีวิทยุกระจายเสียง อสมท. FM 107 MHz ไม่ได้จำกัดว่าผู้ฟังเป็นใคร แต่จัดเพื่อให้ประชาชนที่ฟังพอใจจะรับรายการประเภทดนตรีคลาสสิก มีโอกาสที่จะเปิดรับฟัง แต่จะกำหนดช่วงเวลาที่เหมาะสมสำหรับผู้ฟังแต่ละประเภท เช่นผู้ฟังที่เป็นเยาวชน ผู้ฟังวัยทำงาน ผู้ฟังวัยผู้ใหญ่ ฯลฯ ทั้งนี้ก็เพื่อให้กลุ่มผู้ฟังซึ่งผู้จัดรายการไม่สามารถทราบได้ว่าเป็นใครบ้าง สามารถเลือกเปิดรับฟังรายการได้ตามความพึงพอใจของผู้ฟังเอง

“กลุ่มผู้ฟังส่วนใหญ่จะเป็นคนหลากหลายอาชีพมาก เท่าที่ดู ตั้งแต่ห้าว้าจะมีเด็ก ๆ ที่เพิ่งหัดเรียนเปียโน ก็จะมาขอเพลง ส่วนพอดึก ๆ ไป ก็เป็นคนที่เป็นสถาปนิก เป็นหมอที่เขาอาจต้องการใช้เพลงคลาสสิกเป็นแบ็กกราวนด์เฉยๆ ไม่ได้อยากจะศึกษาลึกซึ้งว่ามันคืออะไรอย่างไร อาจจะทำงานไปฟังไปมากกว่า ในช่วงหลังเที่ยงคืนก็เหมือนกัน แต่ว่าหลังเที่ยงคืนอาจจะไม่เข้าไปเจาะจงกับตัวของเพลงมากนัก”

(รัชมิมาลย์ ประกอบทรัพย์, สัมภาษณ์)

“อาจารย์เป็นคนแนะนำให้ฟัง ผมชอบฟังเพลงบรรเลง สถานีอื่น ๆ ก็ไม่รู้ว่าจะไปหาฟังจากที่ไหน มักจะโทรไปขอฟังเพลง แล้วแต่ว่าช่วงไหนอยากฟังเพลงยุคใด ก็ขอฟังเพลงนั้น บางทีก็ได้ฟังบางทีก็ไม่ได้ฟัง มารู้ทีหลังว่าเขามีระบบเบิกจ่ายแผ่นเสียงก่อนห้าโมงเย็น โทรมาขอฟังหลังห้าโมงเย็นต้องรอวันต่อไป หลัง ๆ ก็เริ่มรู้ว่าขอฟังตอนไหนวันไหนก็จะขอล่วงหน้า ผมชอบฟังรายการสดมากกว่านะครับ เพราะมันมีชีวิตชีวาดี รายการจัดเทปก็ดีครับ ผู้จัดที่ขอฟังก็มีคุณรัศมีมาลัยกับคุณกิ่งแก้ว คนอื่น ๆ ก็ฟังได้ครับ เป็นแฟนประจำนะครับ แต่ไม่ค่อยได้ฟังบ่อยก็ฟัง บ้าง หายบ้าง เพราะบางทีมีงานมีการบ้านต้องทำช่วงค่ำ แต่ถ้ามีโอกาสจะฟัง”

(สุรเดช สุทธิโพธิ์, สัมภาษณ์)

นอกจากนี้ผู้ฟังบางคนได้กลายเป็นเสมือนส่วนหนึ่งของรายการ โดยกลุ่มผู้ฟังเหล่านี้จะติดตามฟังเป็นประจำ รวมทั้งมีปฏิสัมพันธ์กับผู้จัดรายการอย่างสม่ำเสมอ

“ที่ฟังเพราะชอบดนตรีอยู่แล้ว และเบื่อความจำเจของเพลงป๊อป เมื่อก่อนก็ชอบฟังเพลงป๊อปนะคะ แต่พออายุมากขึ้นเริ่มรู้สึกว่าอยากจะหาอะไรที่ฟังแล้วสงบลงมากกว่า ไม่รู้เป็นไงนะคะว่าเวลาฟังเพลงคลาสสิกนี่คือฟังแล้วไม่เบื่อเลย เพลงป๊อปอาจจะฟังได้บ้าง แต่ไม่ได้ให้ความหมาย ความว่าฟังได้ทั้งหมด แต่เพลงคลาสสิกนี่คือเป็นอมตะ อาจเป็นเพราะเติบโตมากับเพลงประเภทนี้มากกว่าด้วยนะคะ เลยชอบฟังคลาสสิกมาก ฟังเยอะคะ ทั้งวิทยุจุฬาและอสมท. วิธีการจัดก็ต่างกัน แล้วแต่ว่าช่วงไหนคลื่นใดมีเพลงน่าสนใจก็จะฟังคลื่นนั้น ก็จูนกลับไปกลับมา”

(ปรัศนีย์ อุทธชาติ, สัมภาษณ์)

“ฟังเพราะชอบฟัง ดึก ๆ ไม่อยากฟังอะไรที่จิ้งหะมันร่ำร้อนมาก อยากฟังแล้วสบายใจ พอเปิดมาเจอก็ได้ฟังแล้วรู้สึกเหมือนอยู่อีกโลกหนึ่ง ยิ่งถ้าเพลงไหนมีเสียงนกร้องหรือเสียงแมลง จะชวนให้เราจินตนาการไปด้วย ผมว่ามันช่วยกล่อมเกลาคใจได้ดี อยากให้เมืองไทยมีรายการอย่างนี้เยอะ ๆ หรือมีการส่งเสริมการเล่นดนตรีให้มากกว่านี้ รายการวิทยุก็น่าจะมีส่วนในการสร้างให้คนรักดนตรีมากขึ้น ผมยอมรับว่าส่วนหนึ่งที่สนใจฟังก็มาจากรายการวิทยุ เริ่มจากฟังวิทยุแล้วจากนั้นก็ไปหาซื้อแผ่นมาฟังเอง ตอนนั้นก็สะสมไว้เยอะแล้วครับ”

(ศีล นวมานนท์, สัมภาษณ์)

“ฟังประจำคะ เพราะว่าส่วนใหญ่จะนอนกลางวัน และทำงานกลางคืน มีสมาธิดี บางทีทำงานเงียบ ๆ กลางคืนแล้วจะรู้สึกวงก็จะเปิดเพลงเป็นเพื่อน อย่างคลื่น อสมท.จะมีตลอด ก็ดีสำหรับเราคือไม่ต้องหมนคลื่นไปมา ฟังจนถึงเช้าเลย อย่างช่วงของคุณวัฒนา ในช่วงเข้ามิดก็

ตื่นขึ้นมาฟังสบายๆ ก็จะมีรู้สึกฟังแล้วปลดปล่อยดี ช่วงเวลาหลังเที่ยงคืนจะชอบมากกว่าช่วงอื่น อาจเป็นเพราะว่าเป็นรายการเทปและฟังแล้วรู้สึกเหมือนไม่ติดขัดเหมือนเวลาฟังการจัดรายการสด อันนี้ก็คงจะแล้วแต่ความชอบของแต่ละคน เพราะบางคนเขาก็ไม่ชอบรายการเทป ชอบความสดอะไรอย่างนี้ อีกอย่างได้ฟังภาษาต่างประเทศหรือประวัติของเพลงก็น่าสนใจดี"

(สุภาอมร อุทัยธัน, สัมภาษณ์)

รายการเพลงคลาสสิกของสถานีวิทยุองค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย จึงเป็นรายการที่มีผู้ฟังหลากหลาย ทั้งนี้ก็เพราะทางสถานีฯ ได้จัดให้ทั้งสถานีฯ มีเอกลักษณ์เป็นสถานีเพลงคลาสสิกอย่างแท้จริง ด้วยการนำเสนอรายการเพลงคลาสสิกตลอดช่วงเวลาที่ออกอากาศ ทำให้เป็นสถานีฯ เพลงคลาสสิกที่ได้เปรียบกว่าสถานีอื่น ๆ เพราะผู้ฟังไม่ต้องรอเวลาในการนำเสนอ แต่สามารถเปิดรับฟังได้ตลอดเวลา ทำให้กลุ่มผู้ฟังเป้าหมายของรายการเพลงคลาสสิกสถานีวิทยุ อสมท. FM 107 MHz มีหลากหลายไม่เฉพาะเจาะจงว่าเป็นกลุ่มใด จึงมีทั้งกลุ่มคนวัยทำงาน ผู้สูงอายุ รวมทั้งนิสิตนักศึกษา โดยเฉพาะกลุ่มที่ศึกษาทางด้านดนตรีสากล

"ที่ฟังนะคะก็เพราะว่าบางที อาจารย์เค้าจะมอบหมายให้ฟังเป็นกาบ้านแล้วต้องมาคุยกันในห้องเรียน ก็จะมีแข่งกันกับเพื่อน ๆ ว่าใครจะฟังอะไร เพลงในแต่ละยุคใครจะฟังยุคไหน มีรายการวิทยุที่ดีเพราะเราก็จะสามารถขอฟังได้ อย่างบางทีไปอ่านเจอในหนังสือว่าเพลงนี้มีความเป็นมาอย่างนั้นอย่างนี้ แต่ไม่สามารถหาฟังได้ก็จะโทรไปขอฟังที่ อสมท. แต่ถ้าที่วิทยุจุฬาจะดีหน่อยคือมีคู่มือสำหรับฟัง แต่ก็ไม่ดีตรงที่เพลงที่เราอยากจะฟังก็ขอฟังไม่ได้ ต้องรอถึงสองเดือน เพราะคู่มือการฟังของจุฬาเขาทำมาล่วงหน้าสองเดือน มันก็ดีคนละอย่างนะคะ มีคู่มือก็ทำให้เราสามารถวางแผนการฟังได้ แต่ถ้าเราขอสด ๆ บางทีเขาไม่มีแผ่นก็เปิดให้ฟังตอนนั้นไม่ได้เลย ก็อยากให้เมืองไทยมีรายการวิทยุคลาสสิกมากอีกนิด จะได้มีทางเลือกในการฟังมากขึ้น เพราะนิสิตที่เรียนดนตรีก็มีมากนะคะ ก็ถือว่ารายการเหล่านี้เป็นแหล่งความรู้ของเราอีกแหล่งหนึ่งค่ะ"

(ลิษา พรกัรติกุล, สัมภาษณ์)

รายการเพลงคลาสสิกของสถานีวิทยุองค์การสื่อสารมวลชนจึงเป็นแหล่งความรู้อีกหนึ่งแหล่งหนึ่งที่รองรับให้กับกลุ่มนิสิตนักศึกษาทางด้านดนตรี นอกจากนี้ยังได้แสดงบทบาทหน้าที่ขององค์การสื่อสารมวลชนในด้านการให้ความรู้และการให้ความบันเทิง

บทที่ 5

รูปแบบและการนำเสนอรายการดนตรีคลาสสิกทางสถานีวิทยุกระจายเสียงไทย

จากการศึกษา “รูปแบบและการนำเสนอรายการดนตรีคลาสสิกทางสถานีวิทยุกระจายเสียงไทย” ผู้วิจัยพบว่ารายการที่นำเสนอบทเพลงคลาสสิกมี 4 รายการคือ

1. รายการดนตรีคลาสสิก สถานีวิทยุแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2. รายการคลาสสิกคลาสสิก สถานีวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัยเชียงใหม่
3. รายการหมู่บ้านสารสาระ ช่วงเพลงคลาสสิก สถานีวิทยุมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
4. สถานีดนตรีคลาสสิก องค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย

ผู้วิจัยได้แบ่งการวิเคราะห์เป็น 5 ส่วน ในแต่ละรายการ ซึ่งประกอบด้วย 1) กลุ่มผู้ฟังรายการ 2) วัตถุประสงค์ของรายการ 3) เวลาออกอากาศ 4) โครงสร้างและเนื้อหาของรายการ 5) สุนทรียรสที่ได้จากการรับฟังรายการ โดยจะนำเสนอในแต่ละประเด็นตามลำดับดังนี้

1. รายการดนตรีคลาสสิก

รายการดนตรีคลาสสิก ของสถานีวิทยุแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ออกอากาศทุกวันอาทิตย์-วันเสาร์ เวลา 21.30-23.55 น. ดำเนินรายการโดย สีสัมพันธ์ เอี่ยมสรรพางค์ รายการดนตรีคลาสสิก มีรูปแบบและการนำเสนอรายการตามประเด็นต่าง ๆ ที่ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ ดังนี้

1.1 กลุ่มผู้ฟังรายการดนตรีคลาสสิก

กลุ่มผู้ฟังรายการดนตรีคลาสสิก จะไม่เหมือนกลุ่มผู้ฟังรายการเพลงทั่วไป เนื่องจาก การเปิดฟังเพลงคลาสสิกจำเป็นต้องมีความรู้เกี่ยวกับดนตรีตะวันตกอยู่บ้าง ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่า จะต้องเป็นผู้ที่อยู่ในวิชาชีพดนตรีเท่านั้น แต่การฟังดนตรีคลาสสิกเป็นการฟังดนตรีที่มีแบบแผน กลุ่มผู้ฟังเหล่านี้จะเป็นกลุ่มที่ต้องการจะรับฟังลักษณะของบทเพลงที่เป็นบทเพลงคลาสสิกจริง ๆ

กลุ่มผู้ฟังรายการดนตรีคลาสสิก พอจะจำแนกได้เป็นสองกลุ่มใหญ่ๆ นั่นคือกลุ่มผู้ฟังที่อยู่ในแวดวงการศึกษา เช่น ผู้บริหารและอาจารย์ในสถาบันการศึกษา นักเรียน นิสิต นักศึกษาทั่ว

ไป และเนื่องจากกลุ่มผู้ฟังกลุ่มนี้ส่วนหนึ่งเป็นผู้ที่ได้รับการศึกษามาพอสมควร และมีโอกาสได้ฟังมากกว่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มผู้ฟังที่อยู่ในแวดวงการศึกษาทางด้านดนตรี เช่น นักศึกษาวิชาเอกดนตรีสากล ซึ่งบางครั้งถูกมอบหมายให้ฟังประกอบการเรียนการสอนนอกห้องเรียน กลุ่มผู้ฟังกลุ่มที่สองคือกลุ่มข้าราชการ พนักงานบริษัท รวมถึงนิสิตเก่าของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และบุคคลทั่วไปผู้ที่มีใจรักในบทเพลงคลาสสิก ซึ่งพร้อมที่จะฟังเพื่อความบันเทิงมากกว่าที่จะต้องการเกร็ดความรู้จากรายการ กลุ่มผู้ฟังกลุ่มที่สองนี้ถือได้ว่าเป็นความนิยมชมชอบส่วนตัวที่ทำให้ติดตามฟังบทเพลงคลาสสิก

1.2 วัตถุประสงค์ของรายการดนตรีคลาสสิก

วัตถุประสงค์ตั้งแต่แรกเริ่มของการจัดรายการดนตรีคลาสสิก สถานีวิทยุแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มาจากนโยบายของผู้บริหารที่ต้องการให้สถานีวิทยุของสถาบันการศึกษาเป็นสื่อกลางเพื่อการเผยแพร่ความรู้วิชาการในทุกแขนง รายการบันเทิงที่นำเสนอบทเพลงคลาสสิกจึงกลายเป็นรายการบันเทิงเชิงวิชาการที่มีวัตถุประสงค์ในการจัดเพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับบทเพลงคลาสสิกตะวันตก

การนำเสนอในแต่ละครั้งจึงมักจะมีกรให้ความรู้ต่าง ๆ ผ่านทางรายการเสมอ ซึ่งอาจจะเป็นเรื่องความรู้เกี่ยวกับบทเพลง วาทยกร วงซิมโฟนีออร์เคสตราจากต่างประเทศและในประเทศ มีการชี้แนะหรือแนะให้ฟังบทเพลงที่มีความแปลกรวมทั้งเกร็ดเล็กน้อยที่แฝงมาอารมณ์ของเพลง ดังตัวอย่างรายการวันที่ 10 พฤษภาคม 2544 ดังนี้

ผู้ดำเนินรายการ (สีส้ม เอี่ยมสรรพางค์)

“เบโธเฟน ประพันธ์ เวลลิงตัน วิกทอรี ใน ปี ค.ศ.1813 เพื่อบรรยายเรื่องราวการรบระหว่างกองทัพฝรั่งเศสและกองทัพอังกฤษซึ่งนำโดยนายพล อาเธอร์ เวลเลสลีย์ ดยุกที่ 1 แห่งเวลลิงตัน ในสงครามเพนินซูล่า ในสงครามครั้งนั้น ดยุกที่ 1 แห่งเวลลิงตัน นำกองทัพรบชนะและขับไล่ฝรั่งเศสออกจากคาบสมุทรไอบีเรียสำเร็จ ขอเชิญเข้าสู่สนามสงครามครั้งนี้ด้วยบทเพลงของเบโธเฟน ผลงานลำดับที่ 91 บรรเลงโดยชินชินเนติ ซิมโฟนีออร์เคสตรา อำนวยเพลงโดยคุณเชล....”

ด้วยวัตถุประสงค์ที่ต้องการเป็นแหล่งความรู้ทางวิชาการด้านดนตรีสากล การนำเสนอของรายการจึงมุ่งที่จะให้ความรู้แก่ผู้ฟังตลอดเวลาที่นำเสนอรายการ ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์ที่เด่นชัดและเป็นรูปธรรม

1.3 เวลาออกอากาศของรายการดนตรีคลาสสิก

เวลาของการนำเสนอรายการวิทยุกระจายเสียงของสถานีวิทยุแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในระยะเริ่มต้นเป็นการเริ่มทดลองส่งสัญญาณผ่านเครื่องส่งโดยคณาจารย์และนิสิตคณะวิศวกรรมศาสตร์ ซึ่งเป็นการส่งสัญญาณออกอากาศอย่างไม่เป็นทางการ จึงไม่มีความสม่ำเสมอในการจัดรายการ อีกทั้งการส่งกระจายเสียงของสถานีวิทยุแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในระยะเริ่มต้นนั้น จำกัดพื้นที่ของการส่งกระจายเสียงไว้แค่ภายในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเท่านั้น

จนเมื่อมีการเปิดสถานีอย่างเป็นทางการ ระบบการวางผังรายการของสถานีเริ่มเป็นรูปเป็นร่างขึ้น หลายรายการถูกนำมาบรรจุในผังรายการเพื่อนำเสนอออกสู่ผู้ฟัง ในขณะเดียวกันนั้น ยังมีกลุ่มคณาจารย์และนิสิตกลุ่มหนึ่ง ที่มีความชื่นชอบในบทเพลงคลาสสิกตะวันตก รวมถึงอาจารย์บางท่านได้มีโอกาสไปศึกษาต่อต่างประเทศและมีแผ่นเสียงของบทเพลงคลาสสิกกลับมาด้วย จึงนำมาทดลองเปิดออกอากาศ เนื่องจากระยะเวลาการบรรเลงของแต่ละบทเพลงมีความยาวมาก ไม่เสียเวลาในการวางแผ่นเสียงบ่อยครั้ง รายการดนตรีคลาสสิกจึงเป็นรูปเป็นร่างขึ้นมา

เวลาของรายการดนตรีคลาสสิกในยุคแรกจึงนำเสนอตั้งแต่เวลา 20.30-22.00 น. เป็นเวลา 1 ชั่วโมง 30 นาที

เมื่อสมโภชฯ ได้รับช่วงดำเนินการต่อจาก กำจรฯ อย่างเป็นทางการ รายการดนตรีคลาสสิกได้เพิ่มเวลาอีกครั้งชั่วโมง ทั้งนี้เนื่องจากบทเพลงคลาสสิกแต่ละบทเพลงมักจะมีกระบวนเพลงที่ยาว ทำให้เวลาที่มีอยู่ไม่พอสำหรับการเปิดเพลงเวลาที่ได้รับเพิ่ม คือ 21.30-23.30 น.

ปี พ.ศ.2533 สีสัมพันธ์ เยี่ยมสรรพางค์ และ สดับพิณ รัตนเรือง ได้มีโอกาสมาร่วมทำงานพิเศษกับสถานีวิทยุแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยยังนำเสนอรายการในเวลา 21.30-23.30 น.

ปี พ.ศ.2536 ได้เวลาออกอากาศเพิ่มขึ้นอีกครั้งชั่วโมง ระหว่างเวลา 21.30-24.00 น. รวมเป็นเวลา 2 ชั่วโมงครึ่ง

ปี พ.ศ.2542 จนถึงปัจจุบัน รายการดนตรีคลาสสิกออกอากาศตามผังรายการของสถานี เวลา 21.30-23.55 น. โดยแบ่งช่วงรายการและเวลาออกอากาศเป็นสองช่วง เวลา 21.30-22.30 น. นำเสนอบทเพลงที่มีความยาวไม่มากนัก และ เวลา 22.30-23.55 น. นำเสนอเพลงซิมโฟนีที่มีความยาวหลายกระบวนเพลง

1.4 โครงสร้างและเนื้อหาของรายการดนตรีคลาสสิก

โครงสร้างของรายการดนตรีคลาสสิกค่อนข้างจะเป็นแบบแผนมาก ทั้งนี้เนื่องจากรายการจะจัดทำผังการนำเสนอไว้ล่วงหน้าสองเดือน และมีการวางแผนการนำเสนอที่แน่นอนในแต่ละอาทิตย์ ดังตัวอย่างตารางการนำเสนอรายเดือนต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ตัวอย่างผังรายการดนตรีคลาสสิกสถานีวิทยุแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
(ภายใน 1 เดือน : พฤษภาคม 2542)

อาทิตย์		2 Bizet : Opera "Carmen"	9 MoZart : Opera "The Abduction from the Seraglio"	16 Verdi : Opera "Don Carlos"	23 Handel : Opera "Alceste"	30 Saint-Saens : Opera "Samson et Delila"
จันทร์		3 R e g u l a r	10 g u l a r	17 P r o g	24 r a m	31 m e
อังคาร		4 S O L O	11 A N D	18 C H A M	25 B E R	M U S I C
พุธ		5 R e g u l a r	12 g u l a r	19 P r o g	26 r a m	m e
พฤหัสบดี		6 Tribute to J. Brahms	13 Tribute to P. Tchaikovsky	20 Tribute to G. Faure	27 Tribute to Y. Menuhin	
ศุกร์		7 R e g u l a r	14 g u l a r	21 P r o g	28 r a m	m e
เสาร์	1	8 R e g u l a r	15 g u l a r	22 P r o g	29 r a m	m e

จากตารางดังกล่าว ผู้วิจัยพบว่าเนื้อหาที่นำเสนอผ่านรายการเป็นเนื้อหาที่ให้ความรู้และความเพลิดเพลินจากแนวเพลงคลาสสิกที่มีแบบแผนค่อนข้างเด่นชัด โดยแบ่งการนำเสนอ เป็น 4 แนวเนื้อหา และมีโครงสร้างนำเสนอรายการ ดังนี้

1. แนวเนื้อหาประจำ (Regular Program) นำเสนอในวันจันทร์ วันพุธ วันศุกร์ และวันเสาร์ เป็นการนำเสนอบทเพลงคลาสสิกทั่วไป เช่น โซนาต้า เซมิ-คลาสสิก โดยไม่มีลักษณะเฉพาะเจาะจงตายตัวเหมือนโปรแกรมพิเศษ หรือโปรแกรมไซโลและแชมเบอร์มิวสิก

ตารางที่ 2 ตัวอย่างโครงสร้างการออกอากาศของรายการดนตรีคลาสสิก

ที่มีแนวเนื้อหาประจำ (Regular Program)

วันจันทร์ที่ 3 พฤษภาคม 2542 เวลา 21.30-23.55 น.

เวลา	กิจกรรมในรายการ	ความยาว (นาที)
21:30:00	เพลงประจำรายการ Overture "My Home"	00:30
21:30:30	ผู้ดำเนินรายการกล่าวทักทาย และ พูดเชื่อมเข้าสู่การฟังเพลง	05:30
21:36:00	Bouquet for Her Majesty Queen Sirikit, A Symphonic Suite	24:00
22:00:00	ผู้ดำเนินรายการพูดย้ำถึงเพลงที่จบลงและ พูดเชื่อมเข้าสู่การฟังเพลงต่อไป	04:30
22:04:30	Piano Concerto in D, BWV 1054	14:30
22:19:00	ผู้ดำเนินรายการพูดย้ำถึงเพลงที่จบลงและ พูดเชื่อมเข้าสู่การฟังเพลงต่อไป	04:00
22:23:00	Prelude / Dove / Cuckoo from "The Birds" Suite	12:30
22:35:30	ผู้ดำเนินรายการพูดย้ำถึงเพลงที่จบลงและ พูดเชื่อมเข้าสู่การฟังเพลงต่อไป	03:30
22:39:00	Overture to "Benvenuto Cellini"	10:30
22:49:30	ผู้ดำเนินรายการพูดย้ำถึงเพลงที่จบลงและ พูดเชื่อมเข้าสู่การฟังเพลงต่อไป	06:30
22:56:00	Piano Concerto No.1 in E minor, Op 11	40:30
23:36:30	ผู้ดำเนินรายการพูดย้ำถึงเพลงที่จบลงและ พูดเชื่อมเข้าสู่การฟังเพลงต่อไป	05:00
23:41:30	Symphony No.85 in B-Flat, "La Reine"	13:30
23:55:00	จบรายการ	

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2. แนวเนื้อหาอุปรากรหรือบทเพลงขับร้องโอเปร่า นำเสนอในวันอาทิตย์ อาทิตย์ละหนึ่งเรื่อง

ตารางที่ 3 ตัวอย่างโครงสร้างการออกอากาศของรายการดนตรีคลาสสิก
ที่มีแนวเนื้อหาอุปรากร (Opera Program)

วันอาทิตย์ที่ 30 พฤษภาคม 2542 เวลา 21.30-23.55 น.

เวลา	กิจกรรมในรายการ	ความยาว (นาที)
21:30:00	เพลงประจำรายการ Overture "My Home"	00:30
21:30:30	ผู้ดำเนินรายการกล่าวทักทาย และ พูดเชื่อมเข้าสู่การฟังเพลง	06:30
21:37:00	Samson et Delila องก์ที่ 1	70:30
22:47:30	ผู้ดำเนินรายการพูดย้ำถึงอุปรากรองก์ที่จบลงและ พูดเชื่อมเข้าสู่องก์ต่อไป	08:30
22:56:00	Samson et Delila องก์ที่ 2	55:00
23:51:00	ผู้ดำเนินรายการ พูดเกี่ยวกับอุปรากรเรื่องใหม่ที่จะเสนอในอาทิตย์ถัดไป	04:00
23:55:00	จบรายการ	

3. แนวเนื้อหาผลงานของคีตกวีที่มีชื่อเสียง นำเสนอในวันพฤหัสบดี โดยจะพูดเรื่องราวและเปิดเผยบทเพลงที่เป็นผลงานของคีตกวีคนนั้น ๆ ตลอดรายการ

ตารางที่ 4 ตัวอย่างโครงสร้างการออกอากาศของรายการดนตรีคลาสสิก
ที่มีแนวเนื้อหาเฉพาะผลงานของคีตกวี

วันพฤหัสบดีที่ 6 พฤษภาคม 2542 เวลา 21.30-23.55 น.

เวลา	กิจกรรมในรายการ	ความยาว (นาที)
21:30:00	เพลงประจำรายการ Overture "My Home"	00:30
21:30:30	ผู้ดำเนินรายการทักทาย และ พูดเชื่อมเข้าสู่การฟังผลงานของ J.Brahms	03:30
21:34:00	Allegro Giocoso from Symphony No.4 in E minor, Op 98	06:00
21:40:00	ผู้ดำเนินรายการพูดประวัติของ J.Brahms และแนะนำบทเพลง	12:00
21:52:00	Ballade No.1, Op 10	04:30
21:56:30	ผู้ดำเนินรายการพูดถึงผลงานเพลงที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักและแนะนำให้ฟัง	10:30
22:07:00	Symphony No.3 in F, Op 90	35:30
22:42:30	ผู้ดำเนินรายการพูดถึงเกร็ดจากบทเพลงของ J.Brahms และแนะนำ 2 เพลง	08:30
22:51:00	Piano Concerto No.1 in D minor, Op 15	46:00
23:37:00	Variations on a Theme by Haydn for 2 pianos, Op 56b	18:00
23:55:00	จบรายการ	

4. แนวเนื้อหาบทเพลงโซโลและแชมเบอร์มิวสิก นำเสนอในวันอังคาร บทเพลงของโปรแกรมโซโลและแชมเบอร์มิวสิก จะเป็นบทเพลงที่มีลักษณะใช้เครื่องดนตรี เช่น เปียโน ไวโอลิน คลาริเน็ต ฯลฯ บรรเลงเดี่ยว ส่วนแชมเบอร์มิวสิกหมายถึงการบรรเลงด้วยวงที่มีเครื่องดนตรีไม่เกิน 9 ชิ้น

ตารางที่ 5 ตัวอย่างโครงสร้างการออกอากาศของรายการดนตรีคลาสสิก
ที่มีแนวเนื้อหาบทเพลงโซโลและแชมเบอร์มิวสิก
วันอังคารที่ 25 พฤษภาคม 2542 เวลา 21.30-23.55 น.

เวลา	กิจกรรมในรายการ	ความยาว (นาที)
21:30:00	เพลงประจำรายการ Overture "My Home"	00:30
21:30:30	ผู้ดำเนินรายการกล่าวทักทาย พูดเชื่อมเข้าสู่การฟังเพลงและอธิบายเนื้อหา	04:30
21:35:00	A Musical Snuffbox, Op 32	02:30
21:37:30	ผู้ดำเนินรายการกล่าวชื่นชมบทเพลงและผู้บรรเลง แล้วพูดเชื่อมเพลงต่อไป	05:00
21:42:30	"Le bon petit roi d'Yvetot", Hasselmans: "Follets", "Etude", Salzedo: "Chanson de la Nuit"	11:50
21:54:20	ผู้ดำเนินรายการพูดเชื่อมระหว่างบทเพลง	05:40
22:00:00	Danza Gaya (02:45) และ Flute Quartet No.4 in A, KV 298 (11:45)	14:30
22:14:30	ผู้ดำเนินรายการพูดเชื่อมระหว่างบทเพลง	03:30
22:18:00	"Des Abends, Aufschwung" from "Fantasiestucke" Op 12 (06:20) และ "Danza del viejo boyero" / "Danza de la moza donoza" / "Danza del gaucho maltrero" from Danzas Argentinas, Op 2 (06:50)	13:10
22:33:10	ผู้ดำเนินรายการพูดเชื่อมระหว่างบทเพลง	04:50
22:38:00	Piano Sonata in E' Op 6	22:10
23:00:10	ผู้ดำเนินรายการพูดเชื่อมระหว่างบทเพลง	05:50
23:06:00	Violin Sonata in A	29:00
23:35:00	ผู้ดำเนินรายการพูดเชื่อมระหว่างบทเพลง และกล่าวลาผู้ฟัง	04:30
23:39:30	Concerto in E-flat for Chamber Orchestra, "Dumbarton Oaks"	15:30
23:55:00	จบรายการ	

เนื้อหาของรายการ นอกจากบทเพลงที่กำหนดตามตารางออกอากาศแล้ว ผู้ดำเนินรายการจะให้ความรู้เกี่ยวกับบทเพลงนั้นแก่ผู้ฟังเป็นประจำ ซึ่งผู้วิจัยได้วิเคราะห์เนื้อหาที่นำเสนอผ่านรายการซึ่งมีลักษณะที่ปรากฏดังนี้

ก.การให้ความรู้เกี่ยวกับบุคคล ผู้วิจัยพบว่าเนื้อหาการให้ความรู้เกี่ยวกับบุคคลมีเนื้อหาในรายการ 2 ประเภทคือ เนื้อหาเกี่ยวกับคีตกวีและผลงาน และเนื้อหาเกี่ยวกับวาทยากรและผลงาน

- เนื้อหาเกี่ยวกับคีตกวีและผลงาน เนื้อหาที่นำเสนอจะเริ่มต้นด้วยการกล่าวถึงความ เป็นมาของคีตกวี อุตชีวประวัติ ผลงานที่โดดเด่น โดยเริ่มต้นเนื้อหาในการให้ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับคีตกวี ดังตัวอย่างรายการวันที่ 15 พฤษภาคม 2544 ดังนี้

ผลงานเพลงของเบโธเฟน

(25.34 นาที)

ผู้ดำเนินรายการ (สีส้ม เอี่ยมสรรพางค์)

“ชะตากรรมส่วนหนึ่งของเบโธเฟน นักประพันธ์เพลงเอกชาวเยอรมันผู้ลือชื่อ หลายท่านสนใจก็สะท้อนใจเมื่อมารู้ว่าเบโธเฟนหูหนวกอย่างรุนแรงตั้งแต่วัยหนุ่ม และทุกข์ยากใจอย่างสาหัสกับอาการพิกลพิการนี้ แต่ทุกท่านก็ต้องนับถือใจ เมื่อในที่สุดเบโธเฟนพาจิตใจล่วงพ้นจากความพิการทางกาย เข้าสู่ภาวะแห่งจิตวิญญาณอันสูงส่ง เพราะปลงตกในชะตากรรม หลักฐานมีปรากฏในทุกบททุกตอนของเพลงจำนวนมากมายจากช่วง กลางถึงท้ายของชีวิต ความเสื่อมของโสตประสาทนั้น มีผลต่อการแต่งเพลงของเบโธเฟน อย่างแน่นอน แต่ก็คงไม่มากเท่ากับที่มีต่อการเล่นดนตรี เพราะการแต่งเพลงนั้น ส่วนสำคัญคือความคิด อีกทั้งนักแต่งเพลงทุกคนสามารถจินตนาการถึงเสียงได้ แต่การเล่นดนตรีนั้นคงจะยากหากหูไม่ได้ยินเสียง มาในปัจจุบัน ชื่อเสียงของเบโธเฟนได้รับการจดจำจารึกในฐานะนักแต่งเพลงเอก แต่นอกเหนือจากนี้ท่านยังเป็นนักเปียโนและนัก ออร์แกนฝีมือยอดเยี่ยมด้วย เราไม่มีแผ่นเสียงเป็นเครื่องยืนยัน แต่ก็รู้กันจากข้อเขียน บันทึกลงและจดหมายร่วมสมัยนั้น กล่าวกันว่าเบโธเฟนนั่นเล่นเครื่องดนตรีคีย์บอร์ดทั้งหลายเก่งมากตั้งแต่เด็กทีเดียว ท่านออกแสดงเดี่ยวเปียโนครั้งแรกเมื่ออายุเพียง 7 ขวบ ที่กรุงบอนน์ ประเทศเยอรมนี บ้านเกิด ต่อมาครูออร์แกนท่านหนึ่งได้ยินฝีมือเข้าก็ ทึ่ง จึงนำไปฝึกฝน จนลูกศิษย์คนนี้ได้ตำแหน่งผู้ช่วยนักออร์แกนประจำราชสำนักเมื่อ อายุเพียง 11 ขวบ.....”

เนื้อหาที่เริ่มต้นจะเป็นการกล่าวถึงอัตชีวประวัติคีตกวี จากนั้นจะเป็นบรรยายเล่าถึงการ
ใช้ชีวิตในช่วงต่าง ๆ ของคีตกวี และเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้น จุดหักเหของชีวิต ดังตัวอย่าง
รายการวันที่ 15 พฤษภาคม 2544 ดังนี้

ผู้ดำเนินรายการ (สีส้ม เอี่ยมสรรพางค์)

“เมื่ออายุได้ 22 ปี เบโธเฟน อพยพย้ายมาอยู่กรุงเวียนนา อาศัยฝีมือเปียโนอัน
ฉกาจฉกรรจ์เป็นใบเบิกทางสู่วงการดนตรีและวงสังคมไฮโซสุดหรูหราชของเวียนนา เมื่อ
โต้งดังเป็นที่รู้จักและยอมรับนับถือแล้ว บทประพันธ์เพลงจากปลายปากกาจึงมีสิทธิ์เกิด
เป็นผลพวงติดตามมา.....”

จากเนื้อหาดังกล่าวจะแสดงให้เห็นถึงลำดับขั้นตอนชีวิตของคีตกวีผู้มีชื่อเสียงและผลงาน
เป็นที่ยอมรับ จนกระทั่งมาถึงช่วงชีวิตที่เป็นช่วงตกต่ำของคีตกวี ดังตัวอย่างรายการวันที่ 15
พฤษภาคม 2544 ดังนี้

ผู้ดำเนินรายการ (สีส้ม เอี่ยมสรรพางค์)

“อีกเพียง 4 ปีต่อมา เมื่ออายุ 26 ปี ในปี ค.ศ.1796 เบโธเฟนรู้สึกถึงเสียงหึ่ง ๆ ในหู
เป็นครั้งแรก ขณะกำลังแสดงดนตรีที่กรุงปราก และอาการก็ย่ำแย่ลงเรื่อย ๆ จะพูดจา
กันก็ต้องใช้เครื่องช่วยฟัง เบโธเฟนกลุ่มใจจนเกือบคิดฆ่าตัวตาย แต่ก็ผ่านช่วงเวลานั้น
มาได้ เมื่อปลงตกและยอมรับการทำหายแห่งโชคชะตา ถึงขั้นรังสรรค์ผลงานออกมาได้
อีกมากมายอย่างน่าอัศจรรย์ใจ.....”

เนื้อหาดังกล่าวจะแสดงให้เห็นถึงช่วงที่คีตกวีสามารถผ่านพ้นวิกฤตแห่งชีวิตมาได้

- เนื้อหาเกี่ยวกับวาทพยากรณ์และผลงาน เนื้อหาที่น่าเสนอจะคล้าย ๆ กับเนื้อหาเกี่ยวกับคีต
กวีและผลงาน เริ่มต้นด้วยการกล่าวถึงความเป็นมาของวาทพยากรณ์ อัตชีวประวัติ ผลงานที่โดดเด่น
โดยเริ่มต้นเนื้อหาในการให้ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับวาทพยากรณ์ ดังตัวอย่างรายการวันที่ 18
พฤษภาคม 2544 ดังนี้

ผู้ดำเนินรายการ (สีส้ม เขียมสรรพางค์)

“ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พันเอกชูชาติ พิทักษากร เป็นปูชนียบุคคลท่านหนึ่ง ที่วงการดนตรีคลาสสิกของเมืองไทยให้ความเคารพนับถืออย่างสูง ท่านเป็นครูของอาจารย์และนักเรียนดนตรีมากมายหลายรุ่น ท่านได้อุทิศร่างกายแรงใจ ความรู้และความสามารถทางดนตรี สร้างสรรค์และจรรโลงวงการดนตรีคลาสสิกของเมืองไทยมานานและต่อเนื่อง จนแข็งแกร่งในระดับหนึ่ง.....”

จากเนื้อเริ่มต้นที่นำเสนอให้รู้ถึงความเป็นมาของวาทายากรแล้ว เนื้อหาจะนำไปสู่เหตุการณ์ต่าง ๆ ในชีวิต รวมทั้งการเข้าสู่วงการดนตรีคลาสสิกของวาทายากร ดังตัวอย่างรายการวันที่ 18 พฤษภาคม 2544 ดังนี้

ผู้ดำเนินรายการ (สีส้ม เขียมสรรพางค์)

“อาจารย์ชูชาติ เรียนดนตรีไทยและสากลกับ เรือไทยรยง แดงกูร และเรียนไวโอลินกับอาจารย์สุทิน เทศารักษ์ ตั้งแต่อายุ 9 ปี และระหว่างศึกษาต่อในยุโรปประมาณ 10 ปี ได้เรียนทั้งไวโอลินและการอำนวยเพลงกับครูดนตรีและศิลปินเอกหลายท่าน อาทิ Saint Amory, Andrew Babychuk, Antonio Brosa, Loise Yaffer, Maxim Jacobson, Eli Gorn, Kato Havas, Joshep Pilbery และ Bruno Walter เมื่อกลับเมืองไทยในปี พ.ศ.2505 เข้ารับราชการที่กองดุริยางค์กองทัพบก จนถึง พ.ศ.2519 และต่อมาได้เป็นอาจารย์ประจำภาควิชาดนตรีศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จนเกษียณอายุราชการเมื่อปี พ.ศ.2538”

หลังจากนั้นเนื้อหาก็คงไล่ลำดับตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตของวาทายากรอย่างเป็นขั้นเป็นตอน เพื่อให้ผู้ฟังเกิดความเข้าใจ ดังตัวอย่างรายการวันที่ 18 พฤษภาคม 2544 ดังนี้

ผู้ดำเนินรายการ (สีส้ม เขียมสรรพางค์)

“ปัจจุบันอาจารย์ชูชาติยังคงทำงานทางดนตรีอย่างแข็งขัน เป็นอาจารย์พิเศษที่ภาควิชาดนตรีศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ภาควิชาศิลปนิเทศ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และสถาบันอุดมศึกษาอีกหลายแห่ง รวม

ทั้งหน้าที่สำคัญคือ เป็นผู้บัญชาการดนตรีและผู้บัญชาเพลง (Music Director & Conductor) ของวงซิมโฟนีออร์เคสตราแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย....”

ข. การให้ความรู้เกี่ยวกับบทเพลงที่จะบรรเลง ความรู้เกี่ยวกับบทเพลงที่จะบรรเลงนั้น มีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าข้อมูลของคีตกวีหรือวาทยากร เพราะก่อนที่ผู้ฟังจะเข้าใจบทเพลงนั้น ผู้ฟังควรมีโอกาสได้รู้ถึงความเป็นมาของบทเพลงเพื่อทำให้เกิดอารมณ์เดียวกับกับบทเพลง ดังตัวอย่างรายการวันที่ 3 พฤษภาคม 2544 ดังนี้

ผู้ดำเนินรายการ (สีส้ม เอี่ยมสรรพางค์)

“น็อคเทิร์น หมายถึงบทเพลงยามราตรี มักมีลีลาช้า อ่อนหวาน อมเศร้า เป็นที่นิยมมากในคริสต์ศตวรรษที่ 19 ผู้ได้รับการยกย่องว่าแต่งน็อคเทิร์นเป็นท่านแรกคือ จอห์น ฟิลด์ นักเปียโนชาวไอริช ขอเชิญรับฟังน็อคเทิร์นสำหรับวงดุริยางค์เครื่องสายของอเล็กซานเดอร์ โบโร ดิน.....”

เนื้อหาดังกล่าวเป็นการปูพื้นความเป็นมาของบทเพลงให้ผู้ฟังได้เข้าใจความเป็นมาของบทเพลงมากยิ่งขึ้น

ค. การให้เกร็ดความรู้เกี่ยวกับเครื่องดนตรีที่บรรเลง โดยส่วนใหญ่การนำเสนอบทเพลงคลาสสิกจะมีความเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละบทเพลงที่แตกต่างกันออกไป บางเพลงจะใช้เครื่องดนตรีน้อยชิ้นบรรเลง บางเพลงจะต้องใช้วงซิมโฟนีออร์เคสตราชุดใหญ่ ผู้ดำเนินรายการจึงมักจะแนะนำให้ผู้ฟังได้รู้จักเกร็ดความรู้เกี่ยวกับเครื่องดนตรีที่นำมาบรรเลงในวงออร์เคสตรา นั้น ดังตัวอย่างรายการวันที่ 24 พฤษภาคม 2544 ดังนี้

ผู้ดำเนินรายการ (สีส้ม เอี่ยมสรรพางค์)

“บาสเซท ฮอรัน เป็นเครื่องเป่าในตระกูลปีคลาริเน็ต มีขนาดยาวกว่าปีคลาริเน็ตทั่วไป จึงมีเสียงทุ้มกว่าและลงเสียงได้ต่ำลึกกว่า เป็นที่นิยมอยู่ช่วงหนึ่งในสมัยของโมทซาร์ท รวบรวมปลายคริสต์ศตวรรษที่ 18 ขอเชิญฟังเสียงของบาสเซทฮอรัน ได้ในเพลงของโมทซาร์ท...”

เนื้อหาดังกล่าวเป็นการให้ความรู้ใหม่ ๆ เกี่ยวกับเครื่องดนตรีที่ใช้บรรเลงในวงซิมโฟนีออร์เคสตราซึ่งเป็นเครื่องดนตรีที่ไม่ค่อยมีคนรู้จักมากนัก

1.5 สุนทรียรสที่ได้จากการรับฟังรายการดนตรีคลาสสิก

การเปิดรับฟังดนตรีของผู้ฟังนั้น มักจะมีวัตถุประสงค์ในการรับฟังที่แตกต่างกันออกไป บางคนความต้องการที่จะฟังเพื่อการผ่อนคลาย บางคนต้องการฟังเพื่อการศึกษา ซึ่งสุนทรียะที่จะได้รับจากการฟังก็ย่อมแตกต่างกันไป รายการดนตรีคลาสสิกของสถานีวิทยุแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีสัดส่วนของเนื้อหารายการที่เน้นหนักไปทางการให้ความรู้เรื่องดนตรีคลาสสิกผ่านสื่อ

แต่ก็ยังมีส่วนที่มุ่งรับสุนทรียรสทางดนตรีมากกว่าความรู้จากบทความต่าง ๆ ที่ผู้ดำเนินรายการนำมาเสนอ สุนทรียรสของผู้ฟังกลุ่มนี้คือต้องการฟังเพื่อการผ่อนคลาย และมักจะไม่มีติดใจว่าจะเป็นการบรรเลงเพลงของใคร หรือบทเพลงอะไร มีความต้องการเพียงแค่ฟังเพลงเท่านั้น

ในขณะที่บางบทเพลงสร้างความสุนทรีให้กับผู้ฟังคนหนึ่ง แต่กับผู้ฟังอีกคนหนึ่งแล้ว อาจจะไม่อยู่ในสภาวะสร้างความสุนทรีก็ได้ หรือบางบทเพลงผู้ฟังรู้สึกคุ้นเคยก็จะสามารถสร้างความสุนทรีในอารมณ์ได้

“ถ้ามีเวลารว่างจะฟังประจำ เพราะการฟังเพลงบรรเลงมันให้ความรู้สึที่ต่างจากการฟังเพลงที่เสียงร้อง ถ้าวันไหนที่รายการเปิดโอเปอรัาก็ฟังได้ แต่มันจะไม่ตั้งใจ เพราะไม่ค่อยชอบคือรู้สึกที่ไม่เข้าถึงวิญญาณของเพลงเท่าเพลงบรรเลง ก็ไม่รู้จะต่างคนต่างความคิด”

(สุดาพร ลีสุวัฒน์, สัมภาษณ์)

ทางด้านผู้ฟังที่ต้องการฟังเพื่อศึกษานั้น ก็จะมีสุนทรียะในการรับฟังที่แตกต่างไปจากผู้ฟังที่ฟังเพื่อการผ่อนคลาย ทั้งนี้สุนทรียะที่เกิดจากการฟังจะค่อย ๆ แฝงเข้าไปในการฟัง ไม่ได้เกิดขึ้นทันที

“คือจะฟังอย่างตั้งใจ เพราะทำวงโยธวาทิต บางที่ต้องศึกษาลีลาการเล่นจากต่างประเทศเพื่อมาปรับปรุงในวงของโรงเรียน เวลาเตรียมตัวไปแข่งมาร์ชชิงแบนด์ พวกเพลงมาร์ช

อย่างนี้ แรก ๆ ตั้งใจฟังไปอย่างนั้น พอบรรเลงไปได้สักกระยะหนึ่งจะเคลิ้มจะรู้สึกว่าเป็นเพลงน่าฟังขึ้น และรู้สึกปลดปล่อย”

(ธวัชชัย โภพิพัฒน์, สัมภาษณ์)

ในบางทรรศนะความสุนทรีย์ของผู้ฟังก็เกิดจากน้ำเสียง ลีลาการพูด ความเป็นกันเองของผู้ดำเนินรายการได้ ซึ่งหมายความว่าสุนทรีย์ของผู้ฟังบางคนไม่ได้เกิดจากเพียงบทเพลงในรายการเท่านั้น หากแต่ยังเกิดจากน้ำเสียงและลีลาการพูด และความเป็นกันเองของผู้จัดอีกด้วย

“เสียงของอาจารย์สมโภช นี้นะ นุ่มมาก ผมจะชอบฟังเสียงเขา เป็นเสียงของผู้จัดที่เข้ากันกับรายการ.....หนึ่งเสียงคนจัดฟังไพเราะและสองเนื้อหารายการน่าสนใจ น่าฟัง”

(ณรงค์ แสงโก๊ะ, สัมภาษณ์)

จะเห็นได้ว่าสุนทรีย์ที่ผู้ฟังได้รับ ไม่เพียงแต่เกิดความเพลิดเพลินในบทเพลงเท่านั้น แต่องค์ประกอบอื่น ๆ เช่น เสียงของผู้ดำเนินรายการก็ก่อให้เกิดความสุนทรีย์ในการฟังดนตรีคลาสสิกได้ ความซาบซึ้งหรือดื่มด่ำกับความไพเราะที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็นบทเพลงหรือผู้ดำเนินรายการ ล้วนทำให้รายการดนตรีคลาสสิกมีสุนทรีย์มากขึ้น

2. รายการคลาสสิก คลาสสิก

รายการคลาสสิก คลาสสิก ของสถานีวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ออกอากาศทุกวันจันทร์-วันศุกร์ เวลา 22.10-23.50 น. ดำเนินรายการในวันจันทร์และวันอังคารโดยพัชรินทร์ จันทนานววัฒน์กุล ส่วนการดำเนินรายการในวันพุธ วันพฤหัสบดี และวันศุกร์ คือ จงจิตร ศรีพรรณ รายการดนตรีคลาสสิก คลาสสิก มีรูปแบบและการนำเสนอรายการตามประเด็นต่าง ๆ ที่ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ ดังนี้

2.1 กลุ่มผู้ฟังรายการคลาสสิก คลาสสิก

ผู้ฟังรายการคลาสสิก คลาสสิก ของสถานีวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่ชอบฟังบทเพลงคลาสสิกเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว เนื่องจากในจังหวัดเชียงใหม่มีเพียงรายการคลาสสิก คลาสสิก ของสถานีวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ที่เปิดบทเพลงคลาสสิกตะวันตกโดยจัดเป็นรายการประจำเพียงสถานีเดียว ผู้ฟังที่ชื่นชอบบทเพลงประเภทนี้จึงมีสถานีที่เป็นทางเลือกในการเปิดรับฟังเพียงสถานีเดียว

“ที่ฟังคลาสสิกและจำเพราะเจาะจงว่าต้องเป็นเอฟเอ็มร้อย มช. ก็เพราะว่าประการหนึ่งคือชอบเพลงคลาสสิก และสองคือ ทั้งเชียงใหม่มีที่นี่ที่เดียวที่เปิด หาฟังจากสถานีอื่นไม่ได้”
(ัททยา แผ่นชัยภูมิ, สัมภาษณ์)

กลุ่มผู้ฟังรายการ คลาสสิก คลาสสิก ส่วนหนึ่งเป็นกลุ่มบุคลากรของสถาบันการศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่ เช่น ครู อาจารย์ รวมถึงนักเรียนมัธยม นักศึกษาในระดับอุดมศึกษา และนอกจากนี้ยังมีกลุ่มนักธุรกิจ ข้าราชการ ฯลฯ ที่มีความนิยมชมชอบบทเพลงคลาสสิก แม้จะแตกต่างกันในด้านอายุ วุฒิการศึกษา สถานภาพการทำงาน และอื่น ๆ ก็ตาม

2.2 วัตถุประสงค์ของรายการคลาสสิก คลาสสิก

วัตถุประสงค์ของรายการคลาสสิก คลาสสิก มีจุดมุ่งหมายเช่นเดียวกันรายการวิทยุของสถาบันการศึกษาทั่วไปนั่นคือ มุ่งให้ความรู้ทางวิชาการครอบคลุมทุกด้าน และเป็นสื่อกลางที่ให้ความรู้กับประชาชน โดยยึดเป็นนโยบายหลักของสถานีฯ ว่าจะต้องมีรายการดนตรีทุกประเภทเพื่อตอบสนองความต้องการให้กับผู้ฟังที่หลากหลาย

“เป็นนโยบายที่มีมานานแล้ว และเห็นว่าการนำเสนอบทเพลงคลาสสิกเป็นการนำเสนอคุณค่าทางดนตรีอย่างหนึ่งที่สถานีจะละเลยเสียไม่ได้ เรามีจุดมุ่งหมายคือต้องการตอบสนองความต้องการของผู้ฟังให้ได้มากที่สุด เพราะฉะนั้นเราจะต้องพยายามมีให้ครบทุกประเภทการนำเสนอ”
(พัชรินทร์ จันทนานุวัฒน์กุล, สัมภาษณ์)

“ไม่ใช่ว่าเพราะอยากจะทำ อยากจะดูหรูหร่าหรือทำตามใจนะ แต่เพราะการมีรายการเพลงคลาสสิก ที่คนมองว่าเป็นบทเพลงสำหรับคนสังคมชั้นสูงนี้ มันเป็นการเพิ่มคุณค่าให้กับสถานี ไม่ใช่ว่าสถานีจะมีแต่เพลงวัยรุ่นหรือลูกทุ่งไปวัน ๆ แต่วัตถุประสงค์ของเราคือต้องการให้ความรู้กับผู้ฟังได้ในทุก ๆ ด้าน”
(จงจิตร ศรีพรรณ, สัมภาษณ์)

รายการคลาสสิก คลาสสิก จึงมีวัตถุประสงค์หลักคือทำให้ความรู้เกี่ยวกับบทเพลงคลาสสิกสำหรับกลุ่มผู้ฟังในจังหวัดเชียงใหม่และใกล้เคียง รวมทั้งเป็นการยกระดับให้สถานีวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ซึ่งเป็นสถานีวิทยุของสถาบันการศึกษาให้มีคุณภาพมากขึ้น

2.3 เวลาออกอากาศของรายการคลาสสิก คลาสสิก

ในระยะเริ่มต้นของการส่งกระจายเสียง รายการคลาสสิก คลาสสิก ของสถานีวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้ถูกบรรจุไว้เป็นรายการช่วงสุดท้ายก่อนปิดสถานี ซึ่งเป็นเวลาที่ค่อนข้างดี ทั้งนี้เพราะเวลาดังกล่าว เป็นเวลาสำหรับการพักผ่อนและเป็นเวลาที่ผู้ฟังพร้อมที่รับความสุนทรีย์ทางอารมณ์อย่างสบายใจที่สุด

รายการคลาสสิก คลาสสิก ในช่วงแรกจะนำเสนอทุกวัน ตั้งแต่วันอาทิตย์ถึงวันเสาร์ รวมวันละ 1 ชั่วโมง ในช่วงเวลา 21.00-22.00 น หลังจากนั้น ในปี พ.ศ.2512 รายการคลาสสิก คลาสสิก ได้ถูกลดเวลานำเสนอจากเดิมที่เคยนำเสนอรายการเพลงคลาสสิกสากลเป็นประจำทุกวัน เหลือเพียงวันจันทร์ถึงวันศุกร์ เพื่อนำเวลาที่เคยออกอากาศในวันเสาร์และวันอาทิตย์ส่งกระจายเสียงรายการอื่นแทน

(จงจิตร ศรีพรรณ, สัมภาษณ์)

เมื่อสถานีวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ F.M.100 MHz ได้ขยายเวลาส่งกระจายเสียงเพิ่มอีก 1 ชั่วโมง เวลาปิดสถานีจึงเลื่อนเป็นเวลา 23.00 น. รายการคลาสสิก คลาสสิก จึงถูกเลื่อนไปส่งกระจายเสียงในเวลา 22.00-23.00 น. และยังคงมีเวลาสำหรับการออกอากาศของรายการ 1 ชั่วโมงเช่นเดิม แต่เนื่องจากเวลาของการบรรเลงบทเพลงคลาสสิกบทเพลงที่ยิ่งใหญ่และประพันธ์ด้วยคีตกวีที่มีชื่อเสียงแต่ละบท เช่น String Quartet No.15 in G, D 887 / Op 161 (ใช้เวลาบรรเลง 46:26 นาที) ผลงานของ Schubert มีความยาวมาก รายการจึงได้เพิ่มเวลาขึ้นอีก 40 นาที ปัจจุบันรายการคลาสสิก คลาสสิก ของสถานีวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ส่งกระจายเสียงตั้งแต่เวลา 22.10-23.50 น. รวมเวลา 1 ชั่วโมง 40 นาที

2.4 โครงสร้างและเนื้อหาของรายการคลาสสิก คลาสสิก

รายการคลาสสิก คลาสสิกของสถานีวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มีโครงสร้างและเนื้อหา ดังนี้

ตารางที่ 6 ตัวอย่างเวลาออกอากาศของรายการคลาสสิกคลาสสิก
สถานีวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัยเชียงใหม่
วันจันทร์ที่ 2 กรกฎาคม 2544 เวลา 22.10-23.50 น.

เวลา	กิจกรรมในรายการ	ความยาว (นาที)
22.10.00	โฆษณา	02.00
22.12.00	เพลงบรรเลง Overture ประจำรายการ	00.30
22.12.30	ผู้ดำเนินรายการ กล่าวทักทายผู้ฟังราย และแนะนำเพลง	03.00
22.15.00	เพลงช่วงที่ 1 Violin Concerto No.1 in D, Op 6 ผลงานของ Paganini	35.00
22.50.00	ผู้ดำเนินรายการ พูดคุยกับผู้ฟังถึงบทเพลงที่เปิด และแนะนำเข้าสู่บทเพลง	05.00
22.55.00	เพลงช่วงที่ 2 Piano Quintet in B-flat ผลงานของ Rimsky-Korsakov	30.00
23.25.00	ผู้ดำเนินรายการ พูดคุยกับผู้ฟัง แนะนำเข้าสู่บทเพลง และกล่าวอำลา	03.00
23.28.00	เพลงช่วงที่ 3 "Orpheus & Euridice" ผลงานของ Foss	22.00
23.50.00	จบรายการ เพลงประจำมหาวิทยาลัยเชียงใหม่บรรเลง	

ในช่วงก่อนจะนำเข้าสู่รายการ จะเป็นช่วงโฆษณาซึ่งเป็นการจัดสรรเวลาของสถานี หลังจากนั้นจะนำเข้าสู่รายการด้วยการทักทายผู้ฟัง เนื้อหาการทักทายจะพูดคำว่า สวัสดี ตามด้วยชื่อรายการ ชื่อสถานีวิทยุ และรายงานตัวผู้ดำเนินรายการ ดังตัวอย่างรายการวันที่ 2 กรกฎาคม 2544 ดังนี้

เพลงบรรเลง Overture (30 วินาที)

ผู้ดำเนินรายการ (พัชรินทร์ จันทนานุวัฒน์กุล)

“สวัสดีค่ะ รายการคลาสสิก คลาสสิก กลับมาพบกับคุณอีกครั้งทางสถานีวิทยุ F.M.100 ภาควิชาการสื่อสารมวลชน คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ดิฉัน พัชรินทร์ จันทนานุวัฒน์กุล ผู้ดำเนินรายการ.....”

การพูดเพื่อนำเข้าสู่รายการนั้น จะเป็นการพูดทักทายเหมือนกันทุกวันไม่ว่า พัชรินทร์ จันทนานุวัฒน์กุล หรือ จงจิตร ศรีพรรณ เป็นผู้ดำเนินรายการ จนดูเหมือนจะเป็นบทประจำรายการ ดังตัวอย่างรายการวันที่ 4 กรกฎาคม 2544 ดังนี้

เพลงบรรเลงโอเวอร์เชอร์ ประจำรายการ

(30 วินาที)

ผู้ดำเนินรายการ (จงจิตร ศรีพรรณ)

“สวัสดีค่ะ รายการคลาสสิก คลาสสิก กลับมาพบกับคุณอีกครั้งทางสถานีวิทยุ F.M.100 ภาควิชาการสื่อสารมวลชน คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ดิฉัน จงจิตร ศรีพรรณ ผู้ดำเนินรายการ.....”

เมื่อมีการทักทายผู้ฟังแล้ว ผู้ดำเนินรายการจะเปิดเพลงโดยยังไม่อธิบายว่าเป็นบทเพลงอะไร รอจนกระทั่งเมื่อบทเพลงจบลงแล้ว ผู้ดำเนินรายการจึงจะมีการพูดคุยถึงบทเพลงที่จบลงไป โดยมีรายละเอียดกล่าวถึงชื่อบทเพลง ความหมาย ผลงานลำดับที่เท่าใดของคีตกวี ใครเป็นผู้อำนวยเพลง และใครเป็นผู้บรรเลง ดังตัวอย่างรายการวันที่ 3 กรกฎาคม 2544 ดังนี้

เพลง A midsummer night dream overture

(12:26 นาที)

ผู้ดำเนินรายการ (พัชรินทร์ จันทนานุวัฒน์กุล)

“สิบสองนาทีก่อนที่สืบทักทายที่ท่านได้รับฟังคือบทเพลงของเมนเดลสัน ในบทเพลงชื่ออะ มิดซัมเมอร์ไนท์ ดรีม โอเวอร์เชอร์ ลำดับที่ 21 อำนวยเพลงโดยพีริวและบรรเลงโดยวงลอนดอนซิมโฟนี ออร์เคสตรา.....”

ผู้ดำเนินรายการจะพูดถึงเวลาที่ใช้ในการบรรเลง ผลงานลำดับที่เท่าไรของคีตกวีท่านใด ชื่อผู้อำนวยเพลง และชื่อวงซิมโฟนีออร์เคสตราที่บรรเลง ดังตัวอย่างรายการวันที่ 4 กรกฎาคม 2544 ดังนี้

เพลง Sonata for String No.3 in C Major

(11:00 นาที)

ผู้ดำเนินรายการ (จงจิตร ศรีพรรณ)

“ที่ท่านได้รับฟังนั้นคือบทเพลง โชนาตา ฟอร์ สตริง นัมเบอร์ทรี ในบันไดเสียงซี ใช้เวลาบรรเลงสิบเอ็ดนาที โดยวงแชมเบอร์ออร์เคสตราเครมลิน อำนวยเพลงโดยรัชเลฟกี..”

จากนั้นจึงจะเปิดเพลงอีกครั้งและจะบอกรายละเอียดของบทเพลงก่อนการเปิดเพลง ดังตัวอย่างรายการวันที่ 6 กรกฎาคม 2544 ดังนี้

เพลง Overture to Les France Juds No.3

(12:44 นาที)

ผู้ดำเนินรายการ (จงจิตร ศรีพรรณ)

“บทเพลงที่ท่านจะได้รับฟังต่อไปเป็นผลงานของเบอลิออกซ์ โอเวอร์เชอร์ ทู เลส ฟรานซ์ จัดส์ ลำดับที่สาม ใช้เวลาบรรเลงสิบสองนาทีกับสี่สิบสี่วินาที อำนวยเพลงโดย เดวิด บรรเลงโดย วงลอนดอนซิมโฟนีออร์เคสตรา....”

เมื่อบทเพลงจบลงผู้ดำเนินรายการจะพูดในระหว่างรายการอีกครั้ง ซึ่งจะเป็นการบอกกล่าวเหมือนทุกครั้งคือพูดถึงบทเพลงที่จะเปิดและรายละเอียดปลีกย่อยต่าง ๆ ของบทเพลง

บทเพลงต่าง ๆ ของรายการคลาสสิก คลาสสิก จะมีความยาวไม่เกิน 1 ชั่วโมง เพราะต้องแบ่งเวลาออกให้ผู้ฟังสามารถฟังเพลงได้ประมาณ 3 เพลงต่อการออกอากาศในแต่ละครั้ง

เมื่อเพลงสุดท้ายจบลง จะปิดรายการด้วยเพลงประจำมหาวิทยาลัยเชียงใหม่เพื่อเป็นสัญญาณให้ผู้ฟังทราบว่าเวลาของรายการคลาสสิก คลาสสิก จบลงและถึงเวลาปิดสถานีวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ในแต่ละคืน

เนื้อหาและโครงสร้างของรายการคลาสสิก คลาสสิกจะไม่ซับซ้อน ทั้งนี้เนื่องจากผู้ดำเนินรายการไม่ได้เจาะลึกลงไปในบทเพลงหรือมุ่งให้ข้อมูล แต่จะเน้นการเปิดเพลงมากกว่าการพูดการดำเนินรายการจึงค่อนข้างเรียบง่าย

2.5 สุนทรียะที่ได้จากการรับฟังรายการคลาสสิก คลาสสิก

กลุ่มผู้ฟังรายการคลาสสิก คลาสสิก จะมีวัตถุประสงค์ในการฟังที่แตกต่างกันไป บ้างจะชอบฟังเพลงบรรเลง บ้างก็ต้องการฟังเพื่อศึกษาบทเพลง ซึ่งสุนทรียะที่ได้รับก็จะแตกต่างกันไปตามวัตถุประสงค์ในการรับฟังของบุคคลนั้น ๆ

สุนทรียะของผู้ฟังบางคนอาจเกิดจากการเบื่อความซ้ำซาก จำเจ ของบทเพลงสมัยนิยม และต้องการฟังในเพลงที่ต้องการฟัง เพื่อตอบสนองความต้องการทางด้านจิตใจและอารมณ์ เมื่อได้รับการตอบสนองแล้ว จึงเกิดสุนทรียะในการฟัง

“ไม่มีอะไรมาก แค่ชอบฟังเพลงออร์เคสตรา เบื้องดนตรีเพลงป๊อปมันเหมือนกันมากเกินไป ไม่มีเอกลักษณ์ แต่เพลงคลาสสิกจะฟังได้เรื่อย ๆ มันปล่อยอารมณ์ได้ดี ยิ่งถ้าเพลงมีเสียงนกร้องหรือเสียงน้ำพุ น้ำตก ก็จะได้อีกอารมณ์หนึ่ง ซึ่งเป็นความสุนทรีย์ที่เราไม่ได้จากการฟังเพลงประเภทอื่น”

(หัททยา แผ่นชัยภูมิ , สัมภาษณ์)

หรือผู้ฟังบางคนอาจจะได้รับสุนทรียะจากการค้นพบความพิเศษของรายการ เช่น ไม่มีโฆษณา ค้นพบความพิเศษในบทเพลง เช่น เกร็ดความรู้ หรือค้นพบอารมณ์เพลงที่ซ่อนเร้น ลูกเล่นและลีลาในบทเพลง เหมือนได้ทำทนายให้ค้นพบสิ่งใหม่ ๆ จากบทเพลงที่ฟัง

“เพลงมันเย็น ๆ ดี ชอบฟังวิทยุมากกว่าดูโทรทัศน์ ก็เลยฟังเพลงคลาสสิก เพราะเพลงอื่น ๆ ก็เบื่อติเจขายของ โฆษณามากเกินไป ไม่ค่อยมีสาระอะไร แต่ถ้าฟังเพลงคลาสสิก ก็จะมีว่าสิ่งที่ได้รับมันไม่ใช่แค่การรับฟัง แต่มันได้ค้นหาสิ่งที่ผู้แต่งเพลงเขาซ่อนไว้ บางเพลงบรรเลงมีชีวิตชีวาดีมาก เราก็รู้เลยว่า คนแต่งอยู่ในอารมณ์อย่างไร”

(ปิยวรรณ เบ็ญมล , สัมภาษณ์)

นอกเหนือจากความสุนทรีย์ที่ได้รับดังที่ได้ยกตัวอย่างมาแล้ว การได้รับสุนทรียะของผู้ฟังบางคนก็แตกต่างออกไปตามแต่วัตถุประสงค์ในการเปิดรับฟัง

“เมื่อถูกสั่งให้ฟังเป็นการบ้าน มันก็เหมือนถูกบังคับ ไม่ค่อยจะได้ซาบซึ่งอะไรเท่าไร เพราะจุดประสงค์คือฟังเพื่อการศึกษา แต่ถ้าวันไหนก็อยากจะฟังขึ้นมาเอง โทรมไปขอฟังก็เคย ความรู้สึกที่ได้มันจะแตกต่างกันแล้ว ก็คงต้องแล้วแต่บริบทที่ทำให้ฟังแล้วรู้สึกอย่างไร อารมณ์เข้าถึงได้ขนาดไหน”

(สตัยา ลินธุสัย, สัมภาษณ์)

3. รายการหมู่บ้านสารสาระ ช่วงเพลินเพลงคลาสสิก

รายการหมู่บ้านสารสาระ ช่วงเพลินเพลงคลาสสิก ของสถานีวิทยุมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี เป็นรายการบทเพลงคลาสสิกที่มีอายุการดำเนินรายการที่น้อยที่สุดในบรรดารางวัลวิทยุที่นำเสนอบทเพลงคลาสสิก นั่นคือ เริ่มส่งกระจายเสียงโดยมีผู้รับผิดชอบดำเนินรายการอย่างเป็นทางการ เมื่อปี พ.ศ. 2540 นอกจากนี้ยังใช้เวลาในการนำเสนอรายการเพียง 25 นาทีเท่านั้น

รายการหมู่บ้านสารสาระ ช่วงเพลินเพลงคลาสสิกออกอากาศทุกวันอาทิตย์ เวลา 20.35-21.00 น. ดำเนินรายการโดย นพดล ทิพย์รัตน์ รายการหมู่บ้านสารสาระ ช่วงเพลินเพลงคลาสสิก มีรูปแบบและการนำเสนอรายการตามประเด็นต่าง ๆ ที่ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ ดังนี้

3.1 กลุ่มผู้ฟังรายการหมู่บ้านสารสาระ ช่วงเพลินเพลงคลาสสิก

กลุ่มผู้ฟังรายการหมู่บ้านสารสาระ ช่วงเพลินเพลงคลาสสิก ของสถานีวิทยุ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานีนั้น ยังเป็นกลุ่มผู้ฟังกลุ่มเล็ก ทั้งนี้เนื่องจาก รายการหมู่บ้านสารสาระ ช่วงเพลินเพลงคลาสสิกนั้น ยังเป็นรายการใหม่สำหรับกลุ่มผู้ฟังในจังหวัดปัตตานีและจังหวัดใกล้เคียง

ผู้ฟังส่วนใหญ่จึงเป็นกลุ่มข้าราชการที่ได้รับการศึกษาหรือเป็นคนที่ประกอบอาชีพอิสระ แต่มีความรู้ด้านบทเพลงคลาสสิกตะวันตกอยู่บ้าง

“ส่วนใหญ่เท่าที่ทราบ ผู้ฟังหลายท่านทำงานในส่วนราชการของจังหวัดปัตตานี คนที่ทำธุรกิจส่วนตัวก็มี คือโดยส่วนตัวกลุ่มคนเหล่านี้จะเป็นคนที่ชอบฟังเพลงบรรเลงมากกว่า มีแค่ส่วนน้อย คนฟังไม่ค่อยเยอะ”

(นพดล ทิพย์รัตน์, สัมภาษณ์)

ถึงแม้ว่ากลุ่มคนฟังจะน้อยแต่ก็สามารถบอกได้ว่ากลุ่มคนฟังรายการหมู่บ้านสารสาระ ช่วงเพลินเพลงคลาสสิก เป็นกลุ่มคนที่ได้รับการศึกษามาพอสมควร

3.2 วัตถุประสงค์ของรายการหมู่บ้านสารสาระ ช่วงเพลินเพลงคลาสสิก

วัตถุประสงค์ของรายการหมู่บ้านสารสาระ ช่วงเพลินเพลงคลาสสิก จัดขึ้นเพื่อตอบสนองนโยบายของสถานีที่ต้องการเป็นสื่อกลางในการให้ความรู้กับผู้ฟัง โดยทั่วไป วิทยุกระจายเสียงของสถานีนั้นมักจะมีภาพลักษณ์ในด้านการเป็นสถานีวิทยุเพื่อการศึกษาและให้ความรู้กับผู้ฟัง

รายการหมู่บ้านสารสาระ ช่วงเพลินเพลงคลาสสิก แม้จะเป็นการจัดในช่วงเวลาเพียง 25 นาทีแต่ก็มีวัตถุประสงค์หลายประการ ประการแรกก็เพื่อเป็นการให้ความรู้เกี่ยวกับบทเพลงคลาสสิกตะวันตกแก่ผู้ฟังในจังหวัดปัตตานี ซึ่งเป็นเหตุให้เกิดการเฟ้นหาผู้ที่มีความรู้ทางด้านดนตรีมาเป็นผู้ดำเนินรายการ ประการที่สอง สถานีวิทยุมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ต้องการให้โอกาสกับการบริการวิชาการสู่ชุมชนให้ครอบคลุมทุกสาขาวิทยาการ จึงมีรายการวิชาการมากมายเกิดขึ้น เช่น ภาษายาวีวันละคำ รายการหมู่บ้านสารสาระ

“เราต้องการสร้างความหลากหลายให้กับสถานี เพราะคนฟังค่อนข้างจะคาดหวังว่าสถานีของเราต้องเป็นสถานีที่ให้ความรู้ มองว่าเป็นสถานีของมหาวิทยาลัย นักจัดรายการของเราส่วนใหญ่จึงเป็นอาจารย์ใน มอ.ปัตตานี เพราะว่าเรามองว่าเราจะต้องให้ความรู้กับคนฟัง รายการหมู่บ้านสารสาระ ช่วงเพลินเพลงคลาสสิกก็เลยต้องหาอาจารย์ที่มีความรู้ทางนี้มาจัด เพราะจะสามารถให้ความรู้ได้เต็มที่”

(ชาลิสา มากแผ่นทอง, สัมภาษณ์)

วัตถุประสงค์หลักของรายการหมู่บ้านสารสาระ ช่วงเพลินเพลงคลาสสิกจึงมุ่งเน้นการให้ความรู้เกี่ยวกับบทเพลงคลาสสิกตะวันตกเป็นประการสำคัญ

3.3 เวลาออกอากาศของรายการหมู่บ้านสารสาธิต ช่วงเพลินเพลงคลาสสิก

รายการหมู่บ้านสารสาธิต ช่วงเพลินเพลงคลาสสิก เป็นรายการเพลงคลาสสิกที่มีเวลาออกอากาศน้อยที่สุด นั่นคือใช้เวลาเพียง 25 นาที ซึ่งไม่สามารถจะเปิดบทเพลงคลาสสิกที่ยิ่งใหญ่ซึ่งใช้เวลาบรรเลงเกินกว่า 25 นาที ได้

ในช่วงระยะเริ่มต้นของรายการหมู่บ้านสารสาธิต ช่วงเพลินเพลงคลาสสิก นั้น ทำการส่งกระจายเสียงทุกวันอาทิตย์ เวลา 20.30-21.00 น. จนเมื่อมีการปรับเปลี่ยนผังรายการของสถานี รายการหมู่บ้านสารสาธิต ช่วงเพลินเพลงคลาสสิก ถูกย้ายเวลาส่งกระจายเสียงไปอยู่ในช่วง 23.30-24.00 น. ของทุกวันอาทิตย์ หลังจากนั้นเมื่อมีการปรับเปลี่ยนผังรายการอีกครั้ง รายการหมู่บ้านสารสาธิต ช่วงเพลินเพลงคลาสสิก จึงถูกเปลี่ยนเวลาส่งกระจายเสียงอีกครั้งเป็นเวลา 20.35-21.00 น. ของทุกวันอาทิตย์ จนถึงปัจจุบัน

3.4 โครงสร้างและเนื้อหาของรายการหมู่บ้านสารสาธิต ช่วงเพลินเพลงคลาสสิก

เนื่องจากเวลาของรายการหมู่บ้านสารสาธิต ช่วงเพลินเพลงคลาสสิก มีเวลาในการส่งกระจายเสียงน้อยมาก ซึ่งเป็นเวลาที่บทเพลงคลาสสิกบางบทเพลงไม่สามารถนำเสนอจนจบด้วยซ้ำไป ผู้ดำเนินรายการจึงใช้วิธีคัดเลือกบทเพลงที่เป็นเพลงคลาสสิกประยุกต์ เช่น เพลงบรรเลงประกอบโฆษณา หรือเพลงบรรเลงประกอบภาพยนตร์ ซึ่งบรรเลงให้เห็นความโอ้อ่างยิ่งใหญ่โดยวงซิมโฟนีออร์เคสตรา เช่น เพลงประกอบภาพยนตร์เรื่อง เดอะ พรินซ์ ออฟ อียิปต์ (The Prince of Egypt) และด้วยความจำกัดด้านเวลานำเสนอ รายการหมู่บ้านสารสาธิต ช่วงเพลินเพลงคลาสสิก จึงมีโครงสร้างและเนื้อหาของรายการ ดังนี้

ตารางที่ 7 แสดงเวลาออกอากาศของรายการหมู่บ้านสารสาระ ช่วงเพลินเพลงคลาสสิก
 สถานีวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
 วันอาทิตย์ที่ 13 ตุลาคม 2545 เวลา 20.35-21.00 น.

เวลา	กิจกรรมในรายการ	ความยาว (นาที)
20.35.00	เพลงประจำรายการ A Space Odyssey	00.30
20.35.30	ผู้ดำเนินรายการ กล่าวทักทาย แนะนำเข้าสู่รายการ และแนะนำบทเพลง	03.30
20.39.00	เพลงช่วงที่ 1 เพลงประกอบภาพยนตร์ เดอะพรินซ์ ออฟ ซีอีปต์	04.00
20.43.00	ผู้ดำเนินรายการ พูดถึงบทเพลงที่เปิด และนำเข้าสู่เพลงใหม่	02.00
20.50.00	เพลงช่วงที่ 2 3 rd Movement from Piano Sonata No.4 in E-flat, Op 7 ของ Beethoven	05.00
20.52.00	ผู้ดำเนินรายการ อธิบายความเป็นมาของบทเพลง และแนะนำให้ฟังเพลงต่อไป	02.00
20.54.00	เพลงช่วงที่ 3 เพลง Color of the Wind ประกอบการ์ตูนวอลท์ ดิสนีย์ บรรเลงโดยวงซิมโฟนีออร์เคสตรา	04.00
20.58.00	ผู้ดำเนินรายการ กล่าวปิดรายการและกล่าวลาผู้ฟัง เพลง A Space Odyssey (Fade under) จบรายการ	02.00
21.00.00	จบรายการ	

ในช่วงแรกของรายการจะมีเพลงประจำรายการ คือเพลง A Space Odyssey ซึ่ง
 บรรเลงโดยวงซิมโฟนีออร์เคสตรา ประมาณ 30 วินาทีเป็นสัญญาณบอกให้ผู้ฟังทราบว่ารายการ
 หมู่บ้านสารสาระ ช่วงเพลินเพลงคลาสสิก เริ่มดำเนินการส่งกระจายเสียงแล้ว ต่อจากนั้นผู้
 ดำเนินรายการจึงกล่าวทักทายผู้ฟัง แนะนำเข้าสู่รายการ ดังตัวอย่างรายการวันที่ 13 ตุลาคม
 2545 ดังนี้

เพลง A Space Odyssey (00:30 นาที)

ผู้ดำเนินรายการ (นพดล ทิพยรัตน์)

“สวัสดีครับ พบกันอีกครั้งกับรายการหมู่บ้านสารสาระ ช่วงเพลินเพลงคลาสสิก ยี่สิบ
 ห้านาทีต่อจากนี้ไป ผม นพดล ทิพยรัตน์ ผู้ดำเนินรายการจะอยู่กับคุณ.....”

เมื่อผู้ดำเนินรายการทักทายผู้ฟังเสร็จแล้วก็เปิดเพลงคลาสสิกสั้น ๆ ก่อนที่จะพูดต่อ ดังตัวอย่างรายการวันที่ 13 ตุลาคม 2545 ดังนี้

เพลง Delivers us

(04:00 นาที)

ผู้ดำเนินรายการ (นพดล ทิพย์รัตน์)

“กับเพลงที่ท่านได้ฟังจบลงไป สีนาทีกว่า ๆ หลายคนคงคุ้นเคยกับภาพยนตร์เรื่องนี้ นะครับ เดอะ ฟรินซ์ ออฟ อียิปต์ ในเพลงที่ชื่อว่า ดิลิเวอรัส ซึ่งในบทเพลงพูดถึงความลำบากของทาสชาวอิสราเอล ที่ถูกชาวอียิปต์รังแก พวกเขาอ่อนวอนให้พระเจ้านำพวกเขาออกจากแผ่นดินอียิปต์ จะมีเสียงแฉ่หวด เสียงคอร์ดของชาวอียิปต์ที่สั่งการให้ทาสทำการก่อสร้างปิรามิดกลมกลืนมากครับ เป็นไปในแนวทางเดียวกัน ประสานได้สอดคล้องไพเราะมาก ก็เป็นบทเพลงคลาสสิกสั้นที่ประกอบภาพยนตร์นะครับ ลองฟัง ๆ กันดู ชอบหรือไม่ชอบอย่างไร ดิชมกันมาได้.....”

การนำเสนอบทเพลงจะนำเสนอทั้งหมด 3 ช่วง ซึ่งแต่ละบทเพลงที่นำมาเปิดจะเป็นบทเพลงคลาสสิกสั้น ๆ ส่วนใหญ่ผู้ดำเนินรายการมักจะนำบทเพลงประกอบภาพยนตร์และการ์ตูนที่ค่อนข้างคุ้นหูผู้ฟังและเป็นบทเพลงที่บรรเลงด้วยวงออร์เคสตรา มีแนวทำนองออกมาใกล้เคียงกับบทเพลงคลาสสิกของคีตกวีที่ยิ่งใหญ่มาเปิด หรือการนำเอาบทเพลงซิมโฟนีซึ่งมีหลายกระบวนเพลงมาเปิด โดยตัดเฉพาะบางกระบวนที่ใช้เวลาบรรเลงไม่มากนัก เช่น บทเพลง 3rd Movement from Piano Sonata No.4 in E-flat, Op 7 ของ Beethoven ซึ่งใช้เวลาบรรเลงประมาณ 5 นาที เท่านั้น พร้อมทั้งอธิบายความเป็นมาของแต่ละบทเพลงว่ามีที่มาหรือแรงบันดาลใจในการประพันธ์ของคีตกวีอย่างไร

นอกจากนี้ในการพูดคุยสลับเพลงนั้น บางครั้งผู้ดำเนินรายการก็นำเกร็ดเรื่องราวต่าง ๆ เกี่ยวกับดนตรีตะวันตกมานำเสนอให้ฟังอีกด้วย ดังตัวอย่างรายการวันที่ 20 ตุลาคม 2545 ดังนี้

ผู้ดำเนินรายการ (นพดล ทิพยรัตน์)

“เชลโล หรือ วิโอลองเชลโล เป็นซอในตระกูลไวโอลิน มีสายสีสาย ขนาดใหญ่ พอสมควร ผู้เล่นต้องนั่งบนเก้าอี้ โอบซอวางไว้กับพื้นสี เสียงของซอเชลโลทุ้ม นุ่มนวล ไพเราะในทุกช่วงเสียง.....”

เวลาที่พูดสลับกับการเปิดเพลงของผู้ดำเนินรายการนั้น มักจะมีเวลาน้อย ผู้ดำเนินรายการจึงต้องรีบสรุปและบอกให้ผู้ฟัง ก่อนจะเปิดเพลงจนกระทั่งจบรายการ ดังตัวอย่างรายการวันที่ 20 ตุลาคม 2545 ดังนี้

ผู้ดำเนินรายการ (นพดล ทิพยรัตน์)

“หลายคนคงรู้จัก พอล แม็คคาร์ทีนี่ หนึ่งในคณะเดอะบีเทิลส์ พอล ได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์ขุนนางของอังกฤษ เป็นเซอร์พอล แม็คคาร์ทีนี่ เมื่อเดือนเมษายน ปี 1997 บีเทิลส์มีผลงานเพลงหลากหลายมาก มีหลายเพลงที่ถูกคัดเลือกให้นำมาบรรเลงโดยวงซิมโฟนีออร์เคสตรา หนึ่งในนั้นคือเพลง ออล มาย เลิฟวีน เราจะลาจากกันด้วยเพลงนี้เลย แล้วพบกันใหม่ในวันอาทิตย์หน้า เวลาเดียวกันนี้ สวัสดีครับ.....”

จากนั้นเพลงก็จะบรรเลงจนกระทั่งจบรายการ รายการหมู่บ้านสารสาระ ช่วงเพลินเพลงคลาสสิก แม้จะมีช่วงเวลาในการนำเสนอเพียงสั้น โดยใช้เวลาเพียง 25 นาที ของทุกคืนวันอาทิตย์ แต่ผู้จัดก็พยายามจัดเตรียมข้อมูลเนื้อหามาแล้วในรายการให้ผู้ฟังได้รับฟัง เพื่อให้ผู้ฟังได้รับความรู้และความบันเทิงไปพร้อมกัน

3.5 สุนทรียะที่ได้จากการรับฟังรายการหมู่บ้านสารสาระ ช่วงเพลินเพลงคลาสสิก

สุนทรียะที่ได้รับจากการฟังรายการหมู่บ้านสารสาระ ช่วงเพลินเพลงคลาสสิก มักจะเป็นการฟังเพื่อความบันเทิงเสียเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากเวลาในการนำเสนอของบทเพลงมีน้อย และเป็นบทเพลงสั้นจึงทำให้ผู้ฟังไม่สามารถดื่มด่ำกับบทเพลงได้เหมือนบทเพลงคลาสสิกที่มีหลายกระบวน

“ที่เปิดฟังก็เพราะว่ามันมีเพลงบรรเลงเพราะ ๆ แต่เพลงสั้นมากนะ เคยฟังบางเพลงยาวมาก และชวนให้เราติดตาม แต่เพลงสั้น ๆ นี่บางทีเรายังไม่ทันตั้งใจดีเลยจบเสียแล้ว ความซาบซึ้งกับเพลงก็จะน้อยลง ฟังให้ไพเราะเสนาะหูเสียมากกว่า”

(อภิญญา มาสะพันธ์, สัมภาษณ์)

สุนทรียะของผู้ฟังบางคนพึงพอใจกับเวลาที่น่าเสนอมากกว่าเนื้อหาที่ผ่านทางรายการ เพราะเห็นว่าเวลาดังกล่าว เป็นเวลาที่เหมาะกับการฟังเพลงเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ

“ถ้าว่างจะฟังตลอด ฟังสบาย ๆ ไม่คิดอะไรมาก เหมาะกับเวลาพักผ่อน”

(จิรสิทธิ์ ลอแม, สัมภาษณ์)

4. สถานีดนตรีคลาสสิก องค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย

สถานีดนตรีคลาสสิก องค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย ถือได้ว่าเป็นสถานีดนตรีคลาสสิกเหมือนสถานีดนตรีคลาสสิกในต่างประเทศ นำเสนอออกอากาศทุกวัน ตลอดยี่สิบสี่ ชั่วโมง มีผู้ดำเนินรายการทั้งหมด 6 ท่าน ประกอบด้วย รัศมิมาลย์ ประกอบทรัพย์ ดำเนินรายการในวันจันทร์และวันพุธ บวรพงศ์ ศุภโสภณ ดำเนินรายการในวันอังคารและวันเสาร์ กิ่งแก้ว เกตรา ดำเนินรายการในวันพฤหัสบดี สายชล เกียรติกังวาลไพไล ดำเนินรายการในวันศุกร์ สุกรี เจริญสุข ดำเนินรายการในวันอาทิตย์ ส่วนวัฒนา ทองคำวัง ดำเนินรายการในช่วงเวลา 05.00-07.00 น.ของทุกวัน รายการเพลงคลาสสิก มีรูปแบบและการนำเสนอรายการตามประเด็นต่าง ๆ ที่ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ ดังนี้

4.1 กลุ่มผู้ฟังรายการเพลงคลาสสิก

รายการเพลงคลาสสิกของสถานีวิทยุองค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย เป็นรายการที่ค่อนข้างมีผู้ฟังที่หลากหลาย ทั้งนี้เนื่องจากการส่งกระจายเสียงครอบคลุมในเขตกรุงเทพฯ และจังหวัดใกล้เคียง รวมทั้งเวลาของการนำเสนอตลอดยี่สิบสี่ชั่วโมงจึงทำให้รายการเพลงคลาสสิก มีกลุ่มผู้ฟังหลากหลาย นับตั้งแต่พนักงาน ข้าราชการ นักเรียน นักศึกษา ฯลฯ ซึ่งกลุ่มคนฟังรายการเพลงคลาสสิกนี้ เป็นกลุ่มผู้ฟังประจำในแต่ละช่วงแตกต่างกันไป

จากการที่รายการเพลงคลาสสิกมีการนำเสนอตลอด 24 ชั่วโมง กลุ่มผู้ฟังในช่วงเวลาต่าง ๆ เช่น ช่วงดนตรีกับการทำงาน กลุ่มผู้ฟังส่วนหนึ่งเป็นพนักงานบริษัท

“จะฟังช่วงทำงานนะ สักสิบโมงก็จะเปิดเป็นเพื่อน เพราะว่าห้องทำงานค่อนข้างเป็นสัดส่วนไม่รบกวนใคร ก็จะฟังถ้ามีเวลาว่าง ไม่มีประชุม ไม่ติดงานด่วน จะนั่งที่ห้องฟัง ได้ใช้ความคิดเงิบ ๆ ไปด้วย”

(กมลพรรณ ธาราณัติ , สัมภาษณ์)

เป็นความจริงข้อหนึ่งที่ว่า ผู้ฟังรายการเพลงคลาสสิกมักจะเป็นผู้ที่ได้รับการศึกษา มากกว่าระดับมัธยมศึกษา ทั้งนี้เนื่องจากการศึกษาในระดับอุดมศึกษาจะมีวิชาเกี่ยวกับการฟังดนตรีคลาสสิกตะวันตกหรือสังคีตนิยม ซึ่งจะเป็นการปูพื้นฐานการฟังบทเพลงคลาสสิกให้กับผู้เรียน

กลุ่มผู้ฟังอีกกลุ่มหนึ่งของรายการเพลงคลาสสิก คือกลุ่ม นักเรียน นิสิต นักศึกษา ไม่เฉพาะเจาะจงว่า ต้องเป็นผู้ที่ศึกษาทางด้านดนตรีเท่านั้น แต่ผู้ฟังเหล่านี้ เป็นผู้ที่ชื่นชอบบทเพลงคลาสสิกและพอใจกับการเปิดรับฟัง

“ติดตามฟังเพราะเคยอยากเรียนดนตรี แต่ไม่สามารถสอบเข้าเรียนได้ ลึก ๆ ในใจยังโหยหา อยากรู้ อยากเรียน ก็เลยเรียนทางวิทยุ ค่อย ๆ ฟังไปก็ได้ความรู้ต่าง ๆ เกี่ยวกับบทเพลงไปในตัว แล้วยังได้ความเพลิดเพลินด้วย”

(สุภาอมร อุทัยธัน , สัมภาษณ์)

“เรียนด้านนี้ ยังไงก็ต้องหาโอกาสฟัง เพราะเรียนเปียโนเป็นเครื่องดนตรีชิ้นเอก บทเพลงเปียโนมีหลายยุคหลายสมัย ซึ่งบางทีในห้องเรียนหาฟังไม่ได้ บางเพลงหาฟังยากมาก แต่เราจะหาได้จากรายการ เพราะเขามีแผ่นเสียงเยอะ บางทีไม่ได้คิดว่าจะมี ลองขอฟังเล่น ๆ ยังมีเลย”

(ลิษา พรกวีติกุล , สัมภาษณ์)

ด้วยเหตุที่สถานีดนตรีคลาสสิก องค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทยเป็นสถานีที่นำเสนอรายการดนตรีคลาสสิกตลอดยี่สิบสี่ชั่วโมง จึงทำให้เกิดกลุ่มผู้ฟังที่มีความหลากหลายหลากหลายวัย เคล้ากันไป กลุ่มผู้ฟังเหล่านี้ประกอบไปด้วย นักเรียน นิสิต นักศึกษา พนักงานบริษัท ข้าราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจ ฯลฯ

4.2 วัตถุประสงค์ของรายการเพลงคลาสสิก

นโยบายของรายการเพลงคลาสสิกเกิดขึ้นเนื่องจากผู้บริหารของสถานีวิทยุองค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทยในขณะนั้น เล็งเห็นถึงความสำคัญของการนำเสนอรายการเพลงหลากหลายที่จะเป็นการสนองความต้องการของผู้ฟังรายการวิทยุในกรุงเทพมหานคร อีกทั้งรายการเพลงคลาสสิกถูกมองว่าเป็นบทเพลงที่ทรงคุณค่าทางวัฒนธรรมการดนตรี สถานีวิทยุองค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทยจึงมอบนโยบายให้ฝ่ายปฏิบัติการดำเนินการนำเสนอรายการเพลงคลาสสิกสู่กลุ่มผู้ฟังรายการวิทยุในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

รายการเพลงคลาสสิกมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อให้ความรู้และความบันเทิงกับผู้ฟัง และทีมงานของรายการเพลงคลาสสิกนั้น องค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย คัดเลือกผู้ที่สำเร็จการศึกษามาทางดนตรีตะวันตกโดยตรง เช่น ดร.สุกรี เจริญสุข ผู้อำนวยการวิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล ศาลาया หรือ รัศมิมาลย์ ประกอบทรัพย์ ศิลปกรรมศาสตรบัณฑิต สาขาดุริยางคศิลป์ตะวันตก จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จึงทำให้คณะผู้ดำเนินรายการสามารถตอบสนองวัตถุประสงค์ของรายการในเรื่องความรู้ของบทเพลงคลาสสิกตะวันตกแก่กลุ่มผู้ฟังได้เป็นอย่างดี

4.3 เวลาออกอากาศของรายการเพลงคลาสสิก

เนื่องจากการปรับเปลี่ยนนโยบายใหม่ ทำให้รายการเพลงคลาสสิกได้ถูกย้ายคลื่นจากเดิม F.M.95 MHz มาเป็น คลื่น FM.107 MHz และที่คลื่นใหม่นี้เอง รายการเพลงคลาสสิกได้ปรับปรุงเวลานำเสนอใหม่ จากเดิมที่เคยนำเสนอ 19 ชั่วโมงต่อวัน ได้ดำเนินการส่งกระจายเสียงรายการดนตรีคลาสสิกเป็นประจำทุกวันตลอดยี่สิบสี่ชั่วโมง ซึ่งสามารถเรียงลำดับได้ ดังนี้

เวลา 05.00-07.00 น. เป็นรายการจัดสด ใช้ชื่อช่วงว่า ดนตรีรับอรุณ

เป็นการจัดรายการด้วยเพลงคลาสสิกที่ฟังสบาย หรือไลท์คลาสสิก

เวลา 07.00-07.30 น. นำเสนอข่าวจากสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย

เวลา 07.30-17.00 น. เป็นการจัดรายการสด ใช้ชื่อช่วงว่า ดนตรีกับการทำงาน

นำเสนอบทเพลงที่หลากหลาย เช่น เพลงคลาสสิกประกอบภาพยนตร์การ์ตูน เพลงไลท์คลาสสิก ฯลฯ

เวลา 17.00-19.00 น. ยังเป็นการจัดรายการสด ใช้ชื่อช่วงว่า เพื่อนเดินทาง มักจะนำเสนอบทเพลงที่บรรเลงด้วยวงแชมเบอร์มิวสิก

เวลา 19.00-19.30 น. นำเสนอข่าวจากสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย

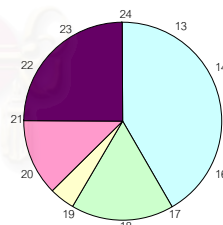
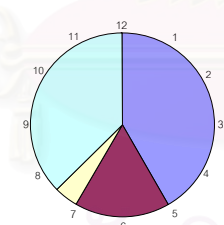
เวลา 19.30-21.00 น. เป็นการจัดรายการสด ใช้ชื่อช่วงว่า ดนตรีกับอาหารเย็น มักจะนำเสนอบทเพลงที่บรรเลงด้วยวงแชมเบอร์มิวสิก

เวลา 21.00-24.00 น. เป็นการจัดรายการสด ใช้ชื่อช่วงว่า พักผ่อนกับดนตรี นำเสนอบทเพลงคลาสสิกที่ค่อนข้างคุ้นหูผู้ฟัง และมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้ดำเนินรายการกับผู้ฟัง

หลังจากเวลา 24.00 น.จนถึงเวลา 05.00 น.ของวันรุ่งขึ้น ใช้ชื่อช่วงว่า ดนตรีกล่อมนิทรา

หากจะนำรายการเพลงคลาสสิกของสถานีวิทยุองค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย นำเสนอออกมาเพื่อเปรียบเทียบกับช่วงเวลา 24 ชั่วโมงของวัน ในรูปแบบภูมินาฬิกา ได้ดังนี้

แผนภูมิวงกลมที่ 1 แสดงเวลาออกอากาศในรอบ 24 ชั่วโมง ของรายการเพลงคลาสสิก สถานีวิทยุองค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย (อสมท.) FM.107 MHz

- ช่วงดนตรีกล่อมนิทรา เวลา 24.00 – 05.00 น.
- ช่วงดนตรีรับอรุณ เวลา 05.00-07.00 น.
- ช่วงถ่ายทอดข่าวจากกรมประชาสัมพันธ์ เวลา 07.00-07.30 น.และ 19.00-19.30 น.
- ช่วงดนตรีกับการทำงาน เวลา 07.30-17.00
- ช่วงเพื่อนเดินทาง เวลา 17.00-19.00 น.
- ช่วงดนตรีกับอาหารเย็น เวลา 19.30 – 21.00
- ช่วงพักผ่อนกับดนตรี เวลา 21.00-24.00 น.

4.4 โครงสร้างและเนื้อหาของรายการเพลงคลาสสิก

โครงสร้างและเนื้อหาของรายการเพลงคลาสสิก จะสามารถสรุปได้ดังนี้

- ช่วงดนตรีกล่อมนิทรา จะเป็นการเปิดบทเพลงคลาสสิกต่าง ๆ ตลอดจนจบช่วง ทั้งนี้ เพราะเวลาดังกล่าว คือเวลา 24.00-05.00 น. จะไม่มีผู้ดำเนินรายการ บทเพลงต่างที่นำมาเปิด ค่อนข้างจะมีความยาวพอสมควร หรืออาจจะเป็นบทเพลงขับร้องโอเปร่าที่มีความยาวจนจบเรื่อง เช่น Rigoletto ผลงานของ Verdi ซึ่งมีความยาวถึง 75.50 นาที (24 มิถุนายน 2544)

- ช่วงดนตรีรับอรุณ นำเสนอในเวลา 05.00-07.00 น. บทเพลงที่นำเสนอจะเป็นบทเพลง ที่เกี่ยวกับโลกและธรรมชาติ เป็นการบรรเลงโดยมีผู้ดำเนินรายการบรรยายเป็นภาษาอังกฤษ เช่นเพลง The Triton Fountain in the Morning from *The fountains of Rome*

ตารางที่ 8 ตัวอย่างเวลาออกอากาศช่วงดนตรีรับอรุณ
สถานีดนตรีคลาสสิก องค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย
วันจันทร์ที่ 25 มิถุนายน 2544 เวลา 05.00-07.00 น.

เวลา	กิจกรรมในรายการ	ความยาว (นาที)
05:00:00	เพลงประจำช่วง "Circus Polka" for A Young Elephant	00:25
05:00:25	ผู้ดำเนินรายการทักทายผู้ฟัง	03:35
05:04:00	Symphony Poem No.13 "From the Cradle to the Grave" (13:30) และ "A Song Before Sunrise" (10:10)	23:40
05:27:40	ผู้ดำเนินรายการพูดคุยทั่วไป	05:20
05:33:00	Exotic Birds	14:10
05:47:10	ผู้ดำเนินรายการพูดคุยทั่วไป	04:50
05:52:00	The Triton Fountain in the Morning from <i>The fountains of Rome</i>	16:30
06:08:30	ผู้ดำเนินรายการพูดคุยทั่วไป	03:30
06:12:00	Dance in the Sunlight (04:50) และ Morning Love (12:10)	17:00
06:29:00	ผู้ดำเนินรายการพูดคุยทั่วไป	04:30
06:33:30	Cello Concerto in D minor	25:30
06:59:00	ผู้ดำเนินรายการกล่าวลา	01:00
07:00:00	จบรายการ	

ดังตัวอย่างรายการวันที่ 25 มิถุนายน 2544 ดังนี้

เพลง The Triton Fountain in the Morning from *The fountains of Rome*

ผู้ดำเนินรายการ (วัฒน์ ทะทองคำวัง)

"It's a joyful sound of feeling the joyful sound of greeting everylovely fanclub with the magic song of nature, I invite you to listen the song of Rome. It's so wonderful song...."

- ช่วงถ่ายทอดข่าวจากกรมประชาสัมพันธ์ นำเสนอในเวลา 07.00-07.30 น. และเวลา 19.00-19.30 น. โดยจะนำเสนอข่าวประจำวันโดยนำเสนอประมาณครึ่งชั่วโมง วันละสองครั้ง

- ช่วงดนตรีกับการทำงาน นำเสนอในเวลา 07.30-17.00 น. เป็นช่วงเวลาที่ยาวนานที่สุดของรายการใน 24 ชั่วโมง บทเพลงในช่วงเวลานี้จะมีความหลากหลายของอารมณ์เพลง เช่น Tales from the Vienna Woods ซึ่งเป็นเพลงที่ฟังสบาย ๆ ไม่มีแบบแผนมากนักหรือ Piano Quintet in E-flat, Op 16 ของ เบโธเฟน ในช่วงดนตรีกับการทำงานจะเปิดเพลงคลาสสิกคละกันไป เช่น เพลงคอนแชร์โต้ เพลงไซนาต้า ฯลฯ และเปลี่ยนผู้รับผิดชอบไปตามชั่วโมง และมีการนำเสนอข่าวจากสำนักข่าวไทยทุกต้นชั่วโมง

ตารางที่ 9 ตัวอย่างเวลาออกอากาศช่วงดนตรีกับการทำงาน
สถานีดนตรีคลาสสิก องค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย
วันพุธที่ 27 มิถุนายน 2544 เวลา 07.30-17.00 น.

เวลา	กิจกรรมในรายการ	ความยาว (นาที)
07:30:00	เพลงประจำรายการ First Movememt from Piano Sonata in A, Op 26	00:30
07:30:30	ผู้ดำเนินรายการทักทายผู้ฟัง	03:30
07:34:00	Somewhere Somehow (05:25) และ Still on my Mind (06:15)	11:40
07:45:40	ผู้ดำเนินรายการพูดคุยเรื่องทั่วไป	04:20
07:50:00	Ballet Music "Les Troyens a Carthage"	10:00
08:00:00	นำเสนอข่าวจากสำนักข่าวไทย	10:00
08:10:00	"Egmont" Overture, Op 84	07:30
08:07:30	ผู้ดำเนินรายการพูดคุยเรื่องทั่วไป	04:30

08:13:00	"Calm Sea & Prosperous Voyage" for Chorus & Orchestra, Op 112	09:30
08:22:30	ผู้ดำเนินรายการพูดคุยเรื่องทั่วไป	05:30
08:28:00	"Elihu's Dance of Youth & Beauty" from "Job" (06:00) และ Divertimento (09:30) และ Salve Regina for 3 Choirs (08:30)	24:00
08:52:00	ผู้ดำเนินรายการพูดคุยเรื่องทั่วไปและมอบเวลาให้ฟังข่าว	08:00
09:00:00	นำเสนอข่าวจากสำนักข่าวไทย	10:00
09:10:00	Contemplazione	10:00
09:20:00	ผู้ดำเนินรายการพูดคุยเรื่องทั่วไป	05:00
09:25:00	Organ Concerto No.13 in F "Cuckoo & Nightingale" (15:00) และ "Pelleas et Melisande", Op 80 (20:00)	35:00
10:00:00	นำเสนอข่าวจากสำนักข่าวไทย	10:00
10:10:00	ผู้ดำเนินรายการพูดคุยสาระน่ารู้เกี่ยวกับดนตรีบำบัด	12:00
10:22:00	American Festival Overture (09:30) และ Waltz Suite, Op 110 (14:30)	24:00
10:46:00	ผู้ดำเนินรายการพูดคุยเรื่องทั่วไป	03:30
10:49:30	Symphony No.1 in G, Wq 182	10:30
11:00:00	นำเสนอข่าวจากสำนักข่าวไทย	10:00
11:10:00	ผู้ดำเนินรายการพูดคุยเรื่องทั่วไป	05:00
11:15:00	Three Romances, Op 94 (11:30) และ Fantasy for English Horn, Harp & Strings (09:00)	20:30
11:35:30	ผู้ดำเนินรายการพูดคุยเรื่องทั่วไป	03:30
11:39:00	Renassance Concerto for Flute & Orchestra	21:00
12:00:00	นำเสนอข่าวจากสำนักข่าวไทย	10:00
12:10:00	ผู้ดำเนินรายการพูดคุยเรื่องทั่วไป	03:00
12:13:00	God be with us (06:00) และ "Spears & Arrows" from "alexander Nevsky" (03:00) และ Prelude in B-flat No.2, Op 23 (03:30)	12:30
12:25:30	ผู้ดำเนินรายการพูดคุยเรื่องทั่วไป	04:00
12:29:30	Sonata in G minor "Devil's Trill"	16:30
12:46:00	ผู้ดำเนินรายการพูดคุยเรื่องทั่วไป	04:00
12:50:00	Serenade melancolique, Op 26	10:00
13:00:00	นำเสนอข่าวจากสำนักข่าวไทย	10:00
13:10:00	ผู้ดำเนินรายการพูดคุยเรื่องทั่วไป	03:30
13:13:30	Tales from the Vienna Woods	16:50
13:30:20	ผู้ดำเนินรายการพูดคุยเรื่องทั่วไป	04:40
13:35:00	Final Movement from Choral Symphony No.9 in D minor, Op 125	25:00

14:00:00	นำเสนอข่าวจากสำนักข่าวไทย	10:00
14:10:00	ผู้ดำเนินรายการพูดคุยเกี่ยวกับการจราจรบนท้องถนน	07:00
14:17:00	“Water Music“ Suite	24:00
14:41:00	ผู้ดำเนินรายการพูดคุยเรื่องทั่วไป	04:00
14:45:00	Music for the Royal Fireworks	15:00
15:00:00	นำเสนอข่าวจากสำนักข่าวไทย	10:00
15:10:00	Symphony No.9 in E minor, Op 95 “From the New World”	41:30
15:51:30	ผู้ดำเนินรายการพูดถึงเพลงที่จบลงและคุยเรื่องทั่วไป และเชิญรับฟังข่าว	08:30
16:00:00	นำเสนอข่าวจากสำนักข่าวไทย	10:00
16:10:00	ผู้ดำเนินรายการพูดคุยเรื่องทั่วไป	03:00
16:13:00	Clarinet Concerto, Op 57	22:35
16:35:35	ผู้ดำเนินรายการพูดถึงมิวสิกทิวรีในยุโรป	09:25
16:45:00	Music for “Comus”	15:00
17:00:00	หมดเวลาช่วงดนตรีกับการทำงาน	

ดังตัวอย่างรายการวันที่ 27 มิถุนายน 2544 ดังนี้

เพลง Tales from the Vienna Woods (16:54 นาที)

ผู้ดำเนินรายการ (กิ่งแก้ว เกตตรา)

“กับบทเพลงที่จบลงไป เราฟังกันสบาย ๆ เหมือนอยู่ด้วยกันตรงนี้ วันนี้เป็นวันเกิดใครบ้าง ก็ขอสุขสันต์วันเกิดกับผู้ฟังที่มีวันเกิดตรงกับวันนี้ค่ะ วันนี้เตรียมเพลงเพราะ ๆ หลายเพลงมาฝากกันนะคะ”

- ช่วงเพื่อนเดินทาง นำเสนอในเวลา 17.00-19.00 น. รายการในช่วงนี้จะเน้นเพลงบรรเลงที่เรียกว่า ไลท์มิวสิก ทั้งนี้ก็เพราะว่าบทเพลงไลท์มิวสิกที่นำมาเปิดในรายการเป็นบทเพลงที่ค่อนข้างจะฟังง่าย ๆ มีเครื่องดนตรีน้อยชิ้น และท่วงทำนองคันทู

ตารางที่ 10 ตัวอย่างเวลาออกอากาศช่วงเพื่อนเดินทาง
สถานีดนตรีคลาสสิก องค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย
วันพฤหัสบดีที่ 28 มิถุนายน 2544 เวลา 17.00-19.00 น.

เวลา	กิจกรรมในรายการ	ความยาว (นาที)
17:00:00	นำเสนอข่าวจากสำนักข่าวไทย	10:00
17:10:00	ผู้ดำเนินรายการทักทายผู้ฟังช่วงเพื่อนเดินทาง	04:00
17:14:00	Polonaise, B100	05:25
17:19:25	ผู้ดำเนินรายการพูดคุยถึงสภาพการจราจร	05:00
17:24:25	Barcarolle from "Tales of Hoffmann"	03:35
17:28:00	ผู้ดำเนินรายการพูดคุยเรื่องทั่วไป	04:00
17:32:00	"Greensleeves" (03:10) "On Wings of Songs" (03:00) และ "Jewel Song" from the Opera "Faust" (05:50)	12:00
17:44:00	ผู้ดำเนินรายการพูดคุยเรื่องทั่วไป	04:00
17:48:00	"The Storm", Overture to Ostovsky's Play, Op 76	12:00
18:00:00	นำเสนอข่าวจากสำนักข่าวไทย	10:00
18:10:00	Selections of Songs	16:45
18:26:45	ผู้ดำเนินรายการพูดคุยเรื่องทั่วไป	03:15
18:30:00	Fantasy on "Porgy & Bess" for Violin & Orchestra	29:00
18:49:00	ผู้ดำเนินรายการพูดคุยเรื่องทั่วไป และกล่าวลา	03:00
18:52:00	First Essay for Orchestra, Op 12	08:00
19:00:00	หมดเวลาช่วงเพื่อนเดินทาง	

ดังตัวอย่างรายการวันที่ 28 มิถุนายน 2544 ดังนี้

ผู้ดำเนินรายการ (บวรพงศ์ ศุภโสภณ)

“ก็ยังไม่ซีเรียสกันนะครับ กับบทเพลงคลาสสิกฟังง่ายสบายหูเป็นเพื่อนคุณยามเดินทาง
กลับ ขับรถขับร่าระมัดระวังนะครับ อย่าลืมเอื้ออาทรเพื่อนร่วมทาง และเรายังอยู่กับ
คุณที่นี่ เป็นเพื่อนคุณกลับบ้านทุกวัน กับสถานีเพลงคลาสสิก วิทยุ อสมท.”

- ช่วงดนตรีกับอาหารเย็น นำเสนอในเวลา 19.30-21.00 น. บทเพลงที่เปิดในช่วงเวลาดังกล่าวไม่แตกต่างกับบทเพลงที่เปิดในช่วงเพื่อนเดินทาง เพราะต้องการให้ผู้ฟังได้ฟังบทเพลงที่ฟังสบาย มากกว่าที่จะให้ดื่มด่ำไปกับบทเพลง

ตารางที่ 11 ตัวอย่างเวลาออกอากาศช่วงดนตรีกับอาหารเย็น
สถานีดนตรีคลาสสิก องค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย
วันอาทิตย์ที่ 24 มิถุนายน 2544 เวลา 19.30-21.00 น.

เวลา	กิจกรรมในรายการ	ความยาว (นาที)
19:30:00	Yesterday	03:20
19:33:20	ผู้ดำเนินรายการทักทายผู้ฟังช่วงดนตรีกับอาหารเย็น	03:40
19:37:00	Drottningholm Suite	10:00
19:47:00	ผู้ดำเนินรายการพูดคุยเรื่องทั่วไป	04:00
19:51:00	Four Lyric pieces; Arietta No.1, Op 12 / Schmetterling No.1, Op 43 / Norwegian Dance No.4, Op 47 / Notturmo No.4, Op 54	09:00
20:00:00	นำเสนอข่าวจากสำนักข่าวไทย	10:00
20:10:00	Czardas	05:30
20:15:30	ผู้ดำเนินรายการพูดคุยเรื่องทั่วไป	04:30
20:20:00	"Wanderer Fantasy" in C,D 760, Adapted for Piano & Orchestra by Franze Liszt	21:00
20:41:00	ผู้ดำเนินรายการพูดคุยเรื่องทั่วไป	04:00
20:45:00	Soliloquy for Cello & Orchestra, Op 57	15:00
21:00:00	หมดเวลาช่วงดนตรีกับอาหารเย็น	

ดังตัวอย่างรายการวันที่ 24 มิถุนายน 2544 ดังนี้

เพลง Yesterday บรรเลงโดยวงออร์เคสตรา (03:21 นาที)

ผู้ดำเนินรายการ (สายชล เกียรติกังวาฬ)

“คิดถึงกันทุกวัน ก็หมუნมาฟังกันทุกวัน กับรายการเพลงคลาสสิกในช่วงดนตรีกับอาหารเย็น รับประทานอาหารกันหรือยังคะ ตอนเย็นนี้นักโภชนาการเขากันว่าบริโภคมาก ๆ จะไม่ดีต่อสุขภาพนะคะ เหมือนกับว่าหลังจากรับประทานไม่กี่ชั่วโมงเราก็จะเอนหลังพักผ่อนกายาแล้วไม่ได้ใช้พลังงาน ตอนนี่ละคะ สิ่งที่คุณไม่ฟังประสงค์จะเดินทางมาหา มันคืออะไรเอ่ย มันคือไขมันไงคะ ยังไงก็ระวัง ๆ เรื่องอาหารการกินมือเย็นกันบ้างนะคะ

- ช่วงพักผ่อนกับดนตรี นำเสนอในเวลา 21.00-24.00 น. ในช่วงเวลานี้จะเป็นเวลาที่ผู้ฟังชอบที่จะโทรเข้ามาคุยกับผู้ดำเนินรายการมากที่สุด อีกทั้งในช่วงเวลานี้จะเป็นการนำเสนอความรู้ทางด้านดนตรีตะวันตกที่หลากหลาย ทั้งเกิดความรู้จากบทเพลงคลาสสิก เกิดความรู้จากบทละครร้องโอเปร่า โดยผ่านการพูดคุยของผู้ดำเนินรายการ

ตารางที่ 12 ตัวอย่างเวลาออกอากาศช่วงพักผ่อนกับดนตรี
สถานีดนตรีคลาสสิก องค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย
วันเสาร์ที่ 30 มิถุนายน 2544 เวลา 21.00-24.00 น.

เวลา	กิจกรรมในรายการ	ความยาว (นาที)
21:00:00	เพลงประจำช่วง Symphony No.8 in D minor	00:30
21:00:30	ผู้ดำเนินรายการทักทายและกล่าวนำเข้าสู่รายการ	03:00
21:03:30	"Oracle of Light" & "Laotian Chipmunk"	09:00
21:12:30	ผู้ดำเนินรายการพูดถึงการเรียนการสอนดนตรีในประเทศไทย และพูดถึงขอบทเพลงที่จะเปิด	10:30
21:23:00	Ballet Music from "Golden Goose", Op 45	14:50
21:37:50	ผู้ดำเนินรายการพูดถึงมาตรฐานการสอบวัดระดับมาตรฐานทางดนตรี ของ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และพูดถึงขอบทเพลง	16:10
21:54:00	Asturias	06:00
22:00:00	นำเสนอข่าวจากสำนักข่าวไทย	10:00
22:10:00	ผู้ดำเนินรายการพูดถึงบทเพลงที่จะเปิด	04:00
22:14:00	Pictures at an Exhibition	32:30
22:46:30	ผู้ดำเนินรายการพูดคุยเรื่องทั่วไป	05:30
22:52:00	Pieces for Theatre & Chamber Orchestra	08:00
23:00:00	นำเสนอข่าวจากสำนักข่าวไทย	10:00
23:10:00	Symphony No.1 in D, D 82	32:50
23:42:50	ผู้ดำเนินรายการพูดถึงบทเพลงที่จะเปิด	03:10
23:46:00	Introduction & Allegro appassionato	14:00
24:00:00	หมดเวลาช่วงพักผ่อนกับดนตรี	

ดังตัวอย่างรายการวันที่ 30 มิถุนายน 2544 ดังนี้

เพลง Symphony No.1 in D, D 82 (32:50 นาที)

ผู้ดำเนินรายการ (รัศมิมาลย์ ประกอบทรัพย์)

“สำหรับท่านที่ขอเพลงเข้ามา คงต้องขอติไว้ก่อนนะคะ ต้องเป็นวันพุงนี้คะ แต่จะเป็นเพลงลักษณะคล้าย ๆ กันให้ฟังแทน เพลงที่คุณนพพรขอฟังมามีลักษณะที่เรียกว่าคัลเลอราทูรา ซึ่งท่วงทำนองของเพลงจะมีสีสันร่าเริงเหมือนนกบินพื้บไปมา”

และ ดังตัวอย่างรายการวันที่ 28 มิถุนายน 2544 ดังนี้

ผู้ดำเนินรายการ (กิงแก้ว เกตรา)

“ก่อนที่เราจะได้ฟังบทละครเรื่องโอเปราเรื่อง Aida ก็ขอเล่าเรื่องคร่าว ๆ ก่อนคะ Aida เป็นชื่อทาสสาวชาวเอธิโอเปียคนหนึ่ง ที่ตกเป็นหนึ่งในวังวนแห่งรักสามเส้าระหว่างนายพลหนุ่ม Radames เจ้าหญิง Amneris แห่งอาณาจักรอียิปต์ และตัว Aida เอง Aida เป็นละครโศกนาฏกรรมที่ยิ่งใหญ่ที่สุดเรื่องหนึ่งของ Verdi ขอเชิญฟังคะ.....”

ช่วงเวลานี้จึงเป็นช่วงเวลาที่มียุคที่สุดของรายการเพลงคลาสสิก จากนั้นรายการก็จะวนกลับมาครบรอบของช่วงดนตรีกล่อมนิทรา

4.5 สุนทรียรสที่ได้จากการรับฟังรายการเพลงคลาสสิก

สุนทรียรสที่ผู้ฟังได้รับจากสถานีดนตรีคลาสสิก องค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย จะแตกต่างกันไปตามแต่ความต้องการในการเปิดรับฟังของแต่ละคน ซึ่งสุนทรียะของผู้ฟังบางคนเกิดจากการได้ฟังแล้วผ่อนคลาย ทำให้เกิดความรู้สึกสบาย

“คือการนำเสนอในช่วงหลังเที่ยงคืนนี้ เราจะฟังโดยไม่มีเสียงคนจัด เพราะฉะนั้นเหมือนมีเพลงบรรเลงตลอดเวลา ก็จะเปิดนอนจนหลับไป รู้สึกฟังบ่อย ๆ แล้วเพลงมันช่วยผ่อนคลายดี ยอมรับว่าฟังแล้วมีความสุขว่าการฟังเพลงประเภทอื่น”

(พรพรรณ วงศ์อิทธิกร , สัมภาษณ์)

และบางช่วงของรายการทำให้ผู้ฟังบางคนอาจจะได้รับสุนทรียสน้อยมาก เพราะไม่ได้ตั้งใจฟังเพื่อความสุนทรีย์แห่งอารมณ์ หากแต่ฟังเพราะต้องการเพื่อน เช่น ช่วงเพื่อนเดินทาง

“ถ้าฟังช่วงซับริดเหมือนไม่ได้อะไรเลย เพราะสมาธิไม่ได้อยู่ที่เพลงแต่อยู่ที่รถที่แข่งไปสวน
มามากกว่า ไม่ค่อยจะซาบซึ้งเท่าไร แต่เพราะไม่ชอบฟังเพลงที่มีเนื้อร้องก็เลยเปิดคลาสสิกฟัง
แต่บางทีเหนื่อยมาก รถก็ติดนาน แอร์เย็น ๆ ฝนพริ้ว ๆ บทเพลงก็ชวนง่วงดีเหมือนกัน”

(ปรัศนีย์ อุทธชาติ , สัมภาษณ์)

สุนทรียรสของผู้ฟังรายการที่ผู้ฟังแต่ละคนได้รับ จะเกิดขึ้นตามแต่ความพึงพอใจจากการ
ได้รับฟังบทเพลงคลาสสิกเหล่านั้น ซึ่งไม่สามารถวัดเป็นรูปธรรมได้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 6

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัย "รูปแบบและการนำเสนอรายการดนตรีคลาสสิกทางสถานีวิทยุกระจายเสียงไทย" ผู้วิจัยศึกษาถึงจุดเริ่มต้นและพัฒนาการ รูปแบบและการนำเสนอเนื้อหาบทเพลงคลาสสิกที่นำเสนอผ่านรายการวิทยุทั้ง 4 รายการ

จากอดีตถึงปัจจุบัน รายการดนตรีคลาสสิกอยู่คู่สังคมไทยมาร่วม 40 กว่าปี ซึ่งผู้วิจัยสามารถสรุปการกำเนิดและพัฒนาการของรายการดนตรีคลาสสิกทางสถานีวิทยุกระจายเสียงของไทยได้ดังตารางนี้

ตารางที่ แสดงปีกำเนิดและพัฒนาการของสถานีที่นำเสนอรายการเพลงคลาสสิกทางสถานีวิทยุกระจายเสียงไทย ตั้งแต่ พ.ศ.2493 – ปัจจุบัน

ลำดับที่	ปี พ.ศ.	สถานีรายการดนตรีคลาสสิกที่เริ่มส่งกระจายเสียง	รวมสถานี
1	2493	- รายการดนตรีคลาสสิกสถานีวิทยุ 1 ปณ. โดยพิชัย วาศนาส่ง (ยกเลิกรายการ ปี พ.ศ.2511)	1
2	2508	- สถานีวิทยุแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	2
3	2510	- สถานีวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัยเชียงใหม่	3
4	2536	- สถานีวิทยุองค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย	3
5	2540	- สถานีวิทยุมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี	4

และได้แบ่งแยกประเภทเนื้อหาของแต่ละรายการตามที่ได้นำเสนอในบทที่ผ่านมา ดังนั้นผู้วิจัยสามารถสรุปรูปแบบและวิธีการนำเสนอรายการดนตรีคลาสสิกในแต่ละรายการดังนี้

1.รายการดนตรีคลาสสิก สถานีวิทยุแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย F.M.101.5 MHz

2.รายการคลาสสิก คลาสสิก สถานีวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

F.M.100 MHz

3. รายการหมู่บ้านสารสาระ ช่วงเพลงคลาสสิก สถานีวิทยุ

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี F.M.107.25 MHz

4.สถานีดนตรีคลาสสิก องค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย F.M.107 MHz

ผู้วิจัยได้แบ่งการวิเคราะห์เป็น 5 ส่วน ในแต่ละรายการ ซึ่งประกอบด้วย 1) กลุ่มผู้ฟังรายการ 2) วัตถุประสงค์ของรายการ 3) เวลาออกอากาศ 4) โครงสร้างและเนื้อหาของรายการ 5) สุนทรียรสที่ได้จากการรับฟังรายการ โดยจะนำเสนอในแต่ละประเด็นตามลำดับดังนี้

1. กลุ่มผู้ฟังรายการคลาสสิก

ดนตรีคลาสสิกมีเอกลักษณ์ของที่ไม่เหมือนกับดนตรีทั่วไป คือเป็นดนตรีที่ค่อนข้างมีความสลับซับซ้อนในการฟัง มีแบบแผนเฉพาะ อันเนื่องมาจากการพัฒนามาจากการฟังในอดีตสมัยที่ยุคสมบูรณาญาสิทธิราชย์ในยุโรปยังเฟื่องฟู ปัจจุบันการฟังดนตรีคลาสสิกถูกปรับเปลี่ยนไปตามเวลา จากที่เคยมีวิธีการฟังที่ยุ่งยากมากมาย กลับกลายเป็นเพลงที่สามารถฟังได้ทางสื่อมวลชน

ถึงแม้ว่าบทเพลงคลาสสิกจะสามารถฟังได้ทางสื่อมวลชนวิทยุกระจายเสียงก็ตาม แต่ไม่ได้หมายความว่าทุกสถานีจะเปิดเพลงคลาสสิก เพลงคลาสสิกถูกมองว่าเป็นดนตรีทรงคุณค่าและมีผู้ฟังจำนวนไม่มาก สถานีวิทยุในเชิงพาณิชย์ทั่วไปจึงไม่ค่อยสนใจที่จะผลิตรายการดนตรีคลาสสิก แต่สถานีวิทยุของสถาบันการศึกษา เช่น จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี กลับมองเห็นว่าบทเพลงคลาสสิกเป็นบทเพลงประเภทหนึ่งที่ทรงคุณค่าและมีความงดงามที่ซ่อนอยู่ในบทเพลงซึ่งควรค่ากับการอนุรักษ์ไว้ นอกจากนี้บทเพลงคลาสสิกยังสามารถสะท้อนแนวคิดของคนในยุคต่าง ๆ จากอดีต สามารถเป็นการเรียนรู้เชิงมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ในแง่สุนทรียะของมนุษย์ในอดีตได้อีกด้วย

ถึงแม้ว่าจะมีผู้ฟังเป็นกลุ่มเล็ก ๆ แต่ผู้ฟังของรายการเป็นกลุ่มที่ทรงพลัง ทั้งนี้เนื่องจากการที่คนใดคนหนึ่งจะฟังบทเพลงคลาสสิกได้นั้น ไม่ใช่ว่าจะเปิดรับฟังเหมือนบทเพลงยอดนิยมทั่วไป แต่การจะฟังเพลงคลาสสิกได้นั้น จะต้องมีปัจจัยหลายอย่างที่มาสนับสนุน นั่นคือ ต้องเป็นคนที่มีความรักและสนใจในศิลปะของดนตรีคลาสสิกเป็นประการแรก ซึ่งจะนำไปสู่การฟังอย่างตั้งใจ นอกจากนี้ผู้ที่ฟังบทเพลงคลาสสิกต้องมีความรู้ทางด้านดนตรีบ้าง จึงจะได้รับประโยชน์จากการฟังนั้น

นอกจากสิ่งที่กล่าวมาแล้ว ผู้ฟังรายการดนตรีคลาสสิกยังเป็นผู้ที่ต้องการเสพสุนทรียะจากการฟัง เพื่อให้เกิดความซาบซึ้งในบทเพลงคลาสสิกตะวันตก

การเปิดรับฟังดนตรีคลาสสิกนั้น ถึงแม้ว่าแท้จริงแล้วเป็นศิลปะวัฒนธรรมของตะวันตกที่เผยแพร่เข้ามาสู่สังคมไทยซึ่งทำให้เกิดการบริโภคข้ามวัฒนธรรมแล้ว การเปิดรับฟังหรือความนิยมชมชอบดนตรีคลาสสิกยังถูกมองว่าเป็นผู้ฟังเป็นผู้มีรสนิยมอีกประการหนึ่งด้วย

2. วัตถุประสงค์ของรายการ

การจัดรายการดนตรีคลาสสิกส่วนใหญ่ มักจะมีวัตถุประสงค์ที่คล้าย ๆ กัน นั่นคือ การนำเสนอเพลงคลาสสิกที่มีความหลากหลาย เนื่องจากบทเพลงคลาสสิกเป็นบทเพลงที่ถือได้ว่าเป็นมรดกที่ตกทอดมาจากอดีต การบรรเลงที่มีแบบแผนแน่นอน เครื่องดนตรีที่มีมากขึ้น ท่วงทำนองที่มีหลายกระบวนเพลง ทำให้เกิดความน่าศึกษาในบทเพลง

บทเพลงคลาสสิกจึงกลายเป็นแหล่งความรู้ทางด้านดนตรีที่สำคัญอย่างหนึ่งของโลก จากอดีตสู่ปัจจุบัน หลายร้อยบทเพลงได้กลายมาเป็นตำรานานแห่งการศึกษาทางด้านดนตรี ด้วยความรู้ที่แฝงอยู่ในบทเพลงเหล่านี้ ทำให้การจัดรายการดนตรีคลาสสิกจำเป็นที่จะต้องให้ความรู้เกี่ยวกับบทเพลงด้วย เพื่อให้ผู้ฟังบางคนที่ไม่เคยได้รู้จักบทเพลงหรือคีตกวี ได้มีความรู้เพิ่มขึ้น อีกทั้งบทเพลงแต่ละยุคแต่ละสมัยแตกต่างกันไป

วัตถุประสงค์ของรายการส่วนใหญ่จึงมุ่งที่จะเป็นแหล่งศึกษาและแหล่งข้อมูลสำคัญของดนตรีตะวันตก นับตั้งแต่ผู้ดำเนินรายการ ส่วนใหญ่จะเลือกผู้ที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านดนตรีคลาสสิกตะวันตก เป็นผู้มีความรู้ความชำนาญ รู้จักบทเพลงและเกร็ดต่าง ๆ ของบทเพลงเป็นอย่างดี ทั้งนี้ก็เพื่อจะสามารถให้ความรู้กับผู้ฟังได้นั่นเอง

การนำเสนอเนื้อหาของแต่ละรายการรายการ ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของรายการ บางสถานีนำเสนอเนื้อหารายการในอัตราส่วนที่ให้ความรู้มากกว่าความบันเทิง บางสถานีเน้นความสนุกสนานกับความบันเทิง และบางสถานีเน้นให้ผู้ฟังได้รับความบันเทิงจากบทเพลงเพียงอย่างเดียว

รายการดนตรีคลาสสิกของสถานีวิทยุแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มุ่งเน้น ให้ความรู้มากที่สุด ซึ่งจะเห็นได้จาก ก่อนการเปิดเพลงแต่ละบทนั้น ผู้ดำเนินรายการจะต้องพูดอธิบายถึงประวัติ ที่มาของบทเพลง ความเด่นของบทเพลง และบางครั้งยังนำเสนอเรื่องราวของคีตกวีเป็นกรณีพิเศษอีกด้วย

รายการคลาสสิก คลาสสิกของสถานีวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จะไม่เน้นเรื่องใดเป็นพิเศษ สารระสำคัญที่ผู้ดำเนินรายการพูด จะกล่าวถึงชื่อบทเพลง ผลงานของคีตกวี วาทยกร และวงดนตรีที่บรรเลงเท่านั้น

รายการหมู่บ้านสารสาระ ช่วงเพลินเพลงคลาสสิก นำเสนอเนื้อหาอย่างรวบรัด เพราะถูกจำกัดด้วยเวลา สารระที่ผู้ดำเนินรายการพูด จะกล่าวถึงชื่อบทเพลงที่คัดเลือกมาบางกระบวนเพลง เหตุผลที่นำกระบวนดังกล่าวมาเปิด ชื่อของคีตกวี วาทยกร และวงดนตรีที่บรรเลง หรือชื่อบทเพลงประกอบภาพยนตร์ เนื้อหาและความหมายอย่างคร่าว ๆ ของบทเพลง วงดนตรีที่บรรเลง ความพิเศษและความเห็นส่วนตัวของผู้ดำเนินรายการ

สถานีดนตรีคลาสสิก องค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย เป็นสถานีที่จัดให้ทั้งสถานีเป็นสถานีรายการดนตรีคลาสสิก ซึ่งการบรรเลงบทเพลงคลาสสิกตลอดยี่สิบสี่ชั่วโมงนั้น การจะมุ่งให้รายการนำเสนอความรู้เพียงอย่างเดียว อาจทำให้ผู้ฟังเบื่อได้ สถานีดนตรีคลาสสิก องค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย จึงเน้นให้ผู้ฟังได้รับความเพลิดเพลินจากบทเพลงมากกว่าให้ความรู้ ดังจะเห็นได้จากการพูดคุยในแต่ละช่วงของผู้ดำเนินรายการที่มีการพูดคุยเล่น และมีน้ำเสียงที่เป็นกันเองกับผู้ฟัง

3. เวลาออกอากาศ

เวลาของการนำเสนอรายการเพื่อออกอากาศนั้น ผู้วิจัยได้แบ่งเป็น 2 กลุ่มใหญ่ กลุ่มแรก คือ กลุ่มที่มีเวลาออกอากาศเฉพาะในแต่ละวัน เนื่องจากเป็นสถานีที่มีความหลากหลายของรายการ และกลุ่มที่สอง คือ กลุ่มที่นำเสนอรายการตลอดยี่สิบสี่ชั่วโมงของทุกวัน ซึ่งเรียกได้ว่าเป็นสถานีดนตรีคลาสสิก

เป็นที่น่าสังเกตว่า เวลาออกอากาศของรายการบทเพลงคลาสสิกมักจะนำเสนอในเวลา กลางคืน ซึ่งผู้วิจัยพบว่า ทุกสถานีที่ศึกษามีเวลาในการนำเสนอคือเวลากลางคืน อาจวิเคราะห์ได้ว่า บทเพลงคลาสสิกเป็นบทเพลงที่มีเวลานำเสนอแต่ละบทเพลงค่อนข้างยาว ต้องใช้เวลาและสมาธิในการฟัง ในขณะที่กลางวันเป็นเวลาที่เกิดกิจกรรมของชีวิตมนุษย์ดำเนินไป เวลากลางคืนน่าจะเป็นทางที่ดีที่สุดสำหรับการฟังเพลงคลาสสิก เพราะกิจกรรมในชีวิตของมนุษย์ยาม กลางคืนคือการพักผ่อน เป็นเวลาที่มนุษย์จะรู้สึกผ่อนคลายจากการเหนื่อยล้าในแต่ละวัน

เวลาออกอากาศกลางคืนนั้น ยิ่งเวลาดีก็มากเท่าใด บทเพลงที่นำเสนอจะมีความยาว และความเข้มข้นของบทเพลงมากยิ่งขึ้น ซึ่งนั่นหมายความว่า เมื่อกิจกรรมของมนุษย์หยุดลง มากเท่าใด สมมติในการรับฟังบทเพลงคลาสสิกจะสูงขึ้น แต่ละครายการจึงพยายามนำบทเพลง ซิมโฟนีบทยิ่งใหญ่ของคีตกวีมานำเสนอในช่วงเวลาที่ค่อนข้างดีก ในขณะเวลาที่เวลาหัวค่ำจะนำเสนอ บทเพลงที่ค่อนข้างฟังสบายและไม่ต้องใช้สมาธิกับการฟังมากนัก

ถึงแม้ว่าสถานีวิทยุรายการเพลงคลาสสิกขององค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทยจะ นำเสนอบทเพลงคลาสสิกตลอด 24 ชั่วโมงก็ตาม แต่ในช่วงเวลา หลัง 21.00 น. ไป จะเริ่ม นำเสนอบทเพลงที่ประพันธ์ด้วยท่วงทำนองสลบซับซ้อน และมีหลายกระบวนเพลง จึงเป็นที่น่า สงเกตว่า ไม่ว่าจะอยู่ในสถานีไหน บทเพลงคลาสสิกจะมีเวลาที่เหมาะสมของบทเพลงเสมอ

4. โครงสร้างและเนื้อหาของรายการ

รายการเพลงคลาสสิกแต่ละรายการ มีโครงสร้างที่แตกต่างกันออกไป บางรายการมุ่งที่จะ ให้ความรู้ทางด้านดนตรีแก่ผู้ฟังให้มากที่สุด ในขณะที่บางรายการต้องการเสนอเพียงให้รู้แค่ ว่า บทเพลงลักษณะใดที่เรียกว่าบทเพลงคลาสสิก

รายการที่ต้องการนำเสนอความรู้จะมีโครงสร้างที่ค่อนข้างเป็นแบบแผน ทั้งนี้เพื่อเป็น การสร้างความน่าเชื่อถือให้เกิดขึ้นกับรายการ ผู้ดำเนินรายการของรายการที่มุ่งนำเสนอความรู้ นั้นจะมีลักษณะที่ค่อนข้างขรึม ไม่เล่นกับผู้ฟังมาก สร้างความน่าเชื่อถือให้เกิดขึ้นกับรายการโดย ผ่านทางผู้ดำเนินรายการ ในขณะที่รายการที่ไม่มุ่งหวังให้เกิดภาพลักษณ์เชิงวิชาการ จะจัด คล้ายกับการจัดรายการเพลงทั่วไป ให้ฟังง่าย ๆ ไม่เคร่งเครียดกับลีลาการพูด และพยายามให้ เห็นถึงความกลมกลืนระหว่างการจัดรายการเพลงคลาสสิกในรูปแบบการจัดเพลงยอดนิยม

เนื้อหาของรายการทั้งบทพูดของผู้ดำเนินรายการและบทเพลงจะต้องเป็นไปในทิศทาง เดียวกัน ทั้งนี้การพูดเข้าสู่บทเพลงเป็นเรื่องที่สำคัญมาก ผู้ดำเนินรายการจะให้ความสำคัญกับ เนื้อหาหรือเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับบทเพลงที่จะเปิด ซึ่งจะพบมากที่สุดในการดนตรีคลาสสิก ของสถานีวิทยุแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อทำให้ความรู้ควบคู่ไปกับความ บันเทิง ก่อนจะเปิดเพลงผู้ดำเนินรายการจึงต้องอธิบายอย่างละเอียด เพื่อให้ผู้ฟังมีโอกาสได้ฟัง ให้มากที่สุด

การที่ผู้ดำเนินรายการต้องเตรียมข้อมูลมาอย่างดี เนื่องจากการนำเสนอเนื้อหาในส่วนของบทพูดของผู้ดำเนินรายการของรายการดนตรีคลาสสิก เป็นเรื่องที่สำคัญ เพราะบทเพลงเก่าแก่เหล่านี้มีที่มาที่ไปยาวนาน บางเพลงสามารถเล่าเรื่องราวของประวัติศาสตร์ให้คนรุ่นหลังรับรู้ได้ บางบทเพลงผู้ดำเนินรายการจะต้องมีการเตรียมข้อมูลมาเป็นอย่างดี เพื่อไม่ให้เกิดการผิดพลาดขึ้น

โครงสร้างของการจัดรายการเพลงคลาสสิกในส่วนของเนื้อหาของทุกสถานีจะคล้ายกัน นั่นคือการบรรยายให้เห็นภาพก่อนเปิดเพลง และย้ำอีกครั้งเมื่อเพลงจบ บ่อยครั้งที่เกร็ดเล็กเกร็ดน้อยจากบทเพลงถูกถ่ายทอดจากผู้ดำเนินรายการสู่ผู้ฟัง ซึ่งเป็นทำให้ความรู้อีกทางหนึ่ง จะมีความแตกต่างก็ตรงที่เนื้อหาที่พูดก่อนนำเข้าสู่บทเพลง ซึ่งรายการดนตรีคลาสสิกจะเน้นให้ผู้ดำเนินรายการพูดกับผู้ฟังมาก ๆ แต่ไม่ได้สร้างความเป็นกันเอง แต่สร้างความเป็นเอกลักษณ์ด้านวิชาการทางดนตรีคลาสสิกผ่านสื่อวิทยุกระจายเสียง

ลีลาการพูดและน้ำเสียงของผู้ดำเนินรายการก็มีความสำคัญอีกประการหนึ่ง นั่นคือ ลีลาการพูดของรายการดนตรีคลาสสิก สถานีวิทยุแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่มีวัตถุประสงค์มุ่งให้ความรู้ จะค่อนข้างมีน้ำเสียงที่ไว้ตัว ไม่เล่นกับผู้ฟัง มักจะอธิบายบทเพลงด้วยน้ำเสียงที่ราบเรียบ แต่มีความน่าเชื่อถือ

ในขณะที่ลีลาการพูดและน้ำเสียงของผู้ดำเนินรายการคลาสสิก คลาสสิก ของสถานีวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และ รายการหมู่บ้านสารสาระ ช่วงเพลินเพลงคลาสสิกของสถานีวิทยุมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานีนั้น จะมีลีลาการพูดกึ่งทางการ คือเป็นทั้งการให้ความรู้และการพูดคุยทั่วไป น้ำเสียงของผู้ดำเนินรายการจะฟังไม่เคร่งขรึมหรือฟังแล้วผู้ฟังจะรู้สึกเป็นกันเองมากขึ้น

ในส่วนขอสถานีดนตรีคลาสสิก องค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย ซึ่งมีการนำเสนอเพลงคลาสสิกตลอดยี่สิบสี่ชั่วโมงนั้น ด้วยวัตถุประสงค์ของรายการไม่ได้มุ่งให้เป็นรายการเพื่อความรู้ ลีลาการจัดของผู้ดำเนินรายการจึงมักจะสร้างความเป็นกันเองกับผู้ฟัง ทำให้ผู้ฟังเกิดความรู้สึกเหมือนฟังรายการเพลงทั่วไปที่ผู้ดำเนินรายการอยากจะทำอะไรก็ได้ไม่จำเพาะเจาะจงว่าต้องคุยเฉพาะเรื่องบทเพลง ทางด้านน้ำเสียงของผู้ดำเนินรายการนั้น ก็ไม่จำเป็นจะต้องเป็นน้ำเสียงที่ฟังแล้วเคร่งขรึมแต่อย่างใด ขอเพียงให้สามารถจัดรายการเพลงคลาสสิกได้ก็เพียงพอแล้ว

จะเห็นได้ว่านอกจากบทเพลงคลาสสิกแล้ว ลีลาและน้ำเสียงของผู้ดำเนินรายการจึงเป็นอีกองค์ประกอบหนึ่งที่ช่วยเสริมให้รายการเพลงคลาสสิกน่าฟังมากยิ่งขึ้น

โครงสร้างอีกประการหนึ่งของรายการคลาสสิกในประเทศไทยก็คือ ไม่มีโฆษณาระหว่างรายการ ถ้าจำเป็นจะต้องมีโฆษณา โฆษณาจะถูกจัดให้อยู่ต้นชั่วโมงไม่ว่าจะเป็นรายการใดก็ตามเว้นเสียแต่ข่าวฝากประชาสัมพันธ์ที่ผู้ดำเนินรายการจะพูดคุยเป็นการบอกกล่าวให้ทราบระหว่างการพูดคุยในรายการซึ่งก็เป็นภาพที่ไม่น่าเกลียดจนเกินไป ผิดกับสถานีเพลงคลาสสิกในต่างประเทศ ที่จะมีโฆษณาระหว่างรายการไม่ว่าจะเป็นสถานีในสหรัฐอเมริกาหรือสถานีวิทยุบีบีซีในอังกฤษ

5. สนุนทรีย์รสที่ได้จากการรับฟังรายการ

สนุนทรีย์รสก็เป็นกระบวนการเรียนรู้ของมนุษย์อย่างหนึ่งที่จะพัฒนาความสามารถในเชิงสร้างสรรค์ และสนุนทรีย์รสที่ได้รับจากดนตรีคลาสสิก ก็คงไม่ต่างจากดนตรีประเภทอื่น ๆ ตามความพึงพอใจของผู้กระหายอยากฟังบทเพลงตามที่ได้ต้องการ

สนุนทรีย์รสที่ได้จากการเปิดรับฟังรายการจึงขึ้นอยู่กับความพึงพอใจส่วนตัวของแต่ละบุคคล นับเป็นสุนทรียะที่เกิดขึ้นจากภายใน ทั้งนี้เนื่องจาก ผู้ฟังมีลักษณะทางประชากรที่แตกต่างกันไป รวมถึงภูมิหลังของผู้ฟังแต่ละคนด้วย ผู้ฟังคนหนึ่งอาจจะมีสุนทรียะที่เกิดจากการได้ฟังบทเพลง ในขณะที่ผู้ฟังอีกคนอาจจะเกิดสุนทรียะจากเสียงของผู้ดำเนินรายการซึ่งเรียกว่าเป็นสุนทรียะจากภายนอกก็ได้

การเกิดสุนทรียะของบทเพลงคลาสสิกนั้น อาจกล่าวได้ว่า ผู้ที่มีความรู้ในบทเพลงคลาสสิกมาก ก็จะซาบซึ้งในบทเพลงได้มากกว่าผู้ที่ไม่มีความรู้หรือภูมิหลังทางด้านดนตรีคลาสสิกเลย ส่วนใหญ่ผู้ฟังที่จะเสพสุนทรียะจาก บทเพลงประเภทนี้ มักจะค่อนข้างเป็นผู้ฟังที่เป็นผู้ใหญ่ ซึ่งมักชอบความเรียบง่าย ไม่หวือหวา ในขณะที่ผู้ฟังถ้าเป็นวัยรุ่น ก็มักจะมี ความเกี่ยวข้องกับดนตรี เช่น ศึกษาทางด้านดนตรี หรือมีความชอบโดยส่วนตัว

ผู้ฟังบางคนใช้ดนตรีคลาสสิกในการระดมความคิดสร้างสรรค์ เพื่อก่อให้เกิดความคิดใหม่ ๆ ซึ่งสุนทรียะจากการรับฟังนอกจากความบันเทิงก็เกิดผลพลอยได้ในเชิงสร้างสรรค์

ในขณะที่บางคนพึงพอใจกับเรื่องราวที่เล่าขานผ่านผู้ดำเนินรายการก่อนที่บทเพลงจะบรรเลงขึ้น สุนทรียรสที่ได้รับคือความรู้คู่กับความบันเทิง

โดยสรุปแล้วถึงแม้ว่ารายการดนตรีคลาสสิกทางสถานีวิทยุกระจายเสียงของไทย จะมีวิธีการจัดที่แตกต่างกันไป แต่เมื่อมองให้ชัดแล้วจะเห็นว่ารูปแบบของรายการไม่ได้แตกต่างกันมากนัก แต่ละรายการมีวิธีการนำเสนอที่คล้ายกัน การเปิดเพลงจะต้องเล่าให้ฟังถึงที่มา คีตกวี เกียรติความรู้เกี่ยวกับบทเพลง และอื่น ๆ

ถึงแม้ว่าแบบแผนของการฟังดนตรีคลาสสิกจะถูกเปลี่ยนแปลงไป จากการรับฟังในหอประชุม มาสู่การเปิดรับฟังทางสื่อมวลชนวิทยุกระจายเสียง สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งที่ไม่สามารถจะละเลยได้ นั่นคือ แบบแผนในการเปิดรับฟัง แม้ว่าจะเป็นการฟังจากสื่อมวลชนแต่แบบแผนของการอธิบายบทเพลงก่อนฟังก็ยังคงเป็นสิ่งสำคัญ และยังเป็นการให้ความรู้ที่เกี่ยวกับบทเพลงคลาสสิกด้วย ผู้ดำเนินรายการดนตรีคลาสสิกจะต้องมีความรู้และต้องแสดงบทบาทว่ามีความรักและซาบซึ้งในบทเพลงคลาสสิก

ทางด้านสภาพแวดล้อมในการเปิดรับฟังก็เป็นสิ่งจำเป็นอีกประการหนึ่ง รายการดนตรีคลาสสิกจึงต้องนำเสนอในช่วงเวลาดี ๆ เพื่อให้ผู้ฟังจะได้มีบรรยากาศที่สามารถสร้างสมาธิให้เกิดเพื่อการฟังเพลงได้ และเมื่อสมาธิบวกกับความรู้ที่ได้รับ ทำให้ผู้ฟังเกิดความซาบซึ้งในบทเพลงและในที่สุดจะก่อให้เกิดสุนทรียรสในการรับฟัง

ถึงแม้ว่าจะมีผู้วิจารณ์ว่าสื่อมวลชนเป็นผู้ทำลายศิลปวัฒนธรรม แต่ถ้ามองในแง่ของรายการเพลงคลาสสิกแล้ว สื่อมวลชนกลับได้ทำหน้าที่ในการถ่ายทอดและอนุรักษ์ให้แบบแผนของดนตรีคลาสสิกอยู่คู่กับมวลมนุษยชาติ และเป็นอีกหนึ่งทางเลือกสำหรับการฟังเพลง

ข้อจำกัดในการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ผู้ทำการวิจัย มีข้อจำกัดในเรื่องข้อมูลรายการดนตรีคลาสสิกในอดีต ทั้งนี้เนื่องจากข้อมูลเอกสารในอดีตมีไม่มากนัก อีกทั้งผู้ฟังในยุคแรกเริ่มที่มีดนตรีคลาสสิกนำเสนอออกอากาศนั้น หาได้น้อยเต็มที และการวิจัยครั้งนี้ไม่ได้เน้นการศึกษากลุ่มเป้าหมายของรายการ เป็นเพียงการศึกษาการรับรู้สุนทรียะจากการรับฟังรายการอย่างค่อนข้างผิวเผิน และประการสุดท้าย ผู้วิจัยไม่มีโอกาสได้สัมภาษณ์ผู้บริหารสถานีวิทยุที่มีการส่งกระจายเสียงบทเพลงคลาสสิก

ข้อเสนอแนะการวิจัยในอนาคต

1. การวิจัยเรื่อง "รูปแบบและการนำเสนอรายการดนตรีคลาสสิกทางสถานีวิทยุกระจายเสียงไทย" เป็นการวิเคราะห์จุดเริ่มต้นและพัฒนาการ วัตถุประสงค์ในการริเริ่มการจัดรายการดนตรีคลาสสิก รวมทั้งรูปแบบการจัดรายการดนตรีคลาสสิกและวิธีการนำเสนอทางคลื่นต่าง ๆ ในประเทศไทยซึ่งมีอยู่ไม่กี่คลื่น ดังนั้นการวิจัยครั้งต่อไปควรเป็นการวิจัยรูปแบบรายการและการนำเสนอรายการดนตรีประเภทอื่น ๆ เพื่อให้ได้ทราบถึงรูปแบบและวิธีการจัดรายการเพลงแบบอื่นว่าเหมือนหรือแตกต่างกับการจัดรายการเพลงคลาสสิกอย่างไร ซึ่งจะสามารถเป็นความรู้ใหม่ต่อไป

2. ทำการวิจัยผู้ฟังรายการดนตรีคลาสสิก ในเรื่องของความพึงพอใจและประโยชน์ เพื่อให้ทราบถึงความพึงพอใจ ประโยชน์ และสุนทรียรสที่ได้รับจากการเปิดรับฟังรายการดนตรีคลาสสิกทางสถานีวิทยุกระจายเสียง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กชกร สิ้นธวานนท์. สัมภาษณ์, 9 มิถุนายน 2544.
- กมลพรรณ ธาราณัติ. สัมภาษณ์, 9 มิถุนายน 2544.
- กองวิชาการ, กรมประชาสัมพันธ์. "รายชื่อสถานีวิทยุกระจายเสียงทั่วประเทศ," วันวิทยุกระจายเสียงครบรอบ 60 ปี. กรุงเทพมหานคร : 2533.
- กิ่งแก้ว เกตรา. สัมภาษณ์, 4 มิถุนายน 2544.
- ขจร มิตรกุล. สัมภาษณ์, 7 พฤศจิกายน 2545.
- คงศักดิ์ บรรณาสถิตกุล. สัมภาษณ์, 2 กรกฎาคม 2544.
- คณิตา นิจจรัลกุล. สัมภาษณ์, 16 ตุลาคม 2545.
- คีตกร จ. มงคลขจร สาทิศ. จากดวงใจ. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิเด็ก, 2532.
- จงจิตร ศรีพรรณ. สัมภาษณ์, 4 กรกฎาคม 2544.
- จันทร์เพ็ญ ซาติพันธ์. สัมภาษณ์, 5 กรกฎาคม 2544.
- จิรสิทธิ์ ลอแม. สัมภาษณ์, 17 ตุลาคม 2545.
- จุฑาทิพย์ บุญยทรรศนีย์. ประชามติในเขตกรุงเทพมหานครเกี่ยวกับรายการวิทยุกระจายเสียงเพื่อการศึกษาระชาชน ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา.วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ สาขาเทคโนโลยีทางการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2517.
- จุมพล รอดคำดี. คู่มือการผลิตรายการวิทยุกระจายเสียง. ภาควิชาการสื่อสารมวลชน คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. หนังสือในโครงการตำราของภาควิชาการสื่อสารมวลชน คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525. ใรเนียบ 150 เล่ม
- จำนง รังสิกุล. สนทนาพาที. กรุงเทพมหานคร : รวมสาส์น, 2516.
- ชาญ กลิ่นซ้อน. สัมภาษณ์, 25 กรกฎาคม 2544.
- ชาลิส่า มากแผ่นทอง. สัมภาษณ์, 16 ตุลาคม 2545.
- ชัชวาลย์ ทาสุคนธ์. สัมภาษณ์, 12 ธันวาคม 2545.
- ณรงค์ แสงโก๊ะ. สัมภาษณ์, 25 กรกฎาคม 2544.
- ณรุทธิ์ สุทธิจิตต์. สังคีตนิยม : ความซาบซึ้งในดนตรีตะวันตก. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538.
- ณัฐพร พลวัน. สัมภาษณ์, 6 กรกฎาคม 2544.

- ดวงจันทร์ ศิริบัญชาชัย. บทบาทหน้าที่ของสถานีวิทยุกระจายเสียงจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 เอฟ.เอ็ม. 101.5 เมกะเฮิร์ตซ์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาการสื่อสาร
 มวลชน บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538.
- ดวงทิพย์ วรพันธ์. การจัดรายการวิทยุกระจายเสียง หน่วยที่ 1-7. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัย
 ธรรมมาธิราช, 2531.
- दनัย ศรียามัย และ รำยง สาครพันธ์. การบริหารงานวิทยุกระจายเสียง หน่วยที่ 9-15 .
 นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2531.
- ธวัชชัย โฟพิพัฒน์. สัมภาษณ์, 21 กรกฎาคม 2544.
- นพดล ทิพย์รัตน์. สัมภาษณ์, 13 ตุลาคม 2545.
- นพวรรณ ชอบกิตติคุณ. สัมภาษณ์, 26 กรกฎาคม 2544.
- บุญเกื้อ ควรรหาเวช. การผลิตรายการวิทยุกระจายเสียง. ภาควิชาเทคโนโลยีทางการศึกษา คณะ
 ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางเขน, 2533.
- บำรุง สุขพวรรณ. รูปแบบและวิธีการเสนอข่าววิทยุกระจายเสียง โดยเน้นศึกษาสถานีวิทยุ
กระจายเสียงที่ไม่มีโฆษณา. สถาบันไทยคดีศึกษา. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2522.
- ประดับ ประสมทรัพย์. สัมภาษณ์, 17 มิถุนายน 2544.
- ประสิทธิ์ แวงจนา. สัมภาษณ์, 14 ตุลาคม 2545.
- ประเสริฐ แวงจนา. สัมภาษณ์, 14 ตุลาคม 2545.
- ปราณี อนุสาวกรณ์. สัมภาษณ์, 30 กรกฎาคม 2544.
- ปรัชนิษฐ์ อุทธชาติ. สัมภาษณ์, 20 มิถุนายน 2544.
- ปิยวรรณ เป็งมล. สัมภาษณ์, 2 กรกฎาคม 2544.
- พรทิพย์ จันทรวงศ์โกศล. สัมภาษณ์, 21 กรกฎาคม 2544.
- พรพรรณ วงศ์อิทธิกร. สัมภาษณ์, 22 มิถุนายน 2544.
- พรสิริ จิตรรถเวช. สัมภาษณ์, 13 มิถุนายน 2544.
- พัชรินทร์ จันทนานุวัฒน์กุล. สัมภาษณ์, 4 กรกฎาคม 2544.
- พัชรี ไชยวงศ์ญาติ. สัมภาษณ์, 3 กรกฎาคม 2544.
- พิชัย วาสนาส่ง. สัมภาษณ์, 12 กรกฎาคม 2544.
- มงคล กาทอง. สัมภาษณ์, 23 ตุลาคม 2545.
- มาลี แสงสว่างสังจกุล. สัมภาษณ์, 2 สิงหาคม 2544.
- รัศมีมาลย์ ประกอบทรัพย์. สัมภาษณ์, 4 มิถุนายน 2544.
- ลิษา พรกัรัตกุล. สัมภาษณ์, 13 มิถุนายน 2544.
- วิจิตรา รักประเสริฐสุข. สัมภาษณ์, 6 กรกฎาคม 2544.

- ศยามา ศรมยุธา. สัมภาษณ์, 28 กรกฎาคม 2544.
- ศรีประภัสสร สุทธิเสวนต์. การกำหนดรูปแบบและวิธีการนำเสนอรายการข่าววิทยุกระจายเสียง. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาการสื่อสารมวลชน บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535.
- ศิริพร มหาสุคนธ์. สัมภาษณ์, 22 กรกฎาคม 2544.
- ศีล นวมานนท์. สัมภาษณ์, 21 มิถุนายน 2544.
- ศุภชัย สุริยฤทธิ์. สัมภาษณ์, 7 กรกฎาคม 2544.
- สมโภช รอดบุญ. สังคีตนิยมเบื้องต้นว่าด้วยเพลงคลาสสิก. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2518.
- สมมิตร โชติแก้ว. การศึกษาพฤติกรรมการรับฟังวิทยุกระจายเสียงและความต้องการรายการวิทยุเพื่อการศึกษาของนักเรียนของประชาชนในเขตเมืองและชนบท จังหวัดพิษณุโลก. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525.
- สัตยา สินธุสัย. สัมภาษณ์, 5 กรกฎาคม 2544.
- สายทิพย์ สุคติพันธ์. เอกสารประกอบการอภิปรายเรื่องเศรษฐกิจศาสตร์การเมืองของระบบวิทยุกระจายเสียงของไทย. คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย : 2533.
(อัดสำเนา).
- สุกรี เจริญสุข. การจัดรายการวิทยุกระจายเสียง หน่วยที่ 8-15. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2531.
- สุดาพร ลีสุวัฒน์. สัมภาษณ์, 29 กรกฎาคม 2544.
- สุนทรี ศรีสมวงศ์. การจัดรายการวิทยุกระจายเสียง หน่วยที่ 8-15. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2530.
- สุภาวดี สังขวาสี-รัตนมาศ. ดนตรีคลาสสิก ซิมโฟนี : คอนแชร์โต้ : โซนาต้า. กรุงเทพมหานคร : นูยส์บุ๊กส์, 2541.
- สุภาอมร อุทัยธัน. สัมภาษณ์, 10 มิถุนายน 2544.
- สุรเดช สุทธิโพธิ์. สัมภาษณ์, 12 มิถุนายน 2544.
- สุรินทร์ แปลงประสพโชค. การผลิตรายการวิทยุกระจายเสียง หน่วยที่ 1-7. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2531.
- หัททยา แผ่นชัยภูมิ. สัมภาษณ์, 8 กรกฎาคม 2544.
- อรรณพ เขียวถาวร. วิทยุกระจายเสียงและการผลิตรายการ. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524.

- อรวรรณ วุฒิสมนุวรรณ. สัมภาษณ์, 19 ตุลาคม 2545.
- อภิญา มาสะพันธ์. สัมภาษณ์, 18 ตุลาคม 2545.
- อภิรัตน์ สุภาพล. สัมภาษณ์, 3 กรกฎาคม 2544.
- อัษฎิญา แวงจนา. สัมภาษณ์, 19 ตุลาคม 2545.
- อัญชนา จันทรสุข. การศึกษารูปแบบการจัดรายการวิทยุของเครือข่าย สไมล์ เรดิโอ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชาการสื่อสารมวลชน บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.
- อัสมา อาแว. สัมภาษณ์, 15 ตุลาคม 2545.
- อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์ และ จุมพล รอดคำดี. Radio programming in Thailand : A Study of Four Radio Stations. คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525.
- อุฬาร เนืองจ่านงค์. ศิลปกรรมผลิตรายการวิทยุ-โทรทัศน์. กรุงเทพมหานคร : บริษัทการพิมพ์, 2527.
- อุษาวดี สุนทรเกตุ. สัมภาษณ์, 17 มิถุนายน 2544.
- เอกลักษณ์ อาแด. สัมภาษณ์, 20 ตุลาคม 2545.
- เออริวียง ชาบลอสกี. ดนตรีอเมริกัน. แปลโดย ไชแสง สุขวัฒน์ กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2512.

ภาษาอังกฤษ

- Davis, Dennis and Baran, Stanley J. Mass Communication and Everyday Life. California : Wadsworth Publishing Company, 1987.
- Hilliard, L., Robert. Radio Broadcasting, and Introduction to the Sound Medium. New York : Histings House, Publishers, Inc., 1967 : Fifth Printing, 1970.
- Mcleish, Robert. The technique of Radio Production. Printed in Great Britain at the University Press : Cambridge, 1988.
- Keith, C, Michael. Radio Programming Consultancy and Formatics. Massachusett : Butterworth Publishers, 1987
- Wallis, Roger, and Stanley, J., Baran. The know world of Broadcast News and The Electronic Media. By Routledge, II NEW Fetter Lane : London, 1990.

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาววรรัตน์ ชัยสุข เกิดวันที่ 25 พฤษภาคม 2517 เข้าศึกษาต่อระดับ
บัณฑิตศึกษา ภาควิชาการสื่อสารมวลชน คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปี
การศึกษา 2542 ด้วยทุนพัฒนาบุคลากรของมหาวิทยาลัยคริสเตียน ปัจจุบันเป็นอาจารย์ประจำ
คณะวิทยาศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยคริสเตียน จังหวัดนครปฐม

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย